

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

**ŠTUKATÉR GIACOMO ANTONIO CORBELLINI A JEHO
UMĚLECKÁ DÍLA NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY**

magisterská diplomová práce

Bc. Denisa Hradilová

doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.

Olomouc 2018

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

PROHLÁŠENÍ

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci *Štukatér Giacomo Antonio Corbellini a jeho umělecká díla na území České republiky* vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

Rozsah práce: 340 873 znaků

V Olomouci dne...12. 12. 2018.....

Podpis.....

Mnohokrát srdečně děkuji doc. PhDr. Janě Zapletalové, Ph.D. za její vedení, cenné rady a pomoc při celkové realizaci této magisterské diplomové práce a paní archivářce PhDr. Libuši Fidlerové za pomoc s přepisem záznamů účetních knih knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichstinu.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 PŘEHLED BĀDÁNÍ	10
3 ŽIVOT A DÍLO GIACOMA ANTONIA CORBELLINIHO (1674–1742)	26
4 KATALOG	38
4.1 MIKULOV	40
4.1.1 ZÁMECKÁ ZAHRAHA	42
4.1.2 PŘEDSÍŇ LORETÁNSKÉHO KOSTELA SV. ANNY	51
4.1.3 REFEKTÁŘ KLÁŠTERA PIARISTŮ	54
4.2 POLNÁ	56
4.2.1 KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE	57
4.3 BRNO	63
4.3.1 FASÁDA PALÁCE MITROVSKÝCH.....	65
4.3.2 REFEKTÁŘ A KAPLE KARTOUZY V KRÁLOVĚ POLI	69
4.3.3 KAPLE NEPOSKVRNĚNÉHO POČETÍ PANNY MARIE V ZÁMKU V LÍŠNI	73
4.4 NEDVĚDICE	75
4.4.1 RYTÍŘSKÝ SÁL NA HRADĚ PERNŠTEJNĚ	76
4.5 JIHLAVA	80
4.5.1. KAPLE BOLESTNÉ PANNY MARIE V KOSTELE SV. JAKUBA VĚTŠÍHO	81
4.6 PRAHA	85
4.6.1 POBYT V PRAZE.....	86
4.7 LIBOCHOVICE	89
4.7.1. KOSTEL VŠECH SVATÝCH	90
4.7.2. KAPLE PANSKÉHO ŠPITÁLU	96
4.7.3. ZÁMEK	99
4.8 NEPOMYŠL	106
4.8.1. KOSTEL SV. MIKULÁŠE.....	107
4.9 LIBĚDICE	110
4.9.1. KOSTEL SV. VÍTA.....	112
4.10 OSEK	115
4.10.1. CISTERCIÁCKÝ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE	117
4.10.2. KAPLE SV. KATEŘINY A REFEKTÁŘ CISTERCIÁCKÉHO KLÁŠTERA.....	126
6 ŠTUKATÉR GIACOMO ANTONIO CORBELLINI V KONTEXTU DOBY	129
7 ZÁVĚR	134
8 ANOTACE	137

9	SUMMARY	139
10	BIBLIOGRAFIE.....	141
11	PRAMENY	151
12	ABSOLVENTSKÉ PRÁCE	155
13	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	157
14	SEZNAM ILUSTRACÍ	158
15	SEZNAM ZKRATEK.....	167
	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	168
	TEXTOVÁ PŘÍLOHA	226

1 ÚVOD

Barokní štukatér Giacomo Antonio Corbellini (1674–1742), jemuž v současné době připisujeme umělecká díla na Moravě, v severozápadních Čechách, v oblasti německého Württemberku a bavorského Ansbachu, se v minulosti netěšil velké pozornosti historiků umění a jiných badatelů. Pokud se objevil v odborných historiografických textech, vždy zůstal ve stínu svých slavnějších kolegů umělců. Nutno podotknout, že štuk byl dlouhou dobu chápán jen jako estetické doplnění architektonických děl, nikoliv jako plnohodnotná umělecká součást interiérů a exteriérů kostelů, zámků, paláců a významných reprezentačních budov. Štukatura měla spolu s čistě estetickou funkcí také praktický úkol. Vedle lepší strukturalizace architektonického povrchu a vytvoření přechodu od trojrozměrného prostoru ke geometrické ploše architektury, pomáhala především malířům. Ve štukem rámovaných polích se ve svých dílech mohli vyhnout složitým lineárně perspektivním zkratkám.¹

Při ikonografických rozborech a analýzách nástěnných malířských cyklů badatelé necítili potřebu do interpretace zahrnout doprovodnou štukatérskou dekoraci. Přitom především její figurální motivy mohou divákům dopomoci k lepšímu pochopení symboliky výzdobného programu. Situace se změnila až v posledních letech, kdy vyšla řada studií, věnující svou pozornost opomíjenému štukatérství a jeho mistrům.² V této souvislosti upozorňují na důležitý sociální a kulturně historický fenomén, jenž zahrnoval několik generací umělců včetně Giacoma Antonia Corbelliniho.³ Corbellini pocházel z oblasti dnešní severní Itálie a švýcarského kantonu Ticino. Patřil k putovním umělcům a uměleckým řemeslníkům, kteří od středověku až do konce 18. století opouštěli rodnou oblast, chudou na pracovní příležitosti, a své uplatnění hledali na sever od Alp. Historici umění je souhrnně označují jako „ticinské umělce“ nebo také „ticinské mistry.“⁴

¹ Martin Mádl, Štukatéri v Čechách kolem Giacoma Tencally, in: idem, *Tencalla I, Barokní nástěnná malba v českých zemích*, Praha 2012, s. 303.

² Ibidem, s. 303–320. Dále srov. Jana Zapletalová, První štukatéri ve službách olomouckého biskupa Karla z Lichtesteinu-Castelkorna, in: Ondřej Jakubec – Marek Perůtka (edd.), *Olomoucké baroko II. Výtvarná kultura let 1620–1780*, Olomouc 2010, s. 161–166. – Idem, Giovanni Maria Antonio Tencalla, zapomenutý štukatér, in: Martin Mádl (ed.), *Tencalla I. Barokní nástěnná malba v českých zemích*, Praha 2012, s. 321–328.

³ „Od středověku po období baroka se opakuje jev zasahující několik generací. Vakantní umělci emigrující z oblasti mezi jezery Como a Lugano, území, které zahrnuje severní část Lombardie a kanton Ticino.“ viz Graziella Battista, *Catalogo sistematico dei paliotti in scagliola presenti in Valle Intelvi* (tesi di laurea), Facoltà di Scienze dei Beni e delle Attività Culturali UNINS, Como 2011, s. 9. Dále srov. Sonia Pizzagalli, *Emigrazione e strategie famigliari della Valle Intelvi. Il caso di Pellio Superiore (1650–1750)* (tesi di laurea), Facoltà di Lettere e Filosofia UNIMI, Milano 2003.

⁴ Viz Mádl, Štukatéri v Čechách (pozn. 1), s. 303.

Pohánění vidinou lepšího života v jarních měsících prošli po takzvaném Dáblově mostě Gotthardským průsmykem v oblasti Val di Tremola (dnešní Švýcarsko) do střední Evropy a s sebou přinesli vlastní estetickou formu umění a rozličné techniky práce s materiálem. V domácím konkurenčně nabytém prostředí bylo daleko těžší najít uplatnění a záalpský prostor jim nabízel velké množství zakázek. Zejména po třicetileté válce (1618–1748) se stavebníkům ve zpustošené zaalpské Evropě nedostávalo kvalifikovaných pracovních sil tolik potřebných pro obnovu poničených kostelů, zámků, paláců a jiných staveb. Ačkoliv se hromadná migrace Ticinců týkala umělců operujících ve všech odvětvích umění, v zemích střední Evropy v oboru štukatérském zaujímal od 16. do 18. století vakantní ticinští mistři zcela výsadní postavení.⁵ Není proto velkým překvapením, že Giacomo Antonio Corbellini, poté co opustil rodnou půdu, působil na Moravě a v severozápadních Čechách a poté se odebral do oblasti dnešního Německa.

Nepracoval zcela samostatně, ale po celou dobu své kariéry, jež je dokumenty doložena mezi lety 1698 až 1736, neustále spolupracoval se svými krajany a využíval rodinných vazeb a kontaktů k získání pracovních příležitostí. V tomto ohledu zapadal mezi své krajany, protože Ticinci tvořili organizované skupiny, jež často spolupracovaly na jednotlivých projektech ve velmi dobré součinnosti. Řemeslo se dědilo v rodinných klanech spolu s výrobními postupy a vzorníky uměleckých motivů z generace na generaci. Také Giacomo Antonio Corbellini pocházel z umělecké rodiny a kvalita jeho práce splňovala všechny standardy ticinského štukatéra první poloviny 18. století. Pravděpodobně si jako jiní kolegové v rámci své umělecké dílny chránil recepty na výrobu kvalitního materiálu.

Postupem času se od klasické štukatérské práce, dopracoval k velmi žádanému barevnému leštěnému umělému mramoru italsky zvanému „scagliola“,⁶ dříve označovanému „stucco lustro.“ Techniku scaglioly vyjma cisterciáckého kláštera v Oseku v severozápadních Čechách standardně uplatňoval až na německém území. I tento fakt významně přispěl k velké disharmonii v názorech českých a německých historiků umění na Giacoma Antonia Corbelliniho. V arcivévodském paláci v Ludwigsburgu, benediktýnském opatství ve Weingartenu a zámku v Ansbachu zanechal díla, kterým se v rámci popularity daných lokalit dostalo větší pozornosti než Corbelliniho realizacím na Moravě a v severozápadních Čechách.

⁵ Ibidem, s. 303.

⁶ Viz Battista (pozn. 3), s. 21: Scagliola, složená z vápenné a sádrové malty, je spojená s tenkou povrchovou vrstvou štuky, čímž vzniká nový materiál schopný evokovat a svými vlastnostmi nahradit nákladné tvrdé kameny jako například mramor.

Němečtí historici umění také věnovali větší pozornost slavnějším umělcům, ale o Corbelliniho aktivitách v domácím prostředí mají obecně daleko lepší povědomí a v posledních letech se jejich znalosti rozšiřují.⁷ U českých badatelů neměly Corbelliniho projekty stejný úspěch a až na výjimky se na něj historici umění bez hlubšího zájmu neprávem dívali jako na méně nadaného současníka slavného štukatéra Baldassara Fontany (1661–1733).⁸ Většího zájmu se dočkala pouze Corbelliniho výzdoba cisterciáckého konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Oseku. Tato skutečnost podnítila můj zájem o osobu a tvorbu tohoto štukatéra, který si především u nás zaslouhuje hlubší zájem a novou interpretaci svého uměleckého odkazu.⁹

V této diplomové práci jsem si jako hlavní cíl vytkla zpracovat všechny dosud známé zakázky Giacoma Antonia Corbelliniho na území dnešní České republiky, realizované mezi lety 1698 až 1718. Na Moravě se jedná o realizace v zámecké zahradě, loretánském kostele sv. Anny a bývalém klášteře piaristů v Mikulově, kostele Nanebevzetí Panny Marie v Polné, kostele sv. Jakuba Většího v Jihlavě, na fasádě bývalého paláce Mitrovských v Brně, v bývalém klášteře kartuziánů v Brně-Králově Poli, v kapli Neposkvrněného početí Panny Marie v Brně-Líšni a v Nedvědicích na hradě Pernštejně. V severozápadních Čechách Corbellini tvořil v kostele Všech svatých, špitálu a zámku v Libochovicích, kostele sv. Mikuláše v Nepomyšli, v cisterciáckém opatství v Oseku a v kostele sv. Víta v Libědicích.

Samotnému psaní diplomové práce předcházela dlouhá heuristická fáze, kdy jsem se snažila na základě pozitivistického přístupu kriticky shromáždit co nejvíce relevantních zdrojů informací o osobě Giacoma Antonia Corbelliniho a jeho zakázkách. Primární zdroj představují dochované matriční a úřední záznamy o Corbelliniho rodině a jeho pobytu v Čechách a na Moravě, spolu s archivními doklady k dílům v Mikulově, Polné, Libochovicích a Nepomyšli. V celé práci pak důležitou složku textu představuje kritické zhodnocení dosavadní literatury o Corbellinim a jeho aktivitách. Podstatnou součást tvoří také popis jeho dochovaných realizací, protože se však řada z nich nezachovala v původním stavu, nemohou všechny sloužit jako hlavní zdroj poznání kvality práce svého autora. Cílem mého snažení bude analýza zjištěných informací a jejich závěrečná syntéza

⁷ Franziska K. Diek, *...solche so Kostbahr ornirten Gallerien... Die Bildprogramme von Carlo Carlones und Pietro Scottis Deckenfresken in den Kommunikationsgalerien von Schloss Ludwigsburg* (Inaugural-Dissertation), Philosophie LMU, München 2011.

⁸ Miloš Stehlík, Barokní sochařství na Moravě a Itálie, in: *Barokní umění a jeho význam v české kultuře. Sborník symposia, které pořádala Národní galerie v Praze k připomenutí osobnosti a díla Oldřicha J. Blažička ve dnech 11. a 12. prosince 1986*, Praha 1986, s. 21–27.

⁹ Touto magisterskou prací navazuji na svou bakalářskou práci *Giacomo Antoni Corbellini a jeho zakázky pro rod Dietrichsteinů* z roku 2014.

s přihlédnutím ke kulturně historickým a sociálním souvislostem, které společně výrazně mění pohled nejen na Giacoma Antonia Corbelliniho jako štukatéra „podnikatele,“ ale přispívají k osvětlení životní reality „ticinského umělce“ 18. století.

2 PŘEHLED BĀDÁNĪ

Ital Giacomo Antonio Corbellini se ve shodě s mnohými umělci a uměleckými řemeslníky své generace rozhodl v mládí opustit svou domovinu a vydal se za pracovními příležitostmi do střední Evropy. Na území dnešní Itálie mu badatelé dosud nepřipsali jediné štukatéřské dílo.¹⁰ Kvůli tomu byl Corbellini pro tamní historiografii velmi nezajímavou osobou a jeho život a umělecká činnost nevzbudili zájem u zdejších historiků umění. Téměř čtyři desetiletí pracoval ve státech Habsburské monarchie, kde se během produktivní kariery (1698–1736) spolu s rodinou přesouval z místa na místo v závislosti na svých závazcích a jejich časové náročnosti. Do roku 1718 pracoval na území dnešní České republiky především na jižní Moravě a v severozápadních Čechách. Poté působil ve württemberské oblasti dnešního Německa. Zakázky realizované pro různé objednavatele, na různých místech, v různých státech velmi ztěžují celkové poznání a zhodnocení díla tohoto štukatéřa.

Samotná tvorba Giacoma Antonia Corbelliniho, stejně jako u každého umělce, prošla výrazným stylovým vývojem. Jeho první dochované práce na jižní Moravě se vyznačují skromností forem použitých vegetabilních motivů a jen minimálním uplatněním figurální složky, kterou vkomponovával do svých dekorací pozvolným tempem. Corbelliniho nejstarší dochované celofigurální dílo v technice vysoce leštěného štukového mramoru máme v severočeském Oseku. Na území dnešního Německa především v galeriích a pavilonech paláce v Ludwigsburgu se Corbellini již uplatnil jako specialista na imitaci mramoru spolu s mnohými neméně schopnými kolegy. Němečtí badatelé si Corbelliniho pro jeho ludwigsburské veledílo vážili a považovali ho za umělce nejvyšších kvalit. Českým historikům umění se zdál naopak nevyrovnaný především v oblasti figurální složky své tvorby. Do současné doby největší problém ve vyhodnocení vakantních umělců představuje neznalost jejich celoživotního odkazu. Mezi německými, českými a italskými badateli se doposud nenašel nikdo, kdo by shromáždil všechny dochované archivní doklady o Corbelliniho zakázkách a jeho životě, na vlastní oči nastudoval všechna jeho známá díla a výsledky svého snažení publikoval v souborné monografii.

Velký podíl na badatelských problémech po dlouhou dobu měla politická situace. Komunistický režim Československa mezi lety 1948–1990 umožňoval vědcům cestovat

¹⁰ V neoborných internetových zdrojích někdy Giacomovi Antoniově Corbellinimu připisují práce jiných umělců. O záměnách autorství pojednávám v kapitole *Život a dílo Giacoma Antonia Corbelliniho (1674–1742)*.

jen výjimečně. Čeští historici umění neměli možnost in situ studovat díla Giacoma Antonia Corbelliniho a jejich archivní záznamy v německých spolkových zemích Bádensku–Württembersku a Bavorsku, které nebyly součástí východního bloku. Jejich němečtí kolegové měli jen málo informací o Corbelliniho působení na území Československa. V omezené míře docházelo k výměně poznatků s italskými učiteli, kteří trpěli nedostatkem jak písemných tak hmotných pramenů. Z důvodu velmi nerovnoměrného vývoje poznání a kritiky Corbelliniho tvorby jsem v této kapitole zvolila chronologické řazení jednotlivých slovníků, sborníků, časopisů, monografií a jiných publikací, jež přispěly k lepšímu seznámení s jeho osobou a uměleckými aktivitami.

Topografové a historiografové přelomu 18. a 19. století, kteří se věnovali dějinám Markrabství moravského, nenašli při svém archivním výzkumu doklady činnosti Giacoma Antonia Corbelliniho. František Josef Schwoy pojednal pouze o zániku oranžerie a grotty v zahradě mikulovského zámku, kde se Corbellini uplatnil jako restaurátor štukové výzdoby.¹¹ Ani Jan Petr Cerroni se mu ve svém trojdílném svazku *Skizze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren* nevěnuje.¹² Gregor Wolny v obsáhlém díle, vztahujícím se k moravským dějinám a kostelům, Corbelliniho nezmiňuje v souvislosti s žádnou památkou.¹³ Poprvé ho do biografického slovníku umělců z roku 1815 zařadil Johann Gottfried Dlabacz. Podle reprodukováného matričního záznamu Corbellini v roce 1711 na Malém Městě pražském pokřtil své dítě ve farním kostele sv. Mikuláše.¹⁴

Georg Dehio v průvodci po německých památkách z roku 1908 označil Corbelliniho za spoluautora výzdoby hlavního oltáře v benediktýnském kostele ve Weingartenu.¹⁵ Antonín Podlaha své poznatky o činnosti umělců a řemeslníků v Čechách publikoval v časopise *Památky archeologické*. V roce 1915 uvedl přepis zprávy z matriky kostela sv. Mikuláše na Malé Straně, na který upozornil již Johann G. Dlabacz.¹⁶ V roce 1925 v souvislosti s Corbellinim vydal dosud nezveřejněný matriční zápis o úmrtí staršího

¹¹ Franz J. Schwoy, *Topographie vom Markgrathum Mähren* II, Wien 1793, s. 254. Dále srov. Idem, *Topographische Schilderung des Markgrathum Mähren* I–II, Prag und Leipzig 1786. – Idem, *Kurzgefaßte Geschichte des Landes Mähren*, Wien 1788.

¹² Jan Petr Cerroni, *Skizze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren* I–III, 1807, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 12 Cerroniho sbírka, signatura Cerr. I, inv. č. 32–34.

¹³ Gregor Wolny, *Die Markgrafschaft Mahren topographisch, statistisch und historisch geschildert* I–VI, Brünn 1835–1842. – Idem, *Kirchliche Topographie von Mahren* I–II, Brünn 1855–1863.

¹⁴ Johann G. Dlabacz, Corbelin, Jakob Anton, in: idem, *Allgemeines historisches Künstlerlexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien* I, Prag 1815, s. 294.

¹⁵ Georg Dehio, *Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler* III, Berlin 1908, s. 543: Giacoma Antonia Corbelliniho jmenuje jen jako Antonia.

¹⁶ Antonín Podlaha, Materiál ke slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, *Památky archeologické* XXVII, Praha 1915, s. 163.

štukatérova syna v roce 1711.¹⁷ Roku 1931 Josef Opitz uveřejnil článek, který se zabývá barokní plastikou severozápadních Čech. Našel cenné informace o činnosti Corbelliniho v cisterciáckém opatství v Oseku zapsané v osecké pamětní knize a také smlouvu na tuto zakázku.¹⁸

Z italských badatelů věnoval pozornost činnosti svých krajanů umělců na území Německa Federico Hermanin. Poukázal na Corbelliniho práci v zámku v Ludwigsburgu a opatství benediktýnů ve Weingartenu. Velmi pak ocenil jeho minuciézní leštěný štuk v soudní kapli galerie předků v ludwigsburgském sídle a poznamenal jeho podíl na dekoracích v malém pavilonu Favorita.¹⁹ Leopold Seiler našel doklady o Corbelliniho pobytu ve Vídni a jeho členství ve spolku štukatérů.²⁰ Pro švýcarskou heraldiku a znalost tamních šlechtických vrstev je klíčová práce Alfreda Lienharda-Rivy, jenž sestavil erbovník patriciátu kantonu Ticino. Mezi ticinskými starými rody lze najít dnes vymřelou rodinu Corbellini z Lugana, pocházející pravděpodobně z italského městečka Lanzo d'Intelvi. Ačkoliv v současné době nemáme indicie, spojující štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho s klanem Corbellini z Lugana, Lienhard-Riva svou knihou nabídl jedinečný vhled do genealogické historie švýcarsko-italských rodin.²¹

Prokop Toman v *Novém slovníku československých výtvarných umělců* představil Giacoma Antonia Corbelliniho jako štukatéra italského původu, jenž pracoval v severočeském Oseku u Duchcova, pobýval v Praze a poté působil v Ludwigsburgu a Weingartenu. Mezi zdroji informací uvedl kromě Johanna G. Dlabacze a Antonína Podlahy jisté výpisky Jana Heraina.²² Obrovský krok vpřed v poznání Giacoma Antonia Corbelliniho a jiných italských umělců učinil během svého bádání Oldřich Jakub Blažíček. Roku 1949 vydal v rámci Ústavu italské kultury v Praze publikaci, ve které se krátce zabýval Corbelliniho náhrobkem dobrodinců kláštera v konventním kostele cisterciáků v Oseku. Podle něj Corbellini před odchodem z domoviny do Zaalpi navštívil Řím. V jeho tvorbě viděl vliv římské plastiky konce 17. století.²³

¹⁷ Antonín Podlaha, Materiálke ke slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, *Památky archeologické* XXXIV, Praha 1925, s. 263.

¹⁸ Josef Opitz, Studien zur Barockplastik Nordwestböhmens, in: Karel Černohorský (ed.), *Sborník k šedesátým narozeninám E. W. Brauna/Festschrift E. W. Brauns*, Augsburg 1931, s. 151–157.

¹⁹ Federico Hermanin, *Gli artisti italiani in Germania* II, Roma 1933, s. 25–26, 30, 68.

²⁰ Leopold Seiler, *Die Stuckateure, Die Künstler Wiens* I, Wien 1943, s. 22, 79.

²¹ Alfredo Lienhard-Riva, *Armoriale Ticinese. Stemmario di famiglie ascritte ai patriziati della Repubblica e Cantone del Ticino, corredato di cenni storico-genealogici*, Losanna 1945, s. 122–123. Za poskytnutí tohoto zdroje jsem zavázaná své vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Janě Zapletalové, Ph.D.

²² Prokop Toman, Corbellini, Giacomo Antonio, in: idem, *Nový slovník československých výtvarných umělců* I, Praha 1947, s. 131.

²³ Oldřich J. Blažíček, *L'Italia e la scultura in Boemia nei secoli XVII e XVIII*, Praga 1949, s. 17–18.

Zdeněk Wirth ve své knize *Umělecké památky Čech* Corbellinu kromě již známých oseckých děl přisoudil autorství dvou bočních oltářů kostela v Libědicích a kazatelny kostela v Polné.²⁴ Oldřich J. Blažiček v roce 1958 podrobněji zhodnotil kvalitu Corbelliniho štukatérské práce v oseckém opatství cisterciáků a v nedalekém libědicím kostele v publikaci *Sochařství baroku v Čechách*. Corbelliniho přechod od reliéfní štukatérské práce do oblasti volného sochařství označil za přehnaný a divoký. Podle něj Corbellinimu šlo čistě o živost celku, jeho zpodobení lidských tváří viděl jako nerealistické. Znovu připomněl vliv římské plastiky zřejmý na náhrobku dobrodinců oseckého kláštera. Vyzdvihl pojetí závěsné draperie a schopnost letmé, jakoby spěšné modelace, kterou vynikají Corbelliniho dekorace dvou bočních oltářů v Libědicích. Kromě již známého zápisu osecké kroniky, publikovaného již Josefem Opitzem, připojil také poznámku o Corbelliniho autorství polenské kazatelny.²⁵

Werner Fleischhauer se zabýval Corbelliniho aktivitami v oblasti Württemberku v jihozápadním Německu, kde pracoval na zámku v Ludwigsburgu a také v opatství benediktýnů ve Weingartenu. Vedle výčtu realizací v těchto městech stručně shrnuje dosavadní poznatky o Corbelliniho pobytu ve Vídni, v Praze a jeho realizacích v Oseku. Podle něj byl náhrobek dobrodinců oseckého kláštera inspirován kenotafem Jana Václava Vratislava z Mitrovic (1670–1712) v kostele sv. Jakuba Většího v Praze.²⁶ Ludwigsburgskou periodou Corbelliniho kariéry se zabíral také Richard Schmidt. Uveřejnil zjištěné účetní záznamy vážící se ke Corbelliniho tamním zakázkám a jeho vysoce leštěný štukový mramor ohodnotil jako dílo nejvyšší kvality.²⁷ Ulrich Thieme u hesla Giacomina Antonia Corbelliniho, Itala a švagra Donata Giuseppe Frisoniho (1683–1735), neopomněl uvést spoluautorství oltáře v kostele v opatství benediktýnů ve Weingartenu a interiérů zámku v Ludwigsburgu. Po vzoru Federica Hermanina přidal možný podíl na výzdobě malého pavilonu Favorita.²⁸

Dílní doklady a účty ke Corbelliniho závazkům v jihomoravském Mikulově vpublikoval Václav Richter. Svým archivním výzkumem ve fondu dietrichsteinské mikulovské registratury doložil Corbelliniho angažmá pro knížete Leopolda Ignáce Josefa

²⁴ Zdeněk Wirth, Libědice (Kadaň), in: idem, *Umělecké památky Čech*, Praha 1957, s. 411. – Idem, Osek (Duchcov), in: ibidem, s. 552–554. – Idem, Polná (Havlíčkův Brod), in: ibidem, s. 609.

²⁵ Oldřich J. Blažiček, *Sochařství baroku v Čechách*, Praha 1958, s. 162–163, 286.

²⁶ Werner Fleischhauer, *Barock im Herzogtum Württemberg*, Stuttgart 1958, s. 201, 203, 205, 207, 210, 220, 225, 227, 239, 304, 315.

²⁷ Richard Schmidt, *Schloss Ludwigsburg*, München 1960, s. 29, 43, 46, 47, 50, 51, 55, 56, 65.

²⁸ Ulrich Thieme, Corbellini (Corbelin), Giacomo Antonio, in: Ulrich Thieme – Felix Becker (edd.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* VII, Leipzig 1961, s. 390.

z Dietrichsteinu (1660–1708). První nalezený materiál uveřejnil v časopise *Umění*.²⁹ Italský badatel zabývající se vzájemnými vztahy emigrujících krajanů z území dnešního Ticina a Lombardie byl Giuseppe Martinola. Opíral se o soukromou korespondenci umělců a řemeslníků. Jeho archivní zjištění se stala základním kamenem poznání rodinných příbuzností a původu ticinských mistrů. Poznatky ohledně Giacomina Antonia Corbelliniho vepsal do jednoho jen velmi špatně vyložitelného odstavce. Corbelliniho identifikoval jako švagra Donata Giuseppe Frisoniho, se kterým pracoval v Ludwigsburgu a Weingartenu. Špatně ovšem napsal jeho životní data i první rodné jméno. Zároveň nemůžeme s jistotou určit, kdo z v poznámce uváděných štukatérů mu adresoval dopis jako svému bratranci. Nejvíce však Martinola ovlivnil vývoj bádání o Corbellinim tvrzením, že pocházel z Lugana, na což se později odvolala celá řada historiků umění.³⁰

Pod vedením editora Edoarda Arslana v roce 1964 vyšla publikace, která se svými příspěvky jednotlivých autorů věnovala umělcům z oblasti lombardských jezer *Arte e artisti dei laghi lombardi*. V ní Ludwig Döry kromě mnohokrát zmíněných prací pro zámek Ludwigsburg poprvé připsal Corbellinimu štuky na zámku v Ansbachu.³¹ Ve stejném vydání najdeme také stať Oldřicha J. Blažička. U Corbelliniho jména zanechal jen velmi stručnou poznámku, v níž sdělil, že štukatér pocházel z Milána.³²

Svou domněnku vysvětlil v dosud největším pojednání o osobě Giacomina Antonia Corbelliniho v časopisu *Arte lombarda*. Blažiček napsal souhrn všech informací do té doby zjištěných o Corbellinim pracovním i osobním životě spolu s polemikou o Corbellinim místě narození. Přisoudil Corbellinimu nejen autorství kazatelny v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Polné, ale představil ho jako tvůrce celé interiérové výzdoby. Ujistil čtenáře o přímém vlivu římského sochařství na jeho štukatérská díla. U realisticky modelované draperie v interiéru polenského kostela viděl přímý vzor ve Vatikánu v draperii Gian Lorenza Berniniho (1598–1680) za sochou Konstantina a v Sala Ducale. Jako možné Corbelliniho práce uvedl štuky v jezuitském kostele sv. Ignáce v Praze. U popisů jeho děl v Oseku se pozastavil nad větší volností a bohatostí tvarů iluzivních látek. Figurální složka dekorací nese stopy spěchu, ve kterém byla realizována, ovšem Blažiček přesto považoval Corbelliniho za umělce neobyčejných schopností. Koncept rozvržení štukových soch na

²⁹ Václav Richter, Fischeriana, *Umění X*, 1962, s. 514–519.

³⁰ Giuseppe Martinola, *Lettere dai paesi transalpini degli artisti di Meride e dei villaggi vicini (XVII–XIX)*, in *Appendice l'emigrazione delle maestranze d'arte del Mendrisiotto oltre le Alpi (XVI–XVIII)*, Lugano 1963, s. 22.

³¹ Ludwig Döry, Die Tätigkeit italienischer Stuckateure (1650–1750) im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland, in: Edoardo Arslan (ed.), *Arte e artisti dei laghi lombardi II*, Como 1964, s. 142.

³² Oldřich J. Blažiček, Das Werk der lombardischen und tessiner Stukkateure in der Tschechoslowakei, in: Edoardo Arslan (ed.), *Arte e artisti dei laghi lombardi II*, Como 1964, s. 120.

náhrobku Slávka z Oseka (†1249), netypický pro české prostředí, srovnal s těmi nejlepšími díly u nás z rukou Ferdinanda Maxmiliána Brokofa (1688–1731) a Matyáše Bernarda Brauna (1684–1738). Článek doplnil o fotografii nedávno zakoupeného terakotového modelu lavaba pro Národní galerii v Praze, ke kterému patřil identifikační lístek z oseckého kláštera se jménem Corbelliniho jako autora. V závěru publikoval matriční zápis o Corbelliniho úmrtí, u něhož v poznámce poděkoval Franku Cavarocchimu za poskytnuté archivní zprávy ohledně štukatérova života.³³

Propojení české a italské badatelské strany je s ohledem na svou dobu výjimečné, ovšem ne zcela překvapující. Franco Cavarocchi v Itálii dělal pro krajany pracující v Zaalpi osvětu, kterou mnohým z nich činil Oldřich J. Blažíček v Československu. Cavarocchi zůstává dosud nejdůležitějším objevitelem informací o Corbelliniho původu a rodinně. Poprvé mu mylně přisoudil autorství štukové výzdoby kostela Narození sv. Jana Křtitele v Osově, jehož spoluarchitektem byl Corbelliniho blízký kolega Bartolomeo Scotti (1685–1737).³⁴ Z příbuzných Corbelliniho zmínil jeho synovce architekta Carla Corbelliniho v roce 1971 ve svém pojednání o comských umělcích aktivních na území dnešní Itálie.³⁵

Stejného roku čtveřice českých autorů v čele s Václavem Richterem vydala rozsáhlou monografii *Mikulov*. Účetní materiál nalezený ve fondu dietrichsteinské mikulovské registratury prokázal Corbelliniho zhotovení štukové dekorace fontány, oranžerie a grotty v zámecké zahradě, předsíně loretánského kostela sv. Anny a refektáře kláštera piaristů v Mikulově.³⁶ Oldřich J. Blažíček napsal do *Arte lombarda* v roce 1974 obecnou studii týkající se přínosu lombardských umělců českému baroku. Corbelliniho práci v cisterciáckém opatství v Oseku zhodnotil jako divokou, ve figurální části ovlivněnou tvorbou štukatéra Giovanniho Battisty Barberiniho (asi 1625–1691).³⁷

V téže době Franco Cavarocchi v časopise *Como* uveřejnil článek o životě a činnosti Giacoma Antonia Corbelliniho a dalšího štukatéra a sochaře Diega Francesca Carloniho (1674–1750). Upozornil na absenci jakýchkoli informací o Corbelliniho mládí,

³³ Oldřich J. Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini e la sua attività in Boemia, *Arte lombarda* XI, 1966, s. 169–176.

³⁴ Franco Cavarocchi, Giovanni Domenico Orsi Orsini ed altre precisazioni su artisti intelvesi attivi Oltralpe, *Arte lombarda* XI, 1966, s. 207–215. – Giacomo Antonio Corbellini není autorem štukové výzdoby v kostele Narození sv. Jana Křtitele v Osově. Blíže kapitola *Pobyt v Praze* v katalogové části.

³⁵ Franco Cavarocchi, Brevi precisazioni sull'attività in Italia di alcuni artisti comaschi, *Rivista di Como* III, 1971, s. 29.

³⁶ Václav Richter – Ivo Krsek – Miloš Stehlík – Metoděj Zemek, *Mikulov*, Brno 1971, s. 161, 175, 177, 188, 195.

³⁷ Oldřich J. Blažíček, Contributi lombardi al barocco boemo, *Arte lombarda* XIX, 1974, s. 162.

vyjma neověřené teorie o uměleckém školení u Giovanniho Battisti Barberiniho. Nejstarší doklady o umělci pocházejí z Vídně, kde podle Cavarocchiho pojal za první manželku nám neznámou ženu. Cavarocchi stručně vypsál některá Corbelliniho díla (Osov už neuvedl) a historikům umění představil dva štukatérový bratry, druhou manželku a několik dětí. Často se obrátil na starší do italštiny přeloženou stat' Oldřicha J. Blažíčka. Od něj věděl o Corbelliniho výzdobě interiéru kostela v Polné. Oproti Blažíčkovi zmínil také Corbelliniho štukovou dekoraci kostela v Nepomyšli, knížecího špitálu v Libochovicích a oltáře místního kostela. V poznámce poděkoval Věře Naňkové, se kterou při tvorbě svého příspěvku komunikoval a od níž pravděpodobně dostal nejen zdroje zachycující Corbelliniho pohyb Čechách, ale také zprávy o jemu nově připisovaných dílech.³⁸

Giacoma Antonia Corbelliniho připojil k jeho oseckým dílům Jaromír Neumann v publikaci *Český Barok* z roku 1974. Jde o rozšířené vydání čtyři roky starého *Das bohemische Barock*. U kostela Nanebevzetí Panny Marie v Oseku velmi stručně popisuje Corbelliniho dekorace.³⁹ Věra Naňková o rok později vypublikovala heslo Giacoma Antonia Corbelliniho v *Encyklopedii českého výtvarného umění*, k němuž vepsala jak Corbelliniho zakázky pro knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu v Mikulově, Polné, Libochovicích a Nepomyšli, tak realizace v Oseku, Libědicích, Ludwigsburgu, Weingartenu i Ansbachu. Jako hlavní zdroj informací uvedla článek Oldřicha J. Blažíčka v *Arte lombarda* z roku 1966, s nímž koresponduje také její hodnocení Corbelliniho štukatury, kterou popsala jako virtuózně a bohatě modelovanou, s expresivními pohyby až patetickými výrazy, ovlivněnou následovníky Gian Lorenza Berniniho. Za nejdůležitější umělecké počiny Corbelliniho v českém prostoru považovala výzdobu kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné a v cisterciáckém klášteře v Oseku.⁴⁰

V osmdesátých letech minulého století se umělecký rejstřík Corbelliniho rozšířil o další práce na Moravě. Miloš Stehlík mu ve své stati o sochařství 17. a 18. století pro *Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity* nově přisoudil štuky kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě, rytířského sálu na hradě Pernštejně, refektáře kláštera kartuziánů v Brně-Králově Poli a fasády v té době již neexistujícího

³⁸ Franco Cavarocchi, Diego Francesco Carloni e Giacomo Antonio Corbellini nel tricentenario della nascita, *Rivista di Como* IV, 1974, s. 12–21.

³⁹ Jaromír Neumann, *Český barok*, Praha 1974, s. 65, 168, 294, 331.

⁴⁰ Věra Naňková, Giacomo Antonio Corbellini, in: Emanuel Poche (ed.), *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975, s. 83.

paláce Mitrovských v Brně.⁴¹ Corbelliniho poté zopakoval jako autora výzdoby rytířského sálu pernštejnského hradu v několika drobných brožurách shrnujících historii této významné moravské dominanty.⁴² V *Uměleckých památkách Čech* Emanuel Poche neopomněl Corbelliniho dekorace pro dva boční oltáře kostela v Libědicích. U hesla Libochovice Corbellini jako autor zámecké, kostelní a špitální výzdoby vůbec nefiguruje.⁴³

Jeho činnost pro kostel Všech svatých v Libochovicích uvedl Franco Cavarocchi ve své rozsáhlé monografii o umělcích z oblasti Valle d'Intelvi. Dále přidal jeho práce pro kostel v Polné (s odkazem na Oldřicha J. Blažíčka) a kostely v severočeském Nepomyšli a Libědicích. Je zajímavé, že se Cavarocchi nikdy blíže nezajímal o Corbelliniho aktivity pro dietrichsteinského knížete na jižní Moravě. Opět přinesl staré i nové informace o širším příbuzenstvu štukatéra. Corbelliniho nejstarší dcera Catarina Giovanna mu porodila v Praze vnučku, jak dokládá text Prokopa Tomana z *Památek archeologických* z roku 1957. Cavarocchi upozornil na omyl Oldřicha J. Blažíčka, který si matriční zápis vyložil ne jako narození, ale smrt Corbelliniho vnučky.⁴⁴

Od roku 1960 probíhá editace biografického slovníku Italů *Dizionario biografico degli italiani*. Ve vydání z roku 1983 se nachází heslo Giacoma Antonia Corbelliniho zpracované Věrou Naňkovou. Ve stručnosti shrnula všechna Corbellinimu dosud atributovaná díla, kromě výtvarů nejnověji připsaných Milošem Stehlíkem v Jihlavě, Brně a na hradě Pernštejně. Zvláště zmínila terakotový model lavaba publikovaný již Oldřichem J. Blažíčkem a odkázala na dva názorové póly v otázce místa narození Corbelliniho. Jeden z nich představoval Giuseppe Martinola, který považoval Corbelliniho za štukatéra ze dnes švýcarského Lugana. Druhý prezentoval Franco Cavarocchi, jenž vždy viděl jeho původ ve dnešním italském Lainu.⁴⁵

Zdeněk Kudělka vydal v roce 1985 ve *Sborníku prací filosofické fakulty brněnské univerzity* článek o brněnských palácích architekta Christiana Alexandra Oedtla (1661–1737). Reflekoval názor kolegy Miloše Stehlíka a určil reliéfy na dnes již

⁴¹ Miloš Stehlík, Nástin dějin sochařství 17. a 18. věku na Moravě, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 19–20, Brno 1976, s. 30.

⁴² Miloš Stehlík, *Státní hrad Pernštejn*, Brno 1976, nestránkováno. – Miloš Stehlík, *Státní hrad Pernštejn*, Brno 1977, nestránkováno.

⁴³ Emanuel Poche, Libědice (Chomutov), in: idem, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 233–234.

⁴⁴ Franco Cavarocchi, *Arte e artisti della Valle Intelvi*, Milano 1983, s. 148–153, 163.

⁴⁵ Věra Naňková, Giacomo Antonio Corbellini, in: *Dizionario biografico degli Italiani XXVIII*, Roma 1983, s. 726–727. V internetové verzi tohoto slovníku je špatně uvedeno místo Corbelliniho úmrtí tj. Laffio viz Věra Naňková, Corbellini, Giacomo Antonio, *Dizionario biografico degli italiani*, [http://www.treccani.it/enciclopedia/giacomo-antonio-corbellini_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/giacomo-antonio-corbellini_(Dizionario-Biografico)/), vyhledáno 19. 10. 2018. Tento omyl se rozšířil do jiných internetových zdrojů, srov. Giacomo Antonio Corbellini, *Wikipedia*, https://cs.wikipedia.org/wiki/Giacomo_Antonio_Corbellini, vyhledáno 19. 10. 2018.

neexistujícím paláci Mitrovských dílem Giacomu Antonia Corbelliniho.⁴⁶ Pavel Preiss neopomněl Corbelliniho ve své monografii *Italští umělci v Praze, Renesance. Manýrismus. Baroko*. V malém odstavci stručně vylíčil jeho kariérní pout', během které na čas zavítal do hlavního města, avšak dodnes o tom nikdo nenalezl žádné důkazy v podobě archiválií nebo štukatur. Preiss Corbelliniho označil za jednoho z nejvýznamnějších štukatérů-plasticátorů své doby.⁴⁷

V roce 1986 se konalo sympozium k připomenutí osobnosti a díla zesnulého Oldřicha J. Blažička ve dnech 11. a 12. prosince. K této příležitosti byl vydán sborník, ve kterém nechybí příspěvek Miloše Stehlíka spojený se jménem Giacomu Antonia Corbelliniho. Stehlík označil formu jeho štuků za poněkud tvrdší a méně vynalézavou. K jím již identifikovaným Corbelliniho dílům poprvé připsal výzdobu kaple v zámku v Líšni u Brna.⁴⁸ Roku 1991 italská badatelka Maria Luisa Gatti Perer v časopise *Arte lombarda* v úvodním článku, jenž pojednává o problémech provázanosti lombardského a celoevropského barokního umění, charakterizovala Corbelliniho jako příslušníka „obchodní umělecké buržoazie.“ U jeho osoby zvláště vyzdvihla úlohu Oldřicha J. Blažička v osvětě poznání činnosti italských umělců ve střední Evropě. Upozornila na fenomén, který ještě dnes není zcela zohledňován při pojetí a celkovém pochopení jejich uměleckého odkazu. Tito mistři byli celý život neustále v pohybu, cestovali často v celých skupinách za zakázkami a s vydělanými peněžními prostředky se pravidelně vraceli do své domoviny, kde strávili nějaký čas, než je opět z chudého kraje vyhnala potřeba nových tvůrčích úkolů.⁴⁹

Velké díky patří Mojmíru Horynovi, jenž se zasloužil o publikování několika archivních dokladů díla Giacomu Antonia Corbelliniho v cisterciáckém opatství v Oseku. Corbellinimu věnoval samostatnou kapitolu v katalogu výstavy *Oktavián Broggio (1670–1642)*, v němž označil jeho práci v Oseku za „... nejpoutavější poselství italského postberninismu v celém českém baroku ... svou vzdušnou a elegantní štukaturou s vlivem na interiérový dekorativismus příštích desetiletí.“ Tento svůj závěr doložil otištěním několika veřejnosti nepřístupných skic, dnes uložených ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích. Odkázal také na nyní nezvěstnou smlouvu Corbelliniho, na výzdobu

⁴⁶ Zdeněk Kudělka, Brněnské paláce Christiana Alexandra Oedtla, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 28–29, Brno 1985, s. 11.

⁴⁷ Pavel Preiss, *Italští umělci v Praze, Renesance. Manýrismus. Baroko*, Praha 1986, s. 358.

⁴⁸ Viz Stehlík, Barokní sochařství (pozn. 8), s. 21–27.

⁴⁹ Maria L. Gatti Perer, Barocco lombardo/Barocco europeo. Problemi aperti, *Arte lombarda* XCVIII–XCIX, 1991, s. 8.

oseckého chrámu a dalších budov z 3. února 1713, známou již Josefu Opitzovi.⁵⁰ Corbelliniho dostal do širšího povědomí veřejnosti Jan Bukovský, který byl zásadní osobou při archeologickém průzkumu a následné obnově areálu bývalého kartuziánského kláštera v Brně-Králově Poli. O komplexu budov, v němž dnes sídlí Fakulta informačních technologií Vysokého učení technického, vydal publikaci *Královopolský kartouz*. Neopomněl názor Miloše Stehlíka a připsal výzdobu v refektáři bývalého kláštera Giacomovi Antoniovovi Corbellinimu.⁵¹ Jeho štukaturu refektáře brněnské kartouzy a kaple zámku v Brně-Líšni popsal v *Uměleckých památkách Moravy a Slezska I* z roku 1994 Bohumil Samek.⁵²

Věra Naňková v roce 1995 doplnila heslem Corbelliniho *Novou encyklopedii českého výtvarného umění*. Spolu s kaplí líšeňského zámku heslo rozšířila o další nejnověji atributovaná díla v Jihlavě, na Pernštejně, u brněnských kartuziánů a na fasádě Mitrovského paláce rovněž v Brně.⁵³ Roku 1996 se sešli badatelé, kteří k obohacení znalosti Corbelliniho tvorby už dříve přispěli. Miloš Stehlík a Zdeněk Kudělka uvedli jeho jméno u průčelí bývalého paláce Mitrovských v Brně a hlavního sálu na hradě Pernštejně v publikaci *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*. Zdeněk Kudělka v katalogu architektury u paláce upozornil na jeho dodnes nevyjasněnou historii a autorství Corbelliniho u reliéfů jeho fasády pouze předpokládal. Miloš Stehlík v katalogu sochařství vyhodnotil štuky rytířského sálu hradu Pernštejna jako poměrně vyššího reliéfu a bohatší modelace, což není pro Corbelliniho moravské zakázky typické.⁵⁴

Souběžně vyšel jubilejní sborník *800 let kláštera v Oseku (1196–1996)*. Jan Royt do něj napsal článek, v němž vyložil ikonografický význam interiérové výzdoby konventního kostela. Giacomu Antonia Corbelliniho označil za sochaře a dva odstavce věnoval detailnímu popisu jeho kenotafu dobrodinců kláštera a kenotafu Slávka z Oseka. Neztratil však zmínku o materiálu, ze kterého náhrobky Corbellini vytvořil (vysoce leštěný

⁵⁰ Mojmír Horyna, Giacomo Antonio Corbellini (1674–1742), in: *Oktavián Broggio 1670–1642* (kat. výst.), Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Litoměřice 1992, s. 148–154.

⁵¹ Jan Bukovský, *Královopolský kartouz*, Brno 1994, s. 24, 48.

⁵² Bohumil Samek, Brno-Královo Pole, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska I*, Praha 1994, s. 333. – Idem, Brno-Líšeň, in: ibidem, s. 335.

⁵³ Věra Naňková, Corbellini, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995, s. 109–110.

⁵⁴ Miloš Stehlík, Sochařství, in: Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 77–111. – Zdeněk Kudělka, Architektura (kat.), in: ibidem, s. 181–329. – Miloš Stehlík, Sochařství (kat.), in: ibidem, s. 330–444.

tvrzený štuk imitující mramor).⁵⁵ Osectí cisterciáci a brněnští kartuziáni nebyli jedinými kláštery, kde předvedl Corbellini tvůrčí mistrovství. V menším měřítku uplatnil svůj umělecký um o několik let dříve v refektáři monasteria piaristů v Mikulově. Tímto dílem se během svého bádání zabývala Dobromila Brichtová. Corbelliniho poprvé uvedla právě u refektáře piaristického konventu.⁵⁶ V roce 1999 Věra Naňková obohatila záznamem Giacoma Antonia Corbelliniho slovník *Saur allgemeines Künstlerlexikon*.⁵⁷

Ve stejném roce vyšel další díl encyklopedie *Umělecké památky Moravy a Slezska II* Bohumila Sameka. Do části Mikulova Samek zařadil Corbelliniho práce v loretánském kostele sv. Anny a klášteře piaristů. V kapitole o hradě Pernštejně popsal Corbelliniho výzdobu slavnostního rytířského sálu a u jihlavského kostela sv. Jakuba Většího pojednal o kapli Bolestné Panny Marie s Corbelliniho interiérem.⁵⁸ Vladimír Valeš v roce 2001 vydal stručnou publikaci *Libědice a Čejkovice*. Věděl o Corbelliniho autorství štukových aplikací oltáře Panny Marie a oltáře Piety v kostele sv. Víta v Libědicích.⁵⁹ Ve *Sborníku Regionálního muzea v Mikulově* v roce 2003 zveřejnila Milada Rigasová badatelské názory Dobromily Brichtové v příspěvku týkajícím se vývoje zámeckého parku v Mikulově. Brichtová znala Corbelliniho zakázku dvou soch labutí a satyra na nedochované kašně v zahradě mikulovského zámku, jež před ní doložil již Václav Richter.⁶⁰

Corbelliniho archivně nepotvrzenou prací zůstává rytířský sál na hradě Pernštejně. Celkovou výzdobou tohoto hradu se zabývá Eva Škrabalová. V roce 2004 vyšla její monografie *Interiéry hradu Pernštejna a jejich proměny ve světle archivních pramenů*. Dosud nenalezla dokumenty, jež by prokázaly podíl Giacoma Antonia Corbelliniho na renovaci rytířského sálu, jež proběhla v první čtvrtině 18. století.⁶¹ V současné době máme jen málo relevantních informací o Corbelliniho dílech na území města Brna. Jejich atribuce je založená na názoru Miloše Stehlíka a s tímto holým faktem pracovali pozdější badatelé. V roce 2004 Milan Řepa spolu s dalšími autory dokončil knihu *Dějiny Králova Pole*.

⁵⁵ Jan Royt, Barokní kultury světců a votivní obrazy. Ve znamení krve a mléka. Poznámky k ikonografii uměleckých děl a ke kultům v oseckém klášteře v 17. a 18. století, in: *800 let kláštera v Oseku (1196–1996)* (kat. výst.), Opatství cisterciáků v Oseku, Osek 1996, s. 67–72.

⁵⁶ Dobromila Brichtová – Jan Halady, *Mikulov: město, ve kterém zpívají domy*, Mikulov 1998, s. 86.

⁵⁷ Věra Naňková, Giacomo Antonio Corbellini, in: Günter Meissner (ed.), *Saur allgemeines Künstlerlexikon. Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker XXI*, Leipzig 1999, s. 149.

⁵⁸ Bohumil Samek, Mikulov, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska II*, Praha 1999, s. 482–503. – Idem, Nedvědice – Pernštejn, in: ibidem, s. 648–657. – Idem, Jihlava, in: ibidem, s. 67–106.

⁵⁹ Vladimír Valeš, *Libědice a Čejkovice*, Chomutov 2001, s. 16.

⁶⁰ Milada Rigasová, Renesanční a barokní etapa vývoje zámeckého parku v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2003, s. 24, 26.

⁶¹ Eva Škrabalová – Andrea Chalupníková – Lenka Kalábová, *Interiéry hradu Pernštejna a jejich proměny ve světle archivních pramenů: přehled inventářů hradu Pernštejna II. 19. století: Mittrowští z Mitrovic a Nemyšlu*, Brno 2004.

V kapitole *Významné památky* Vlastimil Sochor uvedl Corbelliniho u popisu štukové výzdoby v prostorách bývalé kartouzy.⁶² O rok později vznikla publikace o historii královopolského kartuziánského kláštera v rámci Nakladatelství Vysokého učení technického v Brně. V ní Jan Bukovský ve své kapitole *Stavební vývoj a výtvarná výzdoba památkového celku* přiblížil Corbelliniho štukové dekorace v refektáři a ostatkové kapli v areálu bývalého konventu. Zdůraznil především prvek dubových listů a celkovou lehkost modelace, jež respektuje rytmizaci prostoru lunetami.⁶³ Své závěry zopakoval v rozšířeném vydání publikace z roku 2010.⁶⁴

Další příspěvek stroze zmiňující činnost Giacoma Antonia Corbelliniho v Brně pochází z pera Tomáše Jeřábka, který spolu s Jiřím Kroupou vydal knihu *Brněnské paláce*. V kapitole o jejich demolici na přelomu 19. a 20. století prohlásil Corbelliniho za autora štukové fasády paláce Mitrovských. Poukázal na dlouho přetrvávající mylný názor, že v době Corbelliniho působení budovu vlastnil rod Mitrovských.⁶⁵ V roce 2006 Miloš Stehlík znovu označil Corbelliniho za tvůrce nejen výzdoby průčelí paláce, ale také výzdoby kaple zámku v Líšni u Brna, rytířského sálu hradu Pernštejn a kaple svatojakubského kostela v Jihlavě v knize *Barok v soše*. Jeho text odpovídá pasáži již vydané statě ve sborníku *Barokní umění a jeho význam v české kultuře* včetně stylistického zhodnocení Corbelliniho jako méně invenčního a rukopisně tvrdšího umělce v porovnání s jeho kolegy štukatéry.⁶⁶

V roce 2007 Dobromila Brichtová publikovala ve *Sborníku Regionálního muzea v Mikulově* příspěvek o obnově barokních kašen v zahradě mikulovského zámku. V něm krátce pojednala o Corbelliniho dekorování jedné ze zahradních kašen. Odkázala na Václava Richtera, který tento závěr svého archivního bádání již před lety zveřejnil ve své monografii *Mikulov*.⁶⁷ Památkou poblíž Jihlavy, kde se Corbellini stejně jako u předešlé zakázky realizoval ve službách knížete Dietrichsteina, je kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné. O stavebním vývoji tohoto svatostánku napsala diplomovou práci Barbora Michálková. V ní se pokusila podrobněji chronologicky zmapovat vývoj výstavby a

⁶² Vlastimil Sochor, *Významné památky*, in: Milan Řepa (ed.), *Dějiny Králova Pole*, Brno 2004, s. 317.

⁶³ Jan Bukovský, *Stavební vývoj a výtvarná výzdoba památkového celku*, in: idem, *Cartusia Brunensis. Dějiny královopolského kláštera a jeho proměny v 21. století*, Brno 2005, s. 35–74.

⁶⁴ Jan Bukovský, *Úpravy a dostavby v jádru Královopolského kartouzu*, in: Jan Bukovský – Blažena Hubáčková (edd.), *Cartusia Brunensis II. Dokončení Rehabilitace Královopolského kláštera a nový areál Fakulty informačních technologií VUT v Brně*, Brno 2010, s. 9–25.

⁶⁵ Tomáš Jeřábek, *Konec barokních paláců*, in: Tomáš Jeřábek – Jiří Kroupa (edd.), *Brněnské paláce. Stavby duchovní a světské aristokracie v raném novověku*, Brno 2005, s. 210.

⁶⁶ Miloš Stehlík, *Barok v soše*, Brno 2006, s. 31, 54, 59.

⁶⁷ Dobromila Brichtová – Jan Ivičič, *Obnova barokních kašen mikulovského zámku*, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2007, s. 153–162.

umělecké výzdoby polenského chrámu. Při plnění tohoto úkolu nezapomněla na Giacoma Antonia Corbelliniho, který vedl štukatérské práce v interiéru budovy.⁶⁸

Corbelliniho zakázka na dotvoření vnitřního prostoru kaple Bolestné Panny Marie v kostele sv. Jakuba Většího v Jihlavě není dosud archivně podložena a s Corbelliniho jménem se v seriózních textech, vztahujících se k jihlavské dominantě, setkáme jen ve formě stručného konstatování. V monografii *Chrám sv. Jakuba v Jihlavě* Jiří Mašát v podrobném popisu mariánské kaple svatojakubského kostela uvedl Giacoma Antonia Corbelliniho jako autora štukatury, dále ho ale nijak argumentačně nedoprovodil.⁶⁹ Stejný problém nastává v případě výzdoby kaple zámku v Líšni u Brna. Tomáš Valeš považuje Giacoma Antonia Corbelliniho za tvůrce štukového rámu stropu líšeňské kaple. Ve své knize *Ves Leštno za městečko vysazovati ráčíme* se odvolal na původce Corbelliniho autorství Miloše Stehlíka.⁷⁰ Nejvýrazněji se zabývala kaplí Neposkvrněného početí Panny Marie v líšeňském zámku Michaela Zbořilová ve své diplomové práci z roku 2010. V kapitole *Zasvěcení kaple a otázka autorství* uvedla Corbelliniho jméno u štukových aplikací jejího vnitřního prostoru a odkázala na výše uvedenou knihu Tomáše Valeše.⁷¹

Corbelliniho činnost pro klášter cisterciáků v Oseku přiblížila Helena Hocková ve své bakalářské a následně magisterské diplomové práci především detailním popisem a rozбором ikonografického významu Corbelliniho náhrobku dobrodinců kláštera a náhrobku Slávka z Oseka. Vedle ideologického pozadí samotných kenotafů, které vylíčil ve svém textu již Jan Royt, badatelka vyzdvihla velmi důležitý znak jejich ikonografického řešení. Corbellini ztvárnění náhrobků pojal zcela osobitým způsobem a odchýlil se tak od tehdejšího ikonografického kánonu, jaký v té době představovala *Iconologia* Cesara Ripy.⁷²

Nápomocnou při výzkumu Corbelliniho aktivit v Mikulově byla diplomová práce Niny Michlovské, která vyšla také knižně. Při snaze postihnout fenomén umělých jeskyní tzv. grott v české architektuře neopomněla dnes nedochovanou grottu v zahradě mikulovského zámku, jež nesla Corbelliniho restaurátorské zásahy do starší štukové

⁶⁸ Barbora Michálková, *Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2008.

⁶⁹ Jiří Mašát, *Chrám sv. Jakuba v Jihlavě/Die Jakobskirche in Iglau*, Jihlava 2008, s. 124.

⁷⁰ Tomáš Valeš, *Umělecké památky Líšně v průběhu staletí*, in: Pavel Krafl (ed.), *Ves Leštno za městečko vysazovati ráčíme: památky, místopis a vybrané osobnosti Líšně z pohledu historických, jazykovědných a přírodovědných disciplín*, Brno 2009, s. 167–174.

⁷¹ Michaela Zbořilová, *Umělecká výzdoba zámecké kaple v Brně-Líšni* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2010, s. 12–13.

⁷² Helena Hocková, *Barokní náhrobky zakladatelů a dobrodinců klášterů V Oseku* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2009. – Idem, *Náhrobky, náhrobničky a epitafy vyšších církevních hodnostářů 17. a 18. století v českých zemích* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2011.

vrstvy. Text obsahuje odkaz na místopis Františka Josefa Schwoye a jeho informace o zániku této památky.⁷³

Corbelliniho mistrovství podobné tomu v oseckém kostele Nanebevzetí Panny Marie představují vnitřní prostory paláce v německém Ludwigsburgu. Corbelliniho úlohu při dotváření tamních galerií ozřejmila v dizertační práci Franziska Katharina Diek. V rámci výkladu programů malířské výzdoby Carla Innocenza Carloniho (1687–1775) a Pietra Scottiho (?–?) v galeriích sídla se v účetních dokumentech dočetla také o jejich spolupráci s Giacomem Antoniem Corbellinim. Diek svým přepisem a překladem archiválií umožnila nahlédnout do organizace pracovního řádu i osobního života umělců operujících v Ludwigsburgu.⁷⁴

Iniciátorem nového pojetí působení „ticinských mistrů“ u nás se stal Martin Mádl se svou monografií *Tencalla I, Barokní nástěnná malba v českých zemích* o vakantním malíři z jihošvýcarského Bissone Carpoforu Tencalovi (1623–1685) a jeho bratranci malíři Giacomovi Tencalovi (1644–1690). V rámci pojednání o díle Giacoma Tencally pro severočeský zámek Libochovice Mádl krátce uvedl Giacoma Antonia Corbelliniho jako restaurátora již poničených dekorací v sálech libochovického sídla. V samostatné kapitole *Štukatéři v Čechách kolem Giacoma Tencally* zdůraznil problémy provázející studium štukatérských zakázek. Pokud nějaké archiválie dokládají jejich zadání a průběh dodnes existují, mnohdy v nich není uvedeno jméno samotného umělce.⁷⁵

Jiří Marek badatelsky obohatil historii kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné. Ve své diplomové práci velmi podrobně rekonstruoval stavební vývoj polenského chrámu. Součástí jeho textu tvoří také záznamy o Corbelliniho vedoucí úloze při realizaci výzdoby interiéru stavby.⁷⁶ Zároveň vyšel uměleckohistorický průvodce po tomto kostele autorské dvojice Michaely Šeferisové–Loudové a Filipa Plašila s cennými poznatky o činnosti umělců a řemeslníků, mezi nimiž byl podle autorů nejen Giacomo Antonio Corbellini, ale i jeho bratr architekt Antonio Corbellini (†1748).⁷⁷

⁷³ Nina Michlovská, *Grotta v české architektuře 17. a 18. století*, Olomouc 2011.

⁷⁴ Viz Diek (pozn. 7).

⁷⁵ Pavel Zahradník – Martin Mádl, Libochovice (okr. Litoměřice) Zámek Gundakara z Dietrichsteina, in: Martin Mádl (ed.), *Tencalla I, Barokní nástěnná malba v českých zemích*, Praha 2012, s. 555–601. –Viz Mádl Štukatéři v Čechách (pozn. 1), s. 303–320.

⁷⁶ Jiří Marek, *Historie stavebního vývoje děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Polné* (diplomní práce), Katedra církevních dějin a křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2012.

⁷⁷ Michaela Šeferisová Loudová – Filip Plašil, *Architektonická perla Dietrichsteinů v Polné. Uměleckohistorický průvodce prohlídkovou trasou děkanským kostelem Nanebevzetí Panny Marie*, Polná 2012.

V roce 2013 se historické dědictví kláštera cisterciáků v Oseku pokusila objasnit ve své diplomové práci Kateřina Tylová, jež k popisu samotné památky využila mnoha výše citovaných zdrojů.⁷⁸ Pracovala také s informacemi z v té době nové rozsáhlé monografie Pavla Preisse o malíři Václavu Vavřinci Reinerovi (1689–1743), jenž spolupracoval s Corbellinim právě v oseckém opatství. Preiss nastínil Corbelliniho stylistický vývoj prostřednictvím popisu dekorací na Pernštejně, v refektáři královopolské kartouzy a kapli zámku v Líšni u Brna, jako pouť od neosobního a nevýrazného projevu k mnohem bohatšímu repertoáru výzdobných motivů uplatněnému v Oseku. Odvolal se na Mojžírem Horynou publikované skici dokončených i nerealizovaných oseckých prací Corbelliniho. U náhrobků dobrodinců kláštera a náhrobku Slávka z Oseka určil vzor v kenotafu Jana Václava Vratislava z Mitrovic se sochařskou výzdobou Ferdinanda Maxmiliána Brokofa ze stejné doby.⁷⁹

Pro úplnost přehledu vývoje bádání o Giacomovi Antoniovi Corbellinim nemohu opomenout svou vlastní bakalářskou práci z roku 2014. V ní jsem se pokusila poprvé uceleně zpracovat umělecké zakázky štukatéra pro knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu. Studium dokumentů, uchovaných ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích pro kapitolu řešící Corbelliniho aktivity v Libochovicích, mi umožnilo lépe pochopit, jak štukatěři a jiní umělci pozdně barokní doby přistupovali ke svým jednotlivým úkolům a jakým způsobem probíhala celková organizace stavebních úprav knížecích budov v odlehleém severočeském městečku.⁸⁰ Tajemstvím zůstaly okolnosti realizace interiérové dekorace rytířského sálu na hradě Pernštejně v knize *Hrad Pernštejn* z roku 2015. Vedle suchého prohlášení Giacomu Antonia Corbelliniho tvůrcem štukatury autoři publikace uvedli prameny, ve kterých se mohou nalézat důležité indicie k odhalení těchto okolností.⁸¹

V případě Corbelliniho štuků pro hrad Pernštejn vyvstávají dvě základní dosud nezodpovězené otázky. Otázky, které lze položit také u prací pro kartuziánský klášter v Brně-Králově Poli, kapli zámku v Brně-Líšni, kapli kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě, dnes již nestojící palác Mitrovských v Brně nebo kostel sv. Víta v Libědicích. Kdy Corbellini na zakázce pracoval a kdo si ji u vakantního štukatéra objednal? Kromě

⁷⁸ Kateřina Tylová, *Kulturně historické dědictví kláštera cisterciáků v Oseku* (bakalářská práce), Katedra dějin a didaktiky dějepisu PF UK, Praha 2013.

⁷⁹ Pavel Preiss, *Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku*, in: idem, *Václav Vavřinec Reiner. Dílo, život a doba malíře českého baroka*, Praha 2013, s. 133–165.

⁸⁰ Denisa Hradilová, *Giacomo Antonio Corbellini a jeho práce pro rod Dietrichsteinů* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2014.

⁸¹ Lenka Kalábová – Michal Konečný – Eva Škrábalová – Zdeněk J. Škrábal, *Hrad Pernštejn*, Kroměříž 2015.

realizací pro dietrichsteinského knížete a představené cisterciáckého kláštera v Oseku, se badatelé velmi výrazně rozcházejí v dataci Corbelliniho děl a také jejich celkovém ukotvení v soudobé konkurenční atmosféře, která byla na přelomu 17. a 18. století plná dalších za prací cestujících umělců a jejich dílen.

Giacomo Antonio Corbellini nešel pozornosti našich ani zahraničních badatelů. Nikdy se však nejednalo o soustavný zájem objímající celý Corbelliniho osobní a pracovní život. Těžkosti a náročnost hlubšího studia jeho aktivit a aktivit jemu podobných mistrů odrazuje mnohé vědce od vytrvalého hledání a zkoumání jednotlivých archivních dokladů s následným výkladem a interpretací jejich tvorby a osobnosti. Škody napáchané tímto „nezájmem“ jsou velké. Vysledování vztahu umělec – objednavatel – výsledné dílo může vnést světlo nejen do profesní dráhy jednoho jediného štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho, ale také zamezit špatným závěrům v případě činnosti jiných umělců.

3 ŽIVOT A DÍLO GIACOMA ANTONIA CORBELLINIHO (1674–1742)

Štukatér Giacomo Antonio Corbellini, kterého odborná uměleckohistorická literatura označuje jako italského nebo ticinského umělce, všechna svá v současnosti známá díla zanechal v zemích daleko od rodiště. V oblasti dnešní severní Itálie a švýcarského kantonu Ticino není dosud známa žádná Corbelliniho umělecká práce. Tamní historici umění mu proto věnovali jen minimum pozornosti.⁸² Na území dnešních lombardských provincií Como a Brescia a švýcarského Ticina působila především v 17. a 18. století celá řada osob příjmení Corbellini. Ticinský heraldik Alfredo Lienhard-Riva našel zprávy o rodině Corbellini v Luganu, jež pocházela pravděpodobně z Lanzo d'Intelvi. Její vazby ke štukatérovi Giacomovi Antoniovu Corbellinimu však při současném stavu poznání nelze prokázat.⁸³

Rodokmen Giacoma Antonia Corbelliniho byl velmi rozvětvený s dlouhou uměleckou tradicí.⁸⁴ Otec Corbelliniho se jmenoval Remigio Corbellini a nejsou o něm známy žádné další informace.⁸⁵ Měl dva bratry. Giovanni Battista Corbellini (†1736) je pro dějiny umění blíže neznámý.⁸⁶ Architekt Antonio Corbellini (?–1748) během své umělecké kariéry pracoval pro řadu farností v dnešní provincii Brescia.⁸⁷ Ačkoliv nikdy žádný badatel nezveřejnil matriční záznam pokřtění Giacoma Antonia Corbelliniho, autoři,

⁸² Viz Gatti Perer (pozn. 49), s. 8 (s přehledem předchozí literatury).

⁸³ Viz Lienhard-Riva (pozn. 21), s. 122–123.

⁸⁴ Lucio Serino, I. Corbellini (secolo XVIII), *Ordine degli architetti della provincia di Brescia*, <http://www.architettibrescia.net/wp-content/uploads/2011/10/corbellini.i6.96.pdf>, vyhledáno 23. 2. 2013: Italský architekt Lucio Serino se pokusil částečně rekonstruovat rodokmen řady severoitalských uměleckých rodin. Věnoval pozornost i členům rodiny Corbellini. Vycházel z poznatků Franca Cavarocchiho (1911–1996), který objevil a publikoval nejvíce informací o Corbelliniho původu a nejbližších příbuzných. Výsledky jeho bádání jsou uloženy v Cavarocchiho soukromém archivu srov. La documentazione dei personaggi e famiglie intelvesi, Centro di documentazione Magistri Intelvesi Lanzo d'Intelvi, fondo archivistico Franco Cavarocchi (1911–1996), cartone 3, fascicolo 6 Alberi genealogici intelvesi. – Ibidem, cartone 7, fascicolo 3 Famiglia Corbellini e altre.

⁸⁵ Viz Cavarocchi, *Arte e artisti* (pozn. 44), s. 150, srov. Matrika narozených farností sv. Václava v Mikulově (1698–1722), Moravský zemský archiv v Brně, fond E 67 Sběrka matrik, kniha 2922, folio 159: Záznam pokřtění Corbelliniho syna z 15. listopadu roku 1703 jmenuje Giacoma Antonia Corbelliniho jako „*Remigio Jacobi Antoni Corbellini*.“

⁸⁶ Dochoval se matriční záznam o jeho úmrtí citovaný na konci této kapitoly. Stejnomený umělec Giovanni Battista Corbellini působil od roku 1687 ve Florencii. Nejedná se o bratra Giacoma Antonia Corbelliniho a jejich příbuzenský vztah v současnosti nelze prokázat. Mezi těmito umělci dochází k záměně autorství děl, srov. Chiesa delle Suore Montalve, *Wikipedia*, https://it.wikipedia.org/wiki/Chiesa_delle_Suore_Montalve, vyhledáno 25. 9. 2018: Pomník Eleonory Ramirez de Montalvo v kostele Montalvských sester ve čtvrti Careggi ve Florencii není dílem Giacoma Antonia Corbelliniho, ale archivně doloženou zakázkou Giovanniho Battisty Corbelliniho, jak uvádí Laura Facchin, *Stuccatori ticinesi a Firenze. Un primo repertorio dei ticinesi tra Sei e Settecento nella capitale medicea*, *Arte & storia* XLVIII, 2010, s. 104.

⁸⁷ Ruggero Boschi, Antonio Corbellini, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* XXVIII, Roma 1983, s. 721–722. – Lucio Serino, Corbellini Antonio (nato a Pello Sup.? – morto a Brescia nel 1747), *Ordine degli architetti della provincia di Brescia*, <http://www.architettibrescia.net/wp-content/uploads/2011/10/corbellini.antonio7-8.96.pdf>, vyhledáno 23. 2. 2013.

jejichž literaturu jsem použila ke studiu pro tuto diplomovou práci, shodně uvádějí letopočet 1674 jako rok Corbelliniho narození.⁸⁸

Za místo narození Giacoma Antonia Corbelliniho považoval Franco Cavarocchi městečko Laino v oblasti Valle d'Intelvi v dnešní provincii Como.⁸⁹ Giuseppe Martinola (1908–1990) měl jiný názor. Ticinský patriot zkoumal archivní prameny o historii regionu spolu s korespondencí migrujících „kvalifikovaných uměleckých pracovníků“ italsky nazývaných „maestranze d'arte.“⁹⁰ Během svého bádání našel blíže neurčený dopis, jenž odesílatel adresoval bratranci Corbellinimu z Lugana.⁹¹ Na základě této archiválie považoval Martinola Giacoma Antonia Corbelliniho za luganského rodáka.⁹² Ačkoliv Oldřich J. Blažíček (1914–1985) znal jeho názor, přiklonil se k mínění Franca Cavarocchiho.⁹³ Zprávy z posledních let Corbelliniho života, které Cavarocchi objevil při svém výzkumu, prokázaly, že se Corbellini usadil v intelveském Lainu, odkud s jistotou pocházela celá řada jeho příbuzných a spolupracovníků.⁹⁴

Zda se ze strany Corbelliniho jednalo o návrat do rodného města, nebo soukromou volbu místa pro klidné stáří, bylo dlouho nezodpovězenou otázkou. Podařilo se mi na ni nalézt odpověď při podrobném studiu Corbelliniho svědectví o legitimním narození a svobodném původu jeho krajana Bartolomea Scottiho z Laina (1685–1737). Svědectví

⁸⁸ Bohužel se mi nepodařilo navštívit archiv, ve kterém by se mohla nacházet matrika se zprávou o pokřtění Corbelliniho, pokud ovšem tento pramen informací dnes existuje, srov. Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 175: Oldřich J. Blažíček udal rok 1674. Na konci článku citoval matriční zápis o úmrtí Corbelliniho, který mu poskytl Franco Cavarocchi. Zpráva pocházející z prosince roku 1742 uvádí zesnulého štukatéra jako devětašedesátiletého muže. Datu Corbelliniho narození podle uvedeného věku úmrtí odpovídají léta 1673–1674.

⁸⁹ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20: Ve svém příspěvku v poznámce citoval zápis z matriky zemřelých farnosti Santa Maria Assunta v Corteno Golgi, jež dříve zveřejnil Giacomo Bianchi, *La parrocchia Arcipretale di Santa Maria Assunta. Già San Martino Franco a Corteno Golgi*, Brescia 1968, s. 176: Záznam úmrtí Paola Corbelliniho, syna Giacoma Antonia „z farnosti San Lorenzo v Lainu...“.

⁹⁰ Viz Battista (pozn. 3), s. 8: Umělci tvořili sdružení nezávislá na jakýchkoli obecních, státních i církevních úřadech, jež se společně bránila, vzájemně si pomáhala a spolupracovala mezi sebou. Tato středověká korporátní uspořádání měla pevná pravidla pro zhotovení uměleckých děl a podřízenost členů. Města v určitých obdobích vstup těchto pracovníků a cizích umělců podporovala.

⁹¹ Viz Martinola (pozn. 30), s. 22: Adresátem dopisu z roku 1730 nemusel být Giacomo Antonio Corbellini, ale jeho příbuzný. Z Martinolovy poznámky není jasné, kdo dopis svému bratranci napsal.

⁹² Ibidem, s. 22: V poznámce k bratranci Corbellinimu, tedy Giacomovi Antoniovi Corbellinimu, Giuseppe Martinola udal nepřesné informace: „Štukatér Giovan (!) Antonio Corbellini, z Lugana, švagr štukatéra Giuseppeho Donata Frisoniho z Laina, žijící v letech 1694 (!)–1742, spolupracoval s Frisonim v Ludwigsburgské rezidenci 1715–23 a pracoval pro benediktýny ve Weingartenu.“

⁹³ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 171: Oldřich J. Blažíček zmínil Martinolou nalezený dopis adresovaný bratranci Corbellinimu. Podle něj dopis napsal štukatér Giovanni Battista Clerici. Jde ovšem o Blažíčkův mylný překlad Martinolova textu.

⁹⁴ Ibidem, s. 171: Blažíček dále napsal o pozdějších informacích, podle nichž Corbellini pocházel z Milana. V dobovém kontextu označení Milano může odkazovat na oblast celé provincie Milano existující mezi lety 1786–2014. Tuto domněnku mohli badatelé získat z mikulovské matriky, srov. Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 159: V zápisu pokřtění vlastního syna je Giacomo Antonio Corbellini s manželkou označen jako „*incolā millannese*“ tzn. obyvatel milánský.

Corbellini učinil v Praze v roce 1716. V úřední listině se ve čtvrtém odstavci Corbelliniho prohlášení nachází: „*Narodil jsem se v Lainu, tam se také on narodil z čistého a věrného manželského lože...*“.⁹⁵ Corbellini v této části oficiálně potvrzuje, že se narodil v Lainu stejně jako architekt Bartolomeo Scotti, jenž je legitimní syn. Na základě této osobní výpovědi považují za rodné místo Giacoma Antonia Corbelliniho Laino.

Oldřich J. Blažíček jako první přišel s teorií o Corbelliniho archivně nepodloženém uměleckém školení. Podle charakteru jeho práce se Corbellini pravděpodobně vyučil u štukatéra Giovanniho Battisty Barberiniho (1625/26–1691).⁹⁶ Věhlasný umělec a představitel pozdního berninismu působil během své kariéry v dnešní Itálii i Rakousku. Stejně jako Corbellini se na sklonku života vrátil do Laina, kde již dříve mezi lety 1664–1667 vytvořil štukovou výzdobu farního kostela San Lorenzo.⁹⁷ Corbellini mohl získat své první stylové názory v kostele, v jehož farnosti strávil poslední léta svého života. Oldřich J. Blažíček nadto spatřoval ve figurální tvorbě Giacoma Antonia Corbelliniho silný vliv sochařského umění Gian Lorenza Berniniho (1598–1680) a římské sepulkrální plastiky poslední čtvrtiny 17. století. Bernini, působící převážně v Římě, ovlivnil svou i následující uměleckou generaci napříč Evropou. Blažíček předpokládal, že Corbellini Řím navštívil a spatřil umělecká díla věčného města, než se před rokem 1700 vydal hledat vlastní zakázky do zemí Habsburské monarchie.⁹⁸

Více archivních správ o životě Giacoma Antonia Corbelliniho nalezneme až od roku 1698, kdy se asi čtyřiařicetiletý štukatér poprvé uplatnil v Mikulově pro knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu (1660–1708).⁹⁹ Ve službách knížete Corbellini setrval do roku 1708, kdy kníže zemřel. V roce 1698 Corbellini obdržel honorář za práce na kašně, grottě a knížecím znaku v zahradě mikulovského zámku.¹⁰⁰ Do jihomoravského města na hranicích s Rakouskem se Corbellini dostal pravděpodobně přes habsburské hlavní město Vídeň, kde pobýval v roce 1700 s řadou umělců z oblasti dnešní provincie

⁹⁵ „*Ich bin zu Laino gebohrn, alldorten ist Er auch aus Eine Reine und Vebehlechten (!) Ehebett gebohrn worden...*“ srov. Svědectví štukatérů Francesca Materny a Jacoba Antona Corbelliniho o poctivém zrození a svobodném původu štukatéra Bartholomaea Scotiho, Archiv hlavního města Prahy, fond Sbirka papírových listin – IV. oddělení B4, signatura AMP PPL IV – 22897.

⁹⁶ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 174. K Barberinimu srov. Andrea Spiriti, *Giovanni Battista Barberini: un grande scultore barocco*, Lario Intelvese 2005, srov. Chiara Colombo – Laura Rampazzi – Marco Realini, *Lo studio dei materiali nei cantieri di Giovanni Battista Barberini e altri stuccatori intelvesi*, in: Laura dal Prà – Luciana Giacomelli – Andrea Spiriti (edd.), *Passaggi a nord-est. Gli stuccatori dei laghi lombardi tra arte, tecnica e restauro. Atti del convegno di studi, Trento, 12–14 febbraio 2009*, Trento 2011, s. 255–260.

⁹⁷ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 174.

⁹⁸ Viz Blažíček, *L'Italia e la scultura* (pozn. 23), s. 17–18.

⁹⁹ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 171–172.

¹⁰⁰ *Ibidem*, s. 171.

Como a Ticina.¹⁰¹ Jeho jméno najdeme v registru vídeňského cechu štukatérů, společenského statutu „zemských mistrů.“¹⁰² Giacomo Antonio Corbellini si mezi příbuzenstvem svých kolegů našel ve Vídni ženu. Jeho manželkou se stala sestra slavného štukatéra Donata Giuseppe Frisoniho (1683–1735) Caterina Margherita Frisoni z Laina (?–?).¹⁰³ Dodnes žádný z badatelů nepublikoval doklad o tom, kdy a kde se narodila Corbelliniho první dcera Caterina Giovanna,¹⁰⁴ ale manželem Cateriny Margherity byl již v roce 1702, jak dokládá zápis v kronice farnosti kostela sv. Václava v Mikulově. Podle tohoto zápisu se v září roku 1702 Corbellini se svou ženou Markétou Kateřinou v Mikulově účastnil pokřtění Markéty Kateřiny, dcery místních obyvatel Ferdinanda Große a jeho chotě Anny Sofie: „Září: Matouš Sünn křtí Markétu Kateřinu od Ferdinanda Große a Anny Sofie, legitimní dceru mikulovských obyvatel, narozenou ... hodinu odpoledne, omytou Antoniem Corbelinim a jeho ženou Markétou Kateřinou v Mikulově.“¹⁰⁵

V té době Giacomo Antonio Corbellini pracoval v dnes nedochované oranžerii zahrady mikulovského zámku a zachované předsíni loretánského kostela sv. Anny, dnešní Dietrichsteinské hrobce. Roku 1703 ve farnosti kostela sv. Václava pokřtil prvního syna: „17. října: Matouš Sünn křtí Leonarda Pavla od Remigia Jakuba Antonia Corbelliniho a Markéty Kateřiny, legitimního syna milánského obyvatele a knížecího štukatéra, syna narozeného 15. října osmou hodinu ráno, omytého Leonardem soudcem mikulovským a jeho ženou Františkou, oběma z Mikulova.“¹⁰⁶ Následujícího roku Corbellini odjel do Polné u Jihlavy, aby se ujal úlohy vedoucího mistra štukové výzdoby kostela

¹⁰¹ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20: Mezi nimi byl i vnuk Giovannioho Battisty Barberiniho, štukatér Antonio Alliprandi z Laina. (1654–1718).

¹⁰² Viz Seiler (pozn. 20), s. 22, 79: Štukatér statutu „Landmeister“ měl od Habsburské monarchie oficiální povolení pracovat mimo Vídeň. Na rozdíl od běžného „řemeslníka“ nemusel vstupovat do městského cechu v místě svého působení.

¹⁰³ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20: Donato Giuseppe Frisoni z Laina pracoval od roku 1709 jako štukatér v Praze, kde se později pohyboval také Corbellini. Franco Cavarocchi pokládal Caterinu Margheritu Frisoni za druhou choť Corbelliniho, kterou si vzal až v roce 1706. Podle něj se štukatérova nejstarší dcera Caterina Giovanna narodila jeho první nám neznámé ženě ve Vídni mezi lety 1700–1701, ale nezveřejnil k danému úsudku žádné další informace.

¹⁰⁴ Caterina Giovanna Corbellini se stala manželkou malíře Carla Innocenza Carloniho (1686–1775). Její údajný portrét, malovaný rukou manžela, je dnes vystaven v Pinacoteca di Brera v Miláně, srov. Carlo Innocenzo Carloni, Portrait of Caterina Corbellini (?), *Pinacoteca di Brera*, <http://pinacotecabrera.org/en/collezione-online/opere/portrait-of-caterina-corbellini/>, vyhledáno 28. 3. 2017.

¹⁰⁵ „Septemb(er): Matthäus Sünn baptiz. Margaretha Catharina per Ferdinand Gross et Anna Sophia Incola Nicolsp(urg) filia legitima, nata hora pomeridiana, levarunt Per Antony Corbelini cum Sua per Conjuge Margaretha Catharina in Nicolsp(urg).“ viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 124.

¹⁰⁶ „17 Octob(er): Matthäus Sünn baptiz. Leonardum Pauli et Remigio Jacobi Antonij Corbellini et Margaretha Catharina Incola Millannese, fürstl(iche) stokatur filiu legitimu, natu 15 Octob(er) hora otava Matutina, levarunt Per Leonardus Judex Nicolsp(urg) cum sua Per conjuge Francisa Ambo Nicolsp(urg).“ ibidem, folio 159.

Nanebevzetí Panny Marie.¹⁰⁷ O rok později se zastavil v severočeském Nepomyšli a provedl opravy interiérů a hlavního oltáře kostela sv. Mikuláše.¹⁰⁸

Současně se pracovně vytíženému Corbellinimu v Mikulově narodila druhá dcera Anna Maria Francesca.¹⁰⁹ Zápis o pokřtění dítěte v matrice kostela sv. Václava pochází z roku 1705: „13. ledna: Andreas Krompholz křtí Annu Marii Františku Jakuba Antonia Corbeliniho a Markéty Kateřiny, štukátéra ... legitimní dceru narozenou v jednu hodinu, omytou Leonardem Ignaciem Pilotim soudcem a jeho ženou Františkou v Mikulově.“¹¹⁰ Ze dne 7. prosince 1705 se dochoval jiný záznam, vztahující se k osobě Corbelliniho. Jde o správu vídeňského cechu štukatérů „zemských mistrů.“ Cech po Corbellinim vyžadoval úhradu povinných členských příspěvků za předcházející léta 1700–1705.¹¹¹

Corbelliniho třetí dcera Maria Elisabetta¹¹² se narodila roku 1706 opět ve farnosti kostela sv. Václava v Mikulově: „20. června Matouš Sünn křtí Marii Alžbětu Jakuba Antonia Corbelina a Markéty, legitimní dceru, narozenou ... ráno, omytou Leonardem Pilotim soudcem a jeho ženou Františkou, oběma z Mikulova.“¹¹³ Během roku se Giacomo Antonio Corbellini dostavil do severočeských Libochovic a vyhotovil dekorace hlavního a dvou bočních oltářů kostela Všech svatých a opravil kapli dodnes nedochovaného místního špitálu, kde původně zanechal bohatý štukový rám spolu s oltářem. O rok později restauroval štukové stropy místního zámku.¹¹⁴ Souběžně dojížděl do Polné, kde mezi tím pokračovaly práce na úpravách interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie, a sám započal práci na kazatelně dokončené v roce 1708.¹¹⁵

Poslední zakázkou, kterou Giacomo Antonio Corbellini v roce 1708 uskutečnil ve službách Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu je dochovaná výzdoba refektáře

¹⁰⁷ Viz Marek (pozn. 76), s. 12.

¹⁰⁸ Viz Naňková, Nová encyklopedie (pozn. 53), s. 109.

¹⁰⁹ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20: Franco Cavarocchi jmenoval druhou dceru Giacomina Antonia Corbelliniho jako Marii Giuseppinu a její narození kladl do roku 1707.

¹¹⁰ „13 January Andreas Krompholz bap. Annam Mariam Franciscam Jacobi Antonij Corbelinij et Margaretha Catharina stuckator ... filia natam legi(tima) hora prima, levarunt Per Leonardy Ignatio Piloti judex Francisa ejus uxor ais Nicols(purg).“ viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 204.

¹¹¹ Viz Seiler (pozn. 20), s. 22.

¹¹² Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20–21: Podle názoru Franka Cavarocchiho se Maria Elisabetta narodila roku 1708. Cavarocchi, který neměl přístup k mikulovské matrice, pravděpodobně určoval léta narození Corbelliniho potomků podle zápisu členů farnosti kostela San Lorenzo v Lainu z roku 1733, kde je u příslušníků jeho rodiny uveden věk. S ohledem na to, že se v Corbelliniho době nekladl důraz na přesné roky narození, nelze je od uvedených let s jistotou odvozovat.

¹¹³ „20 Junij Matthäus Sünn baptiz. Maria Elisabetha Jacobi Antonij Corbelin et Margaretha filia legitima nata hora ... Matutina levarunt Per Leonardy Piloti consul in cum Sua conjugé Francisa Amb. Nicolsp(urg).“ viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 259.

¹¹⁴ Viz Naňková, Nová encyklopedie (pozn. 53), s. 109.

¹¹⁵ Viz Marek (pozn. 76), s. 13.

bývalého piaristického kláštera v Mikulově.¹¹⁶ V prosinci toho roku se zúčastnil křtin dcery Sebastiana Budiho a jeho manželky Anny Marie: „26. prosince: Matouš Sünn křtí Marii Kateřinu Sebastiana Bundiho a Anny Marie, legitimní dceru narozenou předešlý den desátou hodinu večerní, omytou Antoniem Corbellinim štukatérem a jeho manželkou Markétou v Mikulově.“¹¹⁷ Corbellini pobýval s rodinou v Mikulově do roku 1709, kdy se mu narodil druhý syn Giacomo.¹¹⁸ Křtin Giuseppeho Giacoma Giorgia Honorandiho se účastnil Corbelliniho krajan a slavný architekt Giovanni Battista Alliprandi z Laina (1665–1720): „20. února: Matouš Sünn křtí Josefa Jakuba Jiřího Honorandiho od Antonia Corbelliniho štukatéra a Markéty, legitimního syna narozeného předešlého dne v půl jedenácté v noci, omytého Janem Jiřím Zittenbillerem, místním malířem urozeným a štedrým a Janem Baptistou Librandim architektem královských paláců s urozenou a ctnostnou Františkou Olympiou Pikottinovou.“¹¹⁹

Smrtí Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu v roce 1708 Corbellini přišel o stálého zákazníka a musel se po dalších zakázkách ohlížet jinde. Miloš Stehlík (1923) v průběhu své badatelské kariéry připsal Giacomovi Antoniovovi Corbellinimu historickými prameny dosud nepodložené umělecké realizace v Brně a jeho blízkém okolí. Usoudil tak na základě jejich stylové podobnosti s již známými Corbelliniho pracemi a tato moravská díla datoval do období konce prvního desetiletí 18. století, bez uvedení dalších argumentů či širších souvislostí. Postupně Corbellinimu přisoudil štukovou fasádu dnes neexistujícího paláce Mitrovských v Brně, výzdobu refektáře a ostatkové kaple bývalého kartuziánského kláštera v Brně-Králově Poli, štukaturu rytířského sálu na hradě Pernštejně, dekorace v kapli Bolestné Panny Marie v kostele sv. Jakuba Většího v Jihlavě a výzdobu kaple Neposkvrněného početí Panny Marie v zámku v Brně-Líšni.¹²⁰

Nám známé dokumenty dokládají, že z Mikulova se i se svou rodinou Giacomo Antonio Corbellini přesunul do Prahy, kde žil ve „čtvrti italských umělců“ na Malé

¹¹⁶ Viz Naňková, Nová encyklopedie (pozn. 53), s. 109.

¹¹⁷ „26. Decembe(r) Matthaus Sünn Baptiz. Mariam Catharinam Sebastiani Bundi et Anna Maria filiam legitimam natam pridie hora 10 noctis, levarunt oni Antonio Corbellini Stokatur cum coniuge sua Margaretha ois Nicolspu(rg).“ viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 357.

¹¹⁸ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20.

¹¹⁹ „20 Febr(uary): Matthaus Sünn Baptiz. Josephum Jacobum Giorgium Honorandi Per Antonj Corbellini Stokatoris et Margaretha figlium legitimuj. natum pridii hora dimidia 11 noctis, levarunt Per Joannis Georgius Zittenbiller Pictor huias loci Nobilis et Generosi Per Joannis Baptista Librandi Casarei Architecti cum Nobili et Virtuosa Per Francisca Olympia Pikottin Nicolspurgi.“ viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 364.

¹²⁰ Viz Stehlík, Nástin dějin sochařství (pozn. 41), s. 30. – Viz Stehlík, Barokní sochařství (pozn. 8), s. 23–24.

Straně.¹²¹ V dané době ve městě jako štukatér pracoval jeho švagr Donato Giuseppe Frisoni. Badatelé soudí, že Corbellini odešel do Prahy právě na jeho popud.¹²² Byl zapsán ve farnosti jezuitského kostela sv. Mikuláše na Malé Straně.¹²³ V roce 1711 se v Praze Giacomovi Antoniovi Corbellinimu narodil v pořadí třetí syn Giovanni Paolo Adalberto. Jeho křest proběhl v kostele sv. Mikuláše 24. dubna, jak uvádí záznam ve farní matrice narozených: „Z města dne 24. dubna je pokřtěn Jan Pavel Vojtěch, pana Jakuba Antonina Corbelina, štukatéra a obyvatele královského Menšího Města Pražského a matky paní Markýty. Přítomni slavný pan Jan Baptista Allebrandy, měšťan královského města Pražského, Donato Joseph Frysoni štukatér, pan Jacob Kanawale, měšťan pražský, Markyta Soldatova, paní Markyta Delaterova, všichni měšťané královského Menšího Města Pražského.“¹²⁴

Giovanni Paolo se proslavil jako malíř především v prostředí otcovy rodné severní Itálie.¹²⁵ Zemřel 13. července 1769.¹²⁶ Zpráva v úmrtní knize arcibiskupské farnosti Santa Maria Assunta v Corteno Golgi zmiňuje otce Giacomu Antonia z farnosti San Lorenzo v Lainu a také bratra Antonia, rovněž syna Giacomu Antonia Corbelliniho.¹²⁷ Nemáme informace o tom, kde a kdy se tento Antonio Corbellini narodil. Je možné, že nebyl bratrem Giovanniho Paola Corbelliniho, ale bratrancem.¹²⁸ Ještě před narozením Giovanniho Paola v Praze postihla Giacomu Antonia Corbelliniho také rodinná tragédie. Druhý syn Giuseppe Giacomo Giorgio Honorandi, narozený v Mikulově v roce 1709, zemřel 4. února roku 1711 na neštovice: „Dne 4. února umřelo pacholátko Jakub Jakuba

¹²¹ Viz Cavarocchi, *Arte e artisti* (pozn. 44), s. 151.

¹²² Viz Cavarocchi, *Diego Francesco Carloni* (pozn. 38), s. 20.

¹²³ Viz Blažiček, *Giacomo Antonio Corbellini* (pozn. 33), s. 172.

¹²⁴ „Z města dne 24. Aprilis pokřtien jest Jan Pavel Wojtiech, Pana Jakuba Antonina Corbelina, stukatora a oby(vatele) k(rálovského) Men(šího)M(ěsta) Praž(ského) a Matky Pani Markyty. Levans: sl(avný) P(an) Jan Baptista Allebrandy, M(ěšťan) k(rálovského). M(ěsta) P(ražského) Donato Joseph Frysoni, stukator, P(an) Jakob Kanawale, m(ěšťan) P(ražský), Markyta Soldatova, P(aní) Markyta Delatorova, všichni M(ěšťané) kral(ovského) Men(šího) M(ěsta) Pražského.“ Matrika narozených farnosti sv. Mikuláše na Malé Straně (1688–1713), Archiv hlavního města Prahy, fond 156 Sbirka matrik, kniha MIK N6, folio 381 verso, srov. Podlaha, *Materiálie* 1915 (pozn. 16), s. 163.

¹²⁵ Gaetano Panazza, Paolo Corbellini, in: *Dizionario Biografico degli Italiani XXVIII*, Roma 1983, s. 729–730, k jeho dílu srov. Eugenio Fontana, *La Via Crucis di Cervo*, in: *Restauro delle prime 4 stazioni. Cervo, Santuario della Via Crucis*, Milano 2014, s. 25–43.

¹²⁶ „Paolo Corbellini, fratello di Antonio figli ambedue di fu Giacomo Antonio della parrocchia di Laino S. Lorenzo, Val d'Intelvi (Como), morì a Doverio di Corteno il 13 luglio 1769, mentre stava per terminare la pittura della nuova chiesa. (Dal „Libro dei Morti“ della parrocchia di S. Maria Assunta).“ viz Bianchi (pozn. 89), s. 176.

¹²⁷ Ibidem, s. 176 (předešlá citace).

¹²⁸ Viz Boschi (pozn. 87), s. 722: Bratr Giacomu Antonia Corbelliniho architekt Antonio Corbellini měl stejnojmenného syna Antonia Corbelliniho.

*Corbelina, štukátora na neštovice, stáří 3. léta v domě u pana Rennera, pochováno jest u pana Jana Pod oborou.*¹²⁹

Matriční zápisy malostranské farnosti sv. Mikuláše dokládají pobyt Giacoma Antonia Corbelliniho a jeho rodiny v Praze.¹³⁰ Dosud ovšem nebyly nalezeny žádné archivní záznamy o štukatérově umělecké činnosti v hlavním městě. Nelze vyloučit, že v Praze Corbellini získal zakázku na výzdobu kaple Bolestné Panny Marie v kostele sv. Jakuba Většího v Jihlavě. Kapli nechala postavit mezi lety 1700 až 1702 Královská kanonie premonstrátů na Strahově.¹³¹ Kolem roku 1713 se v pražském prostředí Giacomovi Antoniovi Corbellinimu naskytla další umělecká příležitost. Řád bosých karmelitánů u kostela Panny Marie Vítězné a sv. Antonína Paduánského na Malé Straně zadal Corbellinimu vyhotovení postranního oltáře Panny Marie a o pět let později dalšího postranního oltáře Piety v kostele sv. Víta v severočeských Libědicích.¹³²

Nejspíše přes kontakty těchto církevních institucí se jméno Giacoma Antonia Corbelliniho dostalo k Benediktu Littwerigovi (1655–1726), opatovi cisterciáckého kláštera v Oseku na severozápadě Čech. Corbellini se s celou rodinou na konci roku 1713 přestěhoval do Oseku, aby zde zrealizoval monumentální vnitřní výzdobu klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie, menšího kostela sv. Kateřiny a refektáře cisterciáckého konventu.¹³³ Zároveň se zde Corbellini uplatnil jako celofigurální sochař. V interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie vytvořil náhrobek dobrodinců kláštera a náhrobek opata Slávka z Oseka.¹³⁴

V roce 1716 se Corbellini zastavil v Praze. V dochovaném úředním dokumentu podal svědectví o poctivém zrození a svobodném původu architekta Bartolomea Scottiho z Laina (1685–1737). Scotti potřeboval doložit svůj legitimní svobodný status pro udělení měšťanského práva na Malé Straně: „*Roku 1716 12. února ve prospěch Bartoloměje Scotiho, štukátéra, kvůli jeho poctivému zrození ... byl vyslechnut Francesco Materna, jenž*

¹²⁹ „*Dne 4 f(ebrua)ris umřelo pacholatko Jakub Jakuba Corbelina, stukatora na neštowyce staří 3. letha v domě u p(ana) Rennera, pochowano jest u p(ana) Jana Pod woboran.*“ Matrika zemřelých farnosti sv. Mikuláše na Malé Straně (1696–1712), Archiv hlavního města Prahy, fond 156 Sběrka matrik, kniha MIK 22, folio 269 recto, srov. Podlaha, Materiálie 1925 (pozn. 17), s. 263.

¹³⁰ V roce 1729 se Giacomovi Antoniovi Corbellinimu v Praze narodila vnučka. Jeho první dcera Caterina Giovanna, provdaná za malíře Carla Innocenza Carloniho (1687–1775), porodila dceru Marii Giuseppinu Franciscu, jak zveřejnil Antonín Podlaha, Materiálie ke slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, *Památky archeologické XXIX*, Praha 1917, s. 52: „*Carlone Karel, malíř: Záznam v m(atrice) býv(alé) f(ary) u P(anny) Marie na Louži (nyní u P(anny) Marie Sněžné) v Pr(aze): „1729 13. Jan(uary), z domu od smrti, pokřt(ěna) Marie Josefa Františka z otce pana Karla Carloni, kunstu malířského, a manželky jeho Kateřiny...“.*

¹³¹ Viz Samek, Jihlava (pozn. 58), s. 86.

¹³² Viz Poche, Libědice (pozn. 43), s. 233–234.

¹³³ Viz Horyna (pozn. 50), s. 148–154.

¹³⁴ Ibidem, s. 148.

... svědčil... Téhož roku a dne také pan Jakub Antoni Corbelinni, štukatér, jenž ... svědčil, jak následuje. 1. Jak se pán jmenuje? ... § Jacob Antoni Corbelini, štukatér. 2. Jak je starý? ... § 42 let starý. 3. Co ví o panu Bartoloměji Scotim a jeho poctivém původu a zrození? ... § Zním ho pána, kterého osvobozuji, byl jsem sám pánově otci na svatbě. ... 4. Kdo byli jeho rodiče, kteří byli také požehnaní svobodou? ... § Narodil jsem se v Lainu, tam se také on narodil z čistého a věrného manželského lože, znám ho od mládí od malého dítěte, jeho otec byl také štukatér a svobodný člověk, není zde žádná poddanost. Akta městské rady královského Menšího Města Pražského, roku a dne výše uvedeného.“¹³⁵

Práce na cisterciáckém opatství v Oseku trvaly Giacomovi Antoniovì Corbellinimu do roku 1718, jak dosvědčuje zápis osecké kroniky z 28. června: „Usazen byl u nás s celou svou rodinou Antonio Corbellin, štukatér, dokud samozřejmě nedokončil svou práci v celé bazilice. Odnese s sebou velkou částku peněz, kterou v minimálním množství utrácel po dobu šesti let, pro velkou hospodárnost zvítězil šetrností nad spotřebou. Náš Požehnaný Ital.“¹³⁶ Corbellini ovšem již v době prací na cisterciáckém opatství zajížděl do Ludwigsburgu, kde působil střídavě do roku 1736.¹³⁷ Jeho švagr štukatér Donato Giuseppe Frisoni, který se postupně stal architektem a urbanistou, v Ludwigsburgu pracoval pro württemberského vévodu Eberharda Ludwiga (1676–1733). Byl vedoucím stavby honosné vévodovy rezidence.¹³⁸

Na její realizaci a výzdobě se kromě Giacoma Antonia Corbelliniho, jenž měl na starosti především dekorování štukovým mramorem, podíleli další Frisoniho krajané např. štukatér a sochař Diego Francesco Carloni ze Scarie (1674–1750), štukatér Donato Riccardo Retti z Laina (1687–1741) Corbelliniho synovec, malíř Carlo Innocenzo Carloni

¹³⁵ „Anno 1716 den 12. February ist zuhanden des Bartholomoi Scoti Stuckator, wegen seiner Ehehlichen geburth ... abgehört werd(en) Francesco Materna, welcher ... ausgesaget hat... Eodem Anno et Die ist Ebenso H(err) Jacob Antoni Corbelinni ein Stukator, welcher ... ausgesaget wie folget. 1. Wie heis der herr ... § Jacob Antoni Corbelini, ein Stukator. 2. Wie alt ... § 42 Jahr alt. 3. Was ist dem herr von des Bartholomoi Scoti sein Ehehliche herko(m)men und geburth wissend ... § Ich kenne Ihn der he(r)r welch(e) Ich sein befrein der, und Ich bin auffsein Selb(st) he(r)r Vatter hochzait geweßen. 4. Wehr war seine Elten sege d(er)Selbe auch Freyheit geweßn. § Ich bin zu Laino gebohrn, alldorten ist Er auch aus Eine Reine und Vebehlekten (!) Ehebett gebohrn worde(n), Ich kenne Ihn von Jugendt auffal Ein Kleine Kind, Sein Vatter wahr auch ein Stucator, Vie waren bende freye leut und ist aldorte keine Unterthänigkeit. Actum RathCanthy der Konige Kleine Stadt Prag, Anno et Die et Supra.“ viz Svědectví štukatérů (pozn. 95), signatura AMP PPL IV – 22897.

¹³⁶ „Dissedit a nobis cum tota Sua familia D. Antonio Corbellinij Stucatorius noster, dum scil(icet) De Suo labore totam Basilicam nostro perfecisset. Avexit secum notabilem Summam pecuniae cuius minimam quantitatem per sex annos commoratus, propter multam parsimoniam et Victus frugalitatem consumpsit. NB. Italus.“ viz Opitz (pozn. 18), s. 151.

¹³⁷ Viz Diek (pozn. 7): Franziska Katharina Diek pomocí dochovaného účetního materiálu vysledovala aktivity Giacoma Antonia Corbelliniho a jiných umělců v galeriích ludwigsburgské rezidence.

¹³⁸ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20.

ze Scarie (1687–1775) manžel Corbelliniho nejstarší dcery Cateriny Giovanni.¹³⁹ Některé zdroje uvádí, že mezi umělci pracoval také bratr Giacomina Antonia Corbelliniho Giovanni Battista Corbellini z Pellia Superiore (?–1736) a syn Giacomo.¹⁴⁰ Podle mých zjištění jediného syna tohoto jména Corbellini pohřbil v Praze v roce 1711.¹⁴¹

Dne 16. července 1715 Donato Giuseppe Frisoni předložil stavební komisi seznam mramorových děl k loveckému pavilonu v ludwigsburgském komplexu, kde Giacomo Antonio Corbellini poté vytvořil „čisté a leštěné umění mramoru ze sádry.“¹⁴² V Soudní kapli tzv. galerie předků ludwigsburského paláce začal Corbellini pracovat mezi lety 1717–1718 a pokryl její stěny, pilastry, reliéfy, rámy dveří a architrávy mramorovým štukem.¹⁴³ 23. března roku 1718 Frisoni navrhl Giacomina Antonia Corbelliniho a štukatéra Diega Francesca Carloniho jako své spolupracovníky kanceléři biskupství ve Weingartenu.¹⁴⁴

Současně s ludwigsburgským palácem Frisoni projektoval také výzdobu kostela sv. Martina a Osvalda benediktýnského opatství ve Weingartenu. Corbelliniho doporučení doplnil o projekt monumentálního hlavního oltáře.¹⁴⁵ V opatství sv. Benedikta ve Weingartenu Giacomo Antonio Corbellini s přestávkami pracoval až do roku 1723 opět ve spolupráci štukatéra Diega Francesca Carloniho, synovce Donata Ricarda Rettiho a údajného syna Giacomina.¹⁴⁶ Hlavní oltář kostela sv. Martina a Osvalda doplnil spolu s Rettim o čtyři jónské kompozitní sloupy z leštěného štuku, imitujícího mramor. Diego Francesco Carloni měl na starosti sochařskou výzdobu. V roce 1719 v jižním transeptu chrámu Corbellini zhotovil spolu s Carlonim a Rettim další monumentální oltář.¹⁴⁷

Roku 1721 byl Corbellini zaznamenán v dokumentech o štukových pracích dokončovaného císařského paláce ve Stuttgartu.¹⁴⁸ Ve stejném období mramoroval rytířský sál (dnes kapli Božího pořádku) paláce v Ludwigsburgu.¹⁴⁹ Podle některých zdrojů

¹³⁹ Ibidem, s. 21: Mezi umělci bylo celkem 14 štukatérů (6 z Laina, 2 ze Scarie, 3 z oblasti dnešního Ticina a 3 Němci).

¹⁴⁰ Viz Fleischhauer (pozn. 26), s. 216: Blíže neurčený Giacomo byl možná příbuzným Giacomina Antonia Corbelliniho. Jeho osoba není identifikována, srov. Diek (pozn. 7): Franziska Katharina Diek ve své dizertační práci nikde neuváděla Giovanniho Battistu Corbelliniho ani Giacomina Corbelliniho.

¹⁴¹ Viz Matrika zemřelých sv. Mikuláš (pozn. 129), folio 269 recto.

¹⁴² Viz Schmidt (pozn. 27), s. 46: Richard Schmidt jmenoval Giacomina Antonia Corbelliniho jen jako Antonia, což může vést k záměně s jeho bratrem architektem Antoniem Corbellinim.

¹⁴³ Viz Hermanin (pozn. 19), s. 26.

¹⁴⁴ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20.

¹⁴⁵ Ibidem, s. 20.

¹⁴⁶ Ibidem, s. 20.

¹⁴⁷ Ibidem, s. 20.

¹⁴⁸ Viz Naňková, Dizionario biografico (pozn. 45), s. 727.

¹⁴⁹ Ibidem, s. 727.

pracoval také při dekorování malého pavilonu Favorita.¹⁵⁰ Za své dílo v rezidenci v roce 1724 obdržel Corbellini částku tři tisíce forintů a další naturálie: třicet sudů vína, deset košů na seno spolu s medailí v hodnotě 25 dukátů.¹⁵¹ Štukaturu ve zcela jiné oblasti připsal Giacomovi Antoniovovi Corbellinimu Lüdwig Döry, konkrétně štuky na zámku v bavorském Ansbachu, které datoval do roku 1731.¹⁵² Corbellini i v posledních letech své umělecké kariéry pořád cestoval ve stopách svých zakázek. Pravděpodobně měl stále závazky v Ludwigsburgu, když se v roce 1733 na nějaký čas vrátil s rodinou do Laina.

Se svou ženou, synem Paolem, dcerami Mariou Giuseppinou, Mariou Elisabettou a třemi služebnými byl zapsán v seznamu farníků farnosti kostela San Lorenzo: „*Rok 1733 – Stav duší této farnosti v Lainu je sledován mnou Antoniem Laurentiem Aliprandim, knězem v zdejším místě Lainu, a to: Pan Jacobus Antonius de Corbellinis hlava rodiny období let 59; Margaritta de Frisonis jeho žena období let 52; Paulus jeho spolubydlící syn období let 22; Maria Josepha spolubydlící dcera období let 26; Maria Elisabetha spolubydlící dcera období let 24; Teresia Donsein spolubydlící služebná období let 57; Barbara Stainin spolubydlící služebná období let 40; Domenica de Balarinis služebná období let 27.*“¹⁵³

V roce 1735, kdy Corbellini stále pracuje v Ludwigsburgu, Donata Giuseppe Frisoniho a stavitele Paola Retiho (1691–1748) obvinili „dvorské intriky“ ze zpronevěry finančních prostředků při stavbě a výzdobě rezidence zemřelého vévody Eberharda Ludwiga.¹⁵⁴ Po krátkém pobytu ve vězení oba dostali milost (Frisoni téhož roku zemřel), ale jejich spolupracovníci se museli podílet na úhradě pokuty ve výši 1 10 000 forintů. Corbellini spolu s Diegem Franceschem Carlonim zaplatili částku 35 000 forintů.¹⁵⁵

Poslední léta svého života trávil Corbellini v Lainu, kde 1. května roku 1736 zemřel jeho bratr Giovanni Battista, jehož pozůstalosti se stal hlavním správcem.¹⁵⁶ Pravděpodobně měl za sebou šest klidných let, když v roce 1742 svědčil u místní svatby.¹⁵⁷ Poslední záznam štukatéra Giacomia Antonia Corbelliniho pochází z 30. prosince 1742,

¹⁵⁰ Viz Hermanin (pozn. 19), s. 68.

¹⁵¹ „Antonio Corbellini, dem 1724 für die Marmorierung der Wände 3000 fl., 30 Eimer heuriger Wein, 10 Wannen Heu und eine Medaille im Wert von 25 Dukaten bezahlt werden.“ viz Schmidt (pozn. 27), s. 29.

¹⁵² Viz Döry (pozn. 31), s. 142.

¹⁵³ „Anno 1733 – Status Animarum huius Paraetiae Laijni factus, pro ut sequitur à me Antonio Laurentio Aliprando Parocho dicti loci Laijni, videlicet: D(ominus). Jacobus Antonius de Corbellinis cap. fam. ettatis an. 59; Margaritta de Frisonis uxor eius ettatis annorum 52; Paulus conviv. filius ettatis suae annor.m 22; Maria Josepha conviv. filia ettatis ann.m 26; Maria Elisabeth conv. filia ettatis ann.m 24; Teresia Donsein conv. ancilla ettatis ann.m 57; Barbara Stainim conv. ancilla ettatis ann.m 40; Dominica de Balarinis ancilla pariter ann.m 27.“ viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 21.

¹⁵⁴ Ibidem, s. 21.

¹⁵⁵ Ibidem, s. 21.

¹⁵⁶ Ibidem, s. 21: Dalšími správci byli Giorgio Quadroni ze San Fedele, Pietro Pagani z Laina, Pietro de Gobbis z Ostena. Giovanni Battista Corbellini zanechal dědictví ženě Terese Retti.

¹⁵⁷ Ibidem, s. 21.

kdy po více jak třiceti letech práce ve městech Habsburské monarchie zemřel ve svém rodném Lainu ve věku šedesáti devíti let: „*Dne třicátého měsíce prosince zemřel Jacobus Antonius de Corbellinis ... asi v šedesáti devíti svých letech ... jeho duše se navrátila do chrámu Božího a následujícího dne bylo jeho tělo pohřbeno...*“.¹⁵⁸ Jeho hrob se nachází pod oltářem v levé boční lodi kostela San Lorenzo.¹⁵⁹

¹⁵⁸ „*Die vigesima mensis Decembris Luijni Jacobus Antonius de Corbellinis ... aetatis suae annorum sexaginta novem circiter ... in domo propria animam Deo reddidit ac die sequenti eius corpus sepultum fuit...*“ viz Blažiček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 175: Tento matriční zápis Oldřichovi J. Blažičkovi poskytl Franco Cavarocchi.

¹⁵⁹ Viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 21.

4 KATALOG

Čtvrtá část diplomové práce je uspořádána do deseti samostatných kapitol s podkapitolami jednotlivých realizací Giacoma Antonia Corbelliniho. Hlavním kritériem jejich řazení se stalo teritoriální rozmístění jeho uměleckých prací a to z následujících důvodů. Giacomo Antonio Corbellini vždy pracoval na několika zakázkách současně a neustále se přesouval mezi jižní Moravou a severozápadními Čechami v závislosti na momentálně zadaných úkolech. U archivně nepodložených projektů navíc nelze s jistotou určit přesnou dobu vzniku uměleckého artefaktu. Tato skutečnost vylučuje uplatnění čistě chronologického řazení Corbelliniho zakázek. Řadit kapitoly na základě objednavatele jednotlivých děl se rovněž neukázalo jako vhodné. Vyjma prací pro Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu a cisterciácký řád v Oseku nejsme u ostatních realizací při současném stavu poznání schopni určit jejich mecenáše. Nejpřehlednější systém uspořádání katalogu této diplomové práce tak přinesla topografická koncepce. Katalog začíná nejstarším působištěm Corbelliniho v Mikulově a končí nejmladším v Oseku.

V tomto sledu následují díla štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho na dnešním území Čech a Moravy,¹⁶⁰ jež realizoval mezi lety 1698 až 1718. Výčet zahrnuje všechny známé dochované i nedochované, archivně doložené i nedoložené štukatérské zakázky Corbelliniho na dnešním území České republiky. Každá kapitola představuje samostatnou lokalitu, kde Corbellini působil, a je uvedena historickým diskursem potřebným pro závěrečnou interpretaci jeho realizací v rámci širších souvislostí. Samostatné části vyhrazené jednotlivým projektům obsahují penzum dosud zjištěných informací a souvislostí k danému tématu. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla nevyčleňovat nedochované či mylně atributované zakázky mimo výše popsany systém, a pro celistvost a návaznost výkladu je ponechávám v kapitolách společně s prokázanými zachovanými díly.

U dochovaných štukatur pak text obsahuje také jejich popis s odkazy na fotografický materiál v obrazové příloze. Archivně podložené práce doplňuje textová příloha s přepisy vybraných dokumentů, umístěná v závěru. Úloha katalogu spočívá ve shrnutí všech dostupných pramenů a materiálů vázících se k aktivitám Giacoma Antonia Corbelliniho na Moravě a v severozápadních Čechách a jejich výkladu v rámci širšího historického kontextu. Doprovodná idea se naplní, pokud katalog podníká další badatele ke studiu dílčích aktivit tohoto umělce, protože nelze předpokládat, že tato kapitola zcela

¹⁶⁰ Katalog nepojednává o zakázkách, které Giacomo Antonio Corbellini realizoval na území dnešního Německa viz Diek (pozn. 7); a severní Itálie či jižního Švýcarska viz Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 12–21.

bezezbytku odpovídá na všechny dosud nezodpovězené otázky o působení štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho na území dnešní České republiky. Stále zde zůstává mnoho prostoru pro další zkoumání kontextu vzniku jednotlivých realizací.

4.1 MIKULOV

Mikulov byl na konci 17. století, v době počátku působení Giacoma Antonia Corbelliniho na Moravě, již přes sto dvacet let dominiem Dietrichsteinů.¹⁶¹ Jeden z nejvýznamnějších rodů Českých zemí pocházející z rakouských Korutan se rozdělil během druhé poloviny 15. století na linii rakouskou a českomoravskou.¹⁶² Jako odumřelé léno roku 1575 tehdejší císař Maxmilián II. Habsburský (1527–1576) daroval Mikulov vychovateli svých synů Adamovi z Dietrichsteinu (1570–1635), významnému diplomatovi a příslušníkovi moravské rodové větve.¹⁶³ Adamův syn a nástupce olomoucký biskup a kardinál František z Dietrichsteinu (1570–1636) se kvůli blízkosti k císařské Vídni v roce 1624 do Mikulova přestěhoval a již od roku 1611 vynakládal velké úsilí a množství finančních prostředků k jeho zvelebení.¹⁶⁴ Místní zchátralý zámek nespĺňoval nároky reprezentační rezidence, proto do své smrti v roce 1636 provedl kardinál jeho rozsáhlou přestavbu na pohodlné renesanční sídlo.¹⁶⁵ V roce 1623 započal také výstavbu loretánské kaple¹⁶⁶ a o osm let později přivedl do Mikulova školní řád piaristů, čímž založil první kolej a gymnázium tohoto řádu mimo dnešní Itálii.¹⁶⁷

Kardinál František Dietrichstein tak v Mikulově inicioval tři velké stavební projekty, ve kterých později pokračovali jeho synovec Maxmilián z Dietrichsteinu (1596–1655), prasynovec Ferdinand Josef II. kníže z Dietrichsteinu (1636–1698) a praprasynovec Leopold Ignác Josef III. kníže z Dietrichsteinu (1660–1708).¹⁶⁸ Leopold Ignác jako nejstarší žijící syn z devatenácti dětí úspěšného Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu, nejvyššího hofmistra císaře Leopolda I. (1640–1705), měl po otcově vzoru před sebou úspěšnou politickou kariéru.¹⁶⁹ Po Ferdinandově smrti v roce 1698 se chopil správy dietrichsteinských panství, včetně Mikulova.¹⁷⁰ Vedle oficiálních politických povinností se věnoval mnoha stavebním projektům, z nichž některé nestačil jeho otec dokončit.¹⁷¹ Na realizaci všech svých uměleckých požadavků se snažil získat ty

¹⁶¹ Viz Samek, Mikulov (pozn. 58), s. 482.

¹⁶² Pavel Juřík, *Moravská dominia Liechtensteinů a Dietrichsteinů*, Praha 2009, s. 327.

¹⁶³ Viz Samek, Mikulov (pozn. 58), s. 482.

¹⁶⁴ Viz Juřík (pozn. 162), s. 331.

¹⁶⁵ *Ibidem*, s. 366.

¹⁶⁶ Viz Brichtová – Halady (pozn. 56), s. 39.

¹⁶⁷ Viz Samek, Mikulov (pozn. 58), s. 494.

¹⁶⁸ Viz Rígasová, Renesanční a barokní etapa (pozn. 60), s. 22–29.

¹⁶⁹ Viz Juřík (pozn. 162), s. 343.

¹⁷⁰ *Ibidem*, s. 343.

¹⁷¹ Václav Richter, Excerpta z dietrichsteinského mikulovského archívu, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 11, Brno 1967, s. 89–107. – *Idem*, Excerpta z dietrichsteinského archívu, in: *ibidem* F 12, Brno 1968, s. 105–117.

největší umělce a v posledním desetiletí svého života se stal také mecenášem a poskytovatelem uměleckých objednávek štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho na panstvích Mikulov, Polná-Přibyslav, Libochovice a Nepomyšl.¹⁷² S největší pravděpodobností se Corbellini do služeb Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu dostal ve Vídni, kde kníže často pobýval a nemalé jmění investoval do rekonstrukce knížecího domu v ulici Herrengasse (dnes sídlo rakouského Ministerstva vnitra).¹⁷³

Již v roce 1698 se Corbellini i se svou rodinou nacházel v Mikulově, kde vyhotovil první archivně doložené práce na kašně a v grottě zámecké zahrady. Později se Corbellini podílel také na obnově zahradní oranžerie. Z těchto realizací se bohužel žádná nedochovala do dnešních dnů.¹⁷⁴ Ve službách Dietrichsteinu Corbellini v Mikulově vytvořil také štuková díla, která dodnes zdobí vestibul loretánského kostela sv. Anny a dnešní Purkyňův sál mikulovského gymnázia, bývalý refektář kláštera piaristů.¹⁷⁵ Dekorace refektáře byla vůbec poslední prací, kterou Giacomo Antonio Corbellini realizoval na přání nemocného knížete, jenž 13. července roku 1708 umírá v Mikulově.¹⁷⁶ Za svůj krátký život se svou nestřídmostí Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu dostal do velkého hospodářského zadlužení¹⁷⁷ a prázdnou rodovou pokladnu zanechal svému mladšímu bratrovi Walteru Xaverovi z Dietrichsteinu (1664–1738), jenž musel na čas pozastavit nedokončené finančně náročné projekty.¹⁷⁸

¹⁷² Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 188.

¹⁷³ Václav Richter, Excerpta z dietrichsteinského mikulovského archívu, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 13, Brno 1969, s. 55–66.

¹⁷⁴ Viz Richter Mikulov (pozn. 36), s. 188.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 188.

¹⁷⁶ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2.

¹⁷⁷ Viz Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 513.

¹⁷⁸ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2.

4.1.1 ZÁMECKÁ ZAHRADA

Dodnes nemůžeme s jistotou říci, kým a kdy byl založen jeden z největších zámeckých parků v dnešní České republice, ve kterém Giacomo Antonio Corbellini na konci 17. století vytvořil svá první archivně doložená díla. Malou zahradu měli u mikulovského hradu již jeho dřívější vlastníci Liechtensteinové (1249–1560) a zřejmě tuto „zahradu pod zámek“ spolu s mikulovským panstvím nový majitel Adam z Dietrichsteinu roku 1590 v závěti odkázal svému nejmladšímu synovi kardinálovi Františkovi z Dietrichsteinu.¹⁷⁹ Nejstarší dochovaný zápis týkající se mikulovských zahrad pochází z roku 1629, kdy zámecký areál procházel přestavbou na honosné reprezentační sídlo pod kardinálovým dohledem.¹⁸⁰

Na místě zahrady pod zámek kardinál Dietrichstein vybudoval tři terasy na bílých vápencových skalách jižního úbočí zámeckého vrchu. Jeho renesanční park s oranžerií plnou vlašských dřevin a fontánou na nejvyšší terase, ze které stékala voda do kaskády tří dalších kašen s vodotrysky, se stal základem pozdější francouzské a poté barokní zámecké zahrady, obklopené nevšedním urbanisticko krajinným celkem.¹⁸¹ Zmíněný záznam urbáře popisuje zámek s vybavenými pokoji a pod ním park s vlašskými dřevinami a vodotrysky, za městskými hradbami zelinářskou zahradu, ovocnou zahradu, zahradu u Větrných mlýnů s oborou a letohrádkem, libosad s letohrádkem, dále Jelení zahradu a nad městem ovocnou zahradu na Kopečku.¹⁸²

Velkou ránu Mikulovu zasadila okupace švédskými vojsky mezi lety 1645 a 1646 za třicetileté války. Švédové město zpustošili, jak dokládá dochovaný popis mikulovského hejtmana z roku 1655 po smrti kardinálova synovce a nástupce Maxmiliána z Dietrichsteinu. Mikulov měl přes patnáct zahrad, z nichž zámecký park ve městě procházel v té době obnovou.¹⁸³ Maxmiliánův syn Ferdinand Josef II. kníže z Dietrichsteinu v poslední čtvrtině 17. století pokračoval v renovaci zničeného mikulovského zámku a zámeckého parku, do něhož chtěl přivést vodu pro potřeby dvora i samotné zahrady prostřednictvím opravy zastaralého systému kašen.¹⁸⁴ V dopisu z roku 1696 kníže dal podrobné příkazy a doporučení mikulovskému hejtmanovi Jiřímu Schubertovi, a tím poskytnul popis vodovodního systému mikulovské zámecké zahrady.

¹⁷⁹ Milada Rigasová, *Obnova zahradních teras barokní zahrady u zámku v Mikulově*, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2013, s. 114.

¹⁸⁰ Viz Rigasová, *Renesanční a barokní etapa* (pozn. 60), s. 22.

¹⁸¹ *Ibidem*, s. 25.

¹⁸² *Ibidem*, s. 22.

¹⁸³ *Ibidem*, s. 22.

¹⁸⁴ Viz Brichtová – Ivičič (pozn. 67), s. 159.

Plánoval postavení nové fontány u bytu zahradníka pod grottou, jež by dostala svůj vodovodní systém vedený židovskou čtvrtí přes západní bastion: „...*Tato voda musí téct olověným potrubím v zámecké zahradě pod grottu k domu zahradníka, kde postavíme novou kašnu. Mezitím můžeme požádat o položení zařízení k této kašně Židy, abychom vodu na jejich náklady vedli přes bastion do jejich ulice...*“.¹⁸⁵

Dále podle popisu knížete Ferdinanda Josefa v roce 1696 v terasovité zahradě mikulovského zámku fungovaly kašna Bakchova, kašna Herkulova, vodní nádrž u stájí (všechny již z doby Maxmiliána z Dietrichsteinu)¹⁸⁶ a jím postavená kašna Neptunova: „...*Za druhé ... zbylá voda půjde znovu do zámecké zahrady za schody až do Bakchovy fontány a odtud do velké Neptunovy fontány, dále do spodní nádrže s Herkulem a následně zahradní voda povede znovu do nové kašny, již musíme nejprve udělat na středním nádvoří. Současně zámecká voda v této velké kašně může mít dva prameny (vodotrysky)...*“.¹⁸⁷ Na novou kašnu u zahradníka bytu pod grottou již kníže podepsal smlouvu s nejmenovaným kameníkem: „... *Na kašnu u zahradníka bytu pod grottou byla s kameníkem uzavřena dohoda na 150 zlatých, 1 sud piva, 10 cest po 4 zlatých, celkem 40 zlatých. Cesty budou jednou přerušeny a hejtman může poslat ukázkou pro podpis do Vídně. Mikulov, 7. července 1696. Ferdinand kníže z Dietrichsteinu.*“¹⁸⁸

K této nové fontáně mistr vodař Kristián Nagenzaum v roce 1698 přivedl vodu ze stájí: „*Kristián Nagenzaum mistr vodař z Mikulova na knížecí příkaz dovedl vodu od dolních stájí do nové kašny v zámecké zahradě a nádrž zcela dokončil ... 30 zlatých. 22. ledna 1698.*“¹⁸⁹ V listopadu toho roku Ferdinand Josef II. kníže z Dietrichsteinu zemřel a

¹⁸⁵ „...*dieses wasser solle durch bleinen Rohren in Schloßgarten unter die Grota bey des Gartner Hauß geführt werden, allwo ein neuer Rohrkasten hineinwart gemacht werden wird. Unterdessen kann man eine Stattung hinsetzen von diesen Rohrkasten begehren die Juden, daß das Wasser auf ihme unkosten über die Bastey in ihr Gassen geführt werden...*“ Stavební účty Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu. Zámecký vodovod, kašny a studna, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karton 1503, signatura 217 III. d, inv. č. 8377, folio 54, srov. plný text dokumentu v textové příloze 1.

¹⁸⁶ Viz Brichtová – Ivičič (pozn. 67), s. 158.

¹⁸⁷ „...*2do ... das übrige Wasser gehet in Schloßgarten hinter der Stiegen bieß in die Fontaine Bachus, und von dorten in die grosse Fontaine Nephunus, weiter in den untere Kasten Hercules, und Kann deises Gartenwasser folgendes auch in dem neuen Brunnen so man in den Mittern Garten erst machen solle, geführt werden. Ingleich das Schloßwasser, das also dieser grosse Brünnen zwey Wasser haben Kann...*“ viz Stavební účty Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu (pozn. 185), folio 54, srov. plný text dokumentu v textové příloze 1.

¹⁸⁸ „...*Für den Brunnen bey des Schloßgartenn Wohnung unter der Grota ist mit den Steinmetzen accordirt worden pr(o) 150 fr 1 Vass Bier, 10 führen dazu zu 4 fr Macht 40 fr. Die führen werden einen Abbruch leiden und Kann der Häuptmann die Zeignuß zur Unterschrift nach Wien schicken. Nikolspurg den 7^h July 1696. Ferdinand fürst von Dietrichstein.*“ ibidem, folio 54, srov. plný text dokumentu v textové příloze 1.

¹⁸⁹ „*Cristian Nagenzaum Wasser Kunstler zu Nik(o)lspurg bringt an das er auf ... befehl das Wasser von dem untern Stall, bis in den neuen Rohr-Casten in Schloßgarten hinabgezog, und das Baade Vollig zurgerichtet habe... 30 fr. 22. Janu(ar) 1698.*“ ibidem, folio 61.

panství Mikulov za něj převzal jeho nejstarší žijící syn Leopold Ignác Josef v pořadí již třetí kníže z Dietrichsteinu. Za jeho vlády se pokračovalo v čilém stavebním ruchu, obnově zámku, jeho okolí i celého města.¹⁹⁰

Nová fontána postavená u bytu zahradníka pod grottou vedle oranžerie v roce 1698 zřejmě ještě neměla odpovídající výzdobu. Giacomo Antonio Corbellini jako umělecké doplnění na kašnu dodal sousoší dvou labutí a satyra, jak dokládá drobný záznam v důchodních účtech knížete Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu:¹⁹¹ „*Štukatér Jakub Ant(onio) de Corbellinio vytvořil 1698 na nové kašně v zámecké zahradě vedle oranžerie dvě labutě a satyra...*“.¹⁹² Nabízí se otázka, zda objednavatelem této Corbelliniho práce byl již Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu, nebo jeho nedávno zesnulý otec Ferdinand Josef z Dietrichsteinu. Stejně jako Leopold také Ferdinand často pobýval ve Vídni. Je možné, že Giacomo Antonio Corbellini svůj první známý pracovní závazek podepsal u knížete Ferdinanda Josefa, než v důsledku jeho úmrtí přešel do služeb jeho syna Leopolda.

Kašna ani Corbelliniho štukové plastiky se bohužel nezachovaly.¹⁹³ Podle Václava Richtera fontánu odstranili při přestavbě zámku a jeho areálu v roce 1826, kdy v souvislosti s nově budovaným anglickým parkem potřebovali místo pro kočárovou cestu.¹⁹⁴ Jediná zbylá část tohoto vodního díla je dřík, na kterém stávala Corbelliniho práce. Dochoval se jako spodní segment sousoší na fontáně ve středu mikulovské zámecké

¹⁹⁰ V Moravském zemském archivu v Brně se ve fondu F18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově v kartonu 1506 pod stejnou signaturou a inventárním číslem nacházejí dvě účetní knihy z období knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu 1699–1708. Mladší kniha, která je v některých pasážích doslovným přepisem staršího nepřehledného a nefoliovaného svazku, obsahuje dále novější zápisy. Pro přehlednost jsem v této práci staršímu svazku přizadila číslici římská I a mladší knize římská II, srov. Kniha stavebních příjmů a výdajů všech peněžních prostředků knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karta 1506, signatura 217 VI, inv. č. 8384, bez foliace. – Kniha stavebních příjmů a výdajů všech peněžních prostředků knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II, ibidem, foliováno.

¹⁹¹ Viz Rigasová, *Renesanční a barokní etapa* (pozn. 60), s. 24, 26: Milada Rigasová poznamenala, že podle Dobromily Brichtové se tento zápis nachází v účtech knížete Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu.

¹⁹² Viz Richter, *Mikulov* (pozn. 36), s. 161: Při mé nejlepší vůli se mi nepodařilo nalézt v účtech dietrichsteinské mikulovské pokladny tento zápis, jenž se podle Richtera sdělení nachází v účtech důchodního, srov. Richter, *Fischeriana* (pozn. 29), s. 514.

¹⁹³ Podle některých badatelů šlo o fontánu s vodotrysky, gloriem, volutovým štítem a frontonem, již pravděpodobně zachycuje veduta Friedricha Bernharda Wenera (1690–1776) datovaná do první poloviny 18. století, srov. Juřík (pozn. 162), s. 374. – Brichtová – Ivičič (pozn. 67), s. 161. – Richter, *Mikulov* (pozn. 36), s. 163. – Rigasová, *Renesanční a barokní etapa* (pozn. 60), s. 24: Kašna s Corbelliniho sousoším tvořila součást nově budovaného francouzského parku na místě původní renesanční zahrady kardinála Františka z Dietrichsteinu. Jeho podobu zobrazuje plán císařského geometra Ferdinanda Christophera Mosera von Vilsech (Filseck) z druhého desetiletí 18. století. Plánek také ukazuje u jihozápadního bastionu fontánu s volutovým štítem a frontonem. V současnosti není možné s jistotou určit, zda se jedná o kašnu, kterou Giacomo Antonio Corbellini doplnil svými plastikami.

¹⁹⁴ Viz Richter, *Mikulov* (pozn. 36), s. 163.

zahrady.¹⁹⁵ V rámci revitalizačního projektu obnovy mikulovských zámeckých kašen byl v roce 2003 umístěn pod arkády v parku.¹⁹⁶ [1]

Giacomo Antonio Corbellini v roce 1698 kromě plastik pro novou fontánu vytvořil i další díla, jak dále sděluje účet důchodního: „...obnovil grottu a knížecí znak za 26 zlatých.“¹⁹⁷ Corbellini se na počátku kariéry uplatnil jako restaurátor již existujících štukových děl. O jím opraveném znaku se prameny dále nezmiňují. Nevíme, kde se nacházel, ani kdy zanikl. Pravděpodobně ho poškodil velký požár mikulovského zámku v roce 1719.¹⁹⁸ Grotta, neboli uměle vytvořená jeskyně, jež se na našem území stavěla v zámeckých a palácových zahradách od konce 16. století do poloviny 18. století a jež hojně využívala kulisu umělého hrubě nahozeného štku, nechyběla také v mikulovském zámeckém parku.¹⁹⁹ První zmínka o ní se nachází v korespondenci knížete Maxmiliána z Dietrichsteinu z roku 1654, ve které se dočítáme, že v grottě v okrasné zahradě voda teče bez problému.²⁰⁰

Grotta měla svůj vlastní zdroj vody, kašnu nebo vodní nádrž, jak vyplývá také z výše citovaného dopisu Maxmiliánova syna Ferdinanda Josefa z roku 1696. Právě z grotty, nacházející se v přízemí bastionu západního traktu zámku u stájí, tekla voda dolů do nové kašny u bytu zahradníka, která nesla Corbelliniho štukovou dekoraci z roku 1698.²⁰¹ Současně Corbellini pracoval také v grottě a s opravou její štukové výzdoby neskončil roku 1698, ale pokračoval i v pozdějších letech, jak prokazují účty stavebních výdajů Ferdinandova syna Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu za období od 1. ledna do posledního října roku 1702: „...Vyřizuje Werttenberg: Štukatérovi Ant(oniovi) na základě jeho smlouvy vyplaceno ... 500 zlatých. Tomuto štukatérovi za zhotovení tří vlysů tak jako oken grotty vyplaceno ... 96 zlatých. Dále jednomu nádeníkovi, který se štukátem spolupracoval po 63 dní po 15 krejcarech, celkem podle dokladu zaplaceno ... 15 zlatých,

¹⁹⁵ Viz Brichtová – Ivičič (pozn. 67), s. 154: Jde o hranolovitý útvar s figurami tritonů, datovaný do poslední čtvrtiny 17. století.

¹⁹⁶ Mikulov, střední nádvoří zámeckého parku, dolní část nedochované kašny, poslední čtvrtina 17. století, mušlový vápenec.

¹⁹⁷ Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 161.

¹⁹⁸ Ibidem, s. 193: Kolem roku 1726 sochař Ignác Lengelacher (1698–1780) nad branou, dělící tzv. oslí dvůr od čestného dvora, vytvořil volutovou kartuš s aliančními znaky rodu Dietrichstein-Proskov. Tento znak mohl vystřídat Corbellinim restaurovaný starší dietrichsteinský erb (v základu zlato červeně pokosem dělený štít s dvěma stříbrnými vinařskými noži se zlatou rukojetí).

¹⁹⁹ Viz Michlovská (pozn. 73), s. 47–50.

²⁰⁰ Viz Brichtová – Ivičič (pozn. 67), s. 158.

²⁰¹ Viz Stavební účty Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu (pozn. 185), folio 54, srov. plný text dokumentu v textové příloze 1.

4 krejcarý. Celková částka činí 611 zlatých, 45 krejcarů.²⁰² Ze stejné doby pochází také poznámka: „Štukatérovi za nakoupení všelikých druhů barev na natření provedené práce grotty v oranžerii zaplaceno ... 5 zlatých, 6 krejcarů.“²⁰³ Giacomo Antonio Corbellini se spolu s najatými pomocníky, dalšími umělci a řemeslníky podílel na obnově prostoru grotty, která stála u oranžerie nebo tvořila její součást.²⁰⁴ Stavební činnost v těchto i jiných zahradních budovách za přispění štukatéra probíhala po celý rok 1702: „...Od 1. ledna do konce října 1702: ... Položka kováři hřebů, který na upevnění mříží v 6 oknech grotty při vsazování skla dodal 3 000 kusů černých hřebů, zaplacena ... 2 zlaté, 30 krejcarů ... Za 80 loktů(!) štukatérského drátu a 2 200 kusů rovných hřebů Židovi, na práci grotty v oranžerii a také okna v nových stájích a v místnosti zámku, zaplaceno ... 38 zlatých, 5 krejcarů ... Dále dvornímu zámečníkovi, za 15 loktů(!) štukatérského drátu do grotty v oranžerii, náležitě zaplaceno ... 4 zlaté. Částka do konce října 1702 ... 88 zlatých, 42 krejcarů.“²⁰⁵ Do současné doby badatelé nepublikovali jiné ověřené informace o grottě mikulovského zámku.²⁰⁶ Spolu s kašnou, jež nesla Corbelliniho plastiky i ona ustoupila pozdějším stavebním úpravám parku. Její pozůstatky se podle Dobromily Brichtové nacházejí na druhém zámeckém nádvoří pod arkádou východní terasy.²⁰⁷ [2]

Podle výše citovaných výplatních položek grotta tvořila součást tehdy velmi populárního okrasného citrusového sadu zvaného oranžerie. V Mikulovském zámeckém parku vybudoval stavbu plnící funkci skleníku pro exotické rostliny již kardinál František z Dietrichsteinu. Alespoň tak badatelé soudí na základě zápisu urbáře z roku 1629, který

²⁰² „Bey Verwaltung des Werttenberg: Dem Stucator Ant(onio): Vermög seines Contracts Bezalt ... 500 fr. Item dem Stucator von machung der Drey frieß, wie auch grotta Fenster Bezahlt worden ... 96 fr. Item einen Handtlanger, der bey dem Stucator zugehandlangt hat, vor 63 Tag á 15 k in allem aber L(auth) Schein Bezahlt ... 15 fr 4 k. Summa 611 fr 45 k.“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 358.

²⁰³ „Dem Stocator auf Enkauffung allerley farben zu aufstreichung der gemachten grotto arbeits in dem Bom(m)erantschen Haus, Zahlt...5 fr 6 k.“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I (pozn. 190), nefoliováno.

²⁰⁴ „Štukatér Jakub Ant(onio) de Corbellinio vytvořil 1698 na nové kašně v zámecké zahradě vedle oranžerie dvě labuť a satyra obnovil grottu a knížecí znak za 26 zlatých.“ viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 161: Tento zápis situuje kašnu s Corbelliniho díly vedle oranžerie. Podle dopisu Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu stála kašna pod grottou. Při terasovitém uspořádání zahrady byla zřejmě grotta v přízemí západního bastionu spojena s oranžerii prostřednictvím jednoho z jejich křídel, srov. Stavební účty Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu (pozn. 185), folio 54.

²⁰⁵ „... Von 1ten Jann(uar) Bies end Xbris 1702: ... Item dem Nagel schmidth, welcher zu Haftung der gatter in denen 6 grotta Fenstern Beym gebau dem glasser 3 000 St(uck) Schwartz ram Nägel Erfolgt, Zahlt ... 2 fr 30 k ... Vor 80 (Ellen) Stucator Trott und 2 200 St(uck) der gleichen Nögl, denen Juden, zu der Grotta arbeit, ins Pommarantschen Haus, Wie auch zu den Fenstern in Neuen Stohl, und der Zimmer im Schloß zahlt ... 38 fr 5 k ... Mehr der Hoff Schlosserin Vor 15 (Ellen) Stucator Droth, zu den Grotten ins Pom(m)orantschen Haus, Gehörig zahlt ... 4 fr. Summa Bies end Xbris 1702 ...88 fr 42 k.“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 471, srov. plný text dokumentu v textové příloze 2.

²⁰⁶ Viz Michlovská (pozn. 73), s. 47–50.

²⁰⁷ Mikulov, druhé nádvoří zámeckého parku, pozůstatky grotty, druhá polovina 17. století, srov. Brichtová – Ivičič (pozn. 67), s. 158.

popisuje zahradu plnou „vlašských dřevin“ neboli citrusů.²⁰⁸ Budova oranžerie, jež poskytla prostor pro uměleckou seberealizaci Giacomovi Antoniovu Corbellinimu, podle dochované korespondence mohla stát krátce po roce 1689 na pokyn knížete Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu.²⁰⁹ Kníže dále nechal opravit tzv. „vlašskou chodbu,“ o níž někteří badatelé soudí, že mohla být onou oranžerií postavenou již kardinálem Dietrichsteinem. Jde však pouze o ničím nepodpořené teorie.²¹⁰

Mezi lety 1687 až 1706 upravil mikulovskou renesanční zahradu na francouzský park vynikající zahradní architekt Jean Trehet (asi 1654–1723), který velmi často ve svých krajinných dílech využíval prvku architektonicky dotvořeného citrusového sadu.²¹¹ Pravděpodobně je autorem nové oranžerie francouzského zámeckého parku. Oranžerie stála na východní i severní straně zahrady, na východě jako přístavba před altánem, usazeným přímo u skalního masivu pod hradem, na severu jako křídlo oddělující zahradu od navazujících okolních prostorů.²¹²

Giacomo Antonio Corbellini na základě dochovaných účtů pracoval v oranžerii mezi lety 1701 až 1704 pod mecenátem Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu.²¹³ Vedle podrobných dodávek štukatérského materiálu²¹⁴ jednotlivé položky obsahují zápisy o činnostech a odměnách Corbelliniho a jeho spolupracovníků: „Štukatérovi vyřizuje Schabszky: Pán Ant(onio) Carbellini, jež v novém stavení 4 místnosti s očištěním říms provedl, pak také na stropech ve jmenovaných pokojích hladkou práci vhodně zhotovil, podle smlouvy jemu příjem spolu s 2 sudy piva zaplacen ... 120 zlatých.“²¹⁵ Corbellini neprováděl jen čistou štukatérskou práci. Mezi jeho úkoly patřilo také celkové očištění místností v oranžerii. Účty navíc dokazují, že v rané fázi své kariéry již ovládal umění volné figury, ačkoliv se dodnes zachovala jen jeho reliéfní štukatura: „Navíc štukatérovi za volné figury v jedné místnosti v oné nové stavbě a opravdu v odpočinkovém (jižním) (!)

²⁰⁸ Viz Rigasová, Renesanční a barokní etapa (pozn. 60), s. 24.

²⁰⁹ Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 161: Roku 1686 poslal knížeti Ferdinandovi z Dietrichsteinu do Vídně mikulovský úředník J. B. Grueber náčrt nové oranžerie a dodal, že s přípravou materiálu začne po svatodušních svátcích. V roce 1691 měl zahradník do oranžerie vysadit oranžovníky. Se stavbou se pravděpodobně skončilo roku 1692, srov. Rigasová, Renesanční a barokní etapa (pozn. 60), s. 24.

²¹⁰ Ibidem, s. 25.

²¹¹ Ibidem, s. 28.

²¹² Viz Juřík (pozn. 162), s. 374–375, srov. Rigasová, Obnova zahradních teras (pozn. 179), s. 120: Od roku 2011 do roku 2015 probíhala obnova zámecké mikulovské zahrady, jež park uvedla do stavu co nejvíce blízkému jeho barokní podobě. Výsledkem tohoto projektu je nově vybudovaná stavba navozující „iluzi“ oranžerie.

²¹³ Některé účty, týkající se Corbelliniho prací pro mikulovskou oranžerii, poprvé publikoval Václav Richter, srov. Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 519–521. – Idem, Mikulov (pozn. 36), s. 175.

²¹⁴ Viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 466, 470, 472.

²¹⁵ Ibidem, folio 357, srov. plný text dokumentu v textové příloze 3.

pokoji uvedeném ve smlouvě a také v tomto účtu spolu s náklady zaplaceno ... 400 zlatých.“²¹⁶

Corbellini měl zadanou celkovou výzdobu všech místností v nové stavbě zámecké zahrady: „*Částka uvedenému štukatérovi, jenž v nové stavbě vytvořil štukovou práci, a protože pro jídelní salón(!) a jeden pokoj všude, kde je terasa, ji vytvoří, stejně jako další vylepšení všech tamních místností, vyplacena spolu s 2 sudy piva ... 532 zlatých. Částka až do posledního října 1701: ... 1 052 zlatých.*“²¹⁷ Aby štukatér, který pracoval v té době také v grottě, svou práci zvládal, najímal si ke vši spokojenosti na pomoc asistující pracovníky: „*Od prvního ledna do posledního října 1702: Třem nádeníkům, kteří se štukatérem tak dobře v nové zahradě, stejně jako ve 4 nových místnostech v zámku štukatérské práce zhotovili, když Hans Schreyer od 3. dubna 1701 do posledního května 1702 po 319 dnů po 15 krejcarech, 79 zlatých, 45 krejcarů a Hans Eder také v tomto čase po 310 dní 77 zlatých, 30 krejcarů a Leopold Fischer od 3. března 1701 do konce dubna 1702 po 276 a půl dne 68 zlatých, 56 a půl krejcaru společně se štukatérem zde po vykonání spočtení zaplaceno ... 226 zlatých. Částka celkem 1 278 zlatých, 11 krejcarů.*“²¹⁸

Zápis hovoří o bližší nespecifikovaných činnostech Giacoma Antonia Corbelliniho a jeho pomocníků ve čtyřech místnostech mikulovského zámku. Tato informace se neobjevila v textech žádného mně známého historika umění nebo jiného badatele. V roce 1703 je Corbellini zapsán v účetních položkách v souvislosti s pokračujícím zvelebováním oranžerie: „*Nový příjem: 22. října 1703 z rukou Vaší knížecí milosti navrácené peníze přijaty 106 zlatých, 34 krejcarů. Částka byla určena Antoniovu Carabellinimu, štukatérovi na splátku jemu zadané práce z purkrabské kanceláře, kterou v požívatinách přijal, a to z těchto zjednaných 350 zlatých za stavbu oranžerie bylo odečteno 9 beček soli za 51 krejcarů ... 7 zlatých, 39 krejcarů. Omastek 126 kusů za 24 krejcarů ... 50 zlatých, 24 krejcarů. Sýr 40 kusů po 3 krejcarech ... 2 zlaté. Palivové dříví 2 sáhy po 2 zlatých, 30 krejcarech ... 5 zlatých. Položka, již ze sklepa kanceláře přijal, 16 věder: 44 jednotek vína, vědro za 5 zlatých, spočteno ... 80 zlatých. A 6 věder piva jedno za 5 zlatých ... 7 zlatých, 30 krejcarů...*“²¹⁹

Giacomo Antonio Corbellini často působil také jako prostředník zajišťující nákup odpovídajícího materiálu pro danou zakázku: „*18. října (1703) štukatérovi za rozličné*

²¹⁶ Ibidem, folio 357, srov. plný text dokumentu v textové příloze 3.

²¹⁷ Ibidem, folio 357, srov. plný text dokumentu v textové příloze 3.

²¹⁸ Ibidem, folio 357, 358, srov. plný text dokumentu v textové příloze 3.

²¹⁹ Ibidem, folio 24, srov. plný text dokumentu v textové příloze 4.

barvy do oranžerie zaplaceno ... 1 zlatý, 45 krejcarů.²²⁰ Uplatnění Giacoma Antonia Corbelliniho v interiérech budov areálu mikulovského zámku dokládají další souvisle jdoucí záznamy: „*Vyřizuje Stodulka: Antoniovi Corbellinimu štukatérovi, který zhotovil štukatérskou práci v zámecké zahradě v budově oranžerie, částka udaná ve smlouvě zaplacena ... 350 zlatých.*“²²¹ V Mikulově se střídavě angažoval i během roku 1704, přestože již pracoval také na dalších dietrichsteinských panstvích v Polné a Libochovicích: „*20. dubna 1704 za zhotovenou hladnou práci ve 3 předsíních zaplaceno ... 14 zlatých. Celkem ... 364 zlatých.*“²²² Čistil a dekoroval rozličné místnosti zahradních staveb, či zámku: „*23. června 1704 v obývacím a odpočinkovém (jižním)(!) pokoji za zhotovení říms, a v kancelářské (důstojnické) místnosti za vytvoření nového stropu 23 sáhů sena, zaplaceno podle smlouvy ... 75 zlatých.*“²²³

Do roku 1706 probíhala realizace Trehetova francouzského parku. Díla v blíže nspecifikovaných prostorách provedl Corbellini v objektech zahrady nebo v zámku: „*12. dubna 1705 za zhotovení dvou stropů v horních místnostech, stejně za očištění říms v předsíni zaplaceno ... 12 zlatých.*“²²⁴ V říjnu roku 1705 opět pracuje v oranžerii jako „sochař“ štukátér: „*12. října 1705 v centrální místnosti v nové budově zámecké zahrady: za zhotovení 16 figur a opravení říms zaplaceno ... 16 zlatých.*“²²⁵ Neustále zadlužený kníže Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu dohodnuté částky Giacomi Antoniovi Corbellinimu vyplácel v menších obnosech: „*Podle stavebních účtů Antoniovi Corbellinimu, pro galerii v zámecké zahradě z dohodnutých 125 zlatých splátka vyplacena ... 11 zlatých, 15 krejcarů.*“²²⁶ Mnohdy se jednalo o příjmy v naturáliích ale i jiných formách: „*Jeden bílý valach štukatérem přijat ... 16 zlatých...*“²²⁷

Účetní knihy mikulovského panství za Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu v určitých pasážích podávají podrobné informace o dění ve vnitřních i vnějších prostorách mikulovského zámku. Jednotlivé zápisy bohužel většinou neobsahují přesnou lokalizaci místa nebo místností, kde Giacomo Antonio Corbellini vykonal zadaný úkol. S největší

²²⁰ „*Den 18 8br(is) dem Stokator vor allerley farben in Pomoranschen Hauss bezahlt ... 1 fr 45 k.*“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I (pozn. 190), nefoliováno, srov. Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 520.

²²¹ Viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 358, srov. Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 521.

²²² Viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 358, srov. plný text dokumentu v textové příloze 5.

²²³ Ibidem, folio 359, srov. plný text dokumentu v textové příloze 5.

²²⁴ Ibidem, folio 359, srov. plný text dokumentu v textové příloze 5.

²²⁵ Ibidem, folio 359, srov. plný text dokumentu v textové příloze 5.

²²⁶ Ibidem, folio 359, srov. plný text dokumentu v textové příloze 5.

²²⁷ „*... Vor einem Schimelten Wollochen won dem Stukator empfangen ... 16 fr...*“ ibidem, folio 54.

pravděpodobností se práce Corbelliniho netýkala pouze kašny, znaku, grotty a oranžerie v knížecí zahradě, ale dotkla se i interiérů samotného zámku. V současnosti v něm již není možné najít pozůstatky Corbelliniho štukatur.²²⁸ Čerstvě renovované knížecí sídlo postihl rozsáhlý požár v roce 1719, po kterém opět prošlo důkladnou obnovou včetně přilehlé zahrady za vlády Leopoldova mladšího bratra knížete Waltera Xavera z Dietrichsteinu (1664–1738). Po druhé světové válce byl zámek vinou dalšího ničivého požáru přestavěn do dnešní podoby. Co se týče oranžerie, podle dochovaných plánů a dalších artefaktů mohla ustoupit nově zřízenému anglickému parku v 19. století.²²⁹ Existuje ale možnost, že díla Giacoma Antonia Corbelliniho na kašně, v grottě a oranžerii odstranili daleko dříve, nikoliv až při přeměně zámeckého areálu na anglickou zahradu.

Topograf a mikulovský zámecký hejtman František Josef Schwoy se ve své *Topografii Markrabství moravského* z roku 1793 k osudu budov renesanční a barokní zahrady mikulovského zámku vyjádřil takto: „...zámecké sídlo knížat z Ditrichsteinu postavené na vysoké skále se zámeckou zahradou pod ním ... s k ní náležejícími budovami, fontánami a všelikým dílem grottou, všechno toto ale (ty budovy k zahradě náležící, fontány a všechno dílo grotta) před několika lety ustoupilo kočárové kůlně a jezdecké vozové cestě.“²³⁰ Všechny umělecké realizace Giacoma Antonia Corbelliniho v knížecím parku zámku v Mikulově mohly zaniknout již před rokem 1793.

²²⁸ Na několika místech v mikulovském zámku se zachovala štukatura ze 17. století, která nepochází z ruky Giacoma Antonia Corbelliniho, ale štukatéra Giovanniho Tencally (?-?). Je možné, že Corbellini v rámci svých restaurátorských zásahů na některých místech jeho starší štukatury upravoval, ale tuto domněnku nelze doložit ničím jiným, než zápisy blíže neurčených místností v účetních materiálech.

²²⁹ Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 163, srov. Rigasová, Renesanční a barokní etapa (pozn. 60), s. 24.

²³⁰ „Hart an der Stadt, und gleichsam im Umfange derselben, nur durch eine eigene Einfahrt abgesondert, liegt das weit läufige mit einem hohen Thurn gezierte einen schönen Anblick gewährende Residenzschloss des Grundherr Fürsten von Dietrichstein, auf einem hohen Felsen erbaut, unter welchem ein auf blossen Felsengrund nagelegter, mit gutem Erdreich angeführten Ziergarten mit darzugehörigen Gebäude, Springbrunnen, und allerley Grottenwerk angelegt war, so aber alles seit wenigen Jahren zu Reit- und Fahrbahne, und Wagenchupfen gewidmet worden ist. viz Schwoy, Topographie II (pozn. 11), s. 254, srov. Rigasová, Obnova zahradních teras (pozn. 179), s. 120.

4.1.2 PŘEDSÍŇ LORETÁNSKÉHO KOSTELA SV. ANNY

Na místě mikulovského loretánského kostela sv. Anny, dnešní hrobky Dietrichsteinů, stála do roku 1784 jedna z nejstarších loretánských poutních kaplí v českých zemích. Založil ji kardinál František z Dietrichsteinu, hlavní osobnost pobělohorské rekatolizace Moravy.²³¹ Během svých studií v Římě navštívil poutní místo Loreto ve střední Itálii, kde se od 13. století nachází Svatá chýše, podle legendy původní dům Panny Marie, jenž je od poloviny 15. století ukrytý v interiéru baziliky Santa Casa. Když kardinálovi Františkovi v roce 1622 papež Řehoř XV. povolil v Mikulově založit kolegiátní kapitulou u farního kostela sv. Václava, svolil také postavit u staršího kláštera kapucínů na severní straně loretánskou kapli Panny Marie, kopii Svaté chýše.²³² Aby kardinál nově založenému poutnímu svatostánku zajistil přízeň věřících, přivezl pro kapli v roce 1624 z Loreta kopii sošky Černé Madony, která se měla stát novým objektem zbožnosti. Péči o kapli svěřil klerikům sousedního kapucínského kláštera.²³³

Po smrti kardinála Františka z Dietrichsteinu v roce 1636 jeho synovec Maxmilián z Dietrichsteinu po vzoru Svaté chýše v Loretu postavil nad mikulovskou loretánskou kaplí kostel, jehož projekt vypracoval ticinský architekt Giovanni Giacomo Tencalla (1593–1653).²³⁴ Kostel byl vysvěcen v roce 1656 a původně měl ve svém průčelí jednu věž po stranách doprovázenou portiky.²³⁵ Maxmiliánův syn Ferdinand II. kníže z Dietrichsteinu pokračoval v úpravách svatoanenského chrámu, především pak jeho střechy a interiéru.²³⁶ Stavebníkem současného dvouvěžového průčelí kostela sv. Anny byl Leopold Ignác Josef III. kníže z Dietrichsteinu. Na tento projekt si najal císařského architekta Johanna Bernharda Fischera z Erlachu (1656–1723).²³⁷ Již v roce 1700 měl kníže Leopold v rukou první verzi Fischerova návrhu. Tu však odmítl a mezi lety 1701 až 1706 vzniklo upravené monumentální trojosé dvoutážové průčelí, v přízemí členěné vysokým sloupovým řádem a pilastry.²³⁸

Ve střední části průčelí mezi věžemi vznikla předsíň s jedním polem valené klenby s lunetami. Její prostor doplnil vegetabilním štukovým dekorem kolem roku 1703 Giacomo

²³¹ Dobromila Brichtová, K historii loretánského kostela sv. Anny a hrobního kostela Povýšení sv. kříže v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2014, s. 44.

²³² *Ibidem*, s. 44.

²³³ *Ibidem*, s. 45.

²³⁴ *Ibidem*, s. 45.

²³⁵ Viz Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 513.

²³⁶ Viz Brichtová, K historii loretánského kostela (pozn. 231), s. 45.

²³⁷ *Ibidem*, s. 46.

²³⁸ Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 173.

Antonio Corbellini. Dosud nevíme o přímých dokladech, jež by písemně potvrzovaly jeho účast na výzdobě tohoto prostoru.²³⁹ Autorství štuků ve vestibulu svatoanenského kostela mu poprvé přisoudil Václav Richter, a to na základě „*formálního výzdobného aparátu*.“²⁴⁰ V účtech ke stavbě a opravám mikulovského kostela se dochoval jeden zápis z roku 1703, jenž uvádí Corbelliniho jméno, ovšem v souvislosti s prací pro oranžerii knížecího zámku: „*108 Štukatérovi: Antoniovi Karabellinimu štukatérovi za vykonanou štukatérskou práci v oranžerii budově zámecké zahrady částka s ním uzavřená a současně uvedená ve smlouvě, zaplacená podle účtu ... 350 zlatých.*“²⁴¹

Jak se zpráva vztahující se k jiné Corbelliniho zakázce dostala mezi záznamy určené loretánskému kostelu nelze konstatovat. Mohlo jít jistě o omyl účetního, který běžně zapisoval platby Corbellinimu za realizace v parku mikulovského zámku. Výše citovaný účet znal a publikoval již Václav Richter, který studoval svazek účtů svatoanenského kostela a loretánské kaple pro svou studii k architektonickým projektům Johanna Bernharda Fischera z Erlachu v roce 1962.²⁴² Přikláním se k názoru Václava Richtera a na základě užitých motivů, povrchového ztvárnění a celkového rukopisu určuji tuto štukovou práci dílem Corbelliniho.

Po styčných hranách lunet jediného pole valené klenby předsíně se vinou girlandy složené z květů a poupat růží a lilí i listů dubu a akantu.²⁴³ [3] V křížení girland ve vrcholu klenby Corbellini umístil motiv akantové rozety.²⁴⁴ [4] Plochu čtyř lunetových výsečí dekorují čtyři prázdná zrcadla, dvě kruhová po okrajích doprovázená trsy akantové a palmové ratolesti a dvě segmentová flankovaná motivem akantu.²⁴⁵ [5] Po hranách čtyř čel klenebního pole se vine dubová girlanda, a jejich plochu vyplňují oválná zrcadla dekorovaná větvemi akantu a květy růží.²⁴⁶ [6] Volutové hlavice a dříky pilířů ve vestibulu Corbellini opět pokryl rozvilinami květin a akantu. Obdobně lící plochu oblouků

²³⁹ V souvislosti s touto zakázkou Giacomina Antonia Corbelliniho jsem prohledala kromě již uvedených účetních knih Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu a dalších materiálů ve fondu dietrichsteinské mikulovské registratury také archiv mikulovských kapucínů, protože není jisté, zda objednavatelem díla byl kníže nebo řád kapucínů. Žádný záznam Corbelliniho práce pro kostel sv. Anny se v uvedených fondech nenachází, srov. Kapucínský klášter a Loreta v Mikulově, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karton 1528, signatura 223, inv. č. 8418.

²⁴⁰ Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 188.

²⁴¹ „*Dem h Sokattor: Dem Antoni Karabellin Sukator wegen gefertigter Stukator Arbeit in dem Pommorantschen Gewelb im Schloss Garten vermög des mit Ihme geschlossenen und hierbey Ligenden Contract, bezahlt Laut Quittung ... 350 fr.*“ Výstavba a opravy kostela sv. Anny a Lorety za knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu od roku 1703, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, signatura 3 Ip-r, inv. č. 13116, folio 66.

²⁴² Viz Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 521.

²⁴³ Giacomo Antonio Corbellini, vegetabilní feston, 1703, štuk, předsín kostela sv. Anny, Mikulov.

²⁴⁴ Giacomo Antonio Corbellini, rozeta, 1703, štuk, předsín kostela sv. Anny, Mikulov.

²⁴⁵ Giacomo Antonio Corbellini, vegetabilní feston, 1703, štuk, předsín kostela sv. Anny, Mikulov.

²⁴⁶ Giacomo Antonio Corbellini, motiv zrcadla, 1703, štuk, předsín kostela sv. Anny, Mikulov.

v průchodech předsíně doplnil o větévky s poupaty růží.²⁴⁷ [7] Ze strany vnitřního nádvoří kostela se ve vítězném oblouku nad portálem do předsíně zachovala starší štuková výzdoba Giovanniho Tencally (?-?), bratra architekta původního kostela sv. Anny Giovanniho Giacoma Tencally.²⁴⁸ Edikulu portálu ve cviklech doplnil Giacomo Antonio Corbellini svou dubovou ratolestí.

Vedle ráků, maskaronů, ovocných a květinových girland raně barokního štukatéra Giovanniho Tencally působí práce Corbelliniho méně uhlazeným, jakoby nedokončeným dojmem. Corbellini byl mistr přechodu od jemně rytého motivu k trojrozměrnému prvku. Sochařské elementy se velmi dobře doplňují s rytou kresbou a tyto formy na sebe plynule navazují. Povrch Corbelliniho štukatur působí lehce rozrušeně. Jednotlivé motivy zvláště ve výsečích lunet a čel valené klenby nechal vyrůst přímo z hmoty zdi. Díky sousedství děl těchto dvou ticinských mistrů staršího Giacoma Tencally z Bissone a mladšího Giacoma Antonia Corbelliniho z Laina lze vypořádat rozdíl mezi estetickým cítěním raného baroka a pozdního expresivního berninismu. Giovanni Tencalla se uplatnil především v interiéru tzv. Náchodské kaple, jejíž klenbu dekoroval bohatou štukaturou po roce 1640.²⁴⁹ Není vyloučeno, že Giacomo Antonio Corbellini během svého působení v Mikulově tuto štukaturu lehce upravil především na hranách a rozích, které nejvíce trpí zubem času.

Průčelí vybudované Leopoldem Ignácem Josefem z Dietrichsteinu a Náchodská kaple v kněžišti jsou jedinými zbylými částmi kostela, jenž v roce 1784 utrpěl ničivý požár. Při něm v důsledku zřícení klenby hlavní lodi zanikla loretánská kaple vybudovaná kardinálem Františkem z Dietrichsteinu. Jeho vzdálený potomek František Josef Dietrichstein (1767–1854) mezi lety 1845 až 1852 z Náchodské kaple udělal pohřební místo Dietrichsteinů a celé torzo kostela přestavěl na rodovou hrobku, jednu z dnešních dominant jihomoravského Mikulova.²⁵⁰

²⁴⁷ Giacomo Antonio Corbellini, květinová ratolest, 1703, štuk, předsín kostela sv. Anny, Mikulov.

²⁴⁸ Dobromila Brichtová, Náchodská kaple loretánského kostela v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2006, s. 48.

²⁴⁹ *Ibidem*, s. 49.

²⁵⁰ *Ibidem*, s. 47.

4.1.3 REFEKTÁŘ KLÁŠTERA PIARISTŮ

Kardinál František z Dietrichsteinu, olomoucký biskup a po bitvě na Bílé hoře moravský gubernátor, ze všech sil plnil svou úlohu hlavního strůjce rekatolizace Moravy. Několik let poté, co v Mikulově založil poutní loretánskou kapli, přivedl v roce 1631 do města školní řád piaristů, čímž vznikla vůbec první kolej tohoto řádu mimo území dnešní Itálie.²⁵¹ Prvním členům řádu věnoval starý středověký kostel sv. Jana Křtitele spolu se špitálem, kde piaristé, kteří měli za svou povinnost péči o nejchudší včetně jejich vzdělání, zřídili gymnázium.²⁵² V provizorních prostorách špitálu se neusadili na dlouho a již o rok později se začalo se stavbou nové koleje a kostela. Původní projekt navrhl snad architekt Ondřej Erna (†1652) pocházející z dnešní severoitalské oblasti.²⁵³

V době kardinálovi smrti v roce 1636 stavba koleje probíhala již čtvrtým rokem, ovšem ani o deset let později nebyla dokončena. S budováním jejího patra se podle zachovaných dokumentů začalo v roce 1688 a starý projekt vstupního průčelí architekta Giovanniho Pietra Tencally (1629–1702) z oblasti dnešního Ticina se uskutečnil až roku 1711.²⁵⁴ Výsledkem nesourodé stavební geneze je protáhlá obdélná dispozice budov na východě přiléhající ke kostelu, předělená příčným křídlem. Hlavní vstup do budovy se nachází v jihovýchodním křídle piaristické koleje. Dvoupatrové budovy mají v přízemí valené klenby s lunetami a v patře ploché stropy.²⁵⁵

Nástupci kardinála Františka z Dietrichsteinu v čele panství Mikulov piaristy velmi štědře finančně podporovali, včetně Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu. Rize světský kníže se na rozdíl od svých předchůdců neangažoval příliš aktivně. Až v roce 1708 již nemocný nechal vyzdobit prostor společného refektáře v přízemí kolejní budovy.²⁵⁶ Úkol splnil Giacomo Antonio Corbellini, který pokryl plochu stropu jídelny vegetabilní a zoomorfni štukovou výzdobou. Tato zakázka byla vůbec poslední prací Corbelliniho ve službách knížete Leopolda, jenž téhož roku zemřel. Corbellinimu poprvé připisuje autorství štukatury refektáře piaristického kláštera v Mikulově Václav Richter.²⁵⁷ Měl k dispozici podrobné kronikářské záznamy o budování a výzdobě kostela a koleje. Tyto záznamy jsou dnes pravděpodobně nenávratně ztraceny. Materiály, ze kterých Václav

²⁵¹ Jitka Obrová, *Nástin dějin piaristického řádu s exkurzem do dějin piaristické rezidence v Kyjově* (diplomní práce), Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2010, s. 19–20.

²⁵² *Ibidem*, s. 19–20.

²⁵³ Viz Samek, Mikulov (pozn. 58), s. 494.

²⁵⁴ *Ibidem*, s. 494.

²⁵⁵ *Ibidem*, s. 494.

²⁵⁶ Viz Richter, Mikulov (pozn. 36), s. 185.

²⁵⁷ *Ibidem*, s. 195.

Richter a jeho generace čerpala informace o historii mikulovského piaristického řádu, se v současnosti ve fondu E 53 Piaristé Mikulov v Moravském zemském archivu v Brně nenachází.²⁵⁸ Dostatek dokumentů najdeme ve fondech piaristů v Hustopečích a ve Strážnici, jež tvoří součást fondu E 53, mikulovský klášter ovšem představuje pouhý zlomek původního materiálu. Mnoho historiografických spisů zmizelo při násilné likvidaci mikulovské piaristické koleje v roce 1950, kdy museli zbylí členové komunity pod tlakem komunistického režimu opustit klášter.²⁵⁹

Dnes slouží jeho budovy Gymnáziu a střední odborné škole Mikulov a bývalý refektář plní funkci společenského sálu zvaného Purkyňův sál. Rukopis jeho štukových dekorací odpovídá výzdobě v předsíni loretánského kostela sv. Anny. Corbellini zde místo subtilních vegetabilních girland užil zoomorfního motivu. Valená klenba s výsečemi v pěti polích nese v ploše výsečí kruhová zrcadla, která jsou ve střídavém rytmu doplněna buď dubovými větvemi s listy i plody žaludů a motivem orla,²⁶⁰ [8] nebo trsy palmové ratolesti.²⁶¹ [9] Klenbu ve vrcholu zdobí čtyři zrcadla tvaru kvadrilobů. Dvě z nich na cípech výsečí ve středu klenby Corbellini doplnil rohy hojnosti plnými květin růží s palmovou ratolestí.²⁶² [10] Zbylé dvě zrcadla doprovází akant a dubové větve s listy i plody bukvičí.²⁶³ [11] Ačkoliv motiv orla představuje první dochovaný figurální motiv v tvorbě Giacoma Antonia Corbelliniho, z archivních dokladů rozebraných v kapitole *Zámecká zahrada* víme, že již dříve tvořil zcela volné figury.

²⁵⁸ Pamětní kniha (deník) piaristické koleje v Mikulově (1672–1728), Moravský zemský archiv v Brně, fond E 53 Piaristé Mikulov, karton (evid. č.) 41, signatura B 36, inv. č. 210: Celý karton 41 chybí od inventarizace konané 1. 11. 2001, srov. Josef Faltičko, *Historiografické a biografické prameny piaristických kolejí Čech, Moravy a Slezska v 17. a 18. století* (bakalářská práce), Katedra historie FF UP, Olomouc 2017, s. 71–72.

²⁵⁹ *Ibidem*, s. 30.

²⁶⁰ Giacomo Antonio Corbellini, motiv orla, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov.

²⁶¹ Giacomo Antonio Corbellini, motiv zrcadla, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov.

²⁶² Giacomo Antonio Corbellini, motiv rohu hojnosti, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov.

²⁶³ Giacomo Antonio Corbellini, motiv dubové ratolesti, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov.

4.2 POLNÁ

Mikulov nebyl zdaleka jediným dominiem moravské větve rodu Dietrichsteinů, jenž na přelomu 17. a 18. století prožívalo léta hospodářského a kulturního rozkvětu. Další významnou državu v rukou rodu představovalo panství Polná-Přibyslav.²⁶⁴ Toto panství zabavil původnímu majiteli Rudolfu ze Žejdlic (1590–1622) tehdejší císař Ferdinand II. Habsburský (1578–1637), za jeho participaci na stavovském povstání v letech 1618 až 1620. Na krátký čas ho dal do správy královského místodržícího Jaroslava Bořita z Martinic (1582–1649).²⁶⁵ V roce 1623 panství od císaře koupil za 150 000 zlatých rýnských kardinál František z Dietrichsteinu, který tím pro své nástupce získal město Polná a započal rekatolizaci místního obyvatelstva.²⁶⁶

Polná se dlouhou dobu nacházela ve sféře vlivu protestantů, proto se v rekatolizačním snažení aktivně angažoval také nový katolický klér.²⁶⁷ Na konci 17. století místní gotický kostel Matky Boží, jenž byl od 17. století nazýván také kostelem Nanebevzetí Panny Marie, nedostačoval rostoucímu počtu věřících.²⁶⁸ Kvůli tomu se 20. září roku 1699 kanovník a polenský děkan Václav Vojtěch Čapek (1645–1701) rozhodl využít návštěvy tehdejšího majitele panství knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu. Přesvědčil knížete, aby se finančně podílel na nákladném zbudování nového barokního chrámu.²⁶⁹ Ani tehdy se Leopold Ignác nedržel plánovaného rozpočtu a investoval do stavby a především do výzdoby kostela velkou sumu finančních prostředků. Mezi jinými poskytnul další pracovní příležitost štukatérovi, který svědomitě plnil zadané úkoly na jeho panství v Mikulově, Giacomovi Antoniovi Corbellinimu.

²⁶⁴ Viz Michálková (pozn. 68), s. 12

²⁶⁵ Ibidem, s. 12.

²⁶⁶ Ibidem, s. 12.

²⁶⁷ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 1.

²⁶⁸ Ibidem, s. 1.

²⁶⁹ Ibidem, s. 1.

4.2.1 KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

V roce 1700 byl v Polné zbořen starý gotický kostel Matky Boží a zrušen okolní hřbitov, aby se tak uvolnila parcela pro nový barokní svatostánek.²⁷⁰ Osoba architekta a autora plánů není s jistotou známá. Roli stavitele, jenž postupoval podle korespondenčního projektu snad zednického políra z oblasti Valle d'Intelvi Domenica d'Angeliho²⁷¹ (?–?), jako první převzal jistý Vít z Nového Veselí (?–?).²⁷² Práce na novém kostele započaly roku 1701 a šly velice rychle. Během jednoho léta postavili základy a obvodové zdi až do úrovně oken. Problém nastal při stavění opěrných sloupů, jež měly nést mohutnou klenbu.²⁷³ Sloupy zřejmě zabezpečili před nastávající zimou nedbalým způsobem a následujícího jara je Vít z Nového Veselí nechal demontovat a z části zrenovovat. Tyto konstrukční problémy vedly k výměně stavitele. Od roku 1701 řídil práce na rozestavěném chrámu kutnohorský měšťan Jan Spinetti (†1703).²⁷⁴

Během léta roku 1701 nově opravené nosné sloupy osadili ozdobnými hlavicemi a tesařský mistr budovu zastřešil. Sochařské práce na polenském chrámu zprvu vedl Ondřej Eigl (?–?) z Kutné Hory. Jeho díla se však nelíbila Giacomovi Antoniovu Corbellinimu, který zřejmě už v počátcích stavby navštívil Polnou na žádost knížete Dietrichsteina, aby naplánoval nejvhodnější štukovou dekoraci pro interiér kostela. Kníže následně Eiglovi v odpovědi na Corbelliniho stížnost uložil pokutu a jeho práci dal opravit Františkovi Cattenbauerovi (?–?), rovněž měšťanovi z Kutné Hory.²⁷⁵

²⁷⁰ Viz Marek (pozn. 76), s. 8.

²⁷¹ V průběhu bádání se objevila mylná teorie, že autorem projektu kostela Nanebevzetí Panny Marie byl Domenico Martinelli (1650–1718), srov. Václav Richter, Náčrt činnosti Domenika Martinelliho na Moravě, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 7, Brno 1963, s. 49–88. – Filip Plašil, Matriční záznamy o umělcích a uměleckých řemeslnících z přelomu 17. a 18. století v Polné, in: *Polensko: kulturněhistorický a vlastivědný sborník* III, Polná 2016, s. 1: Domenico d'Angeli šel v Polné za kmotra synovi svého krajana pozlacovače Agostina di Grandi.

²⁷² Viz Marek (pozn. 76), s. 10.

²⁷³ Veronika Šmídová, *Jan Spinetti (de Angelo) a jeho dílo* (bakalářská práce), Ústav dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2013, s. 30–31.

²⁷⁴ *Ibidem*, s. 31.

²⁷⁵ Viz Michálková (pozn. 68), s. 17. – V souvislosti s Corbelliniho projektem výzdoby kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné jsem prohledala v Moravském zemském archivu v Brně kromě již uvedeného fondu F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově také materiály kostela a děkanství v Polné ve fondu 188 Velkostatek Polná-Přibyslav a Pohled viz Kostel a děkanství v Polné. Různá korespondence (1636–1909), Moravský zemský archiv v Brně, fond F 188 Velkostatek Polná-Přibyslav a Pohled, signatura 635, inv. č. 2058. Dále jsem pátrala ve fondu 140 Rodinný archiv Dietrichsteinů viz Osobní účty knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu, *ibidem*, fond 140 Rodinný archiv Dietrichsteinů, karta 524–525, signatura 955, inv. č. 2069. Při veškeré snaze se mi bohužel v těchto zdrojích nepodařilo dohledat doklady ke štukové výzdobě kostela v Polné. Dále jsem se obrátila na pracovníky Státního okresního archivu v Jihlavě s dotazem, zdali se v místních fondech nenachází dokumenty, vztahující se k osobě Giacomu Antonia Corbelliniho a jeho výzdobě polenského kostela. Pracovníci archivu velmi ochotně prohledali možné zdroje tj. Archiv města Polná (1479–1945) a Děkanství úřad Polná (1605–1950). Přestože pátrání nepřineslo žádné

V roce 1703 zedníci již pracovali na klenbě chrámu. Zároveň na stavbu dorazili jistí bratři Carloni, kteří zhotovili klenební římsy.²⁷⁶ Není jisté, kdo po smrti Jana Spinettiho vedl pokračující konstrukci kostela, která si již v následujícím roce vyžádala přítomnost štukatérských mistrů. Giacomo Antonio Corbellini v březnu roku 1704 dorazil z Mikulova a začal pracovat na štukovém dekoru interiérů kostela, jehož stavba již stála i se střechou pokrytou šindelem.²⁷⁷ Spolu se svými spolupracovníky zhotovil štukové draperie nad vchody do bočních kaplí a jednotlivými oltáři. Pro svůj záměr si objednal z Polné a Vídně barvy, především červenou a temně hnědou, spolu s dvěma sáhy boloňské sádry.²⁷⁸ Polenští krejčí a jejich mistr Fazola dodali na draperie 470 loktů (280 metrů) plátna juty, kterou Corbelliniho spolupracovníci pod jeho vedením zavěsili na trámovou konstrukci a poté zalili do sádrové hmoty s konečným jemnějším povrchovým nátěrem. Místní hrncíři pak štukatérům poskytli hrnce na barvy pro polychromii štukových draperií. Následně štafíři pozlatili nejen štukovou ale i sochařskou výzdobu.²⁷⁹

V roce 1705 práce na interiérové výzdobě na nějakou dobu ustaly, neboť celá stavba spolu s věží vykazovala známky brzkého zborcení, pravděpodobně z důvodu chybné konstrukce, která nesnesla zatížení rozměrné valené klenby, jež na mnoha místech utrpěla vážné trhliny. Dělníci věž od základu přestavěli a nově obemknuli železnými sponami. Dále trámy podložili a železem zpevnili nosné sloupy.²⁸⁰ Přes všechny potíže se 21. listopadu roku 1705 v nedokončeném kostele konala první mše za účasti duchovních z mnoha blízkých farností.²⁸¹ Kvůli nemoci knížete Leopolda další práce na dokončení svatostánku téměř ustaly.

Dokumenty ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích prokazují, že Giacomo Antonio Corbellini během roku 1706 opouštěl svou práci na vzdálených severočeských dietrichsteinských panstvích Libochovice a Nepomyšl a vracel se do Polné kontrolovat stav svých tamních zakázek: „*Jmenovanému panu štukatérovi náklady a strava v penězích*

pozitivní výsledky, děkuji ředitelce Státního okresního archivu Jihlava PhDr. Renatě Piskové a dalším pracovníkům za ochotu a pomoc v této záležitosti.

²⁷⁶ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2: nejspíše se jednalo o sochaře Giovanniho Battistu Carloniho (†1707) a jeho bratra stavitele Carla Antonia Carloniho (1635–1708).

²⁷⁷ Viz Šmídová (pozn. 273), s. 32. – Některé zdroje uvádějí, že s Giacomem Antoniem Corbellinim se do Polné dostavil také jeho bratr architekt Antonio Corbellini (†1748). Tuto informaci při současném stavu bádání nelze vyloučit, ale ani potvrdit, srov. Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2.

²⁷⁸ Viz Michálková (pozn. 68), s. 18.

²⁷⁹ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2.

²⁸⁰ Viz Marek (pozn. 76), s. 12.

²⁸¹ Viz Šmídová (pozn. 273), s. 32.

odtud do Polné na 5 dní po 1 zlatém ... 5 zlatých ... 13. březen 1706.“²⁸² Další Corbelliniho vizitace Polné z Libochovic se podle dochovaných účtů konala v říjnu stejného roku: „*Jelikož je mikulovský štukatér Antonio Corbellini s pracemi v Nepomyšlském a Libochovickém kostele a špitále hotov, sám měl příležitost opět odjet do Polné v obchodní záležitosti se 4 koňmi ...*“.²⁸³ I v roce 1707 navštívil Polnou a to v polovině měsíce června, jak dokládá další listina v litoměřickém archivu: „*Pozdravy knížecí milosti, podle instrukcí mikulovský štukatér pan Antonio Korbeleni v libochovickém zámku opravuje rozpraskanou a poškozenou štukaturu podle přání, později opět odtud odjede do Polné, vytvořit kazatelnu tamního kostela ... samotnému tam a zpět na šest dní strava na den po 1 krejcaru, z nájemní kanceláře bude vydáno ... 6 krejcarů...*“.²⁸⁴ V Polné mezi tím další skupina štukatérů začala pracovat na opravách oltáře sv. Anny, jenž pocházel ze starého gotického kostela Matky Boží. Corbellini udělal svou kazatelnu a jím vytvořenou štukovou draperii na rozích pozlatil jeho krajan Augustin Grandi (?-?). Některé oltářní obrazy pro polenský svatostánek namaloval Luca Antonio Colomba (1674–1737).²⁸⁵

Po sedmi letech nesnází a problémů byl stále nedokončený kostel Nanebevzetí Panny Marie 8. září roku 1708 vysvěcen. V interiéru a exteriéru čekalo řemeslníky ještě spoustu práce, ovšem všechnu zastavila předčasná smrt hlavního donátora Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu po návratu z Polné do Mikulova v roce 1708.²⁸⁶ Dědic knížete bez mužského potomka, jeho mladší bratr Walter Xaver z Dietrichsteinu, polenský kostel odstavil od finančních prostředků z důvodu velkého zadlužení rodové pokladny. Finanční prostředky k jeho dokončení uvolnil až v roce 1713. Chrám bohužel nedostal původně

²⁸² „*Dem abbenanten Herrn Stucator Cost und Zehr geld von Hir bis Pollna vor 5 Tag á 1 fl ... 5 fl ... Actam Schloß Lybochowits 13 Martz A(nno) 1706.*“ Účty kostela Všechny svatých v Libochovicích, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Libochovice, karton 32, složka Kirche Rechnungen, folio 66, 13. březen 1706.

²⁸³ „*Demnach der Nicolspurger Stucator Antoni Corbelini, mit der Pomeisler und Lybochowitzer Kirchen dan Spithal arbeits Vertig Worden, hat man Selbten von Hir binwiederumb Pollna die gelegenheit mit 4 Pferden beygeschafft ...*“ ibidem, nefoliováno, 18. říjen 1706.

²⁸⁴ „*Grüß gnädigst. Fürste Befehlich ist der Nicolspurger Stucator Herr Antoni Korbeleni die zur Lybochowitz an der Stucatorn zersprungenn und Manglbahre Schloßen zim(m)ern zur Repariren andere vermögstl, Spaten hinwiderumb von hier nacher Pollna aldorten in der Kirch dem Predig Stüh Nur zur verfertig Bernesten worden, Wird Selbten hir und her vor 6 tag die tägl zehrung á 1 kr aus dem furste Rendambt ausgefohet ... 6 kr... 15 Juny A(nno) 1707.*“ Účty štukatérských prací zámeckých místností, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, karton 31, složka Stucaturarbeiten in dem Schlosszimmern 1707, Arbeiten in der Schloß-Capelle von Stucator Santino Busy, folio 10, 15. červen 1707.

²⁸⁵ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2.

²⁸⁶ Viz Michálková (pozn. 68), s. 32–33.

plánované monumentální průčelí a bohatou fasádní výzdobu.²⁸⁷ V kontrastu se svou hojnou interiérovou dekorací působí svým exteriérem dodnes velmi strohým dojmem.

Bazilikální emporový trojlodní kostel s půloválným závěrem, zaklenutý valenou klenbou s lunetami, poskytl Giacomovi Antoniovì Corbellinimu dostatek prostoru pro uskutečnění velkorysé štukové výzdoby, nesoucí se každým svým motivem v duchu mariánské symboliky. V roce 2001, díky restaurování v rámci generální rekonstrukce kostela, získala Corbelliniho práce znovu svou polychromii vyvedenou v bílé, světle modré a světle růžové barvě.²⁸⁸ Na emporu po stranách bočních lodí navazuje v prostoru nad kněžištěm hudební varhanní kruchta. V ploše klenby hlavní lodi Corbellini užil vegetabilní girlandy na styčných hranách lunet. Plochu lunet, jež jsou na rozdíl od modré klenby hlavní lodi vytaženy bílou barvou, Corbellini pokrývá střídou akantovou ratolestí a osmicípou hvězdou, symbolem Panny Marie. Ve vrcholech výsečí umístil mušličky s akantovým a dubovým větvoím.²⁸⁹ [12] Ve vrcholu klenby ve středu kostela usadil motiv pŕlmesíce, opĕt symbol Panenky Marie. U paty klenby na cípech výsečí posadil andílký a jejich maskarony na obláčcích. Pokud lze nazvat dekoraci hlavní lodi střídou, neplatí to o kněžišti. Zde v lunetách Corbellini použil svůj oblíbený motiv zrcadla věčného palmovou a dubovou ratolestí.²⁹⁰ [13]

Velmi výrazným prvkem celého interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie jsou štukové draperie, polychromované červenou barvou a na okrajích zlacené. Mohutný štukový závĕs, aranžovaný stylem baldachýnu, přidržují skupiny andílků v místě vítĕzného oblouku mezi kněžištěm a hlavní lodí. Ve vrcholu baldachýn korunuje alianční erb Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu a jeho ženy Marie Godofredy Dorothey ze Salmu (1667–1732).²⁹¹ [14] Další štukové závĕsy nesené malými andílký se nacházejí v počtu čtyř na každé stranĕ hlavní lodi. Dotvářejí slavností vchod do každé z vzájemně průchozích bočních kaplí se znakem donátora dané kaple ve vrcholu. Jedinou draperií jiné barvy než sytĕ červené, je baldachýn nad hlavním oltářem Nanebevzetí Panny Marie. Má čistĕ bílou barvu, jež nepochybnĕ odkazuje na panenství Panny Marie a umocňuje efekt zlatých andílků, nesoucích před ním zlatý kříž. U těchto obvykle efemérních prvků výzdoby se znovu, tak jako u dietrichsteinské zahrady v zámku v Mikulovĕ, uplatňuje umĕlecký názor

²⁸⁷ Ibidem, s. 33.

²⁸⁸ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 3: Projekt provedla restaurátorská společnost Brandl, s. r. o.

²⁸⁹ Giacomo Antonio Corbellini, lunety klenby hlavní lodi, 1704–1706, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná.

²⁹⁰ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kněžiště, 1704–1706, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná.

²⁹¹ Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn ve vítĕzném oblouku, 1704, juta, štuk, polychromie, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná.

Jeana Treheta, zahradního architekta a dekorátéra Dietrichsteinů. Trehet, který začínal jako návrhář koberců, pravděpodobně s Corbellinim tyto iluzivní draperie konzultoval a jeho estetické cítění pro látky spoluutvářelo celkový ráz výzdoby kostela.²⁹²

K mezilodním pilířům přisedají lizény s korintskými hlavicemi stoupající ke korunní římsě. Ze strany bočních kaplí pak pilíře Corbellini pokryl jemnou vegetabilní dekorací s motivy růží. V osmi průchozích kaplích bočních lodí Corbellini uplatnil ve vrcholech kleneb štuková zrcadla, vyvedená růžovou polychromií, vždy s motivem souvisejícím se zasvěcením dané kaple. Zrcadla dekorují květinové girlandy, akantové rozviliny a také postavy andílků.²⁹³ [15] Například kaple sv. Jana Nepomuckého má ve vrcholu klenby reliéf Snímání z kříže. Její celkovou atmosféru dotvářejí plačící a naříkající andílci na obláčkách a holubice Ducha svatého, umístěná před oknem. Kapli Všech svatých doprovází Corbelliniho reliéf Antonína Paduánského. V kapli sv. Jana Křtitele najdeme na klenbě výjev světcevi smrti. V pohřební kapli zvané Černé se nachází postava starozákonního krále Davida doprovázená symboly třech lidských lebek s kostmi. Bohatým štukovým aparátem disponuje kaple Panny Marie. V ní nesou andílci Mariin monogram „MBA“ spolu s ratolestmi růží a tematickými kartušemi. Dále Giacomo Antonio Corbellini květinovými a dubovými festony narušil geometrickou strohost supraport nad vchody do sakristií v kněžišti.

Výlučnou práci Corbelliniho prezentuje kazatelna po levé straně triumfálního oblouku před presbytářem.²⁹⁴ [16] Její řečniště s točitým schodištěm nese skupina čtyř andělů a zábradlí člení sloupky s pozlacenými korintskými hlavicemi. Plochu mezi nimi vždy zaujímá motiv zrcadla s květinovým festonem.²⁹⁵ [17] Na stříšce kazatelny sedí dva andělé s křížem. Na lícni straně střížky Corbellini umístil symbol holubice tj. Ducha Svatého. Přestože kazatelna především u postav andílků jeví i po více než třech stoletích stopy spěchu, ve kterém Corbellini jistě pracoval s ohledem na své další závazky v Mikulově a Libochovicích, dostal za ni zvláštní honoraci a odměnu 100 zlatých.²⁹⁶

Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie prezentuje nejstarší dochovaný příklad souborné výzdoby Giacoma Antonia Corbelliniho, jenž zahrnuje jak čistě ornamentální,

²⁹² Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 2, srov. Zdeněk Kudělka, Jean Trehet a Leopold Dietrichštejn, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 26–27, Brno 1983, s. 87–88.

²⁹³ Giacomo Antonio Corbellini, klenba boční lodě, 1704, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná.

²⁹⁴ Giacomo Antonio Corbellini, kazatelna, 1708, štuk, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná.

²⁹⁵ Giacomo Antonio Corbellini, detail kazatelny, 1708, štuk, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná.

²⁹⁶ Viz Blažiček, Sochařství baroku (pozn. 25), s. 286: Tuto informaci zjistil J. Kostka.

tak figurální složku štukatérské tvorby. Figury a maskarony andělů názorně ukazují to, co období pozdního baroka, stále živé rekatolizačním hnutím, vyžadovalo ve svých svatostáncích. Schopnost zaujetí diváka, nikoliv jen estetikou, ale především emocionalitou, hraje velmi důležitou roli v koncepci celé výzdoby chrámu. Například u kaple sv. Jana Nepomuckého využil Corbellini berniniovskeho motivu hry se světlem, kdy holubice Ducha Svatého iluzivně vystupuje ze „záře“ okna za ní. Výrazy andělů, kteří komunikují s oltárními obrazy, zrači silné psychické hnutí. Atmosféra patosu nutí člověka ke společnému i intimnímu prožitku víry při bohoslužbách konaných v kostele, který z pohledu historiografie jistě zaujímá zvláštní postavení mezi moravskými církevními památkami.

4.3 BRNO

V době, kdy Polná prožívala svůj kulturní rozkvět pod režii dietrichsteinských knížat, bylo Brno již dlouhou dobu sídlem takřka všech nejvyšších moravských úřadů. Po třicetileté válce upadl význam Švédy zničené Olomouce a její jihomoravský konkurent získal na svou stranu přízeň nejen císařského dvora a šlechty, ale také duchovenstva. Od roku 1641 ve městě trvale sídlil vedle jiných úřadů moravský královský tribunál a moravský zemský soud, jelikož zde byly sloučeny olomoucké a brněnské zemské desky.²⁹⁷ Na přelomu 17. a 18. století se tak Brno pyšnilo titulem hlavního města Markrabství moravského, přestože oficiálně náležel Olomouci. Šlechta, účastníci se pravidelných zasedání zemského sněmu, v Brně postupně vykupovala nemovitý majetek měšťanstva a budovala si ve městě svá reprezentační sídla.²⁹⁸ Biskupský dvůr a místní kláštery rovněž nabízely umělcům a řemeslníkům uplatnění při přestavbách starých a budování nových kostelů a klášterů.

Giacomo Antonio Corbellini, který se těšil statutu „svobodného mistra“ díky svému členství ve vídeňském cechu štukatérů, měl velkou výhodu v možnosti svobodného angažmá. Ovšem tato výhoda má i svou stinnou stránku. Umělec, jenž není chráněn pevnými cechovními pravidly, si musí neustále sám obstarávat nové zakázky. Dosud není jasné, kdo si objednal jeho realizace v Brně, protože k nim chybí jakékoliv pramenné doklady. Do světa uměnovědné literatury Corbelliniho brněnská díla uvedl Miloš Stehlík, bez další argumentace. Corbellimu atributoval fasádu bývalého paláce Mitrovských, štukovou výzdobu kaple bývalého kláštera kartuziánů v městské části Královo Pole a štukový rám stropu zámecké kaple Neposkvrněného početí Panny Marie v městské části Líšeň.²⁹⁹

Jedno z možných spojení Corbelliniho a brněnského prostředí představují Dietrichsteinové, jež ho zaměstnávali až do roku 1708. Jako jeden z nejvýznamnějších rodů v Zemích Koruny české, měli Dietrichsteinové k městu Brnu silnou vazbu. Po generace plnili úlohu komunikačního kanálu mezi vídeňským císařským dvorem a Moravou. Už od dob kardinála Františka z Dietrichsteinu vlastnili v Brně např. majorátní palác.³⁰⁰ Zdali nějakým způsobem jejich kontakty v brněnském prostředí pomohly

²⁹⁷ František Šujan, *Dějepis Brna*, Brno 1902, s. 228–231.

²⁹⁸ *Ibidem*, s. 228–231.

²⁹⁹ Viz Stehlík, *Nástin dějin sochařství* (pozn. 41), s. 30. – Viz Stehlík, *Barokní sochařství* (pozn. 8), s. 23–24.

³⁰⁰ Jirí Kroupa, „...Alle Heüser als ain Corpus gedachtes unsers Fürstenthums ganz steiff beysamben verbleiben“. Dietrichsteinské paláce v českých zemích v 17. a 18. století, in: *Sborník prací filozofické fakulty*

štukatérovi Giacomovi Antoniovovi Corbellinimu k získání tamních zakázek s jistotou nevíme, tuto možnost ale nelze vyloučit. Corbellini se dostal do služeb Dietrichsteinů pravděpodobně ve Vídni, kde Ferdinand Josef II. kníže z Dietrichsteinu a jeho syn Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu, třetí v knížecí důstojnosti, opravovali rodový dům v ulici Herrengasse.³⁰¹ V Brně, kde v té době majetky vlastnil každý významnější šlechtický rod, se Corbellinimu podobným způsobem nabízelo velké množství potencionálních objednavatelů.

brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 42, Brno 1998, s. 27–49.

³⁰¹ Viz Richter, *Excerpta* 1969 (pozn. 173), s. 55–66.

4.3.1 FASÁDA PALÁCE MITROVSKÝCH

Snaha o uměleckohistorické zařazení paláce Mitrovského, který stál až do počátku 20. století na dnešním náměstí Svobody při ústí Běhounské ulice v centru historického jádra města Brna,³⁰² přinesla více otázek než odpovědí. Do současné doby není znám žádný archivní pramen, jenž by prozrazoval okolnosti jeho vzniku. Historici umění se tak pouze na základě jeho dochovaných fotografií snažili určit osobu projektanta a tím odvodit dataci. Podle vyslovení Miloše Stehlíka budova na průčelí nesla štukaturu Giacoma Antonia Corbelliniho.³⁰³ Pokud jeho názor pokládáme za správný, pak s ohledem na dobu štukatérova pobytu na území dnešní České republiky (1689–1718), musel palác vzniknout nejpozději kolem poloviny druhého desetiletí 18. století.³⁰⁴

Jako první se k tématu vyjádřil ve svém díle August Prokop, který vymezil dobu vzniku tehdy již neexistující stavby léty 1720 až 1730. K této myšlence ho zavedla právě podobnost mezi štukovou výzdobou průčelí paláce a štukovou dekorací v rytířském sále na hradě Pernštejně datovanou do počátku prvního desetiletí 18. století.³⁰⁵ Hrad na konci 19. století rovněž vlastnili Mitrovští. Eugen Dostál ovšem viděl původ paláce v období kolem roku 1760 a Cecílie Hálová-Jahodová dokonce až na konci 18. století.³⁰⁶ Zdeněk Kudělka a Václav Richter po jistou dobu zvažovali jako autora paláce Mořice Grimma (1669–1757).³⁰⁷

Nejnověji se připisuje vídeňskému staviteli Christianovi Alexandrovi Oedtlovi (1661–1737).³⁰⁸ Opěrným bodem byla formální analýza architektonických prvků z fotografií paláce Mitrovského, jež ustoupil počátkem 20. století v rámci rozsáhlé asanace vybraných budov v prostoru náměstí Svobody činžovnímu domu. Jediný jeho pozůstatek se dnes nachází na budově d'Elvertova křídla Moravského zemského muzea na nádvoří

³⁰² Irena Zachová, 245. výročí narození gubernátora Moravy a Slezska Antonína Bedřicha Mitrovského (1770 Brno–1842 Vídeň), in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis C 1*, Brno 2015, s. 482.

³⁰³ Viz Stehlík, *Nástin dějin sochařství* (pozn. 41), s. 30, srov. Stehlík, *Barokní sochařství* (pozn. 8), s. 23–24, srov. Stehlík, *Barok* (pozn. 66), s. 59.

³⁰⁴ Viz Kudělka, *Architektura* (kat.) (pozn. 54), s. 288.

³⁰⁵ August Prokop, *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung. Grundzüge einer Kunstgeschichte dieses Landes mit besonderer Berücksichtigung der Baukunst IV*, Wien 1904, s. 1120.

³⁰⁶ Viz Kudělka, *Brněnské paláce* (pozn. 46), s. 8: Cecílie Hálová-Jahodová považovala za stavebníka paláce barona Ignáce Schröffla, který dům postavil kolem roku 1800. To by ovšem vyloučilo Corbelliniho autorství jeho štukové fasády stejně tak, jako datace Eugena Dostála, srov. František Bednář, *Pernštejnské panství po Pernštejnech. Poslední Schröffelové, Medvědícký zpravodaj*, červen 2017, č. 2, s. 12–13.

³⁰⁷ Václav Richter – Zdeněk Kudělka, *Die Architektur des 17. und 18. Jahrhunderts in Mähren*, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 16*, Brno 1972, s. 117.

³⁰⁸ Viz Kudělka, *Brněnské paláce* (pozn. 46), s. 7–18.

v Biskupském dvoře v Brně. Jde o manýristický balkónový portál s hermovkami atlantů³⁰⁹ [18], jenž dříve vévodil dvoupatrové osmiosé fasádě paláce Mitrovských, obrácené průčelím na náměstí Svobody.³¹⁰ [19] Portál zvýrazňoval rizalit a nesl pilíře balkónu se sdruženým vstupem svou výškou zasahujícím do kladí. Průčelí dále rytmizovaly kanelované polosloupy nesoucí kladí uprostřed podložené římsou, která zasahovala do tympanonu. Ve druhém patře fasády měl palác sdružená okna se zvlněnými parapety a vpadlými suprafenestrami tvořícími dohromady jeden pás. První patro pak zdobily volutové ostře lomené frontony s lidskými hlavami a bukraniony. Ve vlysu kladí se nacházely mušlové kartuše, maskaron, motiv ptáka a lidské hlavy. Zdeněk Kudělka při podrobném rozboru výše zmíněných formálních i dekorativních prvků architektury paláce, nejvíce shodných analogií našel v tvorbě vídeňského stavitele Christiana Alexandra Oedtla. Budovu datuje do období prvních dvou desetiletí 18. století.³¹¹ Bez archivních dokladů se stále pohybujeme v rovině pravděpodobnosti.

Stejná situace platí pro určení autorství Giacoma Antonia Corbelliniho u štukové fasády tohoto paláce. Pokud objekt vznikl nejpozději kolem poloviny druhého desetiletí 18. století, jistě mohl Corbellini vytvořit štukovou výzdobu jeho průčelí. Důležitou roli pro nalezení příslušných účetních dokumentů hraje osoba zadavatele zakázky tedy majitele paláce. Předpoklad Augusta Prokopa, že brněnský dům už od svého počátku patřil majitelům Pernštejnského hradu Mitrovským, byl mylný.³¹² Před nimi hrad i palác vlastnil baron Ignác Schröffl z Mannsberku³¹³ (1731–1805), jenž hrad Pernštejn a jeho panství spolu s brněnským domem koupil po smrti svého zadluženého tchána Josefa Jana hraběte Stockhammera (†1793) na sklonku 18. století.³¹⁴ V době působení Giacoma Antonia Corbelliniho na Moravě neměl palác s hradem nic společného. Zatímco hrad koupili Stockhammerové už v roce 1710, v této době náležel brněnský dům rodu Magnisů,³¹⁵ který měl již dlouhou dobu úzké vazby na moravské Dietrichsteiny.

Kardinál František Dietrichstein měl velmi vřelé vztahy s hrabětem Františkem Magnisem (1590–1652), jemuž pomohl založit v jeho sídelním městě Strážnici v rámci

³⁰⁹ Brno, Biskupský dvůr, bývalý portál paláce Mitrovských, asi 1700–1720, pískovec.

³¹⁰ Brno, městská část Staré Brno, pohled do ulice z náměstí Svobody, kolem roku 1900.

³¹¹ Viz Kudělka, Brněnské paláce (pozn. 46), s. 718.

³¹² Viz Prokop, Die Markgrafschaft Mähren IV (pozn. 305), s. 1120.

³¹³ Jiří Kroupa, Umělecká výzdoba brněnského salónu na konci 18. století, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 34–36, Brno 1993, s. 207, srov. Kudělka, Brněnské paláce (pozn. 46), s. 8.

³¹⁴ František Bednář, Pernštejnské panství po Pernštejnech. Ignác Schröffel z Mannsberka, *Medvědícký zpravodaj*, březen 2017, č. 1, s. 12.

³¹⁵ Viz Jeřábek (pozn. 65), s. 210.

rekatolizace klášter piaristů.³¹⁶ Vdova po Františkovi Magnisovi Jana Františka Priska Magnisová (†1654) poté veškerý svůj majetek odkázala na dobročinnost a v závěti přikázala založit školu pro osiřelé šlechtické dívky. Vykonavatelem této vůle se stal synovec kardinála Františka Maxmilián z Dietrichsteinu a po jeho smrti Ferdinand II. kníže z Dietrichsteinu, který nechal v Brně na dnešním náměstí Svobody pro potřeby školy postavit Palác šlechtičen.³¹⁷ Záměr hraběnky Magnisové dovedl do konce Ferdinandův syn, již tolikrát zmiňovaný Leopold Ignác Josef III. kníže z Dietrichsteinu v roce 1699, když do školy přišla první představená.³¹⁸ Naproti paláci šlechtičen přes Běhounskou ulici krátce na to stál dům donátorů ústavu rodu Magnisů, později nám známý palác Mitrovských. Pokud tedy hrabata Magnis potřebovala postavit a poté upravit své nové sídlo, mohla na doporučení Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu najmout na tento úkol stavitele Christiana Alexandra Oedtla a posléze štukátéra Giacomu Antonia Corbelliniho, kteří oba již pracovali ve službách knížete.³¹⁹ Ovšem bez jakýchkoli archivních důkazů jde o hypotézu.³²⁰

Jiný názor na původ fasády průčelí paláce Mitrovských vyjádřil Tomáš Jeřábek, který označil její štukaturu za citaci štukové výzdoby rytířského sálu pernštejnského hradu, vzniklou nejpozději v 60. letech 19. století.³²¹ Zadavatelem fasády by byli Mitrovští, tehdejší majitelé paláce i hradu. Myšlenka, že si příslušníci rodu nechali dotvořit průčelí brněnského domu podle již existující dekorace hlavního sálu svého hradu, taktéž není zcela nepravděpodobná. Návrh takovéto úpravy průčelí brněnské nemovitosti jsem v archivu ústřední správy Mitrovských vedle jiných stavebních dokumentů nenalezla, přesto ji nelze vyloučit.³²² S přihlédnutím k dochovaným fotografiím památky, které však nejsou pro

³¹⁶ Viz Obrová (pozn. 251), s. 27.

³¹⁷ Tomáš Valeš, Brněnský palác šlechtičen a jeho umělci, in: *Brno v minulosti a dnes XXVII*, Brno 2014, s. 65, srov. Rostislav Nebola, Šlechtický rod Magnisů, in: Ladislav Valihrač (ed.), *Věstník Historicko-vlastivědného kroužku v Žarošicích XXI*, Žarošice 2012, s. 110, srov. Kroupa, Dietrichsteinské paláce (pozn. 300), s. 40.

³¹⁸ Daniel Štaud, *Edice a rozbor vybraných vývodů šlechtičen Mariánské školy v Brně* (diplomní práce), Ústav pomocných věd historických a archivnictví FF MU, Brno 2006, s. 13.

³¹⁹ Viz Kroupa, Dietrichsteinské paláce (pozn. 300), s. 27–49.

³²⁰ Ani po důkladném prohledání archivního fondu rodu Magnisů ze Strážnice jsem neobjevila informace o Corbelliniho štukové výzdobě průčelí tohoto paláce viz Majetek v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 146 Rodinný archiv Magnisů Strážnice, karton 27, inv. č. 415. Dále mé bádání probíhalo v archivu rodiny Mitrovských a také v jejich ústřední správě. Ani tam mé snažení nemělo výsledky. Archiv ústřední správy Mitrovských obsahuje dokumenty domu číslo 105 na Großen Platz, jak se dříve nazývalo náměstí Svobody, ovšem všechny se vážou na renovace a úpravy domu a jeho celkový chod v průběhu 19. století viz Dům č. 105 na Velkém náměstí v Brně, ibidem, fond 22 Ústřední správa Mitrovských Dolní Rožínka, karton 644, signatura VII A, dále srov. Držba v Brně odprodeje, ibidem, karton 652, signatura VII B.

³²¹ Viz Jeřábek (pozn. 65), s. 210.

³²² Viz Dům č. 105 (pozn. 320): V kartonu 644 se nacházejí plány renovací průčelí paláce, žádné se ovšem nedají s jistotou označit za nově plánovanou fasádní výzdobu.

stylové posouzení její štukové výzdoby zcela průkazné, považuji Giacoma Antonia Corbelliniho nikoliv za autora, ale inspirační zdroj štukové výzdoby fasády paláce Mitrovských.

4.3.2 REFEKTÁŘ A KAPLE KARTOUZY V KRÁLOVĚ POLI

Vedle bohatých šlechtických rodů a jejich příslušníků dychtících po sebeprezentaci byla druhým nejčastějším objednavatelem uměleckých děl v zemích Koruny české v 17. a 18. století církev a klášterní řády. Přestože Brno za třicetileté války nevydrancovala švédská armáda a od města v roce 1643 a 1645 odtáhla s nepořízenou, i ve zdejších kostelech chtěli správci jejich interiér a exteriér zahalit do hávu nového rekatolizačního barokního slohu. V poněkud jiné situaci se nacházely kláštery situované za městskými hradbami. Tyto komunity a především jejich majetek nájezdy švédských vojáků utrpěly značné ztráty a obnova zničených klášterních budov nebyla rozmarem, ale nutností.³²³ Nové řády přicházely do moravských měst na pozvání šlechty jako nástroj rekatolizace a staré konsolidovaly svá vlastnictví a hospodářství.

Mezi starousedlé řády patřili kartuziáni, již měli svůj klášter za městskými hradbami ve vsi Královo Pole. Klášter založil moravský markrabě Jan Jindřich, bratr Karla IV., v roce 1375. Jan Jindřich daroval řádu veškerý svůj majetek v osadě Královo Pole spolu s dalšími nemovitostmi a statky.³²⁴ Kartuziáni zde stejně jako v jiných kartouzách velmi dobře v praxi sloučili ideu pospolitého klášterního života a života poustevnického, stráveného v osamění. Požadavek prostoty, askeze a přísnosti se odrážel také v systému uspořádání klášterních budov. Hlavní část kláštera tvořil jednoduchý jednolodní kostel Nejsvětější Trojice rozdělený lektoriem na chór otců a chór bratří. K chrámu přiléhal menší ambit klášterních bratří se starým refektářem a s jednoduchou kapitulní síní. Dále navazoval velký ambit s celami jednotlivých mnichů neboli otců po obvodu.³²⁵

Tyto cely měly formu malých domů s pokojem, jídelnou, pracovní místností, záchodem (prevétem) a mnohdy i modlitebnou. Ke každé cele náležela také zahrádka na pěstování plodin pro vlastní spotřebu. Tento systém zajišťoval naprosté vydělení celkem dvanácti mnichů a převora ze společenské komunity a plnil tak jednu z hlavních řádových tezí asketického poustevnického života. Klášter musel mít zajištěné také správní funkce a manuální práce. Tento úkol náležel šestnácti laickým bratrům, kteří žili odděleně.³²⁶ Celý komplex se do této podoby vyvíjel postupně. Svou současnou dispozici získal po švédském drancování za třicetileté války rozsáhlou přestavbou ukončenou roku 1688.³²⁷ Počátkem 18. století, jež představovalo pro královopolské kartuziány období rozvoje a prosperity,

³²³ Jiří Bílek, *Brněnské kostely*, Brno 1988, s. 5.

³²⁴ *Ibidem*, s. 122.

³²⁵ Viz Bukovský, *Stavební vývoj* (pozn. 63), s. 35–74.

³²⁶ *Ibidem*, s. 47.

³²⁷ Viz Sochor (pozn. 62), s. 317.

vystavěli u nároží velkého a malého ambitu budovu obdélného půdorysu. Sestávala ze staršího vestibulu, nového refektáře v přízemí a pozdějšího knihovního sálu v patře.³²⁸ V refektáři se scházeli otcové pouze o nedělích a vybraných svátcích, proto tento prostor zasluhoval zvláštní uměleckou výzdobu. Valenou klenbu jídelny, pocházející z počátku 18. století, pokryl svou štukovou dekorací Giacomo Antonio Corbellini. Pro jeho autorství se vyslovil Miloš Stehlík při kontrole renovačních prací v refektáři v roce 1967.³²⁹ Jeho tvrzení dodnes nepodpořily žádné archivní prameny, jež by souvisely s výzdobou této prostory. Kromě páru listin a smluv se účetní materiál královopolských kartuziánů nedochoval.³³⁰ Stylová poloha, rukopis, a obličejová typika postav andělů na klenbě refektáře odpovídají tvorbě Giacoma Antonia Corbelliniho.

Valenou klenbu s hlubokými výsečemi ve třech polích podle Miloše Stehlíka pokryl dekoracemi pravděpodobně na konci prvního desetiletí 18. století.³³¹ [20] Po styčných hranách lunet se vine Corbelliniho girlanda z dubových listů. V ploše jednotlivých výsečí umístil vždy motiv reliéfního oválného zrcadla, doplněného v cípech lunet páskovou ornamentikou. Pletence se skládají z užších a širších pásek, jež jsou protkány s dubovou, akantovou a palmovou ratolestí.³³² [21] Plochu mimo lunetové výseče ve vrcholu klenby rytmizoval oválnými zrcadly, doprovázenými postavami andělů v plošném reliéfu.³³³ [22] Andělé přidržují květinové festony z květů a pupat růží, lilí, dubových listů, akantových pentlí a palmových trsů.³³⁴ [23] Současně se po celé klenbě výrazně uplatňuje páskový ornament se zvonkovitými kvítky.³³⁵ [24] Nový refektář není

³²⁸ Viz Bukovský, *Stavební vývoj* (pozn. 63), s. 57.

³²⁹ Viz Bukovský, *Královopolský kartouz* (pozn. 51), s. 48, srov. Samek, *Brno-Královo Pole* (pozn. 52), s. 233.

³³⁰ Jan Petr Cerroni a Gregor Wolny ve svém díle pojednávají o výzdobě exteriéru a interiéru kostela Nejsvětější Trojice, která vznikla až po polovině 18. století, tedy již po smrti Giacoma Antonia Corbelliniho, srov. Jiří Švec, *Malířská a sochařská výzdoba v kostele Nejsvětější Trojice v Brně-Králově Poli* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2010. Z původního klášterního fondu královopolských kartuziánů E 39 Kartuziáni Královo Pole, uloženém v Moravském zemském archivu v Brně, se bohužel dochovaly jen trosky. Nenacházejí se v něm dokumenty, které by osvětlovaly vznik Corbelliniho štukové výzdoby kartuziánského refektáře a ostatkové kaple. Ve fondu E 6 Benediktýni Rajhrad se k brněnské kartouze zachovalo malé množství materiálu, který ovšem není účetní povahy. Tento tristní stav zapříčinily jednak válečné události a dále ničení klášterních archivů po josefinských reformách v roce 1782. V budovách kartuziánského kláštera poté sídlila kasárna.

³³¹ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³² Giacomo Antonio Corbellini, lunetová výseč, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³³ Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³⁴ Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³⁵ Giacomo Antonio Corbellini, páskový ornament, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

jedinou místností bývalé kartouzy, kde se dnes nachází štuková výzdoba Giacoma Antonia Corbelliniho. Velmi střídou dekoraci zanechal také v ostatkové kapli. Její valenou klenbu s výsečemi ve dvou řadách na styčných hranách lunet a u paty klenby dekoruje girlanda z dubových listů.³³⁶ [25] V křížení lunet uplatnil Corbellini motiv rozety.³³⁷ [26] Ve středu ve vrcholu klenby a u jejího čela použil motiv rozety s lehkým náznakem páskového motivu se zvoncovitými kvítky.³³⁸ [27]

Při současném stavu poznání nelze vyvodit, jak se Corbellini ke královopolské zakázce dostal. Jedinou možnou hypotézu nabízí fakt, že kartuziáni vlastnili v prostoru dnešního náměstí Svobody v Brně svůj dům kartouzy, který jim sloužil jako útočiště zejména během třicetileté války.³³⁹ Nemovitost stála velmi blízko paláci Mitrovských, na jehož průčelí Corbellini podle Miloše Stehlíka vytvořil štukovou dekoraci. Toto hypotetické spojení Corbelliniho s kartuziány bohužel nemá žádný přesnější relevantní podklad. Giacomo Antonio Corbellini ve velké míře v kartuziánském klášteře užil motiv páskového ornamentu, jenž by značil dataci spíše pozdější, než je počátek 18. století. Štukovou výzdobu vyhotovil ve formě nižšího reliéfu. Na charakter jeho výzdoby mohl mít vliv požadavek samotného řádu. Asketičtí kartuziáni jistě nechtěli v refektáři svých otců přebujelou barokní výzdobu, proto umělec více méně respektoval rozvržení prostoru a celkový ráz své výzdoby vedl v hladším provedení, než u předchozích zakázek. Vzhledem k poněkud odlišnému charakteru této štukatury a užití páskových rozvilin se přikláním spíše k dataci kolem konce prvního desetiletí 18. století, po smrti knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu.

Rozvoj královopolských kartuziánů zastavil císař Josef II., který zrušením klášterů v roce 1782 započal rozprodej jejich majetku a také archivů. V budovách opuštěného královopolského monasteria poté zřídil v roce 1784 kasárna. Od roku 1877 bývalý klášterní komplex sloužil instituci vzdělávání, když v něm byla umístěna klášterní škola. Od roku 1955 do dnešní doby v něm sídlí Fakulta informačních technologií brněnského Vysokého učení technického. V letech 2005 až 2012 prošel areál rozsáhlou a velice citlivou renovací, během které dostala Corbelliniho štuková výzdoba v refektáři a

³³⁶ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³⁷ Giacomo Antonio Corbellini, rozeta, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³⁸ Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole.

³³⁹ Jaroslav Antl – Petr Holub – David Merta – Jaroslav Sadílek, *Osudy kláštera v 15. – 20. století*, in: Jan Bukovský (ed.), *Cartusia Brunensis. Dějiny královopolského kláštera a jeho proměny v 21. století*, Brno 2005, s. 27: Dům stával u kostela sv. Jakuba na Rašínově ulici.

ostatkové kapli svou původní polychromii. Projekt velmi dobře zakonzervoval prostory jediné zachované kartuziánské architektury na území České republiky.³⁴⁰

³⁴⁰ Za velmi vstřícné přijetí a erudovanou prohlídku prostor Fakulty informačních technologií Vysokého učení technického v Brně děkuji správci areálu panu Ing. Mieczyslawu Szydłowi.

4.3.3 KAPLE NEPOSKVRNĚNÉHO POČETÍ PANNY MARIE

V ZÁMKU V LÍŠNI

Dnešní brněnská městská část Brno-Líšeň patřila jako náves dlouhou dobu pod správu cisterciáckého kláštera ve Vizovicích. Kolem 15. století klášter zanikl a ves Líšeň jako malé panství měnila majitele světského stavu. Čtrnáct let po přelomu 17. a 18. století, kdy Giacomo Antonio Corbellini pobýval již v severočeském Oseku ve službách místního kláštera cisterciáků, se v jejím držení vystřídal starobylý a nový šlechtický rod. Roku 1714 Líšeň prodal Norbert Leopold Libštejnský z Kolovrat (1655–1716) Janovi Kryštofovi Pruskauerovi z Freienfelsu (1668–1733).³⁴¹ Nový majitel začal přestavovat původní líšeňskou renesanční tvrz na zámecké barokní sídlo pravděpodobně v průběhu dvacátých let 18. století, podle plánů rakouského stavitele Christiana Alexandra Oedtla. Zámecká kaple Neposkvrněného početí Panny Marie údajně vznikla až v roce 1727.³⁴² Nachází se v jižním průčelí zámku v prvním patře a její půdorys má tvar oválu v pravoúhlém plášti. Na stropě nízké kupole se nachází štukatura Giacoma Antonia Corbelliniho. Za jejího autora Corbelliniho poprvé prohlásil Miloš Stehlík.³⁴³ Především podle obličejové typiky čtyř postav andělů ve vysokém reliéfu atribuci pokládám za správnou.

V případě této Corbelliniho zakázky vyvstává datační nesrovnalost. V roce předpokládaného vzniku kaple 1727 se Giacomo Antonio Corbellini již dlouho nenacházel na území dnešní České republiky a je korespondencí doložen v Ludwigsburgské rezidenci, kde se spolu s dalšími svými krajany podílel na tvorbě rezidence württemberského vévody Eberharda Ludwiga.³⁴⁴ Na tento fakt upozornil již Pavel Preiss.³⁴⁵ Není pravděpodobné, že by kvůli malé líšeňské zakázce v podobě jednoho štukového prstence opouštěl tak význačného objednavatele. Podle mých zjištění se k celé barokní přestavbě zámku datované do druhého desetiletí 18. století nedochovaly žádné původní archivní prameny.³⁴⁶

³⁴¹ Viz Samek, Brno-Líšeň (pozn. 52), s. 234.

³⁴² Ibidem, s. 234.

³⁴³ Viz Stehlík, Barokní sochařství (pozn. 8), s. 23.

³⁴⁴ Viz Diek (pozn. 7), s. 5–197.

³⁴⁵ Viz Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku (pozn. 79), s. 136: poznámka 23.

³⁴⁶ Jako první mé kroky vedly do Moravského zemského archivu v Brně k prozkoumání rodinného fondu Belcrediů G 367, kde se nenacházejí prameny k tématu přestavby zámku v Líšni v 18. století; dále k fondu Velkostatek Líšeň, kde se dochovala složka týkající se úprav líšeňského zámku, srov. Stavební úpravy zvláště líšeňského zámku, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 562 Velkostatek Líšeň, karton 142, inv. č. 828. Karton neobsahuje informace o výstavbě kaple Neposkvrněného početí Panny Marie. Prošla jsem i pozůstalost Jana Kryštofa Freinfelse viz Jan Kryštof Freinfels, ibidem, fond C 2 Tribunál, karton 35, inv. č. F38. Ani zde mé snažení nepřineslo výsledky.

Také autorství projektu zámku u Christiana Alexandra Oedtla bylo určeno bez opory archivních dokladů.³⁴⁷ Ani jméno malíře či malířů pracujících na freskové výzdobě zámecké líšeňské kaple dosud neznáme.³⁴⁸ Souvislý archivní materiál týkající se zámku v Líšni existuje až k jeho přestavbě v 19. století.³⁴⁹ Celkovou úpravu sídla i se zřízením přilehlé anglické zahrady provedl rod Belcredi, který zámek vlastnil od roku 1819 do znárodnění komunistickou stranou Československa v roce 1949.³⁵⁰ V tomto případě nezodpovězené otázky vyžadují další bádání v příslušných archiváliích, pokud se ovšem příslušné dokumenty dochovaly do dnešních dnů. Za předpokladu, že autorem štukové výzdoby kaple líšeňského zámku byl Giacomo Antonio Corbellini, pak nezbývá než připustit, že kaple vznikla současně s přestavbou líšeňské renesanční tvrze na barokní zámek nejpozději kolem poloviny dvacátých let 18. století, kdy Corbellini pobýval střídavě v Oseku a v Praze.³⁵¹

Pro své mistrovství v kapli Neposkvrněného početí Panny Marie nedostal Giacomo Antonio Corbellini příliš prostoru. Na nízké kupoli v iluzivně malovaném mezikruží zanechal štukový prstenec v podobě čtyř postav andělů ve vysokém reliéfu, jež nesou akantovou girlandu s plody fíkovníku a drží ve vrcholu kupole centrální zrcadlo s freskou Nejsvětější Trojice.³⁵² Při okrajích mezikruží vystupuje motiv pásky.³⁵³ [28] V současnosti je líšeňský zámek zvaný Belcredi opět v rukou původních vlastníků rodu Belcrediů a funguje jako hotel a obřadní síň. Kaple Neposkvrněného početí Panny Marie není přístupná veřejnosti a sami majitelé ji navštěvují jen zřídka. Její interiérová výzdoba, dochovaná ve špatném stavu, prošla restaurováním v roce 1991.³⁵⁴

³⁴⁷ Viz Valeš, *Umělecké památky* (pozn. 70), s. 170.

³⁴⁸ Viz Zbořilová (pozn. 71), s. 12.

³⁴⁹ Viz Samek, *Brno-Líšeň* (pozn. 52), s. 234.

³⁵⁰ Vznesla jsem dotaz k současnému majiteli zámku Ludvíku Belcredimu, protože ve své knize o historii rodu Belcredi píše, že se v zámeckém archivu zachoval jeden dokument, jenž jasně hovoří o tom, kdy probíhala přestavba líšeňského zámku. Dále ale neuvádí nic bližšího, ani konkrétní dataci, srov. Ludvík Belcredi, *1000 let rodu Belcredi/1000 Jahre des Hauses Belcredi: 1010–2010*, Brno 2010, s. 58. Na dotaz odpověděl, že kaple podle dokladů vznikla roku 1727 za Christofa Freinfelse podle předlohy kostela ve Křtinách jako hodně zmenšená kopie. Projekt dělal Christian Alexandr Oedtl, sochařskou výzdobu Antonín Schweigel (1695–1761). Tyto informace cituje také odborná literatura.

³⁵¹ Ivan Dyba, *Identifikace aliančních erbů v kapli líšeňského zámku*, in: *Genealogické a heraldické informace XIX*, Brno 2000, s. 28–31; Ivan Dyba uvádí, že kaple stála pravděpodobně již před rokem 1723.

³⁵² Viz Valeš, *Umělecké památky* (pozn. 70), s. 170.

³⁵³ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi kol. 1714, štuk, polychromie, kaple Neposkvrněného početí Panny Marie zámku Belcredi, Brno-Líšeň.

³⁵⁴ Viz Zbořilová (pozn. 71), s. 14: Za špatný stav výzdoby kaple líšeňského zámku může dřívější nevhodné zacházení. V osmdesátých letech minulého století sloužila jako prádelna, srov. Jiřina Belcredi – Ludvík Belcredi, *Sv. Jan to vše viděl. Historie městyse Líšně 1306–2006. 700 let od první písemné zprávy*, Brno 2006, s. 128.

4.4 NEDVĚDICE

Nedvědice byla malá vesnička ležící pod východní částí výběžků masivu Českomoravské vysočiny u říčky Nedvědičky. Nacházela se nedaleko mramorových lomů, jež poskytovaly ušlechtilý kámen na stavby a vybavení význačných kostelů, hradů a zámků již od dob raného středověku.³⁵⁵ Od svého prvopočátku po zrušení patrimoniální správy ves tvořila součást pernštejnského panství. Ve znaku měla erb zubří hlavy doložený poprvé na začátku 13. století jako erb pánů z Medlova. Hlavní linie tohoto rodu začala používat přízvisko páni z Pernštejna, podle stejnojmenného sídla, jež vybudovali na místě původní nedvědicke panské tvrze. Poprvé se toto přízvisko objevuje v pramenech v roce 1285.³⁵⁶

Od roku 1483 se Nedvědice těšila statutu městečka. V majetku rodu Pernštejnů zůstalo pernštejnské panství do roku 1596, kdy ho koupil Katharýn z Katharu, posléze v roce 1602 Ráječtí z Mírova a roku 1604 Estera Žejdlická z Šenfeldu s manželem Adamem Lvem Lickem z Rýznburka. Poté, co Adam z Rýznburka zemřel, sňatkem Estery z Šenfeldu s Kryštofem Pavlem z Liechtensteinu-Kastelkorna, přešlo panství roku 1623 do vlastnictví rodu Liechtensteinů. Jak se postupně rozrůstal hrad Pernštejn, utvořila se v Nedvědicích místní část Pernštejn neboli Pernštýn, se zástavbou pro hradní zaměstnance. Po úspěšné obraně hradu před švédskou armádou za třicetileté války byl celý komplex roku 1655 vyhlášen moravskou zemskou pevností.³⁵⁷

³⁵⁵ Viz Samek, Nedvědice – Pernštejn (pozn. 58), s. 647.

³⁵⁶ Viz Stehlík, Státní hrad 1977 (pozn. 42), nestránkováno.

³⁵⁷ Ibidem, nestránkováno.

4.4.1 RYTÍŘSKÝ SÁL NA HRADĚ PERNŠTEJNĚ

Přestože se od konce třicetileté války hrad Pernštejn těšil důležitému postavení mezi dalšími moravskými obranými sídly, do konce 17. století ve vlastnictví rodu Liechtensteinu-Kastelkorna prošel jen dílčími barokními úpravami.³⁵⁸ Jeho nejstaršími částmi byly mohutná válcová věž s břitem, palác a hradní kaple s přilehlým nádvořím. Toto nejstarší jádro chránily hradby s menšími věžemi a barbakánem podkovovitého tvaru. Jak se formovalo severní předhradí s předsunutou okrouhlou baštou s přilehlými budovami, přibýly také okrouhlé věže s břity a původní válcová věž, jež ztratila svou obranou funkci, postupně zmizela pod pláštěm přístaveb. Hlavní vstup do hradních prostor vedl po rampě do velkého sálu v centrální části hradu, zaklenutého sklípkovou klenbou, který tvořil komunikační uzel vedoucí k ostatním obytným místnostem.³⁵⁹ V prvním patře v tělese původního paláce se nacházela černá kuchyň, rytířský sál a jiné prostory spojené chodbami. V druhém patře se také nalézaly obytné místnosti a k celému křídlu přiléhala hranolová věž s hladomornou v přízemí.³⁶⁰ V této středověké podobě hrad zůstával i na přelomu 17. a 18. století.

V nejprostornější místnosti hradu rytířském sále se koncem prvního desetiletí 18. století uplatnil Giacomo Antonio Corbellini. Svými štuky pokryl klenbu a stěny rozlehlého prostoru. Corbelliniho rukopis poprvé rozpoznal Miloš Stehlík, jenž štukaturu rytířského sálu datoval do počátku 18. století v návaznosti na Corbelliniho zakázku u královopolských kartuziánů.³⁶¹ Naopak recentní literatura zabývající se hradem datuje Corbelliniho štukaturu až do druhého desetiletí 18. století.³⁶² Corbellini tak podle Miloše Stehlíka vytvořil tuto zakázku pro pány z Liechtensteinu-Kastelkorna.³⁶³ Podle závěrů

³⁵⁸ Stavební historii hradu Pernštejna se zabýval již Gregor Wolny viz Wolny, *Die Marggrafschaft Mähren II* (pozn. 13), s. 288, 290, 305, srov. idem, *Kirchliche Topographie II* (pozn. 13), s. 370–372, srov. August Prokop, *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung. Grundzüge einer Kunstgeschichte dieses Landes mit besonderer Berücksichtigung der Baukunst III*, Wien 1904, s. 768, srov. idem, *Die Burg Pernstein, und die Kirchen in Doubravnik und Vorkloster*, Brünn 1908.

³⁵⁹ Viz Stehlík, *Státní hrad 1977* (pozn. 42), nestránkováno.

³⁶⁰ *Ibidem*, nestránkováno.

³⁶¹ Viz Stehlík, *Státní hrad 1976* (pozn. 42), nestránkováno, srov. Stehlík, *Státní hrad 1977* (pozn. 42), nestránkováno, srov. Stehlík, *Sochařství (kat.)* (pozn. 54), s. 352.

³⁶² Viz Kalábová – Konečný – Škrabalová – Škrabal (pozn. 81), s. 145, srov. Jiří Šmíd, *Pernštejnské panství po Pernštejnech. Opomíjení majitelé panství – Stockhammerové, Medvědícký zpravodaj*, prosinec 2016, č. 4, s. 8–10.

³⁶³ Rod Liechtenstein-Kastelkorn, pocházející z Jižního Tyrolska není totožný s rodem Liechtenstein, pocházejícím ze štyrsko-dolnorakouského pomezí. V roce 1762 se Liechtensteinové-Kastelkorni spojili s hrabaty Podstatskými z Prusinovic ve výsledný rod hrabat Podstatských-Liechtensteinů. Archiválie příslušející této rodině se dochovaly v Moravském zemském archivu v Brně ve fondu G 263 Rodinný archiv Podstatských Liechtensteinů (1530–1945). Žádné mnou prohledané kartony však neobsahovaly materiály ke zde rozebíranému tématu. Fond C 1 Tribunál uchovává pozůstalosti majitelů Pernštejna z let 1676–1741. Ani

novější literatury práci Corbellini zhotovil za jiných vlastníků. Roku 1710 František Antonín z Liechtensteinu-Kastelkorna (1679–1761) Pernštejn prodal za sto deset tisíc zlatých dolnorakouskému vládnímu radovi rytíři Františkovi Stockhammerovi (†1721).³⁶⁴ Ten získal hrad spolu s pivovarem, sladovnou, předhradím a opevněním s bastiony, hospodářským dvorem, pivovarem pod hradem, mlýnem, pilou, prachárnou, vinopalnou a okrasnou zahradou. Bohužel dosud neznáme archiválie, které by přispěly k osvětlení otázky objednavatele a doby vzniku výzdoby rytířského sálu. Je pravděpodobné, že František Antonín Liechtenstein-Kastelkorn, který ještě před prodejem panství z Pernštejna odvezl veškerý jeho mobiliář do svého mocenského sídla v Telči, si neobjednal Corbelliniho zakázku. S největší pravděpodobností objednavatelem štukové výzdoby rytířského sálu pernějnského hradu byl František Stockhammer.³⁶⁵ Jako příslušník neurozeného rodu se snažil navázat na pověst původních stavitelů hradu a při barokních úpravách interiérů se důsledně mnohými symboly odvolával na slávu rodu Pernštejnů.³⁶⁶ Corbellini mohl v sálu pracovat kolem poloviny druhého desetiletí 18. století. Pózy andělů na jeho klenbě se shodují s postoji a gesty andělů v kupoli kaple Neposkvrněného početí Panny Marie v Brně Líšni, kterou lze datovat do stejného období. Ovšem je nutné dodat, že tato hypotéza není podložena archivními doklady.

Rytířský sál, zaklenutý valenou klenbou s výsečemi o třech polích, má v čelní stěně hluboký arkýř s oknem z dvanácti tabulí. Po pravé straně se nacházejí tři menší arkýře prolomené menšími okny.³⁶⁷ [29] Corbellini dekoroval styčné hrany lunet a předěly klenebních polí girlandou z dubových listů.³⁶⁸ [30] Ve středu předělů klenebních pasů zanechal motiv rozety. Do jednotlivých trojúhelných výsečí vložil vždy jedno kruhové zrcadlo v nízkém reliéfu s motivy Herkulových úkolů a jednotlivých antických bohů např. Merkura a Apollóna.³⁶⁹ [31] Kolem těchto výjevů umístil akantové rozviliny a fíkové větve. Na klenbě jednotlivých arkýřů se nacházejí kruhová štuková zrcadla s postavami

v tomto fondu se mi nepodařilo nalézt informace k výzdobě rytířského sálu, srov. František Bednář, Pernštejnské panství po Pernštejnech. Poslední Lichtenštejnové – Kastelkorni na Pernštejně, *Medvědícký zpravodaj*, červen 2016, č. 2, s. 9–11.

³⁶⁴ Viz Šmíd, Pernštejnské panství (pozn. 362), s. 8.

³⁶⁵ V Moravském zemském archivu v Brně ve fondu F 78 Velkostatek Pernštejn najdeme smlouvy týkající se převodu majetku z rodu Liechtensteinů na Stockhamery, inventáře hradu po roce 1741 a bohatý materiál ke zřízení terasovité zahrady u pernějnského hradu. K danému tématu umělecké výzdoby rytířského sálu se v tomto fondu nenachází odpovídající dokumenty. V pozůstalosti Františka Stockhammera se nedochoval účetní či smluvní materiál, týkající se Pernštejna, vyjma několika inventářů, srov. František Stockhammer, Moravský zemský archiv v Brně, fond C 1 Tribunál, karton 208–209, inv. č. S98.

³⁶⁶ Viz Šmíd (pozn. 362), s. 8.

³⁶⁷ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁶⁸ Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁶⁹ Giacomo Antonio Corbellini, Apollón, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

bohů Apollónem, Merkurem, Herkulem. V ploše klenby mezi výsečemi iluzivně šplhají postavy andělů ve vyšším reliéfu po bohatých květinovo-ovocných girlandách z lilií, růží, dubových šišek, plodů a listů vinné révy, listů dubu, akantu a palmových ratolestí. V čele sálu nad arkýřem s oknem Corbellini instaloval štukový baldachýn nesený postavami šesti andělů.³⁷⁰ [32] Okenní výklenek ve vrcholu korunoval zubří hlavou s dubovým festonem, odkazující na rod Pernštejnů.³⁷¹ [33] Giacomo Antonio Corbellini tentokrát štukovými aplikacemi dotvořil také plochy stěn. Nad štukové rámy obrazů umístil figury orla a polo ležících andělů, jež přidržovaly girlandy z dubových listů.³⁷² [34] V čele klenby na straně vstupního portálu umístil motiv zubří hlavy, opět odkazující na rod Pernštejnů.³⁷³ [35]

Giacomo Antonio Corbellini vyvedl svou výzdobu ve výrazně světšší formě, méně uměřené, s ryze pohanskými motivy orlů a antických bohů, které představují mocenské symboly habsburské monarchie. Jistě šlo o požadavek objednavatele, jenž šlechtický titul získal svou pílí jako lékař ve službách císařského vojska. Výzdoba má plastičtější a uvolněnější ráz, než jaký vidíme například v refektáři královopolského kláštera v Brně. Zároveň v některých partiích zdatně zpozorujeme ruku pomocných štukatérů, především u postav andělů. Zatímco u kartouzy v Králově Poli pracoval štukatér nejspíše sám, zde měl svou družinu spolupracovníků. Přesto v některých částech zcela vystupuje charakter Corbelliniho práce se štukovou hmotou, jež je místy doslova zapařena do povrchu stěn v návaznosti na rytou kresbu.

Zvláštní částí výzdoby, související s rytířským sálem na hradě Pernštejně, je dekorativní portál v jeho předsálí.³⁷⁴ [36] Přestože vykazuje některé charakteristiky štukatury Giacoma Antonia Corbelliniho jde z větší části o pozdější dílo. V místě nad portálem se v bohaté kartuši z listů vavřínu nachází erb v podobě na červeném poli stříbrného kůlu v baldachýnu s korunou ve vrcholu, doprovázený heslem „*Aeternus quia purus*.“³⁷⁵ Jde o erb posledních soukromých majitelů hradu Mitrovských z Mitrovic a Nemyšle. Po stranách na hlavicích pilířů portálu stojí figury lvíce a lva, štítonošů přidaných k rodovému erbu při povýšení rodu do hraběcího stavu. U nohou lvíce se nachází kartuše s letopočtem 1828.³⁷⁶ a u nohou lva kartuše s iniciálami „*GM*.“³⁷⁷

³⁷⁰ Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁷¹ Giacomo Antonio Corbellini, bukranon, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁷² Giacomo Antonio Corbellini, orel s andělem, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁷³ Giacomo Antonio Corbellini, zubří hlava, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁷⁴ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba portálu, asi po 1710, štuk, vchod do rytířského sálu hradu Pernštejna, Nedvědice.

³⁷⁵ „*Věčný, protože čistý*.“

³⁷⁶ Hrabě Vilém Mitrovský z Mitrovic a Nemyšle (1789–1857) se oženil s Josefou Schröfflovou z Mannsberka (1784–1834) a po smrti jejího otce Františka Josefa Ignáce Schröffla z Mannsberka získal roku

V nadpraží Mitrovští umístili v kartuši zubří hlavu a přihlásili se tak k odkazu nejstarších majitelů hradu pánů z Pernštejna. Jedinou původní část portálu představují satirické hermovky na jeho pilířích iluzivně nesoucí nadpraží. Tyto expresivně vyvedené polofigury s extatickým pohledem vzhůru jsou pravděpodobně dílem Giacoma Antonia Corbelliniho a důvodem, proč tento portál Miloš Stehlík původně celý atributoval tomuto umělci a jeho spolupracovníkům.³⁷⁸ Mitrovští hrad Pernštejn vlastnili až do znárodnění komunistickým režimem v roce 1945. Dnes je Pernštejn ve vlastnictví státu jako česká národní kulturní památka a jedna z mála moravských dominant, která se do dnešních dnů dochovala ve své původní podobě, nezasazena puristickými přestavbami.³⁷⁹

1818 polovinu panství Pernštejn. V roce 1828 od manželčiny sestry koupil druhou jeho polovinu a stal se tak majitelem celého panství.

³⁷⁷ „*Graf Mitrowsky*“ tedy hrabě Mitrovský.

³⁷⁸ Viz Stehlík, *Státní hrad 1977* (pozn. 42), nestránkováno.

³⁷⁹ *Ibidem*, nestránkováno.

4.5 JIHLAVA

Do roku 1233 pozemky na pravém „českém“ břehu řeky Jihlavy s trhovou vsí náležely řádu německých rytířů. Tehdy se staly majetkem kláštera premonstrátů v Želivi. O rok později ves, sdružující se kolem kostela sv. Jana Křtitele, daroval nově založenému tišnovskému klášteru Porta coeli moravský markrabě Přemysl.³⁸⁰ Rozhodujícím momentem pro založení města Jihlavy se stalo objevení stříbra. Přemyslův bratr král Václav I. roku 1240 Jihlavu odňal tišnovským cisterciáčkám a na levém „moravském“ břehu řeky Jihlavy založil hornické město. Do nově vzniklého sídla přišli především německy mluvící kolonisté a tak v roce 1257 byla stará fara u kostela sv. Jana Křtitele v původní trhově vsi přenesena k novému kostelu sv. Jakuba Většího.³⁸¹ V druhé polovině 13. století se ve městě razily mince v královské mincovně, jež se stala oporou bohatství českého krále Přemysla Otakara II. Roku 1270 vydal Přemysl Otakar II. městu povolení ke svobodné výstavbě a boření městských domů tzv. jihlavský stavební řád.³⁸² V roce 1304 pak olomoucký biskup Jan znovu definitivně potvrdil přenesení fary od kostela sv. Jana Křtitele ke svatojakubskému chrámu, který byl od samého počátku hornického města Jihlavy až do josefínských reforem jedinou městskou farou, kde se křtilo i pohřbívalo.³⁸³

³⁸⁰ Viz Samek, Jihlava (pozn. 58), s. 69.

³⁸¹ Ibidem, s. 69.

³⁸² Ibidem, s. 69.

³⁸³ Dana Vodáková, *Kostel sv. Jakuba Většího v Jihlavě a jeho středověké počátky* (diplomní práce), Ústav dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2008, s. 13.

4.5.1. KAPLE BOLESTNÉ PANNY MARIE V KOSTELE SV.

JAKUBA VĚTŠÍHO

Nejstarší částí kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě je presbytář, který vysvětil olomoucký biskup Bruno ze Schaumburku (†1281) již roku 1257. Zároveň dal pokyn k přenesení fary od kostela sv. Jana Křtitele ve staré vsi k svatojakubskému chrámu v novém hornickém městě. Fara sv. Jakuba náležela řádu premonstrátů v Želivi, jenž vlastnil také starou část Jihlavy na pravém břehu stejnojmenné řeky. Právě toto postavení na hranici Čech a Moravy, kdy pravou českou stranu zaujímalá stará jihlavská osada a levý moravský břeh nové hornické město Jihlava, se stalo předmětem dlouholetých sporů.³⁸⁴ Přenesení fary započalo nejen dohady o hranici mezi dvěma zeměmi Čechami a Moravou, ale také třenice o správu svatojakubského kostela mezi pražskou a olomouckou diecézí. Spory ukončil papež, který zachoval již dané pořádky, a tak se moravský chrám sv. Jakuba stal útočištěm také pro farníky z české strany od kostela sv. Jana Křtitele.³⁸⁵

Za husitského povstání se síňový trojlodní chrám sv. Jakuba s křížovou klenbou, dvěma věžemi v průčelí a sakristií v pětibokém presbytáři, stal útočištěm členů konventu želivských premonstrátů, kteří v sakristii dokonce v časech nepokojů volili své opaty. V roce 1567 želivský konvent vymřel a kostel sv. Jakuba připadl královské komoře.³⁸⁶ Přestože chrám byl předán pražským strahovským premonstrátům, hádky mezi luteránskou městskou radou Jihlavy a katolickými duchovními správci o to, komu patří svatojakubský kostel a jeho fara, ukončila až porážka vzbouřených českých stavů v roce 1620 na Bílé hoře. Kostel i fara s konečnou platností patřily katolickému řádu strahovských premonstrátů.³⁸⁷ Ten nechal mezi lety 1700 až 1702 postavit k severní straně goticky vyhlížejícího svatostánku barokní kapli Bolestné Panny Marie z finančního daru doktora Jakuba Jindřicha Kielmanna z Kielmannsecku (?-?).³⁸⁸ Byla vybudována především jako důstojný prostor pro pietu Panny Marie Bolestné, která se již předtím stala cílem mnoha poutníků a věřících.³⁸⁹

Kaple má lomenou osmibokou kupoli s lunetami, ve vrcholu zakončenou polygonální lucernou. Její stěny člení pilastry s kompozitními hlavicemi, nesoucí průběžné římsové kladí. Samotnou plochu kupole pokrývá bohatá barokní

³⁸⁴ Viz Mašát (pozn. 69), s. 11.

³⁸⁵ Ibidem, s. 11.

³⁸⁶ Ibidem, s. 11–12.

³⁸⁷ Ibidem, s. 12–13.

³⁸⁸ Ibidem, s. 42.

³⁸⁹ Ibidem, s. 13.

štukatura, kterou Miloš Stehlík určil dílem Giacoma Antonia Corbelliniho.³⁹⁰ Dosud tuto atribuci nepotvrdil příslušný archivní pramen.³⁹¹ Stylový rukopis a charakter výzdoby ovšem bezesporu svědčí o Corbelliniho autorství. Kupoli člení obrazové rámy ve dvou etážích, s malbami Václava Jindřicha Noseckého (1661–1737) a Michaela Václava Halbaxe (1661–1711). V horní etáži se nacházejí mučedníci a premonstrátsí světci v segmentových zrcadlech. Ve vrcholu kupole štukoví andílci iluzivně nesou osmibokou lucernu ověšenou vavřínovou ratolestí. Vnitřní hranu lucerny obíhají maskarony andílků na oblacích. Navazující etáž rytmižují mezi malbami spuštěné štukové řetězy z dubových listů a zvonkovitých kvítků. Nad dělicí římsu mezi malby mučedníků Corbellini usadil motiv lastur a ostrých akantových pentlí.³⁹² [37]

V dolní etáži se střídají oválná zrcadla se sv. Annou, sv. Jáchymem, sv. Janem Evangelistou, sv. Dismou, sv. Jakubem Větším, sv. Janem Křtitelem a sv. Josefem s malbami postav andělů se symboly umučení Ježíše Krista v lunetových výsečích.³⁹³ Po styčných hranách lunet Corbellini vinul dubovou girlandu a jejich vrchol pokryl maskarony andílků na štukových oblačných polštářích. Nad jednotlivými oválnými zrcadly světců utvořil volutovou římsu s dvěma sedícími andílkami, držícími bohaté festony z květů růží, lilií, slunečnic, dubových listů, dubových šišek a vinné révy.³⁹⁴ [38] Na každou římsu usadil motiv polofigurálního orla.³⁹⁵ [39] Pod jednotlivými zrcadly zanechal plastickou lasturu.

Římsově kladí, nesené přízvedními pilíři s kompozitními hlavicemi, jenž obíhá celý prostor osmiboké kaple, Giacomo Antonio Corbellini vyplnil střídavě motivy květinových košů, dvojicemi maskaronů andílků s křídly³⁹⁶ [40] a motivy lastur s ostrou akantovou

³⁹⁰ Viz Stehlík, *Nástin dějin sochařství* (pozn. 41), s. 30.

³⁹¹ Archiv fary sv. Jakuba v Jihlavě je jako součást fondu Řád premonstrátů Strahov deponován v Národním archivu v Praze (I. oddělení, ulice Milady Horákové). Prohledala jsem kartony 8–10 (jihlavská fara 1623–1760), pak také 33–37 (Jihlava) a 431–435 (Reindlerov a Jihlava). Bohužel jediný dokument, týkající se svatojakubské jihlavské kaple Bolestné Panny Marie, byla její zakládající listina, srov. Zakládající listina kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě, Národní archiv Praha, pracoviště ulice Archivní, fond ŘP Premonstráti Strahov, karton 9, signatura a XXIV 21–69. – Ve Státním okresním archivu v Jihlavě podle zprávy tamních archivářů k mariánské kapli v kostele sv. Jakuba existuje v archivním fondu fary svazek spisů z let 1702–1757 (inv. č. 368, kart. 27). Jen několik dokumentů pochází z doby výstavby kaple. Z nich se ani jeden nevztahuje ke štukatérovi Giacomovi Antoniovu Corbellinimu.

³⁹² Giacomo Antonio Corbellini, detail dekorací oktogonu pod lucernou, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

³⁹³ Viz Samek, *Jihlava* (pozn. 58), s. 88.

³⁹⁴ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kupole, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

³⁹⁵ Giacomo Antonio Corbellini, andělé s girlandami a motivem orla, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

³⁹⁶ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba římsového kladí, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

pentlí.³⁹⁷ [41] Z okrajů štukových zrcadel vystupuje zlatě polychromovaná palmová ratolest.³⁹⁸ [42] Samotné plochy stěn mezi pilíři pokrývají akantové a palmové rozviliny. Výše popsaná štukatura Giacoma Antonia Corbelliniho představuje velmi podařené a precizní dílo.³⁹⁹ [43] Corbellini, vědom si význačného objednavatele, odvedl pečlivou práci, na které patrně z větší části pracoval sám. Především při porovnání štuků zanechaných v rytířském sále na hradě Pernštejně vytanou rozdílly, které v hradní hale zapříčinili z větší části Corbelliniho spolupracovníci. Zatímco v jihlavské kapli Corbellini uhlídal souměrnost figur andílků, v sále pernštejnského hradu se mu to podařilo v menší míře.

Ačkoliv o tom, jak se Giacomo Antonio Corbellini dostal do služeb pražských premonstrátů, není známa žádná hodnověrná zpráva, nabízí se jedna nepřímá souvislost. V roce 1708 již nemocný kníže Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu velmi spěchal s vysvěcením nového kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné, jehož štukovou výzdobu tehdy dokončil se svou družinou pomocníků Giacomo Antonio Corbellini. Původně kníže prosil o tento úkol jeho eminenci knížete Jana Josefa Breunera (1641–1710), arcibiskupa pražského.⁴⁰⁰ Ten ovšem kvůli blíže neuvedené záležitosti poslal místo sebe do Polné svého sufragána Víta, biskupa hieropolského a opata Královské kanonie premonstrátů na Strahově. Strahovský opat Vít Seipel (†1711) dorazil do Polné 7. září 1708.⁴⁰¹

Ještě toho dne se setkal s knížetem Dietrechsteinem, než následujícího ráno při pontifikální mši vysvětil kostel Nanebevzetí Panny Marie.⁴⁰² Vít Seipel proslul svou láskou k umění, proto není vyloučeno, že když v interiéru polenského chrámu viděl Corbelliniho práci, optal se na něj knížete Leopolda. Když Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu zemřel, krátce po návratu z Polné v Mikulově, Giacomo Antonio Corbellini potřeboval nové pracovní zakázky. Mezi prvními mohla být právě výzdoba kaple Bolestné Panny Marie v kostele sv. Jakuba Většího v Jihlavě, kterou nechali strahovští premonstráti postavit již dříve. Kapli zřejmě již doplnil malbami Václav Jindřich Nosecký, který se s Corbellinim setkal při své práci v polenském kostele.⁴⁰³ Uznáním této hypotézy by Giacomo Antonio

³⁹⁷ Giacomo Antonio Corbellini, detail římsového kladí, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

³⁹⁸ Giacomo Antonio Corbellini, anděl s květinovými girlandami, po 1708, štuk, polychromie, zlacení, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

³⁹⁹ Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava.

⁴⁰⁰ Viz Marek (pozn. 76), s. 14.

⁴⁰¹ Ibidem, s. 14.

⁴⁰² Ibidem, s. 14.

⁴⁰³ Viz Šeferisová – Plašil (pozn. 77), s. 10.

Corbellini stvořil štukaturu v kapli svatojakubského chrámu po roce 1708. Většina literatury uvádí počátek 18. století nebo období po roce 1702.⁴⁰⁴ V této době působil Corbellini převážně v Mikulově pro knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu a jeho vytížení mu nedovolovalo odbíhat k jiným úkolům. Ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích se dochovala korespondence, která osvětluje Corbelliniho pohyb mezi knížecími zakázkami v severočeských Libochovicích, Polné na Vysočině a jihomoravském Mikulově, z let 1704 až 1706.⁴⁰⁵ Dílo, na kterém by štukatér pracoval v Jihlavě, korespondence neuvádí.⁴⁰⁶ S přihlédnutím k výše uvedeným faktům datují výzdobu jihlavské mariánské kaple do doby krátce po roce 1708, kdy je Corbellini po smrti knížete Dietrichsteina stále doložen v Mikulově předtím, než se se svou rodinou přestěhoval do Prahy, jak nám dokládá místní matrika z roku 1711.⁴⁰⁷

Otázku datace může s jistotou zodpovědět jen další bádání v archivech strahovských premonstrátů. V roce 1735 dostal vstup do kaple ze severní lodi kostela dekorativní železnou mříž od jihlavského zámečníka Josefa Leopolda Stächela.⁴⁰⁸ V horní partii mříže se nacházejí obrazy Piety, sv. Jakuba, a nejspíše sv. Norberta. Pod nimi mříž dekoruje kartuš se znaky premonstrátského kláštera stejně jako ve vrcholu nad portálem štuková kartuš s erbem Královské kanonie kláštera premonstrátů na Strahově a jejího opata.⁴⁰⁹ Kovotepecké dílo tak dodnes chrání vchod do svatostánku s gotickou pietou Panny Marie Bolestné, jež se s malbami Václava Jindřicha Noseckého, Michaela Václava Halbaxe a štukaturou Giacoma Antonia Corbelliniho, dočkala důstojného místa uložení v jihlavském svatojakubském kostele.

⁴⁰⁴ Viz Samek, Jihlava (pozn. 58), s. 87. – Viz Mašát (pozn. 69), s. 124. – Viz Vodáková (pozn. 383), s. 44. – Miloš Stehlík dataci k této Corbelliniho práci blíže neurčil, srov. Stehlík, Nástin dějin sochařství (pozn. 41), s. 30, dále srov. Stehlík, Barokní sochařství (pozn. 8), s. 23–24.

⁴⁰⁵ Účty Nadace panského špitálu, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Libochovice, karton 57, složka Fundament Spital Rechnungen. – Viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284). – Viz Účty kostela Všech svatých v Libochovicích (pozn. 282).

⁴⁰⁶ Ibidem.

⁴⁰⁷ Viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 364, srov. Matrika narozených sv. Mikuláš (pozn. 124), folio 381 verso.

⁴⁰⁸ Viz Mašát (pozn. 69), s. 122.

⁴⁰⁹ Ibidem, s. 122.

4.6 PRAHA

Za vlády císaře Leopolda I., mezi lety 1657 až 1705, převládalo na habsburském dvoře ve Vídni italské zaměření především v oblasti umění a kultury. Sám císař své dopisy české šlechtě psal v italštině, která se stala diplomatickým i neoficiálním úředním jazykem.⁴¹⁰ Po nástupu Leopoldova syna Josefa I. v roce 1705 na habsburský trůn, začal kulturní zápas mezi domácími umělci a tolik vyzvedávanými cizinci z území dnešní Itálie. Osobností, která v očích německy mluvícího obyvatelstva převyšovala italský kulturní element, byl architekt Johann Bernhard Fischer z Erlachu (1656–1723).⁴¹¹ Zatímco ve Vídni Johann Bernhard Fischer sklízел velké úspěchy a těšil se přízni tamních aristokratických kruhů, v Praze ho přijímali poněkud vlažněji.⁴¹²

V zemích Koruny české italští umělci stále přebírali většinu uměleckých zakázek bez větších protestů tuzemských mistrů. Nejvýše postavení představitelé šlechty nadále sdíleli přesvědčení, že italský umělec představuje záruku kvality a té nejvyšší vytržbenosti. V druhém desetiletí 18. století Praha, hlavní město českých zemí, poskytovala italským mistrům velké množství pracovních příležitostí, a do tzv. italské čtvrti na Malé Straně na čas zavítala valná většina z nich, nevyjímaje štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho. Corbellini se v Praze i se svou nejbližší rodinou objevil pravděpodobně již před rokem 1711.⁴¹³ Usadil se v italské čtvrti a patřil do farnosti jezuitského kostela sv. Mikuláše na Malé Straně.⁴¹⁴

⁴¹⁰ Viz Preiss, *Italští umělci* (pozn. 47), s. 286.

⁴¹¹ *Ibidem*, s. 287.

⁴¹² *Ibidem*, s. 287.

⁴¹³ Viz Cavarocchi, *Arte e artisti* (pozn. 44), s. 151.

⁴¹⁴ *Ibidem*, s. 151.

4.6.1 POBYT V PRAZE

Pobyt štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho v Praze není pro historiky umění neznámým faktem. Věděl o něm už kanovník strahovského kláštera, archivář Johann Gottfried Dlabacž, který našel zápis matriky kostela sv. Mikuláše na Malé Straně, jenž oznamuje narození Corbelliniho třetího syna Giovanniho Paola Adalberta v dubnu roku 1711. Tento záznam pak pod Corbelliniho heslem zveřejnil ve svém slovníku výtvarných umělců v roce 1815.⁴¹⁵ O více než sto let později Antonín Podlaha kromě již publikovaného Dlabacžova zjištění, vydal zápis matriky zemřelých kostela sv. Mikuláše, který sděluje úmrtí štukatérova druhého syna Giuseppeho Giacoma Giorgia Honorandiho na neštovice v Praze v únoru roku 1711.⁴¹⁶ Podlaha vyhledal také záznam matriky dnes neexistujícího chrámu Panny Marie Na Louži, který uvádí narození Corbelliniho vnučky v Praze v lednu roku 1729.⁴¹⁷ V té době Corbellini již nepůsobil na území dnešní České republiky.

V hlavním městě zemí Koruny české Corbelliniho přítomnost naposledy dokládá úřední dokument z roku 1716, ve kterém jako dvačtyřicetiletý svobodný štukatér z Laina Corbellini svědčil spolu se štukatérem Franceschem Madernou ve prospěch svého krajana architekta Bartolomea Scottiho.⁴¹⁸ V dokumentu Corbellini vlastními slovy potvrzuje Scottiho legitimní svobodný původ, který architekt potřeboval doložit pro udělení měšťanství v Praze, kde se usadil už kolem roku 1705.⁴¹⁹ Kromě těchto matričních a úředních zápisů dodnes nevíme, jakým aktivitám se v Praze Giacomo Antonio Corbellini věnoval. Prokop Toman v *Novém slovníku československých výtvarných umělců* u hesla Corbelliniho uvedl jako zdroj informací o jeho činnostech v Praze výpisky Jana Heraina (1848–1910), stavitele a pražského archiváře.⁴²⁰ V současnosti se v těchto zápiscích nevyskytují žádné informace o Giacomovi Antoniovi Corbellinim. Herainova pozůstalost utrpěla značné ztráty při požáru pražské Staroměstské radnice v roce 1945, kde tehdy sídlil Archiv hlavního města Prahy. Z původního rozsahu spisů se dochovaly pouze dílčí poznámky k jednotlivým pražským stavitelům.⁴²¹

⁴¹⁵ Viz Dlabacž (pozn. 14), s. 294, srov. Matrika narozených sv. Mikuláš (pozn. 124), folio 381 verso.

⁴¹⁶ Viz Podlaha, *Materiálie* 1925 (pozn. 17), s. 263, srov. Matrika zemřelých sv. Mikuláš (pozn. 129), folio 269 recto.

⁴¹⁷ Viz Podlaha, *Materiálie* 1917 (pozn. 130), s. 52.

⁴¹⁸ Viz Svědectví štukatérů (pozn. 95), signatura AMP PPL IV – 22897.

⁴¹⁹ Viz Preiss, *Italští umělci* (pozn. 47), s. 341.

⁴²⁰ Viz Toman (pozn. 22), s. 131.

⁴²¹ Zlomek pozůstalosti Jana Heraina (1848–1910), odkazy k pramenům k pražským stavitelům, Archiv hlavního města Prahy, fond 1392 Jan Herain: Oficiálně nepřístupný, ale na požádání archiv umožňuje

Badatelé předpokládají, že Giacomo Antonio Corbellini se do Prahy přistěhoval za svým švagrem Donatem Giuseppem Frisonim z Laina, který v hlavním městě pracoval jako štukatér od roku 1707.⁴²² Frisoni šel za kmotra třetímu synovi Corbelliniho Giovannimu Paolovi Adalbertovi, jenž se narodil v Praze v roce 1711.⁴²³ Mimo něj se pokřtění v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně zúčastnil také architekt Giovanni Battista Alliprandi z Laina (1665–1720).⁴²⁴ Tento stavitel pražských paláců šel za kmotra již druhému synovi Giacomu Antonia Corbelliniho Giuseppemu Giacomovi Giorgiovi Honorandimu, který se narodil v Mikulově, ale v Praze roku 1711 zemřel.⁴²⁵ Mimo jiné byl Alliprandi také kmotrem syna Donata Giuseppe Frisoniho.⁴²⁶

Dá se předpokládat, že se Corbellini se svou rodinou v Praze držel ve společnosti výše zmíněných osob. Historici umění vysledovali jistou pracovní sounáležitost mezi Donatem Giuseppem Frisonim a Giovannim Battistou Alliprandim.⁴²⁷ Doložená je spolupráce Alliprandiho a Frisoniho na pražském Šternberském paláci roku 1707.⁴²⁸ Alliprandi, od roku 1709 měšťan v Praze, se dále ve městě prokazatelně podílel na vzniku Lobkovického paláce, Kaiserštejnského paláce, paláce Hrzánů z Harasova a Hartigovského paláce. Uvedené stavby projektoval mezi lety 1702 až 1710.⁴²⁹ Nelze vyloučit, že Giacomo Antonio Corbellini spolu s Donatem Giuseppem Frisonim později pracoval v interiérech některé z uvedených staveb. Při současném stavu poznání a bez jakýchkoli dokumentů hovořících o podílu Corbelliniho na kterémkoli ze šlechtických městských paláců v Praze, nelze s jistotou vysledovat stopy jeho činnosti v hlavním městě českých zemí.⁴³⁰ Giacomo Antonio Corbellini mohl již bydlet na Malé Straně, když tvořil svá díla v kartouze v Brně-Králově Poli, kapli zámku v Brně-Líšni, rytířském sále na hradě Pernštejně a

nahlédnout příslušné dokumenty. Ve složce se nachází zpráva o destrukci archivního fondu při požáru 8. května roku 1945.

⁴²² Dagmar Dvorská, *Pražské paláce G. B. Alliprandiho* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2011, s. 18, srov. Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20.

⁴²³ Viz Matrika narozených sv. Mikuláš (pozn. 124), folio 381 verso.

⁴²⁴ Ibidem, folio 381 verso.

⁴²⁵ Viz Matrika narozených sv. Václav (pozn. 85), folio 364. – Viz Matrika zemřelých sv. Mikuláš (pozn. 129), folio 269 recto.

⁴²⁶ Viz Dvorská (pozn. 422), s. 94.

⁴²⁷ Ibidem, s. 94.

⁴²⁸ Ibidem, s. 94.

⁴²⁹ Ibidem, srov. Preiss, Italští umělci (pozn. 47), s. 296–310, srov. Věra Naňková, G. B. Alliprandi, architetto di Laino in Valle Intelvi, *Arte lombarda* XI, 1966, s. 135–142.

⁴³⁰ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 172: Oldřich J. Blažíček viděl některé z posledních štukových dekorací jezuitského kostela sv. Ignáce v Praze jako stylově blízké Giacomovi Antoniovu Corbellinimu. V kostele je ovšem dokumentován pouze štukatér Antonio Soldati.

v mariánské kapli kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě.⁴³¹ V důsledku absence archivních dokladů tuto hypotézu nelze potvrdit.

V průběhu bádání se objevila mylná informace, že Giacomo Antonio Corbellini vytvořil štukovou výzdobu kostela Narození sv. Jana Křtitele v Osově.⁴³² Tento kostel ležící jihozápadně od Prahy vyprojektoval architekt Bartolomeo Scotti v roce 1733.⁴³³ Bartolomea Scottiho Corbellini, podle výše uvedeného svědectví o Scottiho legitimním narození, prokazatelně dobře znal. Ovšem v době, kdy Scotti chrám v Osově projektoval, Corbellini trávil čas v Itálii⁴³⁴ a řešil své pracovní záležitosti v Ludwigsburgu.⁴³⁵ S jistotou archivních zpráv víme, že z Prahy se Giacomo Antonio Corbellini přesunul v roce 1713 do Oseku na severozápadě Čech, kde získal zakázku na kompletní výzdobu konventního kostela tamního cisterciáckého kláštera.⁴³⁶ Tento úkol ho zaměstnal na dlouhých šest let. Až roku 1718 se odebral spolu se svou rodinou do Ludwigsburgu za svým švagrem Donatem Giuseppem Frisonim, který se mezi tím stal dvorním architektem württemberského vévody Eberharda Ludwiga. Frisoni, stejně jako jiným svým příbuzným, nabídl Corbellinimu další dlouhodobé zaměstnání v nekonečných místnostech vévodova nového zámku.⁴³⁷

⁴³¹ Viz kapitoly *Brno, Nedvědice, Jihlava*.

⁴³² Viz Cavarocchi, Giovanni Domenico Orsi (pozn. 34), s. 215.

⁴³³ Emanuel Poche, Osov, in: idem, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 554–555. – Štukatura kostela Narození sv. Jana Křtitele v Osově není jediným omylem badatelů v případě určení autorství Giacoma Antonia Corbelliniho. August Prokop nepřesnou formulací ve svém díle dal vzniknout mylné představě, že Corbellini byl autorem štukové výzdoby hradní kaple ve Znojmě. Tato nesprávná a dále nepodložená informace se rozšířila především mezi německými badateli viz Prokop, *Die Markgrafschaft Mähren IV* (pozn. 305), s. 1296, 1309, srov. Diek (pozn. 7), s. 49, dále srov. Klaus Merten, *Künstlerverzeichnis*, in: *Schloss Ludwigsburg. Geschichte einer barocken Residenz*, Hg. von den Staatlichen Schlössern und Gärten Baden-Württemberg in Zusammenarbeit mit dem Staatsanzeiger-Verlag Stuttgart, Stuttgart 2004, s. 188.

⁴³⁴ Viz Blažiček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 175.

⁴³⁵ Viz Diek (pozn. 7), s. 48–52, 178, 180–183, 185, 187–189, 194–195.

⁴³⁶ Viz Horyna (pozn. 50), s. 148.

⁴³⁷ Viz Naňková, Encyklopedie (pozn. 40), s. 83, srov. Cavarocchi, Diego Francesco Carloni (pozn. 38), s. 20.

4.7 LIBOCHOVICE

Libochovice, ležící nedaleko severočeských Litoměřic, tvořily na počátku 13. století součást rozsáhlého panství v rukou ostrovského kláštera. Později panství měnilo světské majitele. Prvními byli páni z Lichtenburka, poté Zajíci z Valdeka a Lobkovicové.⁴³⁸ Jiří Popel z Lobkovic přišel o libochovické dominium v roce 1594 pro odmítnutí podepsat Rudolfův majestát. Po zabavení českou komorou se Libochovice dostaly do doživotního užívání sedmihradského vévody Zikmunda Báthoryho de Somlyó (1572–1613), jenž v nich sídlil do svého uvěznění pro podezření ze spiknutí proti císaři Rudolfovi II. v roce 1610. Česká komora panství v roce 1616 prodala nejvyššímu purkrabímu Adamovi ze Šternberka (1560–1623).⁴³⁹ Během třicetileté války Adam ze Šternberka jako umírněný katolík opustil české země a dominium se mu z rukou českých stavů navrátilo až po jejich porážce v roce 1620 na Bílé hoře.⁴⁴⁰ Za třicetileté války se Libochovice nacházely v neutěšeném stavu. Dokument z roku 1636 uvádí místní zámek, vedlejší pivovar, mlýn a pilu, vyhořelý lusthaus a zámecký dvůr, sádky, dvě zahrady, sýpku za městem, velký mandl a malou panskou štěpnici.⁴⁴¹

V roce 1676 od Václava Vojtěcha hraběte ze Šternberka libochovické panství kupuje Gundakar z Dietrichsteinu (1623–1690), příslušník rakouské rodové větve Dietrichsteinů.⁴⁴² Po smrti Gundakara, kterého císař Leopold I. povýšil do hraběcího stavu, se Libochovice staly podle jeho testamentu součástí rodinného fideikomisu, který poté přešel na Ferdinanda Josefa II. knížete z Dietrichsteinu a Leopolda Ignáce Josefa III. knížete z Dietrichsteinu.⁴⁴³ Za vlády posledních tří uvedených knížat došlo k značnému zvelebení Libochovic. Zámek, kostel Všech svatých i panský špitál prošly rozsáhlou barokní přestavbou, ke které přispěl v prvním desetiletí 18. století na žádost Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu Giacomo Antonio Corbellini. Corbellini v Libochovicích zhotovil štukaturu interiéru a hlavního a dvou bočních oltářů kostela Všech svatých, vytvořil oltář kaple panského špitálu a obnovil již existující štukovou dekoraci v piano nobile libochovického zámku.⁴⁴⁴ Pro Corbelliniho, který v té době pracoval paralelně v Mikulově a Polné, byly Libochovice již třetí zastávkou konanou ve službách Dietrichsteinského knížete.

⁴³⁸ Pavel Koblasa, Vývoj libochovického panství od 17. století, *Rodopisná revue*, zima 2008, č. 4, s. 17.

⁴³⁹ *Ibidem*, s. 17.

⁴⁴⁰ *Ibidem*, s. 17.

⁴⁴¹ *Ibidem*, s. 17.

⁴⁴² Viz Zahradník – Mádl (pozn. 75), s. 555.

⁴⁴³ Viz Koblasa (pozn. 438), s. 17.

⁴⁴⁴ Viz Naňková, Dizionario biografico (pozn. 45), s. 726.

4.7.1. KOSTEL VŠECH SVATÝCH

Na místě dnešního barokního kostela Všechn svatých v Libochovicích stávala dříve gotická stavba na uměle vytvořeném pískovcovém náspu, jenž byl součástí hradebního opevnění malého městečka. Kolem kostela se také pohřbívalo, ovšem založením nového hřbitovního chrámu sv. Vavřince po roce 1583 tato úloha postupně přešla na mladší kostel s nově zřízeným hřbitovem.⁴⁴⁵ V roce 1591 předal patronátní právo nad kostelem Všechn svatých tehdejší majitel panství Jiří Popel z Lobkovic nově založené jezuitské koleji v Chomutově. Do roku 1655 náležela libochovická farnost pod správu arcibiskupství pražského, když toho roku přešla pod dohled nově zřízeného biskupství litoměřického.⁴⁴⁶ Po zabavení libochovického panství horlivému katolíkovu Jiřímu Popelovi z Lobkovic královskou komorou se místní farníci přimlouvali za nového katolického pána. Ani za třicetileté války zdejší obyvatelé nepropadli nekatolickým myšlenkám. Během ní Libochovicemi neprošla drancující vojska, ale v roce 1621 město utrpělo rozsáhlým požárem, po němž dlouhou dobu kostel Všechn svatých zůstal v neutěšeném stavu.⁴⁴⁷

Konečnou ránu původní gotické stavbě zasadil požár roku 1661, kdy kostel vyhořel do základů.⁴⁴⁸ Jedinými zachovanými částmi zůstaly kamenná věž s poškozenou oratoří v přízemí a kaple Nanebevzetí Panny Marie. Torzo chrámu spolu s libochovickým panstvím v roce 1676 zakoupil hrabě Gundakar z Dietrichsteinu. Zatímco Gundakar věnoval svou pozornost především obnově místního zámku, s rekonstrukcí kostela Všechn svatých začal až jeho nástupce z moravské mikulovské větve rodu Dietrichsteinů Ferdinand Josef II. kníže z Dietrichsteinu.⁴⁴⁹ Současný chrám Všechn svatých je pak výsledkem spolupráce Ferdinandova dědice Leopolda Ignáce Josefa III. knížete z Dietrichsteinu, okolních kostelů, jež poskytly finanční prostředky ze svého zádušního majetku, a také místních farníků.⁴⁵⁰ Nemalou zásluhu na organizaci stavební práce měl tehdejší farář P. Karel Hoffer, rytíř z Lobensteinu. Se stavbou nového kostela se započalo 14. května roku 1700.⁴⁵¹ Autorem projektu obdélné halové budovy s dvěma vyššími a dvěma nižšími přilehlými kaplemi a trojbokým presbytářem byl Johann Georg Lechleitner z Budyně.

⁴⁴⁵ Daniela Brokešová, *Kostel Všechn svatých v Libochovicích 1705–2005*, Libochovice 2005, s. 3.

⁴⁴⁶ *Ibidem*, s. 4.

⁴⁴⁷ *Ibidem*, s. 7–8.

⁴⁴⁸ *Ibidem*, s. 8.

⁴⁴⁹ *Ibidem*, s. 9.

⁴⁵⁰ *Ibidem*, s. 9.

⁴⁵¹ *Ibidem*, s. 9.

Stavitel do architektury začlenil původní věž se sakristií v přízemí.⁴⁵² K vysvěcení nového svatostánku došlo 1. listopadu roku 1705 na svátek Všech svatých.

Vnitřní vybavení kostela ovšem stále nespĺňovalo představy děkana farnosti P. Karla Hoffera z Lobensteinu. Na konci července roku 1706 žádal vrchnost o zpětné zaplacení nákladů na pořízení hlavního oltáře, dvou bočních oltářů a kazatelny pro kostel, které zhotovil knížecí štukatér z Mikulova: „*Vaše knížecí milosti, s podřízeným svolením bylo na hlavní oltář místního panského kostela Všech svatých štukatérem z Mikulova podle knížecího příkazu stejně jako na postranní oltáře s kazatelnou přichystáno smluvených 500 zlatých, a na 20 věder sádry, 2 500 hliněných bloků z 20 věder jílů bylo štukatérem spotřebováno...*“⁴⁵³ Finanční situace kostela a místních farníků nebyla dobrá, jak dále psal libochovický děkan: „*...a protože kostel tak chudý a pro velkou chudobu polovina z místních poddaných v těžkých časech na dluhy nemohou nic přispět...*“⁴⁵⁴ Hoffer úpěnlivě prosil knížete Dietrichsteina o proplacení vzniklých nákladů a spotřebovaný materiál: „*Jak vyprávím nejvyšší knížecí milosti, o vše potřebné chci poddaně prosit nejmilostivější vážnost, o milostivé proplacení výše uvedených materiálů chudého kostela, pro nejmilostivějšího nejvyššího boha a věčnou odměnu pro všechny svaté s jejich přímlovou před tváří Vaší knížecí milosti prosím o přispění. Tímto knížecí milosti s boží ochranou naléhám na knížecí milost spolu s očekáváním milostivého rozhodnutí, poddaně odevzdaný zůstávám Vaší knížecí milosti, poslušný kaplan Karel Hover.*“⁴⁵⁵ Oním mikulovským štukatérem, pracujícím na oltářích kostela, byl Giacomo Antonio Corbellini, který se této zakázce věnoval od července do října roku 1706. Kromě již badatelům známých tří oltářů štukatér pro kostel vytvořil také kazatelnu.

Doklad z 22. srpna 1706 oznamuje knížecí milosti, že podle jejího přání a vydaného nařízení na štukatérské práce na nových zhotovených oltářích v libochovickém kostele byl darován na náklady knížecí kanceláře nějaký stavební materiál. Blíže uvádí sádru z blízkého Nepomyšle a bílý jíl z Prahy.⁴⁵⁶ O týden později libochovická kancelář píše knížeti: „*S dovolením těchto milostivých knížecích nařízení následně uvedených, pro libochovický kostel a štukatérské práce na 3 nově zhotovených oltářích s kazatelnou, od Vaší knížecí milosti půjčka a milostivý dar činí v penězích a to 20 kádí sádry po 45*

⁴⁵² Ibidem, s. 10–11.

⁴⁵³ Korespondence P. Karla Hoffera Lobensteina, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Libochovice, karton 30, složka Karl Hover v. Lobenstein Dech. Liboch. 1695–1708, folio 67, 30. červenec 1706.

⁴⁵⁴ Ibidem, folio 67, 30. červenec 1706.

⁴⁵⁵ Ibidem, folio 67, 30. červenec 1706.

⁴⁵⁶ Viz Účty kostela Všech svatých v Libochovicích (pozn. 282), folio 68, 22. srpna 1706.

*krejcarech za kád' ... 15 zlatých; 9 džberů pražského bílého jílu po 32 krejcarech ... 2 zlaté, 40 krejcarů; 15 džberů stavebního vápna po 30 krejcarech ... 7 zlatých, 30 krejcarů; 2 500 kusů hliněných bloků po 5 krejcarech ... 12 zlatých, 30 krejcarů. Částka ... 37 zlatých, 40 krejcarů.*⁴⁵⁷ Práce v kostele Všech svatých Corbellini ukončil v říjnu roku 1706. Doklad vydaný knížecí kanceláří v tomto měsíci již uvádí jeho jméno: „*Jelikož je mikulovský štukatér Antonio Corbellini s pracemi v nepomyšlském a libochovickém kostele a špitále hotov, sám měl příležitost opět odjet do Polné se 4 koňmi v obchodní záležitosti ...*“⁴⁵⁸ Jeho cestovní náklady proplacené knížecí kanceláří činily 3 zlaté a 30 krejcarů. Tato listina s datem 18. října 1706 svědčí o tom, že Corbellini v jednom jediném roce pracoval zároveň v kostele v Nepomyšli, v kostele a špitále v Libochovicích a paralelně řídil štukatérské práce v chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Polné.

Corbelliniho barokní hlavní oltář kostela Všech svatých v Libochovicích se dodnes nedochoval. Na svém místě setrval čtyřicet let, než ho v roce 1745 nahradil nový dřevěný oltář na přání tehdejšího kaplana Jana Nepomuckého Gallasse. Tuto informaci sděluje retrospektivní zápis v kronice libochovické fary, psané mezi lety 1747 až 1837: „*Konečně oslnivě moderní tak vznešeně a znamenitě vykonal reverend a největší pán Josef Jan Nepomucký Gallass, děkan libochovický roku 1745 to jest tisícího sedmistého čtyřicátého pátého hlavní oltář... Hlavní oltář byl dokončen roku tisícího sedmistého čtyřicátého pátého třicátého prvního října.*“⁴⁵⁹ K tomuto záznamu patří také dodatek, popisující předchozí barokní oltář Giacomina Antonia Corbelliniho: „*Předchozí oltář, jenž stál před tímto novým, sestával z obyčejného kamene podobného zdivu. Byla to těžká aparatura stínící toliko oknům, že před oltářem byla tma. Poté co byl rozložen, bylo z něj šest kusů obřadních oltářů, zhotovených ve stejné velikosti jako oltář Ukřižovaného a Bolestné Panny Marie, byla proražena dvě okna a nyní se světlo zdá dostatečné.*“⁴⁶⁰

⁴⁵⁷ „*Vermög diesen g(na)digst Fürste Decrets Nachgesetzt beschrieben zur denen Lybochowitzer Kirch von der Stucator Arbeits Neu Verfertigten 3 Altaren Sambt der Predieg Stuhl von Ihro Hochfürstl(ich) gnaden dazur leyhils? und g(na)digst geschenke, betraget zur geld Neml. 20 Center Gyps a 45 kr Center ... 15 fl. 9 Cubr Prager Weiß Kallis a 32 kr ... 2 fl 40 kr. 15 Cubr Kirsrg Maver Kallis a 30 kr... 7 fl 30 kr. 2500 s(tuck) Mawer ziegl ... a 5 fl ... 12 fl 30 kr. Suma ... 37 fl 40 kr.*“ ibidem, nefoliováno, 28. srpen 1706.

⁴⁵⁸ „*Demnach der Nicolspurger Stucator Antoni Corbelini, mit der Pomeisler und Lybochowitzer Kirchen dan Spithal arbeits Vertig Worden, hat man Selbten von Hir binwiederumb Pollna die gelegenheit mit 4 Pferden beygeschafft...*“ ibidem, nefoliováno, 18. října 1706.

⁴⁵⁹ „*Tandem splendore moderno tam gratiosam ac splendidam fecit reverendissimus ac amplissimus dominus Josephus Joannes Nepomucenus Gallass decanus Libochovicensis anno 1745, idest milesimo septingentesimo quadragesimo quinto, maioris altaris... Perfectum fuit maius altare anno milesimo septingentesimo quadragesimo quinto trigesima prima octobris.*“ Biskupství Litoměřice, archiv pamětní knihy fary Libochovice, Farní pamětnice I 1747–1837, nefoliováno.

⁴⁶⁰ „*Praecedens altare, quod ante hoc novum stetit, fuit ex lapide ordinario tamquam murus, fuitque machina gravissima obumbras fenestras ita ut tenebricosum ad aram fuerit, adeoque destructo hoc/ex quo sex orgiae*

Nevíme, co se dále stalo s šesti menšími oltáři, na které v roce 1745 rozdělili původní dílo Giacoma Antonia Corbelliniho. Pravděpodobně sloužily po jistou dobu pro jiné potřeby ve farnosti. Při současném stavu poznání není možné dále určit jejich osud. Nejspíše je příslušníci farnosti dále recyklovali na stavební materiál. Tato praxe se v období baroka provozovala zcela běžně. O podobě hlavního oltáře Giacoma Antonia Corbelliniho blíže víme pouze to, že mu vévodil obraz s výjevem Nanebevzetí Panny Marie od neznámého autora. Původně ho kníže Leopold Ignác Josef z Dietrichsteinu chtěl darovat kostelu Nanebevzetí Panny Marie v Polné. Poté, co se malíř obrazu údajně pomátl a nechal své dílo nedokončené, obraz kníže věnoval libochovickému kostelu Všech svatých: „*Obraz hlavního oltáře s Nanebevzetím blažené Panny Marie byl namalován takto pojmenovaný pro polenský kostel, ale když malíř zešlel, nepokračujíc tak na současném vyobrazení, nedokončený obraz daroval pán Leopold Dietrichstein libochovickému kostelu.*“⁴⁶¹ O osudu tohoto obrazu dále nemáme žádné informace.

Spolu s hlavním oltářem Giacomo Antonio Corbellini vytvořil pro libochovický kostel také dva postranní oltáře. V chrámu Všech svatých postupně z darů farníků vzniká celkem sedm postranních oltářů. Dva nejstarší, první zasvěcený Ukřižování Ježíše Krista a druhý Panně Marii Sedmibolestné, stojí dodnes na původním místě nejbližší kněžišti. Záznam libochovické kroniky nás informuje o jejich donátorovi: „*Třetího Krista pána na kříži visícího, čtvrtou Bolestnou Pannu Marii, obě štukatérská díla ze sádry, každé z těchto dvou zaplatil Jan Tulipán, kdysi zahradník libochovických pánů z Dietrichsteinu, roku tisícího sedmistého jedenáctého, jako zlatý nápis na oltáři má tato slova: Nezapomeňte Jan Tulipán.*“⁴⁶² Kronika neuvádí jméno autora oltářů ze sádry, které financoval dietrichsteinský zahradník Jan Tulipán. K jejich vyhotovení podle kroniky došlo v roce 1711. K tomuto faktu nemůžeme přihlížet zcela nekriticky. Do zde citované farní kroniky započali zapisovat až v roce 1747. Retrospektivní zápis, vztahující se k nejstarším bočním oltářům, vznikl 40 let po působení Giacoma Antonia Corbelliniho v Libochovicích. Nepřesná datace je v tomto případě zcela pochopitelná a nanejvýš pravděpodobná.

lapidum fuerunt, erat factum ad eundem modum prout est altare Crucifixi et Dolorosae B. V. Mariae/factae sunt majores duae fenestrae et lux apparet nunc sufficiens.“ ibidem, nefoliováno.

⁴⁶¹ „*Imago in majori ara, quae est Assumptionis B. V. Mariae, erat picta pro ecclesia Polnensi sub hoc titulo, cum autem pictor amens factus sit in actuali depictione, imperfecta donata est a principe Leopoldo de Dietrichstein ecclesiae Libochovicensi.*“ ibidem, nefoliováno, srov. Brokešová (pozn. 445), s. 11.

⁴⁶² „*Tertium Cristi Domini in Cruce pendentis; quartum Dolorosae B. V. Mariae stucatoris opere quasi ex kips, quod utrumque curavit fieri Joannes Tulipan, olim hortulanus celsissimi principis de Dietrichstein Libochovicensis, anno milesimo septingentesimo undecimo, prout inscriptio auro in altaribus exstat his verbis: Memento Ioannis Tulipan.*“ viz Farní pamětnice I (pozn. 459), nefoliováno, srov. Brokešová (pozn. 445), s. 12–13.

Otázku určení autorství oltářů Ukřižování Ježíše Krista a Bolestné Panny Marie v kostele Všech svatých v Libochovicích, vyřešilo jejich stylové posouzení. Oltáře zhotovené v technice vysoce leštěného mramoru mají barokní charakter. V této technice Corbellini později pracoval v konventním kostele cisterciáckého kláštera v Oseku a po opuštění zemí Koruny české zcela běžně na území dnešního Německa. Klasické štukové figury andělů, sedící v horních nástavcích libochovických oltářů, vykazují charakteristické rysy práce Giacoma Antonia Corbelliniho, především v partiích očí a spodních čelistí.

Oltář *Ukřižování Ježíše Krista*⁴⁶³ [44] se nachází u presbytáře v levé boční kapli. Před ním stojí menza a na ní tabernákl se zlaceným symbolem srdce, z něhož vycházejí paprsky. Retabulum samotného oltáře má formu edikuly s malbou Krista na kříži, kterou lemují zlacená vegetabilní girlanda. Postranním křídlem oltáře dominují sloupy s pozlacenými kompozitními hlavicemi a patkami na vysokých podstavcích. Sloupy mají v dolní partii mírnou entazi, jež vyjadřuje tíhu neseného architrávu se zvlněnou římsou, doprovázenou zlacenou akantovou girlandou. Štítový volutový nástavec s výjevem dvou zlacených andělů v kartuši korunuje ostře profilovaná římsa. Na každé straně má nástavec na vysokém podstavci usazeného malého štukového anděla s girlandou z květů růží v rukou.

Oltář zasvěcený *Panně Marii Sedmibolestné*⁴⁶⁴ [45] najdeme u presbytáře v pravé boční kapli. Má před sebou menzu a tabernákl. Retabulum oltáře tvaru edikuly zdobí obraz Panny Marie Sedmibolestné, lemovaný zlacenou vegetabilní girlandou. Postranním křídlem oltáře opět vévodí sloupy se zlacenými kompozitními hlavicemi s patkou na vysokém podstavci a mírnou entazí ve spodních partiích. Jimi držaná římsa, doprovázená zlacenou akantovou girlandou, doplňuje architráv se štítovým nástavcem s volutami. Scéna v nástavci opět představuje dvojici zlacených andělů v kartuši. Na každé straně má nástavec malého štukového anděla s girlandou s květů růží v rukou.

Dalším dílem Giacoma Antonia Corbelliniho pro libochovický kostel byla kazatelna, kterou zmiňují výše citované dokumenty libochovického děkana a knížecí kanceláře.⁴⁶⁵ Současná dřevěná kazatelna libochovického chrámu a pochází z let 1749 až 1751.⁴⁶⁶ O původní Corbelliniho práci nebyly dosud kromě zde uváděných dokumentů

⁴⁶³ Giacomo Antonio Corbellini, oltář Ukřižování Ježíše Krista, 1706, štukový mramor, štuk, zlacení, cca 280×150 cm, kostel Všech svatých, Libochovice.

⁴⁶⁴ Giacomo Antonio Corbellini, oltář Panny Marie Sedmibolestné, 1706, štukový mramor, štuk, zlacení, cca 280×150 cm, kostel Všech svatých, Libochovice.

⁴⁶⁵ Viz Korespondence P. Karla Hoffera Lobensteina (pozn. 453), folio 67, 30. červenec 1706. –Viz Účty kostela Všech svatých v Libochovicích (pozn. 282), nefoliováno, 28. srpen 1706.

⁴⁶⁶ Viz Brokešová (pozn. 445), s. 15.

badateli nalezeny žádné další zprávy. Archivně nepodložený a tudíž neznámý zůstává podíl Giacoma Antonia Corbelliniho na štukové výzdobě ploch vnitřního prostoru kostela Všetech svatých. Interiéry halové budovy prošly úpravou mezi lety 1902 až 1903, nedošly však výrazných změn.⁴⁶⁷ Především ve spodních vrstvách dnes v detailech zlacené nástěnné štukové dekorace, lze zpozorovat zbytky Corbelliniho jemně expresivně rytých vegetabilních motivů, jež uplatnil dříve v předsíni mikulovského loretánského kostela sv. Anny a refektáři mikulovského kláštera piaristů. Dobrý příklad prezentuje nápisová kartuše ve vítězném oblouku nad varhanní kruchtou libochovického kostela. Spodní palmové trsy pochází z rukou Giacoma Antonia Corbelliniho.⁴⁶⁸ [46] Přestože tento závěr nepodporuje žádný výše zmíněný dokument libochovické knížecí kanceláře, nelze vyloučit jeho iniciativu v krášení interiérů jedné z nejhodnotnějších staveb tohoto severočeského městečka.⁴⁶⁹

⁴⁶⁷ Ibidem, s. 16.

⁴⁶⁸ Libochovice, kostel Všetech svatých, nápisová kartuše, 1706, štuk, zlacení.

⁴⁶⁹ Pro Corbelliniho autorství štukové výzdoby interiérů kostela Všetech svatých v Libochovicích jsem se vyslovila ve své bakalářské práci, srov. Hradilová (pozn. 80), s. 32.

4.7.2. KAPLE PANSKÉHO ŠPITÁLU

Nejstarší doklady o existenci špitálu v Libochovicích pocházejí z roku 1557. Budova, která do konce 17. století sloužila jako místní nemocnice, se zachovala dodnes a najdeme ji na Purkyňově ulici pod číslem popisným 18. V roce 1700 se tehdejší majitel libochovického panství Leopold Ignác III. kníže z Dietrichsteinu rozhodl do budovy starého špitálu přestěhovat místní školu a ve městě zřídit novou panskou nemocnici.⁴⁷⁰ Nechal strhnout dva domy zahálkovské rybárny a kovárny s čísly popisnými 72 a 73 na dnešní Riegrově ulici a na uprázdněném místě nechal postavit knížecí špitál pod číslem popisným 72.⁴⁷¹ Libochovický monogramista Arnošt Kaubek nám ponechal zprávu o okolnostech vzniku nové nemocnice: „*Již dne 19. dubna 1700 zde v městě Libochovicích u dolejší neb Budyňské brány založen jest první kamen k stavení knížecího špitálu od urozeného pána Jana Jiřího Norberta Strunce, hejtmána panství Libochovického a Budyňského. Stavitelský mistr téhož byl Jan Jiří Lechleithner, měšťan Budyňský. Vystaven jest špitál na místě, kde dříve dům Zahálkovský a kovárna, oba Jana Tayzika, stály.*“⁴⁷² Tento nový knížecí špitál, postavený týmž stavitelem, jenž vyprojektoval také libochovický kostel Všech svatých, měl podobu jednopatrové budovy podkovovitého tvaru s obdélnými okny a portálem se středním rizalitem. Rizalit zvýrazňoval oválný vestibul s trémovým stropem.⁴⁷³

Na svém počátku správa špitálu spadala pod knížecí úřad, později byla svěřena Nadaci panského špitálu. Z jejího fondu pocházely výdaje na jeho interiérovou výzdobu. Giacomo Antonio Corbellini pracoval ve špitální kapli ve stejné době jako v místním kostele Všech svatých a zámku. Svědčí o tom úřední dokumenty Nadace panského špitálu z období června až října roku 1706. Dne 7. června objednala knížecí kancelář materiál potřebný na práce ve špitální kapli a zámeckých místnostech pro štukatéra z Mikulova: „*Následně v Libochovické špitální kapli oltář, tak jako v knížecím zámku závady místností musí být zcela přetvořeny a opraveny mikulovským štukátem, proto bude potřeba v Praze vyzvednout a zaplatit 6 kusů velkých zednických štětců po 14 krejcarech ... 1 zlatý, 24 krejcarů. Poté 6 malých po 6 krejcarech ... 36 krejcarů. Jeden svazek drátu pro dobré*

⁴⁷⁰ Tomáš Černý, Městský špitál, Veřejné budovy města Libochovic, jejich poslání a historie 5. část, *Měsíčník Libochovické noviny*, http://www.libochovice.cz/old/art_pub_detail.asp-art_ID=944.htm, vyhledáno 26. 11. 2018.

⁴⁷¹ Tomáš Černý, Chudobinec, Veřejné budovy města Libochovic, jejich poslání a historie 4. část, *Měsíčník Libochovické noviny*, http://www.libochovice.cz/old/art_pub_detail.asp-art_ID=926.htm, vyhledáno 26. 11. 2018.

⁴⁷² Viz Černý, Městský špitál (pozn. 470).

⁴⁷³ Emanuel Poche, Libochovice (Litoměřice), in: idem, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 253.

*upevnění sádry a jílů ... 1 zlatý, 15 krejcarů. Částka ... 3 zlaté, 15 krejcarů. Výše uvedený inventář k přijetí a výdeji peněz byl potvrzen. Akta libochovická 7. června roku 1706.*⁴⁷⁴

O den později informovala knížecí kancelář špitální nadaci o vyslání poslíčka pro materiál do Prahy za celkové výdeje na cestu v hodnotě 36 krejcarů: *„Pozdrav z knížecí nájemní kanceláře po tomto poslíčkovi, který pro jisté štětce na štukatérské práce na oltáři v místní špitální kapli a nutné opravy poškození v zámeckých místnostech, byl poslán do Prahy. Plat poslíčkovi za 6 mil po 6 krejcarech bude zaplacen ... 36 krejcarů. Tato vydání budou potvrzena. Akta libochovická 8. června roku 1706.*⁴⁷⁵

Z dokumentu z 10. července roku 1706 se dovídáme, že Corbellinimu pomáhal z příkazu hejtmána dokončit oltář špitální kaple také místní truhlář a pro uvedenou věc nadace vypisuje další objednaný materiál.⁴⁷⁶ Smlouva datovaná 25. října téhož roku, adresovaná knížeti Dietrichsteinovi, uvádí Giacoma Antonia Corbelliniho jménem: *„Pozdrav knížecí milosti, instrukce je zcela mikulovským štukatérem Antoniem Korbellinim v libochovické knížecí špitální kapli splněna, podle Vaší nejvyšší knížecí milostí milostivě schváleného náčrtu, oltářní rám s 2 samostatně stojícími štukovými anděly. Za to smluvených dobrých patnáct zlatých bude zaplacen. Proto z knížecího důchodu budou přichystány pro výdej na základě tohoto potvrzení. Akta libochovická 25. říjen roku 1706. Částka ... 15 zlatých.*⁴⁷⁷ Giacomo Antonio Corbellini se v době vydání svého výplatního výkazu nacházel v Polné, kde odjel pravděpodobně před 18. říjnem poté, co dokončil své práce v nepomyšlském kostele a kostele a kapli panského špitálu v Libochovicích, jak dokládá knížecí oznámení z 18. října roku 1706.⁴⁷⁸

Pro kunsthistoriky nejcennější informace uvádí text adresovaný knížeti z 25. října roku 1706. Listina podává jedinečné svědectví o podobě štukového oltářního rámu, který se dodnes i s oltářem nedochoval nebo je v současné době nezvěstný. Nástavec nesl postavy dvou samostatných andělů ze sádry. Tento koncept vidíme i u dvou Corbelliniho dochovaných postranních oltářů libochovického farního kostela Všech svatých. Lze předpokládat, že oltář špitální kaple Corbellini vytvořil v podobném duchu jako masivní

⁴⁷⁴ Viz Účty Nadace panského špitálu (pozn. 405), nefoliováno, 7. červen 1706, srov. originál textu dokumentu v textové příloze 8.

⁴⁷⁵ „Gruß dem Furste(n) Rendambt von dießen Bothen welcher und gewisse Penßel zur der Stucator arbeit Hiesigen Spithal Cappeln Altar: und Reparaturung der Manglbahren Schloßes Zim(m)ern Bennottigte, nacher Prag geschicket wird, der Bothen Lohn von 6 Meillen a 6 kr Bezahlt werden ... 36 kr. Uber solche zur außgaab Approbiret wird. Actum Lybochowits den 8 Juny A(nno) 1706.“ ibidem, nefoliováno, 8. červen 1706.

⁴⁷⁶ Ibidem, nefoliováno, 10. červenec 1706.

⁴⁷⁷ Ibidem, nefoliováno, 25. říjen 1706, srov. originál textu dokumentu v textové příloze 9.

⁴⁷⁸ Viz Účty kostela Všech svatých v Libochovicích (pozn. 282), nefoliováno, 18. říjen 1706, srov. poznámku č. 458.

těleso s povrchovou vrstvou vysoce leštěného šuku a s klasickými šukovými aplikacemi dvou malých sedících okřídlených chlapců s květinovými girlandami v rukou.⁴⁷⁹ Navíc dopis dokládá běžnou praxi ve vztahu umělec objednavatel. Leopold Ignác III. kníže z Dietrichsteinu si nechával zasílat návrhy jednotlivých či vybraných uměleckých děl a ty schvaloval k vyhotovení. Otevírá se zde prostor pro značné ovlivňování ikonografických programů Corbelliniho prací jeho významným mecenášem. V případě oltáře libochovické knížecí špitální kaple a jeho šukového rámu se v současnosti nemůžeme dozvědět nic bližšího, protože o jejich pozdějším osudu nemáme žádné zprávy. Samotná budova panského špitálu od roku 1890 fungovala jako chudobinec a po roce 1945 jako sklad papíru a ubytovna pro levnou pracovní sílu z Rumunska.⁴⁸⁰ Co se stalo s jejím původním barokním mobiliářem nelze vyložit. Stárnoucí objekt postupně chátral a roku 1960 ho nadřízené úřady i přes mnohé protesty památkářů a ministerstva kultury demontovaly a materiál použily na stavbu nových domů. Na místě barokního domu, jenž měl z uměleckohistorického pohledu zcela unikátní architektonické řešení jako jedna ze dvou budov v republice, dnes stojí obchodní dům.⁴⁸¹

⁴⁷⁹ Srovnej obrazovou přílohu č. 44, 45.

⁴⁸⁰ Viz Černý, Městský špitál (pozn. 470).

⁴⁸¹ Ibidem.

4.7.3. ZÁMEK

Původní renesanční jednopatrový zámek na místě dnešního barokního sídla v Libochovicích zbudoval Jan Popel z Lobkovic na Zbiroze a Točníku (1490–1569) v šedesátých letech 16. století.⁴⁸² Současná architektonická podoba libochovického zámku je výsledkem rozsáhlé přestavby v 80. letech 17. století, kdy nový majitel dominia Gundakar z Dietrichsteinu učinil z města centrum své české domény.⁴⁸³ Měl před sebou nelehký úkol, protože zámek poničil v roce 1661 a znovu v roce 1676 rozsáhlý požár. Dvorskými povinnostmi zaneprázdněný Gundakar se rozhodl v roce 1682 zámek radikálně přestavět. Úkol zadal lobkovickému knížecímu staviteli z Roudnice nad Labem Antoniovì de Portovi (1631–1702), který vedl stavební práce, jež prováděl Štěpán Ricz z Roudnice, až do devadesátých let 17. století.⁴⁸⁴

Z renesanční budovy se zachovala pouze obdélná trojboce ukončená kaple na severu a věž. Celé těleso raně barokního zámku má šířkovou obdélnou dvoupatrovou dispozici kolem obdélného nádvoří. Fasádu člení pravidelná obdélná okna. Jižní průčelí nepravidelného zámeckého křídla má mělký rizalit o dvou osách.⁴⁸⁵ Přízemí zámeckého dvora obíhají arkády na pilířích. Na severní straně jsou arkády slepé. V prvním patře na kratších stranách fasády také najdeme slepé arkády a zbylé plochy prvního a druhého patra rytmičují vysoké pilastry.⁴⁸⁶ V zámeckých interiérech zanechala svá díla celá řada umělců a mnoho z nich mělo svůj původ v oblasti dnešní severní Itálie.

V přízemí zámku mají chodby a místnosti valené klenby s lunetami. Ve východním křídle se nachází sala terrena zaklenutá křížovou klenbou a dotvořená mušlovými mozaikami a freskovými malbami ze 17. století od Giuseppeho Muttoniho (?–?) a Giacoma Tencally (1644–1690).⁴⁸⁷ V prvním patře najdeme rovné stropy, jež v osmdesátých letech 17. století pokryl štukovou výzdobou Santino Bussi (1663/64–1736/37) a Domenico Gaggi (?–?). Freskovými malbami mytologických a alegorických scén vymalovali piano nobile Giacomo Tencalla a jeho stálý spolupracovník Giuseppe Muttoni.⁴⁸⁸ V době smrti Gundakara z Dietrichsteinu v roce 1690 již měly zámecké místnosti v prvním patře svou štukovou a malířskou výzdobu. Za nového majitele panství Ferdinanda Josefa II. knížete z Dietrichsteinu se do hlavního sálu nasvážely kopie

⁴⁸² Viz Zahradník – Mádl (pozn. 75), s. 555.

⁴⁸³ Ibidem, s. 555.

⁴⁸⁴ Ibidem, s. 556.

⁴⁸⁵ Viz Poche, Libochovice (pozn. 473), s. 252.

⁴⁸⁶ Ibidem, s. 252.

⁴⁸⁷ Ibidem, s. 252.

⁴⁸⁸ Viz Zahradník – Mádl (pozn. 75), s. 560.

obrazů z obrazárny Pražského hradu, provedené královským dvorním malířem Kristiánem Schröderem (1655–1702). Sochař a řezbář Jan Brokof z Jírkova zhotovil rámy k těmto obrazům a již dříve tři rodové dietrichsteinské znaky předchozích majitelů panství, dodnes umístěné nad vstupem do zámku.⁴⁸⁹ Ferdinandův nejstarší syn Leopold Ignác Josef III. kníže z Dietrichsteinu byl po otcově smrti v roce 1698 dalším držitelem libochovického panství. Štukatura panských prostor zámku v prvním patře zřejmě ztrácela na své působivosti a tak kníže povolal k jejich úpravě Giacomu Antonia Corbelliniho, který pro něj pracoval v Mikulově a v dané době také v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Polné.⁴⁹⁰

Ačkoliv se k úkonům Corbelliniho v libochovickém zámku dochovala řada dokladů, jeho podíl na štukové dekoraci severočeského sídla je stále opomíjen. Nutnost opravit štuky v interiérech zámeckých pokojů poprvé sdělují doklady libochovické nájemní kanceláře z června roku 1706: „*Pozdrav z knížecí nájemní kanceláře po tomto poslíčkovi, který pro jisté štětce na štukatérské práce na oltáři v místní špitální kapli a nutné opravy poškození v zámeckých místnostech, byl poslán do Prahy. Plat poslíčkovi za 6 mil po 6 krejcarech bude zaplacen ... 36 krejcarů. Tato vydání budou potvrzena. Akta libochovická 8. června roku 1706.*“⁴⁹¹

Zpráva z 26. února roku 1707 informuje o dovezení sádry na opravy prostor knížecího libochovického zámku: „*Dovoz 12ti věder sádry určených na opravy místností v knížecím libochovickém zámku...*“⁴⁹² V listině z 13. května je uveden štukatér z Mikulova, jenž provede opravné práce komnat libochovického sídla: „*Podle milostivých knížecích příkazů musí být místnosti zdejšího libochovického zámku, ve kterých je štuk poněkud rozpukáný a spadlý, zcela mikulovským štukatérem opět uzpůsobeny a opraveny. Proto bude pro tuto objednávku drátěných štětců a rovných drátů poslán do Prahy knížecí nájemní kancelář poslíček, za plat za 6 mil po 5 krejcarech ... 30 krejcarů ... Akta libochovická 13. května 1707.*“⁴⁹³ Dne 28. května vydává knížecí nájemní kancelář dokument, jenž knížete Leopolda Dietrichsteina zpravuje o dění na panství. Pro štukatérské práce v prostorách zámku dovezli 12 strojů na drcení materiálu, které nechali položené

⁴⁸⁹ Ibidem, s. 561.

⁴⁹⁰ Ibidem, s. 561.

⁴⁹¹ Viz Účty Nadace panského špitálu (pozn. 405), nefoliováno, 8. červen 1706, srov. poznámku č. 475.

⁴⁹² „*Der Aelbaner Robothfuhren, die Amb 12 C(enten) Gyps zur Reparirung der Zim(m)ern in dem fürstl(iche) Libochovitzern Schloß gehorig ...*“ viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284), folio 3, 26. únor 1707.

⁴⁹³ „*Nach gnädigst fürstl(ich) Befehlich sollen die hiesig(en) Lybochowitzer Schloßen zim(m)ern welche an den Stucator etwas zersprung(en) undt abgefallen durch dem Nicolspurger Stucator hinwiederumb angerichtet undt Repariret werden dahro wirdt dißen Belhen der Amb die penzl=drott Undt Clartrotten Sub nacher Prag gehet auß den fürstl(iche) Rendtamt der Bothen Lohn von 6 Meillen zur 5 kr ... 30 kr. ... Actum Liboch(owits) dem 13 May 1707.*“ ibidem, folio 6, 13. květen 1707.

venku a také osm rolí lana jako podporu při práci.⁴⁹⁴ Počátkem června roku 1707 Corbellini začal pracovat ve středním patře zámeckých místností. V období mezi 30. květnem a 4. červnem vyspravil oprýskaný a narušený štuk, který opět zarovnal.⁴⁹⁵

V červnu roku 1707 vydal libochovický hejtmanský úřad knížecí příkaz, přesně vymezující činnosti Giacomu Antonia Corbelliniho v libochovickém zámku: „*V uvedeném datu je vydán vážený knížecí příkaz mezi úřadem libochovickým na jedné straně a štukatérem panem Giacomem Antoniem Corbellinim na straně druhé pro opravení odřené nebo popraskané a místy částečně opadané štukatérské práce navlhých místností a její zhotovení v rovných a poctivých přechodech v místním libochovickém zámku, kde pro štukatéra vše potřebné od místní vrchnosti na knížecí náklady bude opatřeno.*“⁴⁹⁶

Corbellini dostal za úkol opravit a restaurovat již existující štukaturu v libochovickém zámku, jež díky vlhkosti utrpěla na svém povrchu značné škody. Rozsah Corbelliniho zásahů byl značný: „*Následující platba proběhne podle jeho snažení, potud se bude týkat nejmilostivějšího knížecího schválení, jak bylo smlouveno, a sice: Za 19 místností ve středním patře tak oprýskaných a zcela namalovaných ... 76 zlatých. Za 5 nových stropů v horním patře ... 79 zlatých. Za jiné zbývající činnosti spolu s danými postupy aby toliko opraveno bylo ... 35 zlatých. To dělá ... 190 zlatých.*“⁴⁹⁷ Vedle oprav celkem 19 pokojů prvního zámeckého patra Corbellini zhotovil podle dokumentu také stropy v pěti sálech v druhém patře zámku. Smlouva představovala pro Corbelliniho závazek kvalitně odvedené práce: „*Schopný štukatér bude zavázaný, že jím převzaté uvedené dílo v úplnosti a dobrém provedení položí. Nad to dva shodné exempláře smlouvy pro obě strany byly vyhotoveny. Akta libochovického zámku 15. června roku 1707. Leopold kníže z Dietrichsteinu, Karl Urban Coher z Adlersteinu, hejtman.*“⁴⁹⁸ Na této smlouvě se Corbellini podepsal vlastnoručním podpisem a potvrdil příjem 190 zlatých: „*Těchto zlatých 190 jsem obdržel ...podepsán...Giacomo Antonio Corbellini, štukatér.*“⁴⁹⁹

Listina vydaná ve stejném datu oznamuje nejmilostivější knížecí milosti, že podle příkazu mikulovský štukatér Antonio Corbellini opustí Libochovice a opravné práce v poničených interiérech místního sídla, aby v Polné zhotovil pro kostel novou kazatelnu: „*Pozdravy knížecí milosti, podle instrukcí mikulovský štukatér pan Antonio Korbolini v libochovickém zámku opravuje rozpraskanou a poškozenou štukaturu podle přání,*

⁴⁹⁴ Ibidem, folio 7, 28. květen 1707.

⁴⁹⁵ Ibidem, folio 9, 4. červen 1707.

⁴⁹⁶ Ibidem, folio 3, 15. červen 1707, srov. plný text dokumentu v textové příloze 6.

⁴⁹⁷ Ibidem, folio 3, 15. červen 1707, srov. plný text dokumentu v textové příloze 6.

⁴⁹⁸ Ibidem, folio 3, 15. červen 1707, srov. plný text dokumentu v textové příloze 6.

⁴⁹⁹ Ibidem, folio 3, 15. červen 1707, srov. plný text dokumentu v textové příloze 6.

později opět odtud odjede do Polné, vytvořit kazatelnu tamního kostela ... samotnému tam a zpět na šest dní strava na den po 1 krejcaru, z nájemní kanceláře bude vydáno ... 6 krejcarů...“⁵⁰⁰

Ze dne 19. července pochází objednávka materiálu na štukatérské a zednické práce v opravovaných zámeckých prostorách. Objednávají se role štukatérského drátu, sádra, vápno, anglické barvy, velké a malé štětce a tesařské špalíry.⁵⁰¹ V říjnu Giacomo Antonio Corbellini dokončil zadanou zakázku v zámku a odjel spolu se svou odměnou do Polné: *„Mikulovskému štukatérovi Antoniovu Corbelinimu, který je s opravami místností místního knížecího zámku hotov, bude podle nejjasnějšího knížecího příkazu dodáno jídlo na 6 dní po 1 krejcaru, z knížecí nájemní kanceláře vydáno ... 6 krejcarů. Pro nádeníky se 4mi spřeženími jedoucími do Polné obyčejně na jídlo a za všechno ... 2 zlaté. Pro koně a vše na převoz tam a zpět ... 24 krejcarů. Částka ... 8 zlatých 24 krejcarů.“⁵⁰²* Dokument z 24. října 1707 naposledy pojednává o opravách zámeckých pokojů. Corbellini uhladil a vyspravil rozpukaný a odřený povrch štuků v místnostech středního patra zámku a po něm v prvním poschodí pracoval zedník.⁵⁰³

Dnes lze rukopis Giacoma Antonia Corbelliniho na štukatuře piano nobile libochovického zámku vysledovat jen s těžkostí. Můžou za to především časté renovace a úpravy vnitřních prostorů. Po smrti posledního majitele libochovického panství z rodu Dietrichsteinů Josefa Františka z Dietrichsteinu v roce 1858, přešlo panství do rukou jeho dcery provdané za hraběte Jana Bedřicha z Herbersteinu (1810–1861). V sedmdesátých letech 19. století prošla rozsáhlou změnou především malířská výzdoba zámku.⁵⁰⁴ Později stavební rada Eduard Fiala (1855–1929) s pověřením hraběte Josefa z Herbersteinu (1854–1944) provedl mezi lety 1900–1914 rozsáhlou rekonstrukci stavby, při které se největší změny dotkly východního křídla. Eduard Fiala velice kladně hodnotil původní záměr architekta Antonia de Porty. Snažil se co možná nejvíce intuitivně obnovit a zachovat původní architektonickou koncepci a rozvržení místností, které při předchozích

⁵⁰⁰ „Grüß gnädigst. Fürste Befehlich ist der Nicolspurger Stucator Herr Antoni Korbeleni die zur Lybochowitz an der Stucatorn zersprungenn und Manglbahre Schloßen zim(m)ern zur Repariren andere vermögstl, Spaten hinwiderumb von hier nacher Pollna aldorten in der Kirch dem Predig Stüh Nur zur verfertig Bernesten worden, Wird Selbten hir und her vor 6 tag die tägl zehrung á 1 kr aus dem furste Rendambt ausgefohet ... 6 kr... 15 Juny A(nno) 1707.“ ibidem, folio 10, 15. červen 1707.

⁵⁰¹ Ibidem, folio 11, 19. červenec 1707.

⁵⁰² Ibidem, folio 12, 2. říjen 1707.

⁵⁰³ Ibidem, folio 13, 24. říjen 1707.

⁵⁰⁴ Viz Zahradník – Mádl (pozn. 75), s. 565.

stavebních úpravách utrpěly velmi necitlivými zásahy.⁵⁰⁵ Od roku 1945 je zámek v Libochovicích státním majetkem.

Z původních devatenácti místností piano nobile, ve kterých Corbellini zanechal opravenou štukovou výzdobu, dnes najdeme štukaturu pouze v deseti z nich. V devíti sálech štukatury doprovází také fresková výzdoba od Giacoma Tencally a Giuseppeho Muttoniho s mytologickými a alegorickými náměty, jež původně oslavovaly svého objednavatele Gundakara z Dietrichsteinu. Také ony malby dnes mají kvůli nánosům pozdějších úprav pozměněný charakter.⁵⁰⁶ V hlavním sále zámku zvaném Saturnův sál, jenž prostupuje dvěma patry, se dnes nenachází ani pozůstatek po činnosti Giacoma Antonia Corbelliniho nebo malířů Tencally a Muttoniho. V klasicistně upravené místnosti, která prošla rekonstrukcí Eduarda Fialy, najdeme sousoší Saturna od neznámého autora, spolu se čtyřmi amorety. Nejhodnotnější dekorační prvek sálu představují nosiči krbové římsy od Jana Brokofa z Jírkova.⁵⁰⁷

Místnost, dnes označovanou jako velká galerie, na stropě kráší freska obdélného tvaru rámovaná štukovou lištou. Mytologický námět bohyně lovu Diany s jejím otcem Jupiterem na delších stranách doprovází zvonkovitá girlanda se stuhou a maskaronem anděla uprostřed.⁵⁰⁸ [47] V rozích místnosti se nachází vždy jedna štuková kartuš v podobě zvonkovitého věnce s palmovými ratolestmi, vyplněná freskovým výjevem amoreta.⁵⁰⁹ [48] Chiaroscurové malby jsou jen velmi těžko čitelné a lze je definovat jako sedícího amoreta, amoreta s blesky, amoreta s květinou a amoreta s thyrsem. V obdélné pracovně strop místnosti dekoruje oválná freska s tančícími putti ve štukovém rámu, pouze v rozích doprovázená štukovým motivem akantové pentle s hlavami gryfů v nízkém reliéfu.⁵¹⁰ [49]

Sál s freskou Aeneovy apoteózy má obdélný půdorys a obdélnou fresku na svém stropě, jež je zasazená do štukového pole se zkosenými hranami. Rohy stropu vymezují trojúhelné segmenty. Ve dvou z nich se nachází dvojice lvů kolem vinné ratolesti, přičemž oba drží vinařské nože.⁵¹¹ [50] Nad celým výjevem vidíme knížecí korunu s dvěma palmovými ratolestmi. Také ocasy lvů postupně přecházejí ve vegetabilní motiv. Ve dvou

⁵⁰⁵ Ibidem, s. 566.

⁵⁰⁶ Ibidem, s. 568.

⁵⁰⁷ Ibidem, s. 592.

⁵⁰⁸ Giacomo Antonio Corbellini (?), zvonkovitá girlanda, 1707, štuk, polychromie, pokoj Diany a Jupitera (velká galerie), zámek Libochovice.

⁵⁰⁹ Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuš s amoremem, 1707, štuk, polychromie, pokoj Diany a Jupitera (velká galerie), zámek Libochovice.

⁵¹⁰ Giacomo Antonio Corbellini (?), akantová pentle, 1707, štuk, polychromie, pokoj s tančícími putti (pracovna), zámek Libochovice.

⁵¹¹ Giacomo Antonio Corbellini (?), dietrichsteinský symbol, 1707, štuk, polychromie, pokoj Aeneovy apoteózy, zámek Libochovice.

zbývajících segmentech dekorativní prvek představuje vysoký kandelábr, z něhož vychází páskový ornament, ukončený dvěma dračími a dvěma orlími hlavičkami v nízkém reliéfu.⁵¹² [51] Segment s motivy lvů s vinařskými noži a knížecí čapkou ve vrcholu jistě odkazuje na stavebníka zámku Gundakara z Dietrichsteinu a jeho rod.

Čtvercový orientální salonek nese na stropě kruhovou fresku Apollóna s devíti putti okolo něj.⁵¹³ [52] Rám fresky obíhá stuhový feston, s trsy jablek, broskví a hrušek, nesený střídavě maskarony okřídlených andělů a mašlemi. Obdélný ranní salonek na stropě dotváří freska Únosu Proserpíny pánem podsvětí Plutonem usazená do štukového rámu tvaru kvadrilobu. Na každé její straně dekoruje plochu akantová rozeta, přecházející v páskový ornament.⁵¹⁴ [53] Strop po obvodu obíhá šátkový závěs ve světle vyvedeném segmentu s mašlemi, který vždy v rohu spojuje polopostava obnažené nymfy v nízkém reliéfu.⁵¹⁵ [54]

Obdélnou místnost s nástrojnou alegorickou malbou Bdělosti ve tvaru oktogonu nebo obdélníku s okosenými hranami vně štukového rámu doprovází ozdobný řetěz z florálních motivů v nízkém reliéfu. Řetěz v každém rohu spojuje dvojice delfínů na štukové vodní hladině. Delfini společně nesou lasturu. Sál s freskou Apollóna a nymfy Koronidy původně fungoval jako ložnice. Nástrojnou mytologický výjev v místech skosených rohů dotváří vždy motiv orla v nízkém reliéfu.⁵¹⁶ [55]. Podél stran malbu doplňují dvě obdélné boltcové či zavíjené kartuše v plastickém reliéfním provedení⁵¹⁷ [56] a obdélné kartuše motivu boltce s palmovou ratolestí.⁵¹⁸ [57] V této místnosti se nacházejí zbytky Corbelliniho štukatury především v partiích expresivně rytých orlů a palmových ratolestí.

Bohatá štukatura dodnes krásí strop velké jídelny. Obdélnému prostoru vévodí freska Venuše a Minervy jako alegorie Uměřenosti a Síly. V bohatě vyvedených štukových oválných kartuších, umístěných vždy v rohu, ikonografický program doplňují alegorie čtyř

⁵¹² Giacomo Antonio Corbellini (?), kandelábr s groteskními hlavami orlů a draků, 1707, štuk, polychromie, pokoj Aeneovy apoteózy, zámek Libochovice.

⁵¹³ Giacomo Antonio Corbellini (?), stuhová girlanda, 1707, štuk, polychromie, pokoj s Apollónem a putti (orientální salonek), zámek Libochovice.

⁵¹⁴ Giacomo Antonio Corbellini (?), akantová rozeta, 1707, štuk, polychromie, pokoj Plutona a Proserpíny (ranní salonek), zámek Libochovice.

⁵¹⁵ Giacomo Antonio Corbellini (?), šátkový závěs s nymfou, 1707, štuk, polychromie, pokoj Plutona a Proserpíny (ranní salonek), zámek Libochovice.

⁵¹⁶ Giacomo Antonio Corbellini (?), motiv orla, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice.

⁵¹⁷ Giacomo Antonio Corbellini (?), zavínutá kartuše, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice.

⁵¹⁸ Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuše s boltcem a palmovou ratolestí, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice.

tehdy známých světadílů Asie, Afriky, Ameriky a Evropy v technice chiaroscuro.⁵¹⁹ [58] Rám kartuše užívá motivu boltce a lastury spolu s malým maskaronem okřídleného andílka. Podél kratších stran výjevu Venuše a Minervy se nacházejí dvojice dvouocasých tritonů, držící řetěz zdobený mašlemi, zavěšený o knížecí čapku. Celou scénu doprovází palmové pentle a dubové ratolesti.⁵²⁰ [59] K delším stranám mytologické malby přiléhá obdélný segment vždy s kandelábrem, u jeho paty s dvojicí delfinů a nahoře s dvojicí orlů, jež pojídají hroznové víno. Jednotlivé motivy plynule přecházejí v páskový ornament.⁵²¹ [60]

Ve čtvercové malé jídelně se zachovala obdélná freska alegorie Spravedlnosti, flankovaná čtyřmi menšími obdélnými alegoriemi, malovanými v technice chiaroscuro. Personifikace Panování, Studia, Urozenosti a Moudrosti v rozích dekorují v srdcovitě vyřezaném segmentu čtyři okřídlené polopostavy žen tzv. hermy s bohatými akantovými pentlemi. V horních partiích každou malou alegorii zdobí motiv škeble.⁵²² [61] V dalším čtvercovém sále centrální obdélnou fresku alegorie Obezřetnosti, s menšími obdélnými postranními personifikacemi Hojnosti, Bohatství, Chudoby a Bídy v technice chiaroscuro, doplňují v rozích štuková zrcadla nepravidelných tvarů. V místě skosených hran centrálního výjevu jsou čtyři štukové kruhové rozety a další motivy tvaru trojúhelníků s akantovými rozvilinami. Menší postranní personifikace v horních partiích zdobí palmové trsy.

V piano nobile Libochovického zámku se dnes nachází další obytné prostory. V nich ovšem nelze předpokládat zbytky Corbelliniho štukatury. Mnohé interiéry přišly o svou původní malířskou i štukovou výzdobu při kompletním stržení ploch v důsledku havarijního stavu. Rovněž o Corbelliniho práci v pěti místnostech horního zámeckého patra dosud nemáme zprávy.⁵²³ Drobné pozůstatky jeho restaurátorské práce v piano nobile jsou dnes patrné nejvíce v místnosti velké jídelny ve spodní partii reliéfního štku vegetabilních motivů, palmových trsů a reliéfních figur orlů.

⁵¹⁹ Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuše s alegorií Evropy, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice.

⁵²⁰ Giacomo Antonio Corbellini (?), tritoni, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice.

⁵²¹ Giacomo Antonio Corbellini (?), kandelábr s orly a delfíny, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice.

⁵²² Giacomo Antonio Corbellini (?), herma, 1707, štuk, polychromie, pokoj Spravedlnosti (malá jídelna), zámek Libochovice.

⁵²³ Viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284), folio 3, 15. červen 1707, srov. plný text dokumentu v textové příloze 6.

4.8 NEPOMYŠL

Nejstarší zprávy o městysi v severozápadních Čechách na úpatí Doupovských hor pochází ze 14. století. Dodnes není známo, kdy se Nepomyšl dočkal statutu městečka a jeho znak je doložen až v 18. století. Původně trhovává ves vznikla na průsečíku dálkových obchodních cest, kde již od jejího počátku na mírném návrší stála tvrz, svou severní částí přisedlá k hradebním zdím. Prvním známým majitelem Nepomyšle byl Petr z Janovic z rodu pánů z Janovic. Tento rod ves vlastnil mezi lety 1361 až 1409.⁵²⁴ Poté do třicetileté války, kdy ves trpěla nájezdy švédských vojsk, se v čele panství vystřídalo mnoho majitelů. Kryštofovi Abrahámovi ze Štampachu zabavila panství česká komora v roce 1623 pro účast na stavovském povstání. Nepomyšl poté koupil Heřman z Questenberka.⁵²⁵

Když v roce 1651 zemřel, Nepomyšl zdědily jeho manželka a dcera, která v závěti odkázala městečko svému manželovi hraběti Gundakarovi z Dietrichsteianu. Gundakar pravděpodobně mírně upravil zastaralou nepomyšlskou tvrz a kostel sv. Mikuláše. V podobném duchu pokračoval dědic jeho fideikomisu Ferdinand Josef II. kníže z Dietrichsteinu.⁵²⁶ Rozsáhlou barokní přestavbou prošel kostel sv. Mikuláše za Ferdinandova syna Leopolda Ignáce Josefa III. knížete z Dietrichsteinu mezi lety 1703 až 1708. Na této úpravě se svým uměním přičinil také štukatér Giacomo Antonio Corbellini mezi lety 1706 až 1707. Opravil starší štukovou výzdobu chrámu a dotvořil hlavní oltář.⁵²⁷ Tím se spolupodílel na charakteru jedné z dominant dnešního městyse Nepomyšl.

⁵²⁴ Rudolf Anděl, Nepomyšl – zámek, in: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III*, Praha 1984, s. 342.

⁵²⁵ *Ibidem*, s. 342.

⁵²⁶ *Ibidem*, s. 342.

⁵²⁷ *Ibidem*, s. 342.

4.8.1. KOSTEL SV. MIKULÁŠE

Na místě dnešního barokního kostela sv. Mikuláše patrně stála gotická stavba již ve 14. století. Současnou podobu chrámu vtiskla až barokní přestavba za pána nepomyšlského dominia Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu mezi lety 1703 až 1708. Výsledná architektura má jednoduchou jednodolní dispozici s pětibocí uzavřeným presbytářem a hranolovou věží v západním průčelí. Na severní straně ke kostelu přiléhá sakristie, na jižní oratoř. Fasádu prolamují jednoduchá obdélná okna v šambránách, zakončená mírným segmentem. Nad hlavním portálem kostela se nachází kartuše se znakem vinařských nožů pánů z Dietrichstínu.⁵²⁸

Kostel v lodi završuje rovný strop s vysokým fabionem, upevněný na dřevěné konstrukci z ramenátů, s dřevěným podbitím a rákosovou armaturou, na které se uchytila omítka.⁵²⁹ Jeho plochu dekoruje štukové zrcadlo oválného tvaru, doprovázené vegetabilními motivy a maskarony okřídlených malých andělů. Vítězný oblouk na hranici jednodolí a presbytáře také pokrývá vegetabilní výzdoba. Jejím autorem je Giacomo Antonio Corbellini, který do Nepomyšle na příkaz Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu dojížděl z nedalekých Libochovic, kde také pracoval na objednávkách knížete. V archivním fondu Velkostatek Nepomyšl ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích se nenacházejí prameny dokládající tuto Corbelliniho zakázku. Také farní kronika Nepomyšle, psaná od roku 1758, kromě inventářů kostela sv. Mikuláše neobsahuje bližší informace o vzniku jeho výzdoby.⁵³⁰

O Corbelliniho autorství se dovídáme z materiálů litoměřického archivu dnes uložených ve fondu Velkostatku Libochovice v účetnictví kostela Všech svatých a v dokumentech libochovického zámku. V nepomyšlském kostele pracoval štukatér v březnu roku 1706, kdy libochovická hejtmanská kancelář oznámila knížeti: „*Jelikož Vaše nejvyšší knížecí milosti pan štukatér z Mikulova jel do Nepomyšle opravit místní kostel, proto Vaše nejvyšší knížecí milosti tam byly odeslány zamýšlené zednické špalíry. Z libochovické nájemní kanceláře následně bude poskytnuto: Jmenovanému panu štukatérovi náklady a strava v penězích odtud do Polné na 5 dní po 1 zlatém ... 5 zlatých ... Akta libochovického*

⁵²⁸ Ibidem, s. 342.

⁵²⁹ Za tyto informace děkuji restaurátorovi panu Michalu Šelembovi a panu Martinovi Kaše, zastupiteli městyse Nepomyšl.

⁵³⁰ Opravy kostela v Nepomyšli z let 1703–1857, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Nepomyšl, signatura XIV. Patronát, srov. Biskupství Litoměřice, archiv pamětní knihy fary Nepomyšl, Farní pamětnice od roku 1758.

zámku 13. března roku 1706.⁵³¹ V době, kdy Giacomo Antonio Corbellini dorazil do Nepomyšle, se v kostele nacházela původní štukatura, kterou měl za úkol opravit a přidat nové štukové aplikace pomocí zednických špalírů. Práci v nepomyšlském svatostánku přerušoval kvůli jiným zakázkám například v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Polné. Dne 18. října roku 1706 knížecí kancelář podala zprávu, že štukatér, který je hotov s výzdobou kostela v Nepomyšli a kostela a špitálu v Libochovicích, odjel do Polné v obchodní záležitosti: „*Jelikož je mikulovský štukatér Antonio Corbellini s pracemi v nepomyšlském kostele a libochovickém kostele a špitále hotov, sám měl příležitost opět odjet do Polné se 4 koňmi v obchodní záležitosti ...*“.⁵³² Na cestu do Polné mu libochovická kancelář vyplatila 2 zlaté. Dále dostal dva strychy krmiva pro koně, na den za 45 krejcarů, tedy celkem za 1 zlatý a 45 krejcarů.

V Nepomyšli se Giacomo Antonio Corbellini znovu uplatnil začátkem června roku 1707, kdy knížecí úřad v Libochovicích do Nepomyšle vyslal poslíčka: „*Pro předání obvyklých 30 krejcarů, jež poslíček, který se vydal do Nepomyšle, aby s milostivým knížecím příkazem vyhledal v Nepomyšli jsoucího mikulovského štukatéra Ganiama Antonia Corbeliniho, a tomuto řemeslníkovi tento příspěvek v místní knížecí kanceláři uvolnil v předepsaném výdeji. Akta libochovického zámku 2. června 1707. Částka ... 30 krejcarů. Karl Urban Cohar von Adlerstein.*“⁵³³ Ačkoliv Corbelliniho jméno úředníci v tomto dokumentu zkomolili, s jistotou doložili jeho přítomnost v Nepomyšli.

Corbelliniho štukové oválné zrcadlo s vykrojenými segmenty na stropě lodi kostela sv. Mikuláše obíhá jednoduchá girlanda ze zvonkovitých kvítků, jež je k rámu zrcadla uchycena dvojicemi maskaronů andílků s křídly.⁵³⁴ [62] Ve vítězném oblouku Corbellini umístil štukatér motiv akantové pentle.⁵³⁵ [63] V kostele nezanechal pouze nástěnnou reliéfní štukaturu. Za gotickou oltářní menzou stojí retabulum oltáře Božího Těla,

⁵³¹ „*Demnach Ihro Hochfürstl(ich) G(na)den/Stul/ dem Herrn Stucator Von Nicolspurg nacher Pomeisl weg(en) daßig Kirchen Reparaturung daruon Ihro Hochfürstl(ich) g(na)den einnung den Hiesig Befindlich Mawer Pallier zuertheilen geschiket haben, Von dem Lybochowitzer Rendambt nachfolgendes zurffolg, Nembl(ich). Dem abbenanten Herrn Stucator Cost und Zehr geld von Hier bis Pollna Vor 5 Tag á 1 fl ... 5 fl ... Actum Schloß Lybochowits den 13 Martz A(nno) 1706.*“ viz Účty kostela Všech svatých v Libochovicích (pozn. 282), folio 66, 13. březen 1706.

⁵³² „*Demnach der Nicolspurger Stucator Antoni Corbelini, mit der Pomeisler und Lybochowitzer Kirchen dan Spithal arbeits Vertig Worden, hat man Selbten von Hir binwiederumb Pollna die gelegenheit mit 4 Pferden beýgeschaft ...*“, ibidem, nefoliováno, 18. říjen 1706.

⁵³³ „*Wegenwertigen seimbt die gewöhelihe 30 kr, als Bothen nacher Pomeýsle auszufolgen, welcher mit einem gnädig Fürstl(ich) Befehlich an dem Nicolspurger, ansehonich zu Pomeýsl befündtlihen Stucator, Herrn Ganiama Antonio Corbelini gegangen, Ambt Sotham Craft diesen beýlag Beým Hiesig Hochfürstl(ich) vittrechtel Rembtambt, in Außgab Vershrieben werden Röumen Schlos Lybochowitz den 2 Juny 1707. Sa ... 30 kr. Carl Urban Cohar von Adlerstein.*“ viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284), nefoliováno, 2. červen 1707.

⁵³⁴ Giacomo Antonio Corbellini, štukové zrcadlo, 1706, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl.

⁵³⁵ Giacomo Antonio Corbellini, akantová pentle, 1706, štuk, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl.

posvěcené v roce 1710. Nese štukovou dekoraci Giacoma Antonia Corbelliniho. Ústřední obraz sv. Mikuláše od vídeňského malíře Ludvíka Kohla, který daroval kostelu v roce 1782 tehdejší majitel panství Karel z Dietrichsteinu, usadili mezi Corbelliniho hranolové pilíře s římsami. Dříky pilířů štukatér pokryl řetězem s trsy dubových listů, vycházejícím vždy z květu lotosu. Pilíře dále rámuji girlandy z dubových listů a ratolestí vavřínu.⁵³⁶ [64] V oltářním nástavci, jenž výškou dosahuje vrcholu stropu kněžiště, Corbellini usadil skupinu šesti celofigurálních postav andělů na štukových oblacích.⁵³⁷ [65] Dva andělé po stranách malého kruhového okna společně nesou biskupskou berlu. Dvojici andělů pod nimi Corbellini umístil ve vrcholu segmentově zakončeného oltářního obrazu, kde jeho štukový rám z vavřínu korunuje skupina tří okřídlených andílčích maskaronů. Dva poslední andělé sedí na vrcholech oltářních pilířů. Jeden drží biskupskou mitru⁵³⁸ [66] a druhý tác s třemi zlatými koulemi jako zlatými jablky. Mitra, koule i berla představují tradiční atributy sv. Mikuláše.

Ačkoliv se dochované účetní doklady, svědčící o opravách Giacoma Antonia Corbelliniho v kostele v Nepomyšli, nezmiňují konkrétně o dekoracích oltáře Božího Těla, stylová poloha a forma štukatury retabula bezpochyby svědčí ve prospěch Corbelliniho autorství. Kostel sv. Mikuláše ze soukromých rukou přešel v roce 1949 do vlastnictví státu a až o mnoho let později se dostal do vlastnictví městyse Nepomyšl. Od roku 2014 prochází budova rekonstrukcí a díky restaurátorskému zásahu nástropní štukatura Giacoma Antonia Corbelliniho dostala svou původní okrovou polychromii, s výjimkou detailů rostlinných prvků a akantové pentle ve vítězném oblouku. Obnovení jejich polychromie se plánuje v brzké budoucnosti. Oltářní retabulum restauroval v roce 2017 Michal Šelemba z Žatce.⁵³⁹ Restaurátor mimo jiné při svém zásahu odkryl pozůstatky gotické figurální malířské výzdoby v interiéru kostela, čímž dosud opomíjená památka nabyla v očích kunsthistoriků většího významu a do budoucna se jí jistě dostane zasloužené pozornosti.

⁵³⁶ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba pilíře oltáře Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl.

⁵³⁷ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba nástavce oltáře Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl.

⁵³⁸ Giacomo Antonio Corbellini, anděl s mitrou na oltáři Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl.

⁵³⁹ Děkuji panu Martinu Kašemu, zastupiteli městyse Nepomyšl za poskytnutí postřehů pana Michala Šelemby a také starostovi Nepomyšle panu Josefu Lněničkovvi za umožnění přístupu do kostela v době restaurování.

4.9 LIBĚDICE

Dnešní obec v severozápadních Čechách v údolí potoka Liboc v roce 1226 jako malou ves daroval tehdejší král českých zemí Přemysl Otakar I. klášteru premonstrátek v Doksanech u Roudnice nad Labem. Od 14. století Libědice měly vlastní faru, a více majitelů, kteří vlastnili každý jinou část jejich statků. V roce 1318 držel Libědice Střezimír Libědický z Libědic, první místní historicky doložená osoba. O zdejším farním kostele hovoří archivní doklady k roku 1358, kdy spadal pod patronát bratrů Kuneše a Sulky z Libědic a Sulkova syna Zdicha z Libědic.⁵⁴⁰ V roce 1386 vlastnil ves Erhart z Doupova a Libědic. Dále ves v rámci většího panství měnila další a další majitele. Roku 1474 připadla jako odúmrt' po smrti Jindřicha Sekerky ze Sedčic a Jiříka Vrše ze Sadlna králi Vladislavu II., jenž ji prodal Benešovi Krabice z Veitmile. V první polovině 16. století část Libědic patřila rodu Libnaurů, část rodu Doupovců a další část šlechtě z nedaleké Kadaně.⁵⁴¹

Po několika generacích Doupovců jejich podíl ve vsi koupily tři sestry Jana, Dorota a Johanka z klanu Hašištejnských z Lobkovic v roce 1572. Libnaurové o šestnáct let dříve svůj dvůr v Libědicích prodali příslušníkům rodiny Novohradských z Kolovrat, kteří na jeho místě zbudovali tvrz a farnímu kostelu věnovali v roce 1566 nejstarší z jeho zvonů, jenž přestál všechny útrapy historie až do dnešních dnů.⁵⁴² Manželka donátora Jana Novohradského z Kolovrat Markéta z rodu Šliků pozvala do Libědic luteránské kněze. Tím se do té doby ryze český dvůr stal domovem mnoha nových německých osadníků. Po dalších změnách majitelů se nakonec do Libědic vrací Doupovští, kterým se postupně podařilo skoupit téměř všechny zdejší statky do svého vlastnictví. Jeden ze sourozenců Doupovských Vilém Vojtěch z Doupova se v roce 1618 účastnil pražské defenestrace a vyhodil s podporou dalších majitelů okolních panství královské místodržící Slavatu a Martinice s písařem Fabriciem z okna Pražského hradu.⁵⁴³

Libědice poté podlehly konfiskacím a rozsáhlé rekatolizaci. Ještě během války dal část vsi nejvyšší velitel císařských vojsk Albrecht z Valdštejna do vlastnictví svému osobnímu lékaři Justusovi Stroporiusovi z Marsfeldu. Po jeho smrti připadl tento díl Libědic jeho ženě Marii Zuzaně Smyslovské. Ve válkou příliš nedotčených Libědicích roku 1666 vypukl velký požár. V důsledku neutěšeného stavu svůj podíl Libědic Marie

⁵⁴⁰ Viz Valeš, Libědice (pozn. 59), s. 6.

⁵⁴¹ Ibidem, s. 6–8.

⁵⁴² Ibidem, s. 9.

⁵⁴³ Ibidem, s. 9–11.

Zuzana Smyslovská odkázala bosým karmelitánům od kostela Panny Marie Vítězné a sv. Antonína Paduánského v Praze na Malé Straně. Řád nechal mezi lety 1682 až 1694 přestavět místní farní kostel sv. Víta. Traduje se, že chrám stavěli karmelitáni bez přerušení bohoslužeb nad původním menším kostelíkem, který po dokončení nové architektury demontovali.⁵⁴⁴ O více než dvacet let později přispěl svým dílem k výzdobě nového svatostánku také Giacomo Antonio Corbellini, který do kostela sv. Víta zavítal z nedalekého Oseku, kde pracoval pro klášter cisterciáků. Jeho dva postranní oltáře Panny Marie a Piety a štukový baldachýn ve vítězném oblouku, se v interiéru chrámu sv. Víta zachovaly do dnešních dnů a svědčí o Corbelliniho expresivně skicovitém pojetí štukatury.⁵⁴⁵ K němu se dopracoval během druhého desetiletí 18. století, než opustil země Koruny české a své umělecké vlohy uplatnil v interiérech honosných zámků a kostelů na území dnešního Německa.⁵⁴⁶

⁵⁴⁴ Ibidem, s. 12–15.

⁵⁴⁵ Ibidem, s. 16.

⁵⁴⁶ Viz Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku (pozn. 79), s. 136.

4.9.1. KOSTEL SV. VÍTA

Kostel sv. Víta v Libědicích, postavený během posledních dvou desetiletí 17. století, byl inspirován domovským chrámem pražských bosých karmelitánů, kostelem Panny Marie Vítězně na dnešní Karmelitské ulici na Malé Straně.⁵⁴⁷ Půdorys kostela sv. Víta tvoří obdélné jednolodí s polygonálně zakončeným presbytářem a sakristií přilehlou na severní straně. Chrámů vévodí hranolová věž, jež obsahuje kruchtu a v přízemí rozměrnou předsíň. V patře hranol věže přechází do tvaru polygonu, který ukončuje cibulovitá makovice. Valenou klenbu lodi s lunetami nesou pilastry, pokryté štukovým leštěným mramorem. Po stranách lodi se mezi pilastry nachází mělké segmentové výklenky, ve kterých na levé straně stojí oltář sv. Václava a Vojtěcha z doby kolem roku 1500, oltář sv. Antonína z roku 1660, oltář Jezulátka z doby kolem roku 1760 a nejbliže kněžišti oltář Panny Marie z roku 1713 od Giacoma Antonia Corbelliniho.⁵⁴⁸

Dílo je vyvedeno v technice namodralého uměle leštěného mramoru. V ústřední nise retabula stojí socha Immaculaty od sochaře J. Vettera. Po stranách niky každé oltářní křídlo tvoří skupina dvou sloupů a dvou pilířů se zlacenými patkami s nízkým abakem a vypouklým echinem a zlacenými kompozitními hlavicemi.⁵⁴⁹ [67] Dále oltář Corbellini osadil aplikacemi z klasického bílého štuky. Pod niku umístil akantovou kartuši se zlaceným nápisem „*AVE MARIA*“ a nad niku dvojici plastických andělčích hlav na štukovém oblaku. Po stranách oltářních sloupů stojí vždy jedna socha se zlacenými detaily. Na straně pravé sv. Terezie z Ávily drží pásku se zlatým nápisem „*AVE MARIA GRATIA*“.⁵⁵⁰ [68] Na levé straně se nachází sv. Jan z Kříže s páskou nesoucí zlatý nápis „*PLENA DOMINUS TEC*“.⁵⁵¹ [69] Soustava sloupů retabula zdvíhá zprohýbaný architráv s bohatě profilovanou římsou a obdélným nástavcem ukončeným rovněž římsou. Ve středu nástavce instaloval Corbellini černě a zlatě polychromovanou kartuš s motivy akantu, zvonkovité a palmové ratolesti a s textem „*AVE MARIA*“ Ve vrcholu nástavce na štukovém oblaku dvojice andělků nese nápisové pásky se zlacenými texty „*AVE MARIA*“

⁵⁴⁷ Viz Valeš, Libědice (pozn. 59), s. 16.

⁵⁴⁸ Viz Wirth, Libědice (pozn. 24), s. 411, srov. Poche, Libědice (pozn. 43), s. 233–234.

⁵⁴⁹ Giacomo Antonio Corbellini, oltář Panny Marie, 1713, štukový mramor, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁰ Giacomo Antonio Corbellini, sv. Terezie z Ávily, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵¹ Giacomo Antonio Corbellini, sv. Jan z Kříže, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

A „*DOMINUS TECUS*.“⁵⁵² [70] Po stranách nástavce se na štukovém oblaku iluzivně vznášejí figury dospělých andělů s výrazně prostorově vyvinutými křídly a expresivní drapérií se zlacenými detaily, jež drží pásky s nápisy „*GRATIA PLENA*“ a „*DOMINUS TECUS*.“⁵⁵³ [71]

Po právě straně kostelní lodi v nikách stojí oltář sv. Josefa asi z roku 1750, oltář sv. Františka Xaverského, oltář sv. Anny a nejbližší kněžišti oltář Piety opět od Giacoma Antonia Corbelliniho z roku 1718, zhotovený technikou umělého leštěného mramoru okrové barvy. Jeho těleso má formu shodnou s oltářem Panny Marie. Retabulum v ústřední nise nese sochu piety od sochaře J. Vettera.⁵⁵⁴ [72] Po stranách oltářních křídel, tvořených skupinami sloupů a pilířů se zlacenými patkami a kompozitními hlavicemi, stojí figury dospělých andělů s plastickými křídly a expresivně vyvedenou drapérií. Anděl po pravé straně drží roušku Veroničinu s polychromovanou tváří Ježíše Krista korunovaného trním.⁵⁵⁵ [73] V obdélném nástavci nad zprohýbaným kladím s výrazně profilovanou římsou se iluzivně vznáší dospělý anděl, jenž ve výrazné serpentinátě třímá dřevěný kříž. Scénu kolem doplňují aplikace andílčích hlaviček na oblacích a postavy malých andělů.⁵⁵⁶ [74]

Giacomo Antonio Corbellini podle stylového posouzení provedl také štukový závěs nesený postavami malých andělů ve vítězném oblouku nad rokokovým oltářem sv. Víta z let 1750 až 1754. Provedení baldachýnu odpovídá charakteru polychromovaných a zlacených závěsů v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Polné, které štukatér v polenském chrámu instaloval o více jak deset let dříve.⁵⁵⁷ [75] Také štukoví andílci nesoucí libědický baldachýn odpovídají Corbelliniho pojetí dětského obličejce a figury.⁵⁵⁸ [76] Bohužel se mi nepodařilo k těmto zakázkám najít archivní doklady, ze kterých vycházeli Zdeněk Wirth a Emanuel Poche.⁵⁵⁹ Také ve farní pamětnici obce Libědice, psané od roku 1690, se

⁵⁵² Giacomo Antonio Corbellini, skupina andělů, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵³ Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁴ Giacomo Antonio Corbellini, oltář Piety, 1718, štukový mramor, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁵ Giacomo Antonio Corbellini, anděl s rouškou Veroničinou, oltář Piety, 1718, štuk, zlacení, polychromie, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁶ Giacomo Antonio Corbellini, anděl s křížem, oltář Piety, 1718, štuk, dřevo, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁷ Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn ve vítězném oblouku, mezi 1713–1718, štuk, zlacení polychromie, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁸ Giacomo Antonio Corbellini, detail baldachýnu ve vítězném oblouku, mezi 1713–1718, štuk, zlacení, polychromie, kostel sv. Víta, Libědice.

⁵⁵⁹ K této zakázce jsem prohledala kartony dochované k řádu bosých karmelitánů u kostela Panny Marie Vítězné a sv. Antonína Paduánského v Praze na Malé Straně, srov: Karmelitáni bosáci na Malé Straně u Panny Marie Vítězné, Národní archiv Praha, pracoviště ulice Archivní, fond SM Stará Manipulace, karton

nenalézají informace o činnosti Giacoma Antonia Corbelliniho v kostele sv. Víta.⁵⁶⁰ Rovněž není možné s jistotou vyložit, jak se Corbellini k těmto uměleckým objednávkám dostal. K zakázce prvního oltáře Panny Marie pravděpodobně přišel během svého pobytu v hlavním městě českých zemí Praze, kde mezi lety 1711 až 1713 pobýval s rodinou nedaleko od domovského kostela bosých karmelitánů, chrámu Panny Marie Vítězné a sv. Antonína Paduánského na Malé Straně. Znovu Corbellini krátce pobýval v Praze v roce 1716, kdy si karmelitáni u něj mohli zajistit zhotovení mladšího oltáře Piety.⁵⁶¹

Oldřich J. Blažíček u Corbelliniho prací v libědicím kostele vyzdvihl formu letmé modelace hraničící s uměleckou improvizací a skicou.⁵⁶² Za zmínku stojí také bravurně zvládnutá draperie, vycházející z tradic postberniiovské školy sochařství. Přestože Corbellini v Libědicích nenechal tak výrazný umělecký podpis jako v souběžně dekorovaném konventním chrámu cisterciáků v blízkém Oseku, libědicí díla dokazující jeho umělecký posun od strnulejších figurálních výjevů k volným a letným formám, které v jeho starších dochovaných dílech vidíme u florálních motivů. Ve farním kostele malé vesnice na severozápadě Čech tak dnes najdeme soubor naprosto unikátní interiérové výzdoby, sahající od období gotiky, přes barokní oltáře Giacoma Antonia Corbelliniho, až do časů zjemnělého rokokového stylu hlavního oltáře sv. Víta.

311, 312, 313, 314, signatura C70/1–2; /3–11; /12–23; 25–27; /28–33, srov. Poche, Libědice (pozn. 43), s. 233–234, srov. Wirth, Libědice (pozn. 24), s. 411.

⁵⁶⁰ Biskupství Litoměřice, archiv pamětní knihy fary Libědice, Farní pamětnice 1690–1902.

⁵⁶¹ Viz Svědectví štukatérů (pozn. 95), signatura AMP PPL IV – 22897.

⁵⁶² Viz Blažíček, Sochařství baroku (pozn. 25), s. 163.

4.10 OSEK

Město Osek v severozápadních Čechách na úpatí Krušných hor vzniklo původně na jedné z obchodních cest vedoucích do Saska. Od počátku jeho osudy řídil šlechtický rod Hrabišiců a zdejší cisterciácký klášter. V nedaleké osadě Mašťov u Kadaně se v roce 1192 usadili cisterciáčtí mniši z hornofalckého kláštera Waldsassen. Ustavení nové cisterciácké komunity uznal pražský biskup a kníže Jindřich Břetislav v roce 1196 na žádost velmože a donátora cisterciáků Milhosta.⁵⁶³ Šlechtic Bohuslav Slavko Veliký Hrabišic (†1226), jehož potomci ponесou přízvisko páni z Riesenburka, tuto komunitu po dlouhých sporech přenesl z Mašťova do Oseka, kde ve starším kostele sv. Petra a Pavla již dříve založil pohřebiště rodu Hrabišiců. Slavko Veliký se stal druhým zakladatelem oseckého cisterciáckého kláštera.⁵⁶⁴ Roku 1207 započal s budováním konventního kostela. Jeho stavba trvala do roku 1221 a roku 1250 pravděpodobně stála také část konventu s kapitulní síní.⁵⁶⁵

Klášter poškodila v roce 1278 vojska Rudolfa Habsburského. Poté prošel první větší opravou.⁵⁶⁶ Po vyplenění husitskými vojsky v roce 1421 byl v zuboženém stavu a pro velké dluhy nedokázal spravovat svůj majetek. V roce 1580 došlo dokonce k jeho oficiálnímu zrušení církevní mocí. Za pomoci opatů z jiných českých klášterů se do Oseku cisterciáčtí mniši vrátili roku 1624.⁵⁶⁷ Po dalším zpusťování, tentokrát vojsky švédské a saské armády během bojů za třicetileté války v roce 1646, se osecký konvent nakonec v roce 1650 oficiálně osamostatnil. Přispěl k tomu opat Vavřinec Knittl řečený Scipio (1611–1691), který svou činností cisterciácké společenství opět pozvedl k vlastnímu hospodaření. Výsledky jeho snažení byly natolik dobré, že nastupující opat Benedikt Littwerig (1654–1725) se rozhodl zastaralé osecké opatství zbarokizovat.⁵⁶⁸

Vedle rozsáhlé přestavby klášterního komplexu budov založil opat v Oseku manufakturu a nedaleké poutní místo Mariánské Radčice, nepochybně spojené se snahou rekatolizovat evangelickou vírou silně zasažené obyvatelstvo okolních panství. V roce 1695 opat zakoupil oseckým cisterciákům dům v Praze na Jilské ulici číslo popisné 447 a

⁵⁶³ Viz Preiss, *Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku* (pozn. 79), s. 133.

⁵⁶⁴ *Ibidem*, s. 133.

⁵⁶⁵ Anežka Merhautová – Petr Sommer – Pavel Vlček, *Osek (Teplice) Cisterciácké opatství P. Marie u kostela Nanebevzetí P. Marie*, in: Pavel Vlček – Petr Sommer – Dušan Foltýn, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 403.

⁵⁶⁶ *Ibidem*, s. 403.

⁵⁶⁷ Viz Preiss, *Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku* (pozn. 79), s. 133.

⁵⁶⁸ *Ibidem*, s. 133.

pro samotný klášter a jeho poddané založil lékárnu.⁵⁶⁹ Okolnosti přispěly k tomu, že nejméně archivně dokumentovaná je barokizace vlastního opatství v Oseku. Projektantem celého díla se stal stavitel a občan nedalekých Litoměřic původem z oblasti dnešní Itálie Oktavián Broggio (1670–1742). Nejdříve začal se stavbou hospodářských budov, od roku 1704 pracoval na konventu, do kterého začlenil starší kapitulní síň s křížovou chodbou, a po roce 1711 přišla řada na hlavní konventní kostel Nanebevzetí Panny Marie.⁵⁷⁰

Benedikt Littwerig přestavbu pojal vsutku ve velkém stylu a v rozporu s původní tezí zakladatele cisterciáckého řádu Bernarda z Clairvaux (1090–1153), jež kázala střídmost, skromnost a pokoru, investoval do honorářů celé řady nejkvalitnějších umělců, kteří přispěli k utvoření jednoho z nejhonosněji vyzdobených cisterciáckých svatostánek v českých zemích. Štukatér Giacomo Antonio Corbellini se ve službách oseckých cisterciáků dočkal dosud svého největšího uplatnění.⁵⁷¹ Navrhnul nejen celkový program interiérové štukové výzdoby chrámu Nanebevzetí Panny Marie, ale zanechal zde také celofigurální sochařské práce v technice vysoce leštěného štukového mramoru. Mojmír Horyna Corbelliniho osecké dílo právem označil za největší poselství italského postberninismu v českém barokním umění.⁵⁷²

⁵⁶⁹ Ibidem, s. 133.

⁵⁷⁰ Ibidem, s. 133.

⁵⁷¹ Viz Horyna (pozn. 50), s. 148.

⁵⁷² Ibidem, s. 148.

4.10.1. CISTERCIÁCKÝ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Architektura kostela Nanebevzetí Panny Marie v cisterciáckém opatství v Oseku stála již v roce 1713. Tehdy započaly práce v jeho interiérech. Ve shodě s tím se Giacomo Antonio Corbellini do Oseku přestěhoval s celou svou rodinou z Prahy, kde doloženě v únoru roku 1711 pohřbil ve farnosti jezuitského kostela sv. Mikuláše na Malé Straně syna Giuseppeho Giacoma Giorgia Honorandiho a o dva měsíce později pokřtil syna Giovanniho Paola Adalberta.⁵⁷³ Na Jilské ulici číslo popisné 447 v Praze, nedaleko chrámu sv. Mikuláše, vlastnili od roku 1695 osečtí cisterciáci dům.⁵⁷⁴ Zde se Corbellini mohl dozvědět o přestavbě staršího oseckého konventního chrámu, jenž potřeboval kompletní plastickou vnitřní výzdobu, a získat tak potřebné kontakty na objednavatele. Badatelům již dlouhou dobu známou smlouvu, zahrnující kompletní výzdobu kostela Nanebevzetí Panny Marie a dalších konventních budov oseckého kláštera, uzavřel Corbellini s oseckým opatem Benediktem Littwerigem 3. února roku 1713.⁵⁷⁵

Smlouva byla pravděpodobně součástí složky spisů Státního oblastního archivu v Litoměřicích, ve fondu 753 ŘC Cisterciáci Osek, pod signaturou CXIV.1 – Stavba klášterních budov (1705–1725). Tato složka je, bohužel, dlouhodobě nezvěstná a o jejím osudu nám není nic známo.⁵⁷⁶ V současnosti jediný dohledatelný materiál, týkající se Corbelliniho výzdoby budov cisterciáckého opatství v Oseku, představuje soubor jeho přípravných skic této dekorace, uchovaný mimo inventář fondu ŘC Cisterciáci Osek v soukromém vlastnictví.⁵⁷⁷ Jiné dokumenty, vztahující se ke Corbelliniho oseckému dílu, jsem v kartonech fondu oseckých cisterciáků nenalezla.⁵⁷⁸ V Národní galerii v Praze uchovávají terakotový model lavaba, ke kterému patřil identifikační lístek z oseckého kláštera se jménem Giacoma Antonia Corbelliniho jako autora. Tento model ve svém článku v časopise *Arte lombarda* zveřejnil Oldřich J. Blažíček v roce 1966.⁵⁷⁹

⁵⁷³ Viz Matrika zemřelých sv. Mikuláš (pozn. 129), folio 269 recto. – Viz Matrika narozených sv. Mikuláš (pozn. 124), folio 381 verso.

⁵⁷⁴ Viz Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku (pozn. 79), s. 133.

⁵⁷⁵ Viz Opitz (pozn. 18), s. 156. – Viz Horyna (pozn. 50), s. 148. – Viz Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku (pozn. 79), s. 136.

⁵⁷⁶ Děkuji za konzultaci paní archivářce Státního oblastního archivu v Litoměřicích Daniele Brokešové.

⁵⁷⁷ Návrhy a skici Giacoma Antonia Corbelliniho, Soubor plánů mimo inventář Státního oblastního archivu Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Krajská 1, fond 753 ŘC Cisterciáci Osek (1207–1949): Seznam uchovaných skic se nachází v textové příloze číslo 10. Za jeho poskytnutí děkuji panu archiváři Státního oblastního archivu v Litoměřicích Mgr. Petru Kopiczkovi.

⁵⁷⁸ Ani důkladné prohledání několika kartonů fondu ŘC Cisterciáci Osek, doporučených panem Mgr. Petrem Kopiczkou, nepřineslo výsledky v podobě nalezených smluv nebo účetních dokladů k osecké zakázce Giacoma Antonia Corbelliniho.

⁵⁷⁹ Modeletto Giacomo Antonio Corbellini, Archiv Národní galerie v Praze, 142 osobní fond Jan J. Q. Jahn (1739–1802), inv. č. 75, srov. Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 176.

K trojlodní bazilice Nanebevzetí Panny Marie s dvěma nižšími bočními loděmi, výrazným příčným transeptem a protáhlým přímo uzavřeným presbytářem, přiléhá z jižní strany pravoúhlá kaple sv. Kříže. Prostor trojlodí vrší valená klenba s lunetami a transept české placky s kupolí v místě křížení s hlavní lodí. Kapli sv. Kříže také ukončuje kupole.⁵⁸⁰ Giacomo Antonio Corbellini jako hlavní inventar interiérové výzdoby cisterciáckého chrámu v Oseku zaujímal postavení téměř rovné staviteli opatství Oktaviánu Broggiovi.⁵⁸¹ Štukovou dekoraci klenby hlavní lodi kostela dokončil Corbellini již na konci roku 1713, kdy záhy na to do jím vymezených štukových zrcadel malíř Jan Jakub Stevens z Freinfelsu (1651–1730) umístil freskové malby s christologickými výjevy.⁵⁸² Později přišla řada na Václava Vavřince Reinera (1689–1743), který svými freskami doplnil Corbelliniho štuková zrcadla v prostoru transeptu.⁵⁸³

Do světla růžové plochy valené klenby hlavní lodi zasahují světla modré lunety, jež na styčných hranách obíhá bohatá květinová girlanda, složená z trojrozměrných květů a poupat růží, lilií, slunečnic a dalších rostlin, svázaná stuhami. Řadu lunet vyplňují štuková zrcadla tvaru kvadrilobů s freskami Jana Jakuba Stevense, doprovázená akantovými a palmovými rozvilinami a větvoím dubu s plody žaludů. Tuto výplň v lunetách střídají motivy zavíjených kartuší s plastickými lasturami, doplněné akantovými pentlemi, zvonkovitými girlandami a ratolestmi vavřínu.⁵⁸⁴ [77] Ve vrcholu klenby tvoří souvislou řadu oválná štuková okna se Stevensovými freskami, ve výrazně profilovaných lištových bílých rámech, které se na několika místech zalamují a spojují volutami, propletenými akantovou pentlí. V místech sousedících s křížením transeptu a u varhanní kruchty západního průčelí se k centrálním štukovým zrcadlům přidávají čtyři další menší oválná okna s freskovými výjevy, dekorovaná plnplastickými festony vinné révy, dubovým větvoím a akantovými pentlemi. Mezi jednotlivé rámy freskových oken umístil Corbellini skupiny andělů a andílků s arma christi a jejich maskarony na štukových oblacích. Na římsu u paty klenby v místech, kde klenba sbíhá do přízedních lizén, sedí rovněž skupiny těchto nebeských bytostí na bohatých oblačných polštářích. Výrazně profilovanou kordonovou římsu u paty klenby mezi lizénami rytmizují plastické motivy lastur

⁵⁸⁰ Viz Wirth, Osek (pozn. 24), s. 552.

⁵⁸¹ Viz Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku (pozn. 79), s. 136.

⁵⁸² Ibidem, s. 136.

⁵⁸³ Ibidem, s. 133.

⁵⁸⁴ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby hlavní lodi, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

s akantem, dubem, nebo květinové festony.⁵⁸⁵ [78] Ve vítězném oblouku u transeptu Giacomo Antonio Corbellini zavěsil štukovou okrovou na okrajích zlacenou draperii, přidržovanou andílky, s ústředním slunečním kotoučem se zkratkou Kristova jména „IHS“. Stejný baldachýn bez kotouče se nachází ve vítězném oblouku nad varhanní kruchtou u západního průčelí kostela.⁵⁸⁶ [79] Kruchtou samu ve cviklech dekorují reliéfní štukové motivy hudebních nástrojů a notových osnov. Podkruchtí, vyvedené jasně růžovou barvou, zdobí na styčných hranách lunet girlandy z trsů dubových listů, celou plochu podkruchtí pak akantové rozviliny, vavřínové větvoví a páskový ornament.⁵⁸⁷ [80]

Na nižších valených klenbách bočních lodí, polychromovaných růžovou barvou, Corbellini uplatnil střídmejší dekoraci z drobnějších bíle ponechaných vegetabilních prvků. Střídají se zde větve s květy a listy růží, motiv akantu, jeho pentle, akantové zavité rozety, girlandy s dubových listů a vavřínové pruty.⁵⁸⁸ [81] Plochy doplňují skupinky reliéfních andílků na oblacích, andílčí maskarony a štuková zrcadla různých tvarů s freskami Jana Jakuba Stense, jež Corbellini dotvořil palmovými trsy, ovinul girlandami z květů růží, lilií, slunečnic, dubových listů a dalších florálních motivů, svázaných mašlemi.⁵⁸⁹ [82]

Odlišný charakter má výzdoba klenby transeptu a z něj pokračujícího protáhlého přímo ukončeného presbytáře. Plochu klenby presbytáře pokrývá jemně okrová polychromie s bílými štukovými aplikacemi.⁵⁹⁰ [83] Po styčných hranách lunet se táhnou girlandy plastických květů lilií, růží, narcisů, akantových pentlí a vavřínu. Štuková zrcadla oválných tvarů ve vrcholu klenby a střídavě v lunetách rámuje nakupené motivy květinových festonů, akantových, vavřínových, dubových, palmových větvoví a lastur, se skupinami andělů iluzivně přidržujícími freskové výjevy.⁵⁹¹ [84] V místě křížení transeptu a hlavní lodi se zdvíhá z půdorysu čtverce oválná kupole na pendantivech. Řadu oken tvaru volských ok se supraportami, doplněnými lasturami, maskarony andílků, zvonkovitými festony a větvovími dubu a vavřínu, rytmizují iluzivní štuková žebra z drobných trsů

⁵⁸⁵ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby hlavní lodi, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁸⁶ Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn u varhanní krucht, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁸⁷ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba varhanní krucht, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁸⁸ Giacomo Antonio Corbellini, klenba kaple boční lodi, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁸⁹ Giacomo Antonio Corbellini, detail klenby kaple boční lodi, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁰ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby presbytáře, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹¹ Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby klenby presbytáře, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

dubových listů. Kupoli ukončuje lucerna se štukovými lasturami a freskovým výjevem malých andělů. Bohatou dekoraci mají také pendantivy pokryté reliéfním andílkou v oblacích.⁵⁹² [85] Centrální kupoli po stranách svírají dvě boční ramena transeptu s kruchtami chórových varhan, završené českou plackou se soustavou centrálního kruhového zrcadla a čtyř sousedících oken s freskami Václava Vavřince Reinerja. Zbylý prostor pokrývá stejný systém štukové výzdoby, jako valenou klenbu presbytáře.⁵⁹³ [86] Kordonovou římsu bohatého profilování průběžně přerušují plastické motivy lastur, kartuší a vegetabilních festonů se stříbrnou polychromií.⁵⁹⁴ [87]

V interiéru baziliky Giacomo Antonio Corbellini instaloval na pilířích hlavní lodi baldachýny, nesené postavami andělů, jež poskytly přístřešek závěsným olejomalbám většinou oválného tvaru od Václava Vavřince Reinerja a Jana Kryštofa Lišky (1650–1712).⁵⁹⁵ [88] Pod vedením Corbelliniho a sochaře J. J. Profta vznikla také výzdoba hlavního a postranních oltářů s tordovanými sloupy či mohutnými pilíři s nízkými patkami a zlacenými kompozitními hlavicemi. Oltáře nesou bílé štukové sochy a sousoší andělů a svatých.⁵⁹⁶ [89] Corbellini svá figurální díla s oblibou halí do iluzivní draperie, která vychází z tradic žáků Gian Lorenza Berniniho. Svatí gesty a výrazy tváří navazují kontakt s výjevy oltářních obrazů a navozují vypjatou emocionální atmosféru.⁵⁹⁷ [90] Corbellini štukovými sochami proroků osadil také řadu dřevěných zpovědnic v bočních kaplích.⁵⁹⁸ [91]

Samostatným prostorem zcela jiného charakteru je čtvercová boční „umrlčí“ kaple sv. Kříže, stylizovaná do umělé jeskyně neboli grotty. Celý prostor vrší oválná kupole ukončená lucernou.⁵⁹⁹ [92] Do trojúhelných výsečí mezi jejími žebry z motivů lebek a kostí Corbellini umístil basreliéfy se scénami kalvárie. Protagonisté vypjatých scén mají velice expresivní výraz patosu a celkové pojetí výjevů dobře souzní s architektonickou

⁵⁹² Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kupole v křížení transeptu, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹³ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby transeptu, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁴ Giacomo Antonio Corbellini, kartuše na římsě, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁵ Giacomo Antonio Corbellini, anděl nesoucí baldachýn, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁶ Giacomo Antonio Corbellini, postranní oltář, 1713, štukový mramor, štuk, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁷ Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁸ Giacomo Antonio Corbellini, prorok Daniel, 1713, štuk, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁵⁹⁹ Giacomo Antonio Corbellini, kupole kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

formou kaple, vycházející z děl architekta Francesca Borrominiho (1599–1667).⁶⁰⁰ [93] Basreliéfy se plynule iluzivně vynořují z povrchu kupole s divadelními gesty, poutajícími zrak pozorovatele.⁶⁰¹ [94] Některé části dostávají zcela trojrozměrný charakter.⁶⁰² [95] Corbellini postavy nakupil v reliéfním plánu za sebou a tím pomocí perspektivní zkratky umocnil dojem trojrozměrnosti.⁶⁰³ [96] V lucerně kupole zanechal holubici Ducha Svatého.⁶⁰⁴ [97] Oltářní menzu s Ježíšem na kříži osadil po stranách postavami modlících se okřídlených andělů.⁶⁰⁵ [98] Do stěn celé kaple pak zabudoval motivy lebek, kostí a reliéfních postav „mrtvých.“ Poselství celé výzdoby kaple se nese v duchu zmrtvýchvstání, posledního soudu, nebo také času, který vždy odhalí pravdu.⁶⁰⁶

Vrcholem umění Giacoma Antonia Corbelliniho v zemích Koruny české jsou dva protějškové náhrobky zakladatelů oseckého kláštera z roku 1717. Nachází se u stěn v severní a jižní boční lodi kostela, v úrovni hlavního oltáře. Díla Corbellini zhotovil v technice leštěného štukového mramoru a to jak samotnou architekturu náhrobků, tak jejich plnofigurální sochařské osazení. První kenotaf patří vnukovi druhého zakladatele kláštera Slávkovi I. Hrabšicovi, který vykonával funkci zdejšího opata mezi lety 1234 až 1239. V roce své smrti 1249 byl pohřben v oseckém chrámu pod podlahu hlavní lodi před presbytář ke svým předkům.⁶⁰⁷ Těm Corbellini souběžně vytvořil protilehlý náhrobek Hrabšiců, zakladatelů kláštera. Ostatky zmíněných osob, opata Slávka a členů rodu Hrabšiců, údajně uložili po dokončené barokizaci oseckého konventního kostela do prohlubní za Corbelliniho přízední náhrobky.⁶⁰⁸

Tumba opata Slávka stojí na výrazně profilovaném soklu. Na monumentálním sarkofágu sedí mladá ženská postava alegorie Spravedlnosti, zahalená v bohatě řasené dlouhé zvlněné drapérii.⁶⁰⁹ [99] V natažené pravé ruce drží váhy, na nichž umístěný kalich převážil korunu na opačném rameni. Levou rukou na klíně přidrží otevřenou knihu, na které leží vysoká biskupská mitra. Na krku Spravedlnosti visí masivní oválný medailon. Na levé straně se o náhrobek opírá mladá ženská postava personifikace Štědrosti, jež v mušli

⁶⁰⁰ Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶⁰¹ Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶⁰² Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶⁰³ Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶⁰⁴ Giacomo Antonio Corbellini, holubice Ducha Svatého, kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶⁰⁵ Giacomo Antonio Corbellini, oltář Kristova ukřížování, kaple sv. Kříže, 1718, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶⁰⁶ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 174.

⁶⁰⁷ Viz Hocková, Náhrobky, náhrobníky a epitafy (pozn. 72), s. 15.

⁶⁰⁸ Ibidem, s. 16.

⁶⁰⁹ Giacomo Antonio Corbellini, náhrobek opata Slavka z Oseka, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, severní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

podává levou rukou peníze malému nahému chlapci, který po nich prosebně natahuje ruce. Na pravé straně sarkofágu sedí malý anděl, hledící směrem dolů na větve vinné révy s plody hroznů, vinoucí se po přední straně rakve. Čelo tumby směrem k očím diváka dekoruje mohutná černě polychromovaná volutová kartuš se zlatým latinským nápisem, přeloženým: „*Zde uloženy kosti Slávka, biskupa pruského, opata tohoto místa a profesa, který pochází od zakladatelů, a jež velmi štědře zvětšil počáteční vklady. Žil kolem roku 1260, očekávaje v naději blažené vzkříšení a příchod velkého Boha.*“⁶¹⁰ Corbelliniho postavy alegorií vykazují shodné rysy s personifikacemi Cesara Ripy v jeho *Iconologii*, bibli ikonografických předloh, vydané poprvé v roce 1593 a poté v mnoha pozdějších reedicích.⁶¹¹ Corbellini ovšem své alegorie ztvárnil, zejména co se týče jejich atributů, odlišným způsobem. Pro své zosobnění Spravedlnosti vybral z Ripou uvedených symbolů náhrdelník kolem krku „zobrazující vyřezávané oko“ a váhy v ruce.⁶¹² Korunu, kterou má podle Ripy Spravedlnost na hlavě, umístil Corbellini na váhy, kde ji převažuje kalich, symbol víry.⁶¹³

Zřejmě šlo o přání objednavatele díla opata Benedikta Littweriga, který jako osoba duchovního stavu chtěl vyjádřit převahu spravedlnosti duchovní nad spravedlností světskou, a tím vítězství duchovního života nad světským. Také otevřená kniha, kterou Spravedlnost drží v levé ruce spolu s biskupskou mitrou, jež upozorňuje na duchovní biskupskou hodnost opata Slávka I. Hradišice, může být symbolem víry. Personifikace Štědrosti Giacoma Antonia Corbelliniho nemá u Cesara Ripy žádný ekvivalent.⁶¹⁴ [100] Anděl sedící na pravé straně osekého sarkofágu držel v minulosti atributy určující jeho ikonografickou identitu, ovšem v současnosti poškozená socha své atributy nemá. Mohl svírat například symboly smrti a ubíhajícího času, jako přesýpací hodiny nebo hořící pochodeň.⁶¹⁵ Větve vinné révy na čele tumby symbolizují kontinuitu a pokračování odkazu zakladatelů kláštera, rodu Hradišiců, a tím věčný život a konečné vzkříšení. Původně Giacomo Antonio Corbellini nepracoval s myšlenkou výrazného figurálního osazení na tomto náhrobku. Skica dochovaná v litoměřickém archivu ve fondu osekých cisterciáků

⁶¹⁰ „*HIC RECONDUNTUR OSSA ZLAWCONIS EPISCOPI PRUSSIAE HUIUS LOCI ABBATIS ET PROFESSI EX FUNDATORIBUS DESCENDENTIS AUGMENTATORIS FUNDATIONUM MUNIFICENTISSIMI VIXIT CIRCA ANNUM MCCLV EXPECTANS SPEM BEATAE RESURRECTIONIS ET ADVENTUM MAGNI DEI.*“ srov. Hocková, Náhrobky, náhrobníky a epitafy (pozn. 72), s. 16.

⁶¹¹ Cesare Ripa, *Iconologia*, Siena 1613.

⁶¹² *Ibidem*, s. 294–296.

⁶¹³ *Ibidem*, s. 230–231.

⁶¹⁴ Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Štědrosti na náhrobku opata Slávka z Oseka, 1717, štukový mramor, severní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶¹⁵ Viz Hocková, Náhrobky, náhrobníky a epitafy (pozn. 72), s. 18.

ukazuje na sarkofágu dva sedící andílky, kteří kolem volutové nápisové kartuše drží mitru a biskupskou berlu, poukazující na církevní hodnost opata Hrabšice.⁶¹⁶ Tento návrh se pravděpodobně řídil výškovým omezením, daným parapetem vzadu stojícího okna. Omezení zřejmě po dohodě s opatem Littwerigem štukatér nerespektoval a výsledná realizace přesahuje výšku okna.

Protěší náhrobek u stěny jižní boční lodi, zasvěcený Hrabšicům, zakladatelům oseckého kláštera, sestává ze sarkofágu na vysokém profilovaném podstavci a obelisku tvaru pyramidy, který symbolizuje věčný život a vzkříšení.⁶¹⁷ [101] O levou stranu tumbly se opírá mohutná postava polonahého starce s dlouhými stylizovanými vousy prezentující Krona, boha plynoucího času.⁶¹⁸ [102] Na víku polo leží ženská figura, zahalená do našasené draperie s kápí přes hlavu, jež opírá tvář o pravou ruku a v levici drží lidskou lebku. Jde o alegorii Meditace⁶¹⁹ nebo také Kontemplace a kontemplativního života.⁶²⁰ [103] Mezi obě personifikace Corbellini umístil vojenskou přilbici jako symbol života aktivního. Vpravo na víku malý andílek přidržuje volutovou zlacenou kartuši s latinským textem stručně shrnujícím historii založení kláštera a jeho změn: „... *pod ochranou boží a přízně krále dosud trvá, který tento památník vystavěl na věčnou vděčnost svým zakladatelům a dobrodincům.*“⁶²¹ Na čele sarkofágu směrem k očím diváka se nachází volutová černě polychromovaná kartuš se zlatým latinským nápisem, v překladu znějícím: „*Duše našich zakladatelů a dobrodinců, jejichž kosti odpočívají zde i jinde, pro boží milosrdenství ať spočinou v pokoji.*“⁶²² U spodní hrany kartuši doplňuje lebka s netopýřími křídly, znak noci a smrti.⁶²³ Ve vrcholu obelisku vyváženou kompozici dotvářejí další personifikace.⁶²⁴ [104] Větší okřídlený anděl Vítězství se pravou rukou přidržuje hada obtočeného kolem špice pyramidy, jenž si požívá vlastní ocas. Tento Úroboros je symbolem věčnosti. V levici anděl třímá vavřínový věnec vítězství. Za hadovo tělo visí na přední straně obelisku volutová kartuš, nesoucí latinský text, přeložený: „*Jejich těla v*

⁶¹⁶ Viz Horyna (pozn. 50), s. 149–150.

⁶¹⁷ Giacomo Antonio Corbellini, náhrobek zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶¹⁸ Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Času na náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců, 1717, štukový mramor, polychromie, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶¹⁹ Viz Royt (pozn. 55), s. 68.

⁶²⁰ Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Kontemplace na náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců, 1717, štukový mramor, polychromie, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

⁶²¹ Viz Royt (pozn. 55), s. 68.

⁶²² „*ANIMAE FUNDATORUM ET BENEFACITORUM NOSTRORUM QUORUM OSSA HIC ET ALIBI QUIESCUNT PER MISERICORDIAM DEI REQUIESCANT IN PACE.*“ srov, Hocková, Barokní náhrobky zakladatelů a dobrodinců (pozn. 72), s. 13.

⁶²³ Viz Royt (pozn. 55), s. 68.

⁶²⁴ Giacomo Antonio Corbellini, detail náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek.

*pokoji byla pohřbena a jméno jejich žije od pokolení do pokolení, Kazatel, kap. 44.*⁶²⁵ Malý anděl Fámy, usazený nejvýše vrcholu obelisku, s polnicí v ruce ukazuje na žalm psaný do tvaru kruhu: „*Spravedliví budou ve věčné slávě.*“⁶²⁶

Giacomo Antonio Corbellini se při tvorbě tohoto díla inspiroval náhrobkem Jana Václava Vratislava z Mitrovic (1670–1712) z let 1714 až 1716, umístěným v kostele sv. Jakuba Většího v Praze na Starém Městě.⁶²⁷ Na práci architekta Johanna Bernharda Fischera z Erlachu (1656–1723) a sochaře Ferdinanda Maxmiliána Brokofa (1688–1731) se Corbellini mohl jít podívat do pražského kostela v roce 1716, kdy musel v hlavním městě českých zemí dosvědčit legitimní narození a svobodný původ architekta Bartolomea Scottiho.⁶²⁸ Pojetí Brokofova Krona s přesýpacími hodinami se liší od Corbelliniho způsobu ztvárnění Času, především v poloze psychologické. Zatímco Brokofův Kronos svým výrazem zračí neúprosnost nebožtíkova osudu, Corbelliniho zosobnění Času vyjadřuje soucit s údělem mrtvého i svým vlastním a smíření se smrtí. Spolu s Corbelliniho alegorií Kontemplace představuje němé poselství zakladatelů oseckého kláštera. Tyto skvělé muže sice odnesla zdánlivě triumfující smrt, prezentovaná lebkou s křídly netopýra v čele oseckého náhrobku, ale jejich odkaz v podobě existujícího kláštera a jeho prostřednictvím šířícího se slova božího přetrvá na věky. Zvítězí tak ve slávě boží, jak upozorňují Corbelliniho postavy Vítězství a Fámy ve vrcholu pyramidálního obelisku, jehož symbolický tvar sám o sobě značí věčný život.

Corbelliniho verze oseckého náhrobku zakladatelů měla dlouhou genezi a promlouval do ní jistě také sám objednavatel opat Benedikt Littwerig. Na první přípravné skice náhrobku vidíme původní myšlenku štukatéra, který Krona pojal jako okřídleného starce, ulehajícího na levé straně víka sarkofágu s kosou, přesýpacími hodinami a pravděpodobně deskami desatera. Uprostřed postavy Fámy a anděla drží nápisovou kartuši doprovázenou lebkou s překříženými hnáty. Ve vrcholu trojúhelné kompozice ční latinský kříž. Celé pojetí architektury má daleko menší rozměr daný výškou parapetu okna v zamýšleném místě osazení. Trojúhelná dispozice se zde již akcentuje figurou malého plačícího anděla sedícího na pravé straně rakve.⁶²⁹ Druhá skica již ukazuje menší pyramidální obelisk s klečícím Kronem na levé straně se srpem v ruce, na pravé straně s

⁶²⁵ „*CORPORA IPSORUM IN PACE SEPULTA SUNT ET NOMEN EORUM VIVIT IN GENERATIONEN ET GENERATIONEM. ECCLES. CAP. 44.*“ srov. Hocková, Barokní náhrobky zakladatelů a dobrodinců (pozn. 72), s. 13.

⁶²⁶ „*IN GLORIA AETERNA ERUNT IUSTI.*“ srov. ibidem, s. 13.

⁶²⁷ Viz Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku (pozn. 79), s. 136.

⁶²⁸ Viz Svědectví štukatérů (pozn. 95), signatura AMP PPL IV – 22897.

⁶²⁹ Viz Horyna (pozn. 50), s. 150, srov. textovou přílohu 10.

malým andělem a ve vrcholu obelisku s andílkem a s kartuší, do které personifikace okřídlené Fámy zapisuje skutky zakladatelů.⁶³⁰

Výsledné dílo méně zdůrazňuje realitu nevyhnutelné smrti. Kronos přišel o své atributy srpu i přesýpacích hodin a stal se z něj okřídlený stařec smířeně a soucitně čekající na poslední soud. Realizovanou figuru Kontemplace s lebkou v pravici a vojenskou přilbicí vedle ní, si jistě vyžádal opat Littwerig. Část brnění připomíná světské hodnosti klášterních fundátorů z rodu Hrabišiců, které byly neodmyslitelnou součástí aktivního života skutečných šlechticů. U sochy Kontemplace se nechal Corbellini částečně inspirovat pražským náhrobkem šlechtice Jana Václava Vratislava z Mitrovic, kde Kontemplace v podobě mladé ženy klečí u paty sarkofágu v gestu silného duševního pohnutí. Z rukou Corbelliniho vzešla žena, jež v tichém zamyšlení očekává poslední soud. Mitrovickou pyramidu doprovází okřídlená Fáma s polnicí a sochu ležícího Jana Vratislava Mitrovského drží na rakvi v náručí oděná žena, která v levici pozvedá vavřínový věnec slávy. Giacomo Antonio Corbellini svou alegorii Vítězství či Slávy s vavřínovým věncem v rukou zavěsil o hada Úroborose, neboli Věčnost a personifikaci Fámy zosobnil malým okřídleným andělem s polnicí.

Koncepce Corbelliniho náhrobků dobrodinců oseckého kláštera není v českém barokním prostředí obvyklá. Štukatér jistě vycházel ze starších vzorů sepulkrální plastiky po roce 1640 v Římě, kde se asymetrické, přesto však vyvážené figurální náhrobky s alegorickými postavami, vyskytují téměř v každém kostele.⁶³¹ V zemích Koruny české se tyto památníky mecenášů a zakladatelů starých klášterů objevily ve vlně tzv. barokního historismu po třicetileté válce, kdy se zpustošené katolické řády pokoušely pomocí přestaveb svých klášterů a budování pomníků, navázat na tradici, historickou kontinuitu a duchovní dědictví svých předchůdců.⁶³² Stejnou intenci měli také osečtí cisterciáci, kteří Corbellinimu zajistili dlouhou pracovní náplň, jež neskončila v interiérech samotného konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie, ale týkala se i jiných klášterních prostor.

⁶³⁰ Ibidem, s. 150, srov. textovou přílohu 10.

⁶³¹ Viz Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 174.

⁶³² K tématu srov. Jitka Šašková, *Barokní náhrobky středověkých zakladatelů klášterů* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2014.

4.10.2. KAPLE SV. KATEŘINY A REFEKTÁŘ CISTERCIÁCKÉHO KLÁŠTERA

Na severní straně areálu cisterciáckého kláštera v Oseku stojí malý kostel sv. Kateřiny, který je dnes častěji označován jako kaple. Původně šlo skutečně o gotickou kapli, jež vznikla ve 13. století jako součást klášterního špitálu. V 17. století, v důsledku devastace kláštera za třicetileté války, sloužila jako sýpka až do její částečné obnovy provedené opatem Vavřincem Knittlem Scipiem (1611–1691). Nastupující opat Benedikt Littwerig kapli zahrnul do rozsáhlé barokizace cisterciáckého opatství litoměřickým stavitelem Oktaviánem Broggiem.⁶³³ Souběžně s přestavbou štukatér Giacomo Antonio Corbellini, autor plastické štukové výzdoby cisterciáckého konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie, zhotovil mezi lety 1713 až 1718 bohatou štukovou dekoraci malého svatokateřinského kostela, ve stejném duchu jako štukaturu velkého konventního chrámu. Jediná loď kaple sv. Kateřiny má křížovou klenbu o třech polích, mladší presbytář a sakristie pak valenou klenbu s lunetami. Styčné hrany výsečí Corbellini zvýraznil bohatými vegetabilními girlandami a do jejich ploch vložil nízké štukové reliéfy s výjevem ze života sv. Kateřiny.

Zvláštní Corbelliniho práci v tomto svatostánku představuje boční oltář sv. Eustacha ve výklenku jižní stěny lodí.⁶³⁴ K realizaci oltáře se dochovala Corbelliniho skica ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích, která pravděpodobně posloužila jako podklad pro uzavření dnes nezvěstné smlouvy na osecké dílo s opatem Benediktem Littwerigem v roce 1713.⁶³⁵ Štukatér se s menšími obměnami držel svého původního návrhu. V hlubokém segmentovém výklenku, rámovaném bohatou vegetabilní girlandou s plastickou mušlí ve vrcholu, na zadní stěně Corbellini vytvořil v lehkém basreliéfu iluzivní průhled do krajiny s rostlinami, jelenem a s postavou okřídleného oděného anděla, jenž z výklenku upírá zrak na pozorovatele. Ve vrcholu segmentu na zadní stěně umístil skupinu malých andílků v oblacích. Celé pozadí scény značně poznamenala a znehodnotila pozdější neadekvátní úprava a přemalba, rušící dojem celého díla. Ústřední postava římského vojevůdce sv. Eustacha, oděná do brnění s expresivní berniniovskou draperií, hledí směrem vzhůru k nebeské scéně. Corbelliniho skica ukazuje figuru Eustacha jako součást pozadí ve výklenku. Výsledná práce se odpoutala od zadního reliéfu. Vypjatě

⁶³³ Viz Wirth, Osek (pozn. 24), s. 554.

⁶³⁴ Viz Blažíček, Sochařství baroku (pozn. 25), s. 163.

⁶³⁵ Viz Návrhy a skici Giacoma Antonia Corbelliniho (pozn. 577), srov. textovou přílohu 10: na rubu skici se nachází text: „*PRO HOC LABORE DESIDERAT 200 FL*“ tedy „*Za tuto práci si přeji 200 zlatých.*“ srov. Horyna (pozn. 50), s. 149.

expresivním Eustachovým výrazem Corbellini vyjádřil moment obrácení pohanského vojáka v křesťana. Inspirační zdroj Giacomo Antonio Corbellini našel ve scéně oltáře *Noli me tangere* v kostele San Domenico e Sisto v Římě, z rukou Antonia Raggiho (1624–1686) podle návrhu jeho učitele Gian Lorenza Berniniho z roku 1650.⁶³⁶ Především podání draperie a postavení Eustacha v lehkém kontrapostu Corbellini přejal z Raggiho figury Ježíše Krista.

V oseckém konventu, který stavitel Oktavián Broggio budoval mezi lety 1704 až 1711, se Giacomo Antonio Corbellini se svým uměním uplatnil v prostoru obdélného refektáře na jižní straně ambitu.⁶³⁷ [105] Štukatér krátce po roce 1713 křížovou klenbu refektáře o pěti polích na žebrech dekoroval girlandou z trsů dubových listů, jež na příporách vytvořila bohatý plastický ornament. Růžově polychromovanou plochu klenby vyplňují bíle vyvedená okna tvaru kvadrilobů, zdobená palmovými a akantovými motivy. Čelo klenby naproti vchodu do refektáře Corbellini osadil okrovým štukovým baldachýnem, neseným malými andílky. Závěs dnes tvoří přístřešek visícímu dřevěnému kříži s postavou ukřižovaného Krista.⁶³⁸ [106] Nad čtyřmi vchody do klášterní jídelny Corbellini vytvořil plastické supraporty s prohnutými římsami nad medailony s profily rytířů, prezentujícími členy rodu Hrabšiců.

Všechny osecké realizace Giacoma Antonia Corbelliniho se svou živostí a expresivností nesou v duchu barokního iluzionismu postberniniovské školy italského umění. Corbelliniho ornamentální část práce, zahrnující především vegetabilní dekor a v menší míře stylizovaný páskový ornament, vyniká nejvyšším mistrovstvím, jakého lze ve štukatérském řemesle dosáhnout. Corbelliniho sochařské realizace se pohybují od polohy velmi kvalitních prací do oblasti lehce nevyvážených kompozic a proporcí postav. Nelze předpokládat, že tak obrovské dílo, které svým jménem Corbellini v oseckém cisterciáckém opatství zanechal, realizoval zcela sám. Se zakázkou mu pomáhala početná dílna pomocníků, čímž lze vysvětlit místy kolísající kvalitu figurálních realizací. Hodnotu vlastní práce Corbellini prokázal dvěma náhrobky Slávka z Oseka a dobrodinců kláštera z rodu Hrabšiců. Dokázal více než slepě kopírovat vzory starších děl a ikonografických příruček. Po dohodě s objednavatelem do svých prací vkládal vlastní originální myšlenky, které jsou v konečném výsledku tím nejlepším důkazem schopností štukatéra, kterého

⁶³⁶ Ibidem, s. 149.

⁶³⁷ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby refektáře, 1713, štuk, polychromie, konvent cisterciáckého opatství, Osek.

⁶³⁸ Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba čelní stěny refektáře, 1713, štuk, polychromie, konvent cisterciáckého opatství, Osek.

naposledy v Oseku zaznamenává zápis osecké kroniky z roku 1718: „*Usazen byl u nás s celou svou rodinou Antonio Corbellin, štukatér, dokud samozřejmě nedokončil svou práci v celé bazilice. Odnosl s sebou velkou částku peněz, kterou v minimálním množství utrácel po dobu šesti let, pro velkou hospodárnost zvítězil šetrností nad spotřebou. Náš Požehnaný Ital.*“⁶³⁹ Téhož roku se štukatér Giacomo Antonio Corbellini odebral spolu se svou rodinou do Ludwigsburgu v oblasti dnešního Württemberku. V sídelním městě vévody Eberharda Ludwiga spolu se svým švagrem štukatérem a architektem Donatem Giuseppem Frisonim pracoval již v době působení v oseckém opatství. V roce 1718 však nadobro opustil země Koruny české a započal druhou etapu své umělecké kariéry, která se rozvíjela v oblastech dnešního Německa.

⁶³⁹ „*Dissedit a nobis cum tota Sua familia D. Antonio Corbellinj Stucatorius noster, dum scil(icet) De Suo labore totam Basilicam nostro perfecisset. Avexit secum notabilem Summam pecuniae cuius minimam quantitatem per sex annos commoratus, propter multam parsimoniam et Victus frugalitatem consumpsit. NB. Italus.*“ viz Opitz (pozn. 18), s. 151, srov. Blážíček, Giacomo Antonio Corbellini (pozn. 33), s. 174.

6 ŠTUKATÉR GIACOMO ANTONIO CORBELLINI V KONTEXTU

DOBY

Štukatér Giacomo Antonio Corbellini během dvaceti let umělecké činnosti v českých zemích mezi lety 1698 až 1718 vytvořil řadu velmi kvalitních výzdobných programů v kostelech, jejich kaplích, klášterních konventech a světských aristokratických stavbách. V mnoha ohledech byl typickým příslušníkem své generace. Opustil rodné městečko Laino v údolí Valle d'Intelvi v dnešní Lombardii a jeho první známá archivní stopa pochází z roku 1700. Nacházel se v kruhu svých krajanů ve Vídni, kde doufal v brzké pracovní uplatnění, jako již několik generací italských umělců před ním. Třicetiletá válka, odehrávající se v první polovině 17. století, silně poznamenala celý evropský kontinent. Zanechala za sebou mnoho zničených budov světských i duchovní a zvýšila poptávku po kvalifikovaných řemeslnících a výtvarnících. V následujících desetiletích se šlechta i církevní hodnostáři předháněli v mecenášských počínech a obnovovali své paláce, zámky, kostely a klášterní opatství. K jejich požadavkům se jim ovšem nedostávalo kvalitních umělců.

Během druhé poloviny 17. století nové impulzy do všech uměleckých odvětví přinesli emigrující pracovníci z oblasti dnešní severní Itálie a švýcarského kantonu Ticino, kteří jsou dnes souhrnně nazýváni jako ticinští mistři. Štukatér Giacomo Antonio Corbellini následoval příklad svých předků i současníků, když celou svou kariéru věnoval projektům v oblastech mimo své rodiště. První dvě desetiletí ze své více než čtyřicetileté pracovní aktivity působil na Moravě a v severozápadních Čechách. Štukatérskému řemeslu v zemích Koruny české již v dobách renesance dominovali jeho krajané a zůstalo tomu tak až do vyčerpání podmětů barokního slohu. Renesance v 16. století využívala dekorativní vlastnosti štukatury povětšinou jako prvku rytmizujícího a zvýrazňujícího architektonickou plochu. V baroku se štukový ornament stal více nezávislým a mnohdy vystoupil z architektury jako samostatný a svébytný plastický výtvar, jenž nejčastěji doprovázel nástropní a nástěnnou freskovou výzdobu. Z interiéru postaveného či přestavěného v barokních intencích se tak stalo souborné dílo, kde se hranice jednotlivých uměleckých odvětví prolínaly.

Realizace Giacoma Antonia Corbelliniho v českých zemích spadají do období vyvrcholení italských tendencí ve štukatérském umění. Toto období mnohdy badatelé označovali jako vrcholné baroko: „*V prvním desetiletí 18. věku vystupňovaly se u nás*

všechny tendence velkého, radikálního baroku do krajnosti; všechno spěje k patetické nadsázce, k dramatickému výrazu vzníceného citu, podobenství síly a pohybu, k imponující pádnosti, k velikosti a nádheře, k monumentálnímu gestu. ... Tuto situaci lze v architektuře, plastice i malbě pozorovati více či méně zřetelně až na skloněk první čtvrti 18. věku.⁶⁴⁰

Všichni ticiňší mistři, jež se vydali velmi nejistou cestou neustálého stěhování, hledání uplatnění a nových objednavatelů, v cizích zemích udržovali kontakty se svými příbuznými pro lepší přehled o aktuálních stavebních projektech a případné získání pracovních kontaktů. Giacomo Antonio Corbellini pravděpodobně již před tím, než se objevil v roce 1700 ve Vídni, zapsaný ve vídeňském cechu svobodných štukatérů, navázal vztahy se svým švagrem Donatem Giuseppem Frisonim, architektem Giovannim Battistou Alliprandim, architektem Bartolomeem Scottim, a později při svém působení v dnešním Německu zetěm Carlem Inocenzem Carlonim, synovcem Donatem Riccardem Rettim a dalším širším příbuzenstvem.⁶⁴¹ Jak ve svém článku předeslala v roce 1991 Maria Luisa Gatti Perer, Corbellini spolu se svými krajany vytvořili jakousi „obchodní uměleckou buržoazii.“⁶⁴² Tito spolupracující umělci hledali, řešili a realizovali své zakázky vskutku podnikatelským způsobem.

Corbelliniho objednavatelé, stejně jako u jeho kolegů, pocházeli z řad bohatých šlechticů a církevních řádů. Ve službách Leopolda Ignáce Josefa III. knížete z Dietrichsteinu, který Corbelliniho pravděpodobně přivedl z Vídně do Mikulova a poté zaměstnával mezi lety 1698 až 1708, působil štukatér zpočátku především jako restaurátor. Až později podle dochovaných pramenů dostával úkoly, které souvisely se samostatnou vlastní štukovou výzdobou.⁶⁴³ Z účetních záznamů se dovídáme, že Corbellini, jenž pracoval na několika projektech současně, měl k ruce pomocníky a nejednou působil jako prostředník k dodání materiálů a potřebných věcí k jednotlivým realizacím.⁶⁴⁴ Zorganizoval si dílnu, která na základě dohodnuté smlouvy s financovatelem, zajistila zhotovení zakázky podle jeho přání. Cenné svědectví podává například dopis libochovické hejtmanské kanceláře pro knížete Dietrichsteina z roku 1706: „Pozdrav knížecí milosti,

⁶⁴⁰ Oldřich J. Blažíček, *Rokoko a konec baroku v Čechách*, Praha 1948, s. 11.

⁶⁴¹ „V tomto kontextu rodinné strategie a vztahy s dalšími intelveskými umělci (rodinnou Alliprandi, Barberini, Corbellini, Retti, Carloni, Bolla) hrají ústřední roli v rozvoji kariéry rodinných příslušníků a nabízí zajímavý klíč k pochopení jejich pohybu zejména v cizích zemích.“ Marco Leoni, Gli Scotti di Laino: precisazioni e nuove acquisizioni, *Arte lombarda* I–II, 2011, s. 51, srov. Amalia B. Brini, Carlo Innocenzo Carloni. Un artista fra barocco lombardo e barocco europeo. Qualche opera inedita o poco nota, *Arte lombarda* XCVIII–XCIX, 1991, s. 163–164.

⁶⁴² Viz Perer (pozn. 49), s. 8.

⁶⁴³ Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I, II (pozn. 190).

⁶⁴⁴ Ibidem.

instrukce je zcela mikulovským štukatérem Antoniem Korbelinim v libochovické knížecí špitální kapli splněna, podle Vaší nejvyšší knížecí milostí milostivě schváleného náčrtu, oltářní rám s 2 samostatně stojícími štukovými anděly. Za to smluvených dobrých patnáct zlatých bude zaplaceno ...“.⁶⁴⁵ Kníže Dietrichstein, nepřítomen v Libochovicích, chtěl mít jasnou představu o dnes nedochovaném oltáři, který doplnil interiér kaple místního panského špitálu. Z výsledných Corbelliniho realizací nelze odečíst objednavatelův osobní požadavek na jejich vzhled, proto není žádoucí pohlížet na práci Corbelliniho jako čistě samostatnou invenci. Musel se často podřídit požadavkům mecenáše, které se snažil usměrňovat, ale konečné rozhodnutí patřilo zadavateli.

Největší odkaz Corbelliniho, vzniklý z finanční podpory Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu, představuje kompletní vnitřní výzdoba kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné. Kladné kritiky se Corbellinimu dostalo za bravurně zvládnuté iluzivní štukové draperie, které stejně jako štukatérova reliéfní i plastická tvorba vychází z děl Gian Lorenza Berniniho a jeho žáků, především Antonia Raggiho (1624–1686), Camilla Rusconiho (1654–1728) a Antonia Gherardiho (1638–1702).⁶⁴⁶ Corbelliniho práce po několika dalších zastávkách na Moravě vyvrcholila v severočeském Oseku v konventním chrámu cisterciáckého opatství Nanebevzetí Panny Marie. Svým uměleckým výrazem a expresivními gesty figurální složky štukatury podléhal během vývoje bádání časté kritice. Mnozí badatelé viděli v jeho tvorbě prázdnotu potřebu nadnesených gest bez hlubšího obsahu. Jeho projev hodnotili jako samoučelný záměr ohromit pozorovatele. Tato snaha je jistě v pojetí figur, postav andělů a svatých přítomná, ovšem pro její pochopení musíme zohlednit přání objednavatele a v neposlední řadě také dobový kontext.

Nejčastěji historici umění Giacoma Antonia Corbelliniho uváděli jako méně nadaného současníka Baldassara Fontany (1661–1731). Štukatér a sochař, jenž pocházel z dnes ticinského Chiassa, nastoupil na uměleckou scénu v českých zemích ve službách olomouckého biskupa Karla II. z Liechtensteinu-Kastelkorna (1623–1695) a premonstrátů v Klášterním Hradisku u Olomouce před rokem 1690. Do štukatury vnesl iluzivní realistické prvky tvorby Gian Lorenza Berniniho skrze díla žáka Antonia Raggiho. S touto formou na Moravě ve štukatérském řemesle dominoval.⁶⁴⁷ Jako první uplatnil ve velké míře vegetabilní motiviku s akantovou rozvilinou a figurální složku v podobě malých andílků s girlandami, zakomponovanými společně do jednoho celku s doprovodnou

⁶⁴⁵ Viz Účty Nadace panského špitálu (pozn. 405), nefoliováno, 25. říjen 1706, srov. plný text dokumentu v textové příloze 9.

⁶⁴⁶ Viz Horyna (pozn. 50), s. 148.

⁶⁴⁷ Viz Stehlík, Barokní sochařství (pozn. 8), s. 22–23.

malířskou výzdobou. Shodně s Corbellinim zhotovoval kostelní oltáře římského typu sloupového retabula s nástavcem.⁶⁴⁸ Fontanova dílna fungovala stejným způsobem, jako v případě Corbelliniho. Vedoucí štukatér pracoval průběžně na více zakázkách a souběžně se poohlížel po dalších, zatímco jeho spolupracovníci udržovali projekty v chodu a zhotovovali určené partie výzdobných programů.

Giacomo Antonio Corbellini nenavazoval ve svém projevu na Baldassara Fontanu, ale prošel vlastním svébytným vývojem, který není dobře vystopovatelný v důsledku chybějících archivních zpráv z jeho raného mládí a velkého množství nedochovaných děl. Pravděpodobně školením u Giovanniho Battisti Barberiniho, návštěvou Říma a následnou praxí se Corbellini dopracoval k umělecké formě, která je na první pohled shodná s Fontanovou v užití motivů a přizpůsobení se architektonickému rozvržení zdobených ploch. Ovšem dle dochovaných zacházek Corbellini užíval méně „utaženého“ povrchového zpracování štukatury. Nechal berniniovskou expresivitu vystoupit nejen tvarem motivu, ale také jeho povrchovým zpracováním a přidal tak na hodnotě svým dílům. Nedokonalosti, přítomné v jeho výzdobných programech ve figurální složce, nelze bez zamyšlení přičíst menšímu talentu Corbelliniho. Při samotném vzniku dekorací spolupracovalo více pomocníků, kteří plnili Corbelliniho rozkazy, ale zdaleka nedosahovali jeho štukatérských kvalit.

O úrovni Giacoma Antonia Corbelliniho svědčí výsledné realizace náhrobků opata Slávka z Oseka a zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců. Štukové plnoplastické sochy, kterými Giacomo Antonio Corbellini tumby osadil, patří k méně častým dílům v tomto materiálu. Důležité je nejen celkové pojetí kompozice náhrobků, které vychází z forem římské sepulkrální plastiky před rokem 1660, ale také ikonografické ztvárnění jednotlivých personifikací. Přestože Corbellini jako jiní umělci dobře znal všeobecnou ikonografickou příručku od Cesara Ripy,⁶⁴⁹ jednotlivé atributy alegorií zvolil velmi volně a po dohodě s objednavatelem dal vyznění památníků jedinečnou psychologickou polohu. Dochované přípravné skici, jako ukázky zamýšlených počinů určené oseckému opatovi Benediktu Littwerigovi, dokazují Corbelliniho mistrovskou bravuru, která se zakládala na lehkosti a efektním vyjádření expresivity minimem výtvarných prostředků.⁶⁵⁰ Zároveň v této souvislosti staví „klamnou věrojatnost,⁶⁵¹ kterou Corbellinimu vyčítali předchozí

⁶⁴⁸ Ibidem, s. 22–23.

⁶⁴⁹ Viz kapitola *Cisterciácký kostel Nanebevzetí panny Marie*, s. 122.

⁶⁵⁰ Viz *Návrhy a skici Giacoma Antonia Corbelliniho* (pozn. 577). – Viz Horyna (pozn. 50), s. 148–154, srov. textovou přílohu 10.

⁶⁵¹ Viz Blažiček, *Sochařství baroku* (pozn. 25), s. 163.

badatelé, do nového světla. Štukatér dával své umění pod drobnohled mecenáše, který do značné míry určoval konečný výsledek a vyznění díla. Nejtěžší úkol Corbelliniho představovalo naplnění idejí a přání objednavatele za využití všech svých schopností podnikatele, inventora, malíře, štukatéra a sochaře. Nestálo mu dobré řemeslné a estetické ztvárnění štukatury, ale musel obstát ve více disciplínách.

Celkové zhodnocení jeho umělecké úrovně trpí chybějícím porovnáním prací, jež zanechal na našem území, s jeho pozdějšími realizacemi v dnešním Německu. Pro správný náhled na tvorbu Giacomina Antonia Corbelliniho nesmíme opomenout fakt, že díla, která představují vyvrcholení jeho kariery ve spolupráci s mnoha dalšími neméně kvalitními mistry, se nenacházejí v dnešní České republice, ale ve württemberském Ludwigsburgu a bavorském Ansbachu. S přihlédnutím k velmi kladné kritice ze strany německých badatelů⁶⁵² se Giacomo Antonio Corbellini právem dostává na roveň Baldassaru Fontanovi a dalších svých současníků. Pouze při celistvém náhledu na jeho štukatérské dědictví spatříme v plné míře kvalitu umělce, který nejexpresivnější fázi barokního slohu obohatil o umělecký projev, ležící mezi skicou a naturalistickým plnoplastickým výjevem.

⁶⁵² Viz Schmidt (pozn. 27), s. 47.

7 ZÁVĚR

Pouť lombardského štukatéra Giacoma Antonia Corbelliniho v zemích Koruny české, dokumentovaná mezi lety 1698 až 1718, započala moravskými zakázkami v Mikulově a Polné a skončila rozsáhlým dílem v severočeském Oseku a Libědicích. Svým přístupem k řešení uměleckých závazků, prací pro různé objednavatele, na různých místech, souběžně na několika realizacích, připravil historikům umění těžký badatelský úkol. Složitě hledání, překlad a interpretace Corbelliniho účetních smluv a dokladů je vítaným zpestřením jeho řešení, pokud se v našich archivech takovéto dokumenty dochovaly. I přes všechny uvedené problémy mé snažení přineslo výsledky. Především Corbelliniho doslovné prohlášení o jeho narození v Lainu, v úředním dokumentu vydaném na Malé Straně v Praze v roce 1716, přináší jasnou odpověď na dlouho vedenou diskusi o umělcově místě narození.⁶⁵³

Podrobná práce s účetním materiálem dietrichsteinské mikulovské ústřední pokladny, kromě potvrzení již známých Corbelliniho prací v Mikulově, odhalila dosud neznámý štukatérův podíl na výzdobě interiérů místního zámku.⁶⁵⁴ Navíc ze záznamů vyplývá, že ačkoliv z raných Corbelliniho realizací známe jen reliéfní naturalistické florální štukatury předsíně mikulovského loretánského kostela sv. Anny a refektáře bývalého kláštera piaristů, od počátku pro knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu tvořil plnoplastická štuková díla. Dále dokumenty svědčí o umělcově běžné praxi využívání širší umělecké dílny a pomocníků.

Listiny libochovické dietrichsteinské nájemní kanceláře poodhalily další důležité aspekty práce Giacoma Antonia Corbelliniho. Štukatér pro knížete Dietrichsteina pracoval na kazatelně kostela Nanebevzetí Panny Marie v Polné, jehož interiér se svou dílnou již předtím doplnil kompletní štukovou výzdobou. Dále působil v kostele sv. Mikuláše v Nepomyšli, kostele Všech svatých v Libochovicích, kapli místního špitálu a vnitřních prostorách zdejšího zámku.⁶⁵⁵ Zcela běžně se mezi jednotlivými zakázkami přesouval a libochovická kancelář o jeho pohybu podávala knížeti pravidelné zprávy. Součástí hlášení byl stav zakázek i jednotlivé návrhy děl, které Leopold Dietrichstein Corbellinimu schvaloval k vyhotovení. Tento fakt sám o sobě vkládá konečné realizace Giacoma

⁶⁵³ Viz Svědectví štukatérů (pozn. 95), signatura AMP PPL IV – 22897.

⁶⁵⁴ Viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I, II (pozn. 190).

⁶⁵⁵ Viz Účty kostela Všech svatých v Libochovicích (pozn. 282). – Viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284). – Účty Nadace panského špitálu (pozn. 405).

Antonia Corbelliniho také do rukou objednavatele, nikoliv pouze jeho samotného a nutí uměleckou kritiku k novému pohledu na výsledky jeho práce.

Překlad dopisu děkana u kostela Všech svatých v Libochovicích P. Karla Hofferera Lobensteina knížeti Dietrichsteinovi odhalil, že Giacomo Antonio Corbellini, kromě historikům umění známých oltářů, vytvořil pro libochovický svatostánek dnes neznámou kazatelnu.⁶⁵⁶ Podobné překvapení přinesla Corbelliniho smlouva na opravy štuků v interiérech libochovického zámku. Restaurátorský zásah Corbelliniho na starší omítce ve vnitřních prostorách piano nobile libochovického sídla je již dlouhou dobu znám. Corbellinim podepsaný dokument obsahuje mimo tento úkol také bližší neurčenou činnost v pěti místnostech horního patra.⁶⁵⁷ Důležitým pro vznik této diplomové práce bylo seznámení se s Corbelliniho díly in situ. Díky němu se mi již dříve podařilo identifikovat do té doby neznámé pozůstatky Corbelliniho štukatur v interiéru kostela Všech svatých v Libochovicích⁶⁵⁸ a nově Corbelliniho oltář Božího Těla v kostele sv. Mikuláše v Nepomyšli, jenž dosud nevešel ve známost badatelů.⁶⁵⁹

U dodnes přesně nedatovaných zakázek Corbelliniho v bývalé kartouze v Brně-Králově Poli, kapli zámku Belcredi v Brně-Lišni, hlavním sále na hradě Pernštejně v Nedvědicích a mariánské kapli kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě jsem na základě argumentů, uvedených v příslušných kapitolách posunula předpokládanou dobu jejich vzniku. Oproti původnímu počátku 18. století u výzdoby refektáře a úmrtní kaple královopolské kartouzy se přikláním k dataci kolem konce prvního desetiletí 18. století. U líšeňské kaple předpokládám Corbelliniho štukatérský zásah nejpozději kolem poloviny druhého desetiletí 18. století a totéž platí u dekorace rytířského sálu na hradě Pernštejně, jež dřívější badatelé kladli do počátku století. Štukatura kaple Bolestné Panny Marie v jihlavském svatojakubském chrámu nevznikla hned jejím postavení v roce 1703, ale až k závěru letopočtu 1710. Corbelliniho autorství fasády bývalého paláce Mitrovských, který stával na dnešním náměstí Svobody v Brně, určené stejně jako u předešlých realizací stylovou analýzou, se mi ukázalo jako nesprávné.

Má výše uvedená badatelská zjištění a předpoklady jsou důležitým přispěním k současnému stavu poznání osoby Giacomina Antonia Corbelliniho i pochopení činnosti všech ticinských a severoitalských umělců. Výzkum a studium jejich pracovních aktivit i osobního života bez nadsázky představuje celoživotní hledání. Tato diplomová práce

⁶⁵⁶ Viz Korespondence P. Karla Hofferera Lobensteina (pozn. 453), folio 67, 30. červenec 1706.

⁶⁵⁷ Viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284), folio 3, 15. červen 1707.

⁶⁵⁸ Viz Hradlová (pozn. 80), s. 32.

⁶⁵⁹ Viz kapitola *Kostel sv. Mikuláše*, s. 108–109.

přinesla nové informace o Corbelliniho pracovním i osobním životě a bude nadále prospěšná, pokud pobídne další historiky umění i jiné badatele k řešení dalších dosud nezodpovězených otázek, které nám Corbellini připravil svým rozsáhlým vysoce kvalitním uměleckým odkazem, zanechaným na území dnešní České republiky.

8 ANOTACE

JMÉNO A PŘÍJMENÍ AUTORA: Denisa Hradilová
STUDIJNÍ OBOR: Teorie a dějiny výtvarných umění
INSTITUCE: Katedra dějin umění, Filosofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
NÁZEV PRÁCE: Štukatér Giacomo Antonio Corbellini a jeho umělecká díla na území České republiky
NÁZEV PRÁCE V ANGLIČTINĚ: Plasterer Giacomo Antonio Corbellini and his artworks in the Czech Republic
VEDOUČÍ PRÁCE: doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.
TÉMA: Diplomová magisterská práce se zabývá uměleckou činností štukatéra Giacomu Antonia Corbelliniho v době jeho působení na území dnešní České republiky mezi lety 1698–1718. Corbellini svá první díla vytvořil pro knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu mezi lety 1698–1708 v Mikulově, Polné, Libochovicích a Nepomyšlu. Dále pracoval pro klášter kartuziánů v Brně-Králově Poli, neznámého objednavatele v Brně-Lišni, pro pražskou Královskou kanonii premonstrátů na Strahově v Jihlavě, pro rod Stockhammerů na hradě Pernštejně. Poslední díla Corbellini realizuje mezi lety 1713–1718 v severočeském Oseku pro řád cisterciáků a v Libědicích pro řád pražských karmelitánů bosáků u kostela Panny Marie Vítězné a sv. Antonína Paduánského v Praze.
TÉMA V ANGLIČTINĚ: Master thesis deals with artistic activities of plasterer Giacomo Antonio Corbellini during his stay on the territory of today's Czech Republic between 1698–1718. Corbellini made his first artworks for Count Leopold Ignac Josef of Dietrichstein between 1698–1708 in Mikulov, Polna, Libochovice and Nepomysl. After this he works for carthusian monastery in Brno-Kralovo Pole, unknown customers in Brno–Lisen, Royal Canonry of Premonstratensians at Strahov in Jihlava, Counts of Stockhammer on the Pernstein castle. Last artworks he realized between 1713–1718 in north bohemian town Osek for the cistercian and in Libedice for the order of the Discalced Carmelites at The church of Our Lady Victorious and of Saint Anthony of Padua in Prague.
POČET STRAN: 240
POČET ZNAKŮ VČETNĚ MEZER: 340 873

POČET PŘÍLOH: 2
POČET TITULŮ BIBLIOGRAFIE, INTERNETOVÝCH ZDROJŮ A PRAMENŮ: 184
JAZYK: čeština.
KLÍČOVÁ SLOVA: Giacomo Antonio Corbellini, štukatér, štuk, sádra, mramor, zámek, hrad, kostel, palác, zahrada, hrobka, náhrobek, špitál, klášter, refektář, kaple, kašna, fontána, grotta, oltář, socha, oranžerie, předsíň, znak, Morava, Čechy, Itálie, Ticino, Švýcarsko, údolí Intelvi, Osek, Libochovice, Mikulov, Nepomyšl, Polná, Praha, Libědice, Jihlava, Brno, Brno-Královo Pole, Brno-Líšeň, Nedvědice, Pernštejn, Laino, Lugano, Dietrichsteinové, Liechtensteinové, Schröffelové z Mannsberka, Stockhammerové, Freyenfelsové, Mitrovští, sv. Anna, Nanebevzetí Panny Marie, Všech svatých, sv. Mikuláš, sv. Vít, sv. Jakub, Panna Marie Bolestná, piaristé, kartuziáni, karmelitáni, cisterciáci, premonstráti.
KLÍČOVÁ SLOVA V ANGLIČTINĚ: Giacomo Antonio Corbellini, a plasterer, a stucco, a gips, a marble, a chateau, a castle, a church, a palace, a garden, a cemetery, a thomb, a hospital, a monastery, a refectory, a chapel, a fountain, a grotto, an altar, a sculpture, an orangery, a hall, an emblem, Moravia, Bohemia, Italia, Ticino, Switzeland, Valle d'Intelvi, Osek, Libochovice, Mikulov, Nepomysl, Polna, Prague, Libedice, Jihlava, Brno, Brno-Kralovo Pole, Brno-Lisen, Nedvedice, Pernstein, Laino, Lugano, Ditrichstein, Liechtenstein, Schröffl of Mannsberg, Stockhammer, Freyenfel, Mitrowitz, St. Anna, the Virgin Marys Assumption, All Saints, St. Nicholas, St. Vitus, St. Jacob, the Virgin Mary of Sorrows, piarists, carthusians, carmelites, cistercians, premonstrates.

9 SUMMARY

This master thesis deals with all known artistic works of Italian plasterer Giacomo Antonio Corbellini. These artworks he made on the current territory of the Czech Republic. The main group of works were realized for Count Leopold Ignac Josef of Dietrichstein between 1698–1708. The first work, which Corbellini made in 1698 in the south Moravian town named Mikulov was in the castle's garden. He decorated one fountain with sculptures of one satyr and two swans. He also realized some reparations of stucco decorations of the artificial grotto in the garden and made some reparations of one count's emblem. In 1703 Corbellini worked again in the castle's garden in Mikulov. He restored the stucco decoration in the orangery. He also made the stucco decoration in the entrance hall of the Loretan Church of St. Anna.

Between 1705–1707 Giacomo Antonio Corbellini worked in north Bohemian cities. In 1706–1707 he made the stucco decoration in the interior of the St. Nicholas Church in Nepomysl. At the same time he was occupied between 1706–1707 with reparation works of stucco in the Dietrichstein's chateau in Libochovice. In this town he also made three altars for the Church of All Saints and one stucco frame of the altar in the local hospital. He made for Count Leopold also the interior stucco decoration and the pulpit for the Church of the Virgin Mary's Assumption in Polna close to Jihlava. In 1708 for the last time he worked for Count Leopold Ignac Josef of Dietrichstein in Mikulov. In the refectory of the Piaristic college he executed stucco decorations.

Another artwork made for the Catholic Church was for the Carthusian monastery in Brno-Kralovo Pole. In this Moravian monastery he decorated the refectory and the Death chapel. Other work executed in Brno is the chapel of the Immaculate Conception of the Virgin Mary in Belcredi chateau in Brno-Lisen. In Moravia he realized other works. Probably for Counts of Stockhammer he decorated the Main hall (also called the Hall of knights) in the Pernstein castle after 1710. In the close town named Jihlava he realized for the Royal Canonry of Premonstratensians at Strahov in Prague the complete stucco decoration of the Chapel of the Virgin Mary of Sorrows around 1710.

After some time spent in Prague the biggest challenge for Giacomo Antonio Corbellini was the complete decoration of the Cistercian monastery Church of the Virgin Mary's Assumption and the realisation of two tombs of founders of this monastery in Osek in northern Bohemia. He was occupied with these works between 1713–1718. At the same time he realized two side altars for the Church of St. Vitus in nearby town Libedice.

After all these challenges in today's Czech Republic he left and worked in Ludwigsburg, Weingarten, Ansbach and Stuttgart in today's German territory. Giacomo Antonio Corbellini was a member of the group of artists from today's Ticinese and Lombardian territory. They left us a plenty of artworks and made the Czech Baroque period more interesting and more rich for antique Roman models.

10 BIBLIOGRAFIE

Rudolf Anděl, Nepomyšl – zámek, in: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III*, Praha 1984, s. 342.

Jaroslav Antl – Petr Holub – David Merta – Jaroslav Sadílek, Osudy kláštera v 15. – 20. století, in: Jan Bukovský (ed.), *Cartusia Brunensis. Dějiny královopolského kláštera a jeho proměny v 21. století*, Brno 2005, s. 27–34.

Amalia Barigozzi Brini, Carlo Innocenzo Carloni. Un artista fra barocco lombardo e barocco europeo. Qualche opera inedita o poco nota, *Arte lombarda* XCVIII–XCIX, 1991, s. 163–164.

František Bednář, Pernštejnské panství po Pernštejnech. Poslední Lichtenštejnové – Kastelkorni na Pernštejně, *Medvědícký zpravodaj*, červen 2016, č. 2, s. 9–11.

František Bednář, Pernštejnské panství po Pernštejnech. Ignác Schröffel z Mannsberka, *Medvědícký zpravodaj*, březen 2017, č. 1, s. 12–13.

František Bednář, Pernštejnské panství po Pernštejnech. Poslední Schröffelové, *Medvědícký zpravodaj*, červen 2017, č. 2, s. 12–13.

Jiřina Belcredi – Ludvík Belcredi, *Sv. Jan to vše viděl. Historie městyse Líšně 1306–2006. 700 let od první písemné zprávy*, Brno 2006.

Ludvík Belcredi, *1000 let rodu Belcredi/1000 Jahre des Hauses Belcredi: 1010–2010*, Brno 2010.

Giacomo Bianchi, *La parrocchia Arcipretale di Santa Maria Assunta. Già San Martino Franco a Corteno Golgi*, Brescia 1968.

Jiří Bílek, *Brněnské kostely*, Brno 1988.

Oldřich J. Blažíček, *Rokoko a konec baroku v Čechách*, Praha 1948.

Oldřich J. Blažíček, *L'Italia e la scultura in Boemia nei secoli XVII e XVIII*, Praga 1949.

Oldřich J. Blažíček, *Sochařství baroku v Čechách*, Praha 1958.

Oldřich J. Blažíček, Das Werk der lombardischen und tessiner Stukkateure in der Tschechoslowakei, in: Edoardo Arslan (ed.), *Arte e artisti dei laghi lombardi II*, Como 1964, s. 115–128.

Oldřich J. Blažíček, Giacomo Antonio Corbellini e la sua attività in Boemia, *Arte lombarda XI*, 1966, s. 169–176.

Oldřich J. Blažíček, Contributi lombardi al barocco boemo, *Arte lombarda XIX*, 1974, s. 147–162.

Ruggero Boschi, Antonio Corbellini, in: *Dizionario Biografico degli Italiani XXVIII*, Roma 1983, s. 721–722.

Dobromila Brichtová – Jan Halady, *Mikulov: město, ve kterém zpívají domy*, Mikulov 1998.

Dobromila Brichtová, Náchodská kaple loretánského kostela v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2006, s. 45–50.

Dobromila Brichtová – Jan Ivičič, Obnova barokních kašen mikulovského zámku, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2007, s. 153–162.

Dobromila Brichtová, K historii loretánského kostela sv. Anny a hrobního kostela Povýšení sv. kříže v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2014, s. 42–50.

Daniela Brokešová, *Kostel Všech svatých v Libochovicích 1705–2005*, Libochovice 2005.

Jan Bukovský, *Královopolský kartouz*, Brno 1994.

Jan Bukovský, Stavební vývoj a výtvarná výzdoba památkového celku, in: idem, *Cartusia Brunensis. Dějiny královopolského kláštera a jeho proměny v 21. století*, Brno 2005, s. 35–74.

Jan Bukovský, Úpravy a dostavby v jádru Královopolského kartouzu, in: Jan Bukovský – Blažena Hubáčková (edd.), *Cartusia Brunensis II. Dokončení Rehabilitace Královopolského kláštera a nový areál Fakulty informačních technologií VUT v Brně*, Brno 2010, s. 9–25.

Franco Cavarocchi, Giovanni Domenico Orsi Orsini ed altre precisazioni su artisti intelvesi attivi Oltralpe, *Arte lombarda* XI, 1966, s. 207–215.

Franco Cavarocchi, Brevi precisazioni sull'attività in Italia di alcuni artisti comaschi, *Rivista di Como* III, 1971, s. 20–29.

Franco Cavarocchi, Diego Francesco Carloni e Giacomo Antonio Corbellini nel tricentenario della nascita, *Rivista di Como* IV, 1974, s. 12–21.

Franco Cavarocchi, *Arte e artisti della Valle Intelvi*, Milano 1983.

Chiara Colombo – Laura Rampazzi – Marco Realini, Lo studio dei materiali nei cantieri di Giovanni Battista Barberini e altri stuccatori intelvesi, in: Laura dal Prà – Luciana Giacomelli – Andrea Spiriti (edd.), *Passaggi a nord–est. Gli stuccatori dei laghi lombardi tra arte, tecnica e restauro. Atti del convegno di studi, Trento, 12–14 febbraio 2009*, Trento 2011, s. 255–260.

Georg Dehio, *Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler* III, Berlin 1908.

Johann G. Dlabacž, Corbelin, Jakob Anton, in: idem, *Allgemeines historisches Künstlerlexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien* I, Prag 1815, s. 294.

Ludwig Döry, Die Tätigkeit italienischer Stuckateure (1650–1750) im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland, in: Edoardo Arslan (ed.), *Arte e artisti dei laghi lombardi* II, Como 1964, s. 129–151.

Ivan Dyba, Identifikace aliančních erbů v kapli lišeňského zámku, in: *Genealogické a heraldické informace* XIX, Brno 2000, s. 28–31.

Laura Facchin, Stuccatori ticinesi a Firenze. Un primo repertorio dei ticinesi tra Sei e Settecento nella capitale medicea, *Arte & storia* XLVIII, 2010, s. 100–130.

Werner Fleischhauer, *Barock im Herzogtum Württemberg*, Stuttgart 1958.

Eugenio Fontana, La Via Crucis di Cervo, in: *Restauro delle prime 4 stazioni. Cervo, Santuario della Via Crucis*, Milano 2014, s. 25–43.

Maria L. Gatti Perer, Barocco lombardo/Barocco europeo. Problemi aperti, *Arte lombarda* XCVIII–XCIX, 1991, s. 7–8.

Federico Hermanin, *Gli artisti italiani in Germania II*, Roma 1933.

Mojmír Horyna, Giacomo Antonio Corbellini (1674–1742), in: *Oktavián Broggio 1670–1642* (kat. výst.), Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Litoměřice 1992, s. 148–154.

Tomáš Jeřábek, Konec barokních paláců, in: Tomáš Jeřábek – Jiří Kroupa (edd.), *Brněnské paláce. Stavby duchovní a světské aristokracie v raném novověku*, Brno 2005, s. 209–216.

Pavel Juřík, *Moravská dominia Liechtensteinů a Dietrichsteinů*, Praha 2009.

Lenka Kalábová – Michal Konečný – Eva Škrábalová – Zdeněk Škrábal, *Hrad Pernštejn*, Kroměříž 2015.

Pavel Koblasa, Vývoj libochovického panství od 17. století, *Rodopisná revue*, zima 2008, č. 4, s. 17–19.

Jiří Kroupa, Umělecká výzdoba brněnského salónu na konci 18. století, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 34–36, Brno 1993, s. 207–209.

Jiří Kroupa, „...Alle Heüser als ain Corpus gedachtes unsers Fürstenthums ganz steiff beysamben verbleiben“. Dietrichsteinské paláce v českých zemích v 17. a 18. století, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 42, Brno 1998, s. 27–49.

Zdeněk Kudělka, Jean Trehet a Leopold Dietrichštejn, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 26–27, Brno 1983, s. 87–88.

Zdeněk Kudělka, Brněnské paláce Christiana Alexandra Oedtla, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 28–29, Brno 1985, s. 7–18.

Zdeněk Kudělka, Architektura (kat.), in: Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 181–329.

Marco Leoni, Gli Scotti di Laino: precisazioni e nuove acquisizioni, *Arte lombarda* I–II, 2011, s. 49–87.

Alfredo Lienhard-Riva, *Armoriale Ticinese. Stemmario di famiglie ascritte ai patriziati della Repubblica e Cantone del Ticino, corredato di cenni storico-genealogici*, Losanna 1945.

Giuseppe Martinola, *Lettere dai paesi transalpini degli artisti di Meride e dei villaggi vicini (XVII–XIX)*, in *Appendice l'emigrazione delle maestranze d'arte del Mendrisiotto oltre le Alpi (XVI–XVIII)*, Lugano 1963.

Jiří Mašát, *Chrám sv. Jakuba v Jihlavě/Die Jakobskirche in Iglau*, Jihlava 2008.

Martin Mádl, Štukatéři v Čechách kolem Giacoma Tencally, in: idem, *Tencalla I, Barokní nástěnná malba v českých zemích*, Praha 2012, s. 303–320.

Anežka Merhautová – Petr Sommer – Pavel Vlček, Osek (Teplice) Cisterciácké opatství P. Marie u kostela Nanebevzetí P. Marie, in: Pavel Vlček – Petr Sommer – Dušan Foltýn, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 403–406.

Klaus Merten, Künstlerverzeichnis, in: *Schloss Ludwigsburg. Geschichte einer barocken Residenz*, Hg. von den Staatlichen Schlössern und Gärten Baden-Württemberg in Zusammenarbeit mit dem Staatsanzeiger-Verlag Stuttgart, Stuttgart 2004, s. 188–191.

Nina Michlovská, *Grotta v české architektuře 17. a 18. století*, Olomouc 2011.

Věra Naňková, G. B. Alliprandi, architetto di Laino in Valle Intelvi, *Arte lombarda XI*, 1966, s. 135–142.

Věra Naňková, Giacomo Antonio Corbellini, in: Emanuel Poche (ed.), *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975, s. 83.

Věra Naňková, Giacomo Antonio Corbellini, in: *Dizionario Biografico degli Italiani XXVIII*, Roma 1983, s. 726–727.

Věra Naňková, Corbellini, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995, s. 109–110.

Věra Naňková, Giacomo Antonio Corbellini, in: Günter Meissner (ed.), *Saur allgemeines Künstlerlexikon. Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker XXI*, Leipzig 1999, s. 149.

Rostislav Nebola, Šlechtický rod Magnisů, in: Ladislav Valihrach (ed.), *Věstník Historicko-vlastivědného kroužku v Žarošicích XXI*, Žarošice 2012, s. 108–111.

Jaromír Neumann, *Český barok*, Praha 1974.

Josef Opitz, Studien zur Barockplastik Nordwestböhmens, in: Karel Černohorský (ed.), *Sborník k šedesátým narozeninám E. W. Brauna/Festschrift E. W. Brauns*, Augsburg 1931, s. 151–157.

Gaetano Panazza, Paolo Corbellini, in: *Dizionario Biografico degli Italiani XXVIII*, Roma 1983, s. 729–730.

Filip Plašil, Matriční záznamy o umělcích a uměleckých řemeslnících z přelomu 17. a 18. století v Polné, in: *Polensko: kulturněhistorický a vlastivědný sborník III*, Polná 2016, s. 1–9.

Antonín Podlaha, Materiálie ke slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, *Památky archeologické XXVII*, Praha 1915, s. 160–188.

Antonín Podlaha, Materiálie ke slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, *Památky archeologické XXIX*, Praha 1917, s. 47–102.

Antonín Podlaha, Materiálie ke slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, *Památky archeologické XXXIV*, Praha 1925, s. 240–263.

Emanuel Poche, Libědice (Chomutov), in: idem, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 233–234.

Emanuel Poche, Libochovice (Litoměřice), in: idem, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 252–255.

Emanuel Poche, Osov, in: idem, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 554–555.

Pavel Preiss, *Italští umělci v Praze, Renesance. Manýrismus. Baroko*, Praha 1986.

Pavel Preiss, Fresky v cisterciáckém klášteře v Oseku, in: idem, *Václav Vavřinec Reiner. Dílo, život a doba malíře českého baroka*, Praha 2013, s. 133–165.

August Prokop, *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung. Grundzüge einer Kunstgeschichte dieses Landes mit besonderer Berücksichtigung der Baukunst I–IV*, Wien 1904.

August Prokop, *Die Burg Pernstein, und die Kirchen in Doubravnik und Vorkloster*, Brunn 1908.

Milada Rigasová, Renesanční a barokní etapa vývoje zámeckého parku v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2003, s. 22–29.

Milada Rigasová, Obnova zahradních teras barokní zahrady u zámku v Mikulově, in: Stanislava Vrbková (ed.), *RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Mikulov 2013, s. 114–128.

Václav Richter, Fischeriana, *Umění X*, 1962, s. 514–519.

Václav Richter, Náčrt činnosti Domenika Martinelliho na Moravě, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 7*, Brno 1963, s. 49–88.

Václav Richter, Excerpta z dietrichsteinského mikulovského archívu, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 11*, Brno 1967, s. 89–107.

Václav Richter, Excerpta z dietrichsteinského archívu, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 12*, Brno 1968, s. 105–117.

Václav Richter, Excerpta z dietrichsteinského mikulovského archívu, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 13*, Brno 1969, s. 55–66.

Václav Richter – Ivo Krsek – Miloš Stehlík – Metoděj Zemek, *Mikulov*, Brno 1971.

Václav Richter – Zdeněk Kudělka, Die Architektur des 17. und 18. Jahrhunderts in Mähren, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis F 16*, Brno 1972, s. 91–130.

Cesare Ripa, *Iconologia*, Siena 1613.

Jan Royt, Barokní kulty světců a votivní obrazy. Ve znamení krve a mléka. Poznámky k ikonografii uměleckých děl a ke kultům v oseckém klášteře v 17. a 18. století, in: *800 let*

kláštera v Oseku (1196–1996) (kat. výst.), Opatství cisterciáků v Oseku, Osek 1996, s. 67–72.

Bohumil Samek, Brno-Královo Pole, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska I*, Praha 1994, s. 229–234.

Bohumil Samek, Brno-Líšeň, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska I*, Praha 1994, s. 334–237.

Bohumil Samek, Jihlava, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska II*, Praha 1999, s. 67–106.

Bohumil Samek, Mikulov, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska II*, Praha 1999, s. 482–503.

Bohumil Samek, Nedvědice – Pernštejn, in: idem, *Umělecké památky Moravy a Slezska II*, Praha 1999, s. 648–657.

Leopold Seiler, *Die Stuckateure, Die Künstler Wiens I*, Wien 1943.

Richard Schmidt, *Schloss Ludwigsburg*, München 1960.

Franz J. Schwoy, *Topographische Schilderung des Markgrafthum Mähren I–II*, Prag und Leipzig 1786.

Franz J. Schwoy, *Kurzgefaßte Geschichte des Landes Mähren*, Wien 1788.

Franz J. Schwoy, *Topographie vom Markgrafthum Mähren II*, Wien 1793.

Vlastimil Sochor, Významné památky, in: Milan Řepa (ed.), *Dějiny Králova Pole*, Brno 2004, s. 311–320.

Andrea Spiriti, *Giovanni Battista Barberini: un grande scultore barocco*, Lario Intelvese 2005.

Miloš Stehlík, Nástin dějin sochařství 17. a 18. věku na Moravě, in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* F 19–20, Brno 1976, s. 23–40.

Miloš Stehlík, *Státní hrad Pernštejn*, Brno 1976.

Miloš Stehlík, *Státní hrad Pernštejn*, Brno 1977.

Miloš Stehlík, Barokní sochařství na Moravě a Itálie, in: *Barokní umění a jeho význam v české kultuře. Sborník symposia, které pořádala Národní galerie v Praze k připomenutí osobnosti a díla Oldřicha J. Blažička ve dnech 11. a 12. prosince 1986*, Praha 1986, s. 21–27.

Miloš Stehlík, Sochařství, in: Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 77–111.

Miloš Stehlík, Sochařství (kat.), in: Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 330–444.

Miloš Stehlík, *Barok v soše*, Brno 2006.

Michaela Šeferisová Loudová – Filip Plašil, *Architektonická perla Dietrichsteinů v Polné. Uměleckohistorický průvodce prohlídkovou trasou děkanským kostelem Nanebevzetí Panny Marie*, Polná 2012.

Eva Škrabalová – Andrea Chalupníková – Lenka Kalábová, *Interiéry hradu Pernštejna a jejich proměny ve světle archivních pramenů: přehled inventářů hradu Pernštejna II. 19. století: Mittrowští z Mitrovic a Nemyšlu*, Brno 2004.

Jiří Šmíd, Pernštejnské panství po Pernštejnech. Opomíjení majitelé panství – Stockhammerové, *Medvědícký zpravodaj*, prosinec 2016, č. 4, s. 8–10.

František Šujan, *Dějepis Brna*, Brno 1902.

Ulrich Thieme, Corbellini (Corbelin), Giacomo Antonio, in: Ulrich Thieme – Felix Becker (edd.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart VII*, Leipzig 1961, s. 390.

Prokop Toman, Corbellini, Giacomo Antonio, in: idem, *Nový slovník československých výtvarných umělců I*, Praha 1947, s. 131.

Vladimír Valeš, *Libědice a Čejkovice*, Chomutov 2001.

Tomáš Valeš, Umělecké památky Líšně v průběhu staletí, in: Pavel Krafl (ed.), *Ves Leštno za městečko vysazovali ráčíme: památky, místopis a vybrané osobnosti Líšně z pohledu historických, jazykových a přírodovědných disciplín*, Brno 2009, s. 167–174.

Tomáš Valeš, Brněnský palác šlechticů a jeho umělci, in: *Brno v minulosti a dnes XXVII*, Brno 2014, s. 63–79.

Zdeněk Wirth, Libědice (Kadaň), in: idem, *Umělecké památky Čech*, Praha 1957, s. 411.

Zdeněk Wirth, Osek (Duchcov), in: idem, *Umělecké památky Čech*, Praha 1957, s. 552–554.

Zdeněk Wirth, Polná (Havlíčkův Brod), in: idem, *Umělecké památky Čech*, Praha 1957, s. 609.

Gregor Wolny, *Die Markgraftschafft Mahren topographisch, statistisch und historisch geschildert* I–VI, Brünn 1835–1842.

Gregor Wolny, *Kirchliche Topographie von Mahren* I–II, Brünn 1855–1863.

Pavel Zahradník – Martin Mádl, Libochovice (okr. Litoměřice) Zámek Gundakara z Dietrichsteina, in: Martin Mádl (ed.), *Tencalla I, Barokní nástěnná malba v českých zemích*, Praha 2012, s. 555–601.

Irena Zachová, 245. výročí narození gubernátora Moravy a Slezska Antonína Bedřicha Mitrovského (1770 Brno–1842 Vídeň), in: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* C 1, Brno 2015, s. 481–492.

Jana Zapletalová, První štukatéři ve službách olomouckého biskupa Karla z Lichtesteinu-Castelkorna, in: Ondřej Jakubec – Marek Perůtka (edd.), *Olomoucké baroko II. Výtvarná kultura let 1620–1780*, Olomouc 2010, s. 161–166.

Jana Zapletalová, Giovanni Maria Antonio Tencalla, zapomenutý štukatér, in: Martin Mádl (ed.), *Tencalla I. Barokní nástěnná malba v českých zemích*, Praha 2012, s. 321–328.

11 PRAMENY

Biskupství Litoměřice, archiv pamětní knihy fary Libědice, Farní pamětnice 1690–1902.

Biskupství Litoměřice, archiv pamětní knihy fary Libochovice, Farní pamětnice I 1747–1837.

Biskupství Litoměřice, archiv pamětní knihy fary Nepomyšl, Farní pamětnice od roku 1758.

Jan Petr Cerroni, *Skizze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren I–III*, 1807, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 12 Cerroniho sbírka, signatura Cerr. I, inv. č. 32–34.

Držba v Brně odprodeje, Moravský zemský archiv v Brně, fond 22 Ústřední správa Mitrovských Dolní Rožínka, karton 652, signatura VII B.

Dům č. 105 na Velkém náměstí v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, fond 22 Ústřední správa Mitrovských Dolní Rožínka, karton 644, signatura VII A,

Jan Kryštof Freinfels, Moravský zemský archiv v Brně, fond C 2 Tribunál, karton 35, inv. č. F38.

Kapucínský klášter a Loreta v Mikulově, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karton 1528, signatura 223, inv. č. 8418.

Karmelitáni bosáci na Malé Straně u Panny Marie Vítězné, Národní archiv Praha, pracoviště ulice Archivní, fond SM Stará Manipulace, karton 311, 312, 313, 314, signatura C70/1–2; /3–11; /12–23; 25–27; /28–33.

Knihy stavebních příjmů a výdajů všech peněžních prostředků knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karton 1506, signatura 217 VI, inv. č. 8384.

Knihy stavebních příjmů a výdajů všech peněžních prostředků knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karton 1506, signatura 217 VI, inv. č. 8384.

Korespondence P. Karla Hofferera Lobensteina, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Libochovice, karton 30, složka Karl Hover v. Lobenstein Dech. Liboch. 1695–1708.

Kostel a děkanství v Polné. Různá korespondence (1636–1909), Moravský zemský archiv v Brně, fond F 188 Velkostatek Polná-Přibyslav a Pohled, signatura 635, inv. č. 2058.

La documentazione dei personaggi e famiglie intelvesi, Centro di documentazione Magistri Intelvesi Lanzo d'Intelvi, fondo archivistico Franco Cavarocchi (1911–1996), cartone 3, fascicolo 6 Alberi genealogici intelvesi.

La documentazione dei personaggi e famiglie intelvesi, Centro di documentazione Magistri Intelvesi Lanzo d'Intelvi, fondo archivistico Franco Cavarocchi (1911–1996), cartone 7, fascicolo 3 Famiglia Corbellini e altre.

Majetek Magnisů v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, fond G 146 Rodinný archiv Magnisů Strážnice, karton 27, inv. č. 415.

Matrika narozených farnosti sv. Mikuláše na Malé Straně (1688–1713), Archiv hlavního města Prahy, fond 156 Sběrka matrik, kniha MIK N6.

Matrika narozených farnosti sv. Václava v Mikulově (1698–1722), Moravský zemský archiv v Brně, fond E 67 Sběrka matrik, kniha 2922.

Matrika zemřelých farnosti sv. Mikuláše na Malé Straně (1696–1712), Archiv hlavního města Prahy, fond 156 Sběrka matrik, kniha MIK 22.

Modeletto Giacomo Antonio Corbellini, Archiv Národní galerie v Praze, 142 Osobní fond Jan J. Q. Jahn (1739–1802), inv. č. 75.

Návrhy a skici Giacoma Antonia Corbelliniho, Soubor plánů mimo inventář Státního oblastního archivu Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Krajská 1, fond 753 ŘC Cisterciáci Osek (1207–1949).

Opravy kostela v Nepomyšli z let 1703–1857, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Nepomyšl, signatura XIV. Patronát.

Osobní účty knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu, Moravský zemský archiv v Brně, Fond 140 Rodinný archiv Dietrichsteinů, karton 524–525, signatura 955, inv. č. 2069.

Pamětní kniha (deník) piaristické koleje v Mikulově (1672–1728), Moravský zemský archiv v Brně, fond E 53 Piaristé Mikulov, karton (evid. č.) 41, signatura B 36, inv. č. 210.

Stavební účty Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu. Zámecký vodovod, kašny a studna, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, karton 1503, signatura 217 III. d, inv. č. 8377.

Stavební úpravy zvláště líšeňského zámku, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 562 Velkostatek Líšeň, karton 142, inv. č. 828.

František Stockhammer, Moravský zemský archiv v Brně, fond C 1 Tribunál, karton 208–209, inv. č. S98.

Svědectví štukatérů Francesca Materny a Jacoba Antona Corbeliniho o poctivém zrození a svobodném původu štukatéra Bartholomaea Scotiho, Archiv hlavního města Prahy, fond Sbíрка papírových listin – IV. oddělení B4, signatura AMP PPL IV – 22897.

Účty kostela Všech svatých v Libochovicích, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Libochovice, karton 32, složka Kirche Rechnungen.

Účty nadace panského špitálu, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, fond Velkostatek Libochovice, karton 57, složka Fundament Spital Rechnungen.

Účty štukatérských prací zámeckých místností, Státní oblastní archiv Litoměřice, Oddělení správy fondů a sbírek Litoměřice ulice Kamycká, karton 31, složka Stucaturarbeiten in dem Schlosszimmern 1707, Arbeiten in der Schloß–Capelle von Stucator Santino Busy.

Výstavba a opravy kostela sv. Anny a loretánské kaple za knížete Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu od roku 1703, Moravský zemský archiv v Brně, fond F 18 Hlavní registratura Dietrichsteinů v Mikulově, signatura 3 Ip–r, inv. č. 13116.

Zakládající listina kaple Bolesné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě, Národní archiv Praha, pracoviště ulice Archivní, fond ŘP Premonstráti Strahov, karton 9, signatura a XXIV 21–69.

Zlomek pozůstalosti Jana Heraina (1848–1910), odkazy k pramenům k pražským stavitelům, Archiv hlavního města Prahy, fond 1392 Jan Herain, nepřístupný.

12 ABSOLVENTSKÉ PRÁCE

Graziella Battista, *Catalogo sistematico dei paliotti in scagliola presenti in Valle Intelvi* (tesi di laurea), Facoltà di Scienze dei Beni e delle Attività Culturali UNINS, Como 2011.

Franziska K. Diek, *...solche so Kostbahr ornirten Gallerien... Die Bildprogramme von Carlo Carlones und Pietro Scottis Deckenfresken in den Kommunikationsgalerien von Schloss Ludwigsburg* (Inaugural-Dissertation), Philosophie LMU, München 2011.

Dagmar Dvorská, *Pražské paláce G. B. Alliprandiho* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2011.

Josef Faltičko, *Historiografické a biografické prameny piaristických kolejí Čech, Moravy a Slezska v 17. a 18. století* (bakalářská práce), Katedra historie FF UP, Olomouc 2017.

Helena Hocková, *Barokní náhrobky zakladatelů a dobrodinců klášterů v Oseku* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2009.

Helena Hocková, *Náhrobky, náhrobníky a epitafy vyšších církevních hodnostářů 17. a 18. století v českých zemích* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2011.

Denisa Hradilová, *Giacomo Antonio Corbellini a jeho zakázky pro rod Dietrichsteinů* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2014.

Jiří Marek, *Historie stavebního vývoje děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Polné* (diplomní práce), Katedra církevních dějin a křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2012.

Barbora Michálková, *Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2008.

Jitka Obrová, *Nástin dějin piaristického řádu s exkurzem do dějin piaristické rezidence v Kyjově* (diplomní práce), Katedra církevních dějin a křesťanského umění CMTF UP, Olomouc 2010.

Sonia Pizzagalli, *Emigrazione e strategie famigliari della Valle Intelvi. Il caso di Pello Superiore (1650–1750)* (tesi di laurea), Facoltà di Lettere e Filosofia UNIMI, Milano 2003.

Jitka Šašková, *Barokní náhrobky středověkých zakladatelů klášterů* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2014.

Veronika Šmídová, *Jan Spinetti (de Angelo) a jeho dílo* (bakalářská práce), Ústav dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2013.

Daniel Štaud, *Edice a rozbor vybraných vývodů šlechtičen Mariánské školy v Brně* (diplomní práce), Ústav pomocných věd historických a archivnictví FF MU, Brno 2006.

Jiří Švec, *Malířská a sochařská výzdoba v kostele Nejsvětější Trojice v Brně-Králově Poli* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2010.

Kateřina Tylová, *Kulturně historické dědictví kláštera cisterciáků v Oseku* (bakalářská práce), Katedra dějin a didaktiky dějepisu PF UK, Praha 2013.

Dana Vodáková, *Kostel sv. Jakuba Většího v Jihlavě a jeho středověké počátky* (diplomní práce), Ústav dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2008.

Michaela Zbořilová, *Umělecká výzdoba zámecké kaple v Brně-Lišni* (diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2010.

13 INTERNETOVÉ ZDROJE

Carlo Innocenzo Carloni, Portrait of Caterina Corbellini (?), *Pinacoteca di Brera*, <http://pinacotecabrera.org/en/collezione-online/opere/portrait-of-caterina-corbellini/>, vyhledáno 28. 3. 2017.

Giacomo Antonio Corbellini, *Wikipedia*, https://cs.wikipedia.org/wiki/Giacomo_Antonio_Corbellini, vyhledáno 19. 10. 2018.

Tomáš Černý, Chudobinec, Veřejné budovy města Libochovic, jejich poslání a historie 4. část, *Měsíčník Libochovické noviny*, http://www.libochovice.cz/old/art_pub_detail.asp-art_ID=926.htm, vyhledáno 26. 11. 2018.

Tomáš Černý, Městský špitál, Veřejné budovy města Libochovic, jejich poslání a historie 5. část, *Měsíčník Libochovické noviny*, http://www.libochovice.cz/old/art_pub_detail.asp-art_ID=944.htm, vyhledáno 26. 11. 2018.

Chiesa delle Suore Montalve, *Wikipedia*, https://it.wikipedia.org/wiki/Chiesa_delle_Suore_Montalve, vyhledáno 25. 9. 2018.

Věra Naňková, Corbellini, Giacomo Antonio, *Dizionario biografico degli italiani*, [http://www.treccani.it/enciclopedia/giacomo-antonio-corbellini_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/giacomo-antonio-corbellini_(Dizionario-Biografico)/), vyhledáno 19. 10. 2018.

Lucio Serino, Corbellini Antonio (nato a Pellio Sup.? – morto a Brescia nel 1747), *Ordine degli architetti della provincia di Brescia*, <http://www.architettibrescia.net/wp-content/uploads/2011/10/corbellini.antonio7-8.96.pdf>, vyhledáno 23. 2. 2013.

Lucio Serino, I. Corbellini (secolo XVIII), *Ordine degli architetti della provincia di Brescia*, <http://www.architettibrescia.net/wp-content/uploads/2011/10/corbellini.i6.96.pdf>, vyhledáno 23. 2. 2013.

14 SEZNAM ILUSTRACÍ

- [1] Mikulov, střední nádvoří zámeckého parku, dolní část nedochované kašny, poslední čtvrtina 17. století, mušlový vápenec. Foto: Jana Zapletalová.
- [2] Mikulov, druhé nádvoří zámeckého parku, pozůstatky grotty, druhá polovina 17. století. Foto: Milada Rigasová.
- [3] Giacomo Antonio Corbellini, vegetabilní feston, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.
- [4] Giacomo Antonio Corbellini, rozeta, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.
- [5] Giacomo Antonio Corbellini, vegetabilní feston, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.
- [6] Giacomo Antonio Corbellini, motiv zrcadla, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.
- [7] Giacomo Antonio Corbellini, květinová ratolest, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.
- [8] Giacomo Antonio Corbellini, motiv orla, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.
- [9] Giacomo Antonio Corbellini, motiv zrcadla, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.
- [10] Giacomo Antonio Corbellini, motiv rohu hojnosti, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.
- [11] Giacomo Antonio Corbellini, motiv dubové ratolesti, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.
- [12] Giacomo Antonio Corbellini, lunety klenby hlavní lodi, 1704–1706, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.
- [13] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kněžiště, 1704–1706, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

- [14] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn ve vítězném oblouku, 1704, juta, štuk, polychromie, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.
- [15] Giacomo Antonio Corbellini, klenba boční lodě, 1704, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.
- [16] Giacomo Antonio Corbellini, kazatelna, 1708, štuk, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.
- [17] Giacomo Antonio Corbellini, detail kazatelny, 1708, štuk, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.
- [18] Brno, Biskupský dvůr, bývalý portál paláce Mitrovských, asi 1700–1720, pískovec. Foto: autorka.
- [19] Brno, městská část Staré Brno, pohled do ulice z náměstí Svobody, kolem roku 1900. Foto: <http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=5945>.
- [20] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [21] Giacomo Antonio Corbellini, lunetová výseč, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [22] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [23] Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [24] Giacomo Antonio Corbellini, páskový ornament, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [25] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [26] Giacomo Antonio Corbellini, rozeta, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

- [27] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.
- [28] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi kol. 1714, štuk, polychromie, kaple Neposkvrněného početí Panny Marie zámku Belcredi, Brno-Líšeň. Foto: Michaela Zbořilová.
- [29] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [30] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [31] Giacomo Antonio Corbellini, Apollón, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [32] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [33] Giacomo Antonio Corbellini, bukranion, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [34] Giacomo Antonio Corbellini, orel s andělem, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [35] Giacomo Antonio Corbellini, zubří hlava, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [36] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba portálu, asi po 1710, štuk, vchod do rytířského sálu hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.
- [37] Giacomo Antonio Corbellini, detail dekorací oktogonu pod lucernou, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.
- [38] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kupole, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

- [39] Giacomo Antonio Corbellini, andělé s girlandami a motivem orla, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.
- [40] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba římsového kladí, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.
- [41] Giacomo Antonio Corbellini, detail římsového kladí, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.
- [42] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s květinovými girlandami, po 1708, štuk, polychromie, zlacení, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.
- [43] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.
- [44] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Ukřižování Ježíše Krista, 1706, štukový mramor, štuk, zlacení, cca 280×150 cm, kostel Všech svatých, Libochovice. Foto: autorka.
- [45] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Panny Marie Sedmibolestné, 1706, štukový mramor, štuk, zlacení, cca 280×150 cm, kostel Všech svatých, Libochovice. Foto: autorka.
- [46] Libochovice, kostel Všech svatých, nápisová kartuše, 1706, štuk, zlacení. Foto: autorka.
- [47] Giacomo Antonio Corbellini (?), zvonkovitá girlanda, 1707, štuk, polychromie, pokoj Diany a Jupitera (velká galerie), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [48] Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuš s amorem, 1707, štuk, polychromie, pokoj Diany a Jupitera (velká galerie), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [49] Giacomo Antonio Corbellini (?), akantová pentle, 1707, štuk, polychromie, pokoj s tančícími putti (pracovna), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [50] Giacomo Antonio Corbellini (?), dietrichsteinský symbol, 1707, štuk, polychromie, pokoj Aeneovy apoteózy, zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [51] Giacomo Antonio Corbellini (?), kandelábr s groteskními hlavami orlů a draků, 1707, štuk, polychromie, pokoj Aeneovy apoteózy, zámek Libochovice. Foto: autorka.

- [52] Giacomo Antonio Corbellini (?), stuhová girlanda, 1707, štuk, polychromie, pokoj s Apollónem a putti (orientální salonek), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [53] Giacomo Antonio Corbellini (?), akantová rozeta, 1707, štuk, polychromie, pokoj Plutona a Proserpíny (ranní salonek), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [54] Giacomo Antonio Corbellini (?), šátkový závěs s nymfou, 1707, štuk, polychromie, pokoj Plutona a Proserpíny (ranní salonek), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [55] Giacomo Antonio Corbellini (?), motiv orla, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [56] Giacomo Antonio Corbellini (?), zavinutá kartuše, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [57] Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuše s boltcem a palmovou ratolestí, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [58] Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuše s alegorií Evropy, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [59] Giacomo Antonio Corbellini (?), tritoni, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [60] Giacomo Antonio Corbellini (?), kandelábr s orly a delfíny, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [61] Giacomo Antonio Corbellini (?), herma, 1707, štuk, polychromie, pokoj Spravedlnosti (malá jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.
- [62] Giacomo Antonio Corbellini, štukové zrcadlo, 1706, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.
- [63] Giacomo Antonio Corbellini, akantová pentle, 1706, štuk, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.
- [64] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba pilíře oltáře Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.

- [65] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba nástavce oltáře Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.
- [66] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s mitrou na oltáři Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.
- [67] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Panny Marie, 1713, štukový mramor, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [68] Giacomo Antonio Corbellini, sv. Terezie z Ávily, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [69] Giacomo Antonio Corbellini, sv. Jan z Kříže, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [70] Giacomo Antonio Corbellini, skupina andělů, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [71] Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [72] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Piety, 1718, štukový mramor, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [73] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s rouškou Veronicinou, oltář Piety, 1718, štuk, zlacení, polychromie, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [74] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s křížem, oltář Piety, 1718, štuk, dřevo, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [75] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn ve vítězném oblouku, mezi 1713–1718, štuk, zlacení polychromie, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [76] Giacomo Antonio Corbellini, detail baldachýnu ve vítězném oblouku, mezi 1713–1718, štuk, zlacení, polychromie, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.
- [77] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby hlavní lodi, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

- [78] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby hlavní lodi, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [79] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn u varhanní kruchty, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [80] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba varhanní kruchty, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [81] Giacomo Antonio Corbellini, klenba kaple boční lodi, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [82] Giacomo Antonio Corbellini, detail klenby kaple boční lodi, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [83] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby presbytáře, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [84] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby klenby presbytáře, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [85] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kupole v křížení transeptu, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [86] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby transeptu, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [87] Giacomo Antonio Corbellini, kartuše na římse, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [88] Giacomo Antonio Corbellini, anděl nesoucí baldachýn, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [89] Giacomo Antonio Corbellini, postranní oltář, 1713, štukový mramor, štuk, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [90] Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

- [91] Giacomo Antonio Corbellini, prorok Daniel, 1713, štuk, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [92] Giacomo Antonio Corbellini, kupole kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [93] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [94] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [95] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [96] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [97] Giacomo Antonio Corbellini, holubice Duchu Svatého, kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [98] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Kristova ukřižování, kaple sv. Kříže, 1718, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [99] Giacomo Antonio Corbellini, náhrobek opata Slávka z Oseka, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, severní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [100] Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Štědrosti na náhrobku opata Slávka z Oseka, 1717, štukový mramor, severní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [101] Giacomo Antonio Corbellini, náhrobek zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabišiců, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.
- [102] Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Času na náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabišiců, 1717, štukový mramor, polychromie, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[103] Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Kontemplace na náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců, 1717, štukový mramor, polychromie, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[104] Giacomo Antonio Corbellini, detail náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hrabšiců, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[105] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby refektáře, 1713, štuk, polychromie, konvent cisterciáckého opatství, Osek. Foto: autorka.

[106] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba čelní stěny refektáře, 1713, štuk, polychromie, konvent cisterciáckého opatství, Osek. Foto: autorka.

15 SEZNAM ZKRATEK

CMTF UP – Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého

FF MU – Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

FF UP – Filozofická fakulta Univerzity Palackého

KTF UK – Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

LMU – Ludwig-Maximilians-Universität

PF UK – Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

UNIMI – L'Università degli Studi di Milano

UNINS – L'Università degli studi dell'Insubria

16 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

[1] Mikulov, střední nádvoří zámeckého parku, dolní část nedochované kašny, poslední čtvrtina 17. století, mušlový vápenec. Foto: Jana Zapletalová.

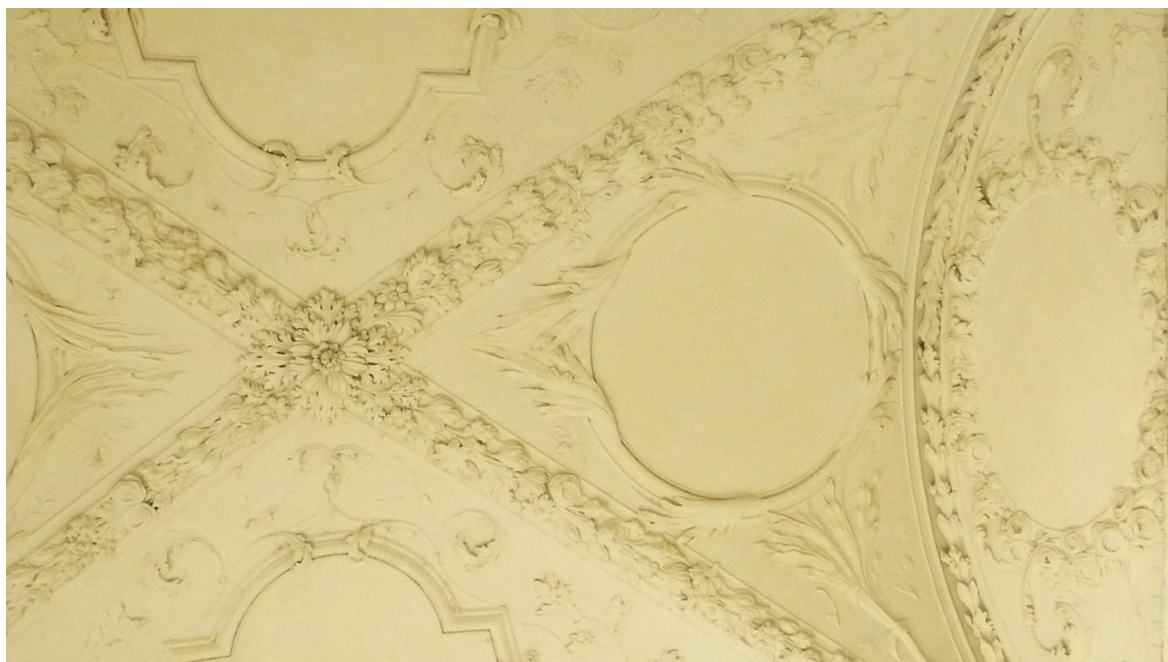
[2] Mikulov, druhé nádvoří zámeckého parku, pozůstatky grotty, druhá polovina 17. století. Foto: Milada Rigasová.

[3] Giacomo Antonio Corbellini, vegetabilní feston, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.

[4] Giacomo Antonio Corbellini, rozeta, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.

[5] Giacomo Antonio Corbellini, vegetabilní feston, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.

[6] Giacomo Antonio Corbellini, motiv zrcadla, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.

[7] Giacomo Antonio Corbellini, květinová ratolest, 1703, štuk, předsíň kostela sv. Anny, Mikulov. Foto: autorka.

[8] Giacomo Antonio Corbellini, motiv orla, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.

[9] Giacomo Antonio Corbellini, motiv zrcadla, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.

[10] Giacomo Antonio Corbellini, motiv rohu hojnosti, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.

[11] Giacomo Antonio Corbellini, motiv dubové ratolesti, 1708, štuk, Purkyňův sál mikulovského gymnázia, Mikulov. Foto: Jana Zapletalová.

[12] Giacomo Antonio Corbellini, lunety klenby hlavní lodi, 1704–1706, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

[13] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kněžiště, 1704–1706, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

[14] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn ve vítězném oblouku, 1704, juta, štuk, polychromie, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

[15] Giacomo Antonio Corbellini, klenba boční lodě, 1704, štuk, polychromie, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

[16] Giacomo Antonio Corbellini, kazatelna, 1708, štuk, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

[17] Giacomo Antonio Corbellini, detail kazatelny, 1708, štuk, zlacení, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná. Foto: autorka.

[18] Brno, Biskupský dvůr, bývalý portál paláce Mitrovských, asi 1700–1720, pískovec.
Foto: autorka.

[19] Brno, městská část Staré Brno, pohled do ulice z náměstí Svobody, kolem roku 1900.
Foto: <http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=5945>.

[20] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[21] Giacomo Antonio Corbellini, lunetová výseč, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[22] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[23] Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[24] Giacomo Antonio Corbellini, páskový ornament, asi 1710, štuk, polychromie, refektář bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[25] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[26] Giacomo Antonio Corbellini, rozeta, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[27] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi 1710, štuk, polychromie, úmrtní kaple bývalého kláštera kartuziánů, Brno-Královo Pole. Foto: autorka.

[28] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi kol. 1714, štuk, polychromie, kaple Neposkvrněného početí Panny Marie zámku Belcredi, Brno-Líšeň. Foto: Michaela Zbořilová.

[29] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[30] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[31] Giacomo Antonio Corbellini, Apollón, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[32] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[33] Giacomo Antonio Corbellini, bukranon, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

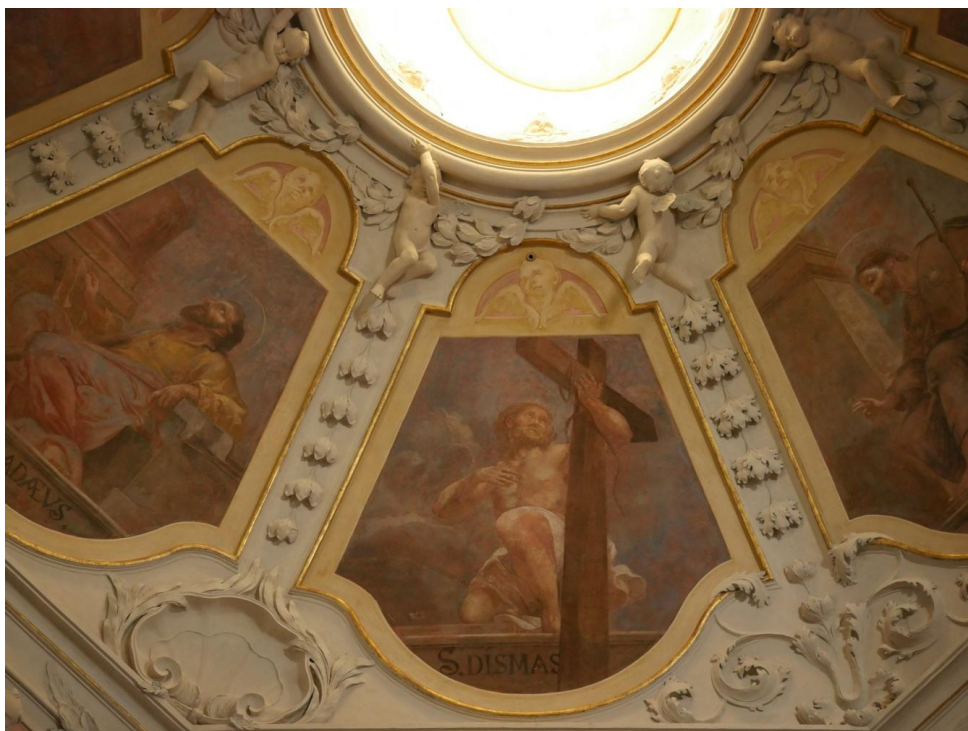
[34] Giacomo Antonio Corbellini, orel s andělem, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[35] Giacomo Antonio Corbellini, zubří hlava, asi po 1710, štuk, rytířský sál hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[36] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba portálu, asi po 1710, štuk, vchod do rytířského sálu hradu Pernštejna, Nedvědice. Foto: autorka.

[37] Giacomo Antonio Corbellini, detail dekorací oktogonu pod lucernou, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

[38] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kupole, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

[39] Giacomo Antonio Corbellini, andělé s girlandami a motivem orla, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

[40] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba římsového kladí, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

[41] Giacomo Antonio Corbellini, detail římsového kladí, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

[42] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s květinovými girlandami, po 1708, štuk, polychromie, zlacení, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

[43] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby, po 1708, štuk, polychromie, kaple Bolestné Panny Marie kostela sv. Jakuba Většího, Jihlava. Foto: autorka.

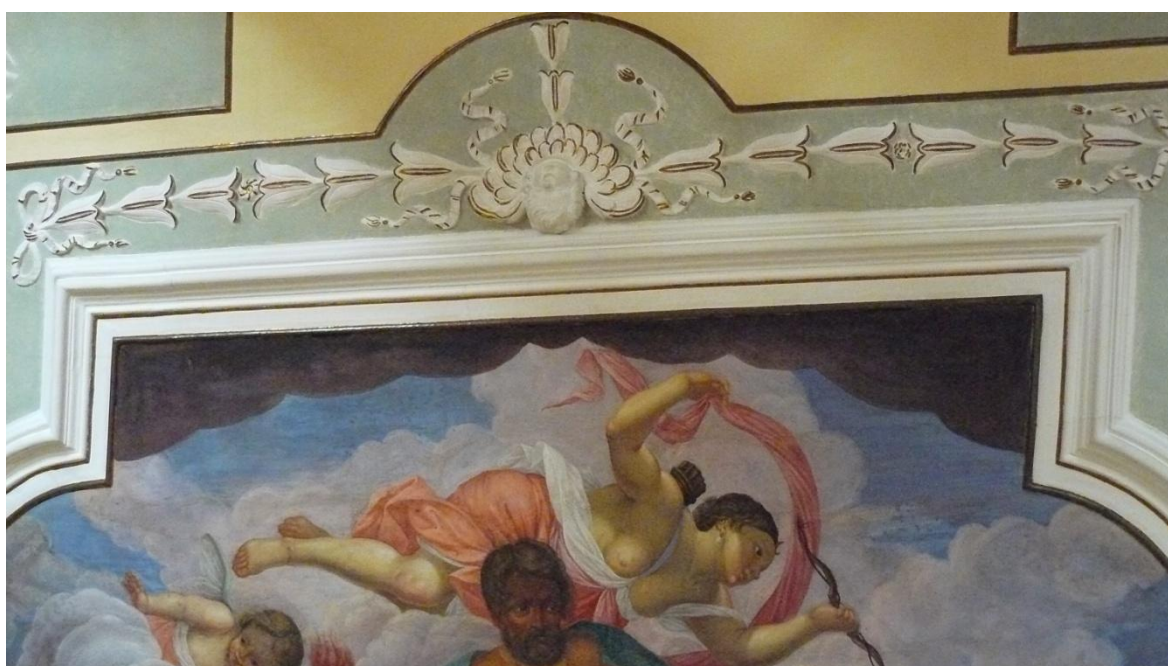
[44] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Ukřižování Ježíše Krista, 1706, štukový mramor, štuk, zlacení, cca 280×150 cm, kostel Všech svatých, Libochovice. Foto: autorka.

[45] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Panny Marie Sedmibolestné, 1706, štukový mramor, štuk, zlacení, cca 280×150 cm, kostel Všech svatých, Libochovice. Foto: autorka.

[46] Libochovice, kostel Věch svatých, nápisová kartuše, 1706, štuk, zlacení. Foto: autorka.

[47] Giacomo Antonio Corbellini (?), zvonkovitá girlanda, 1707, štuk, polychromie, pokoj Diany a Jupitera (velká galerie), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[48] Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuš s amorettem, 1707, štuk, polychromie, pokoj Diany a Jupitera (velká galerie), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[49] Giacomo Antonio Corbellini (?), akantová pentle, 1707, štuk, polychromie, pokoj s tančícími putti (pracovna), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[50] Giacomo Antonio Corbellini (?), dietrichsteinský symbol, 1707, štuk, polychromie, pokoj Aeneovy apoteózy, zámek Libochovice. Foto: autorka.

[51] Giacomo Antonio Corbellini (?), kandelábr s groteskními hlavami orlů a draků, 1707, štuk, polychromie, pokoj Aeneovy apoteózy, zámek Libochovice. Foto: autorka.

[52] Giacomo Antonio Corbellini (?), stuhová girlanda, 1707, štuk, polychromie, pokoj s Apollónem a putti (orientální salonek), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[53] Giacomo Antonio Corbellini (?), akantová rozeta, 1707, štuk, polychromie, pokoj Plutona a Proserpíny (ranní salonek), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[54] Giacomo Antonio Corbellini (?), šátkový závěs s nymfou, 1707, štuk, polychromie, pokoj Plutona a Proserpíny (ranní salonek), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[55] Giacomo Antonio Corbellini (?), motiv orla, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[56] Giacomo Antonio Corbellini (?), zavínutá kartuše, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[57] Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuše s boltcem a palmovou ratolestí, 1707, štuk, polychromie, pokoj Apollóna a Koronidy (barokní ložnice), zámek Libochovice. Foto: autorka.

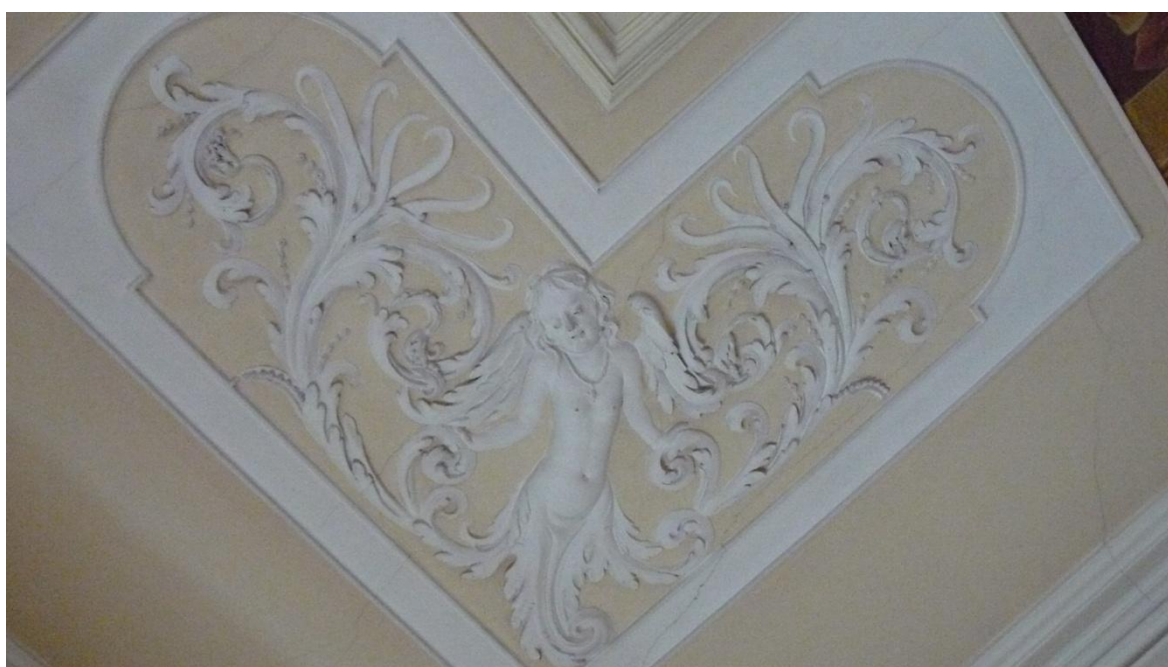
[58] Giacomo Antonio Corbellini (?), kartuše s alegorií Evropy, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[59] Giacomo Antonio Corbellini (?), tritoni, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[60] Giacomo Antonio Corbellini (?), kandelábr s orly a delfíny, 1707, štuk, polychromie, pokoj Venuše a Minervy (velká jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[61] Giacomo Antonio Corbellini (?), herma, 1707, štuk, polychromie, pokoj Spravedlnosti (malá jídelna), zámek Libochovice. Foto: autorka.

[62] Giacomo Antonio Corbellini, štukové zrcadlo, 1706, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.

[63] Giacomo Antonio Corbellini, akantová pentle, 1706, štuk, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.

[64] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba pilíře oltáře Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.

[65] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba nástavce oltáře Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.

[66] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s mitrou na oltáři Božího Těla, 1707, štuk, polychromie, kostel sv. Mikuláše, Nepomyšl. Foto: autorka.

[67] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Panny Marie, 1713, štukový mramor, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

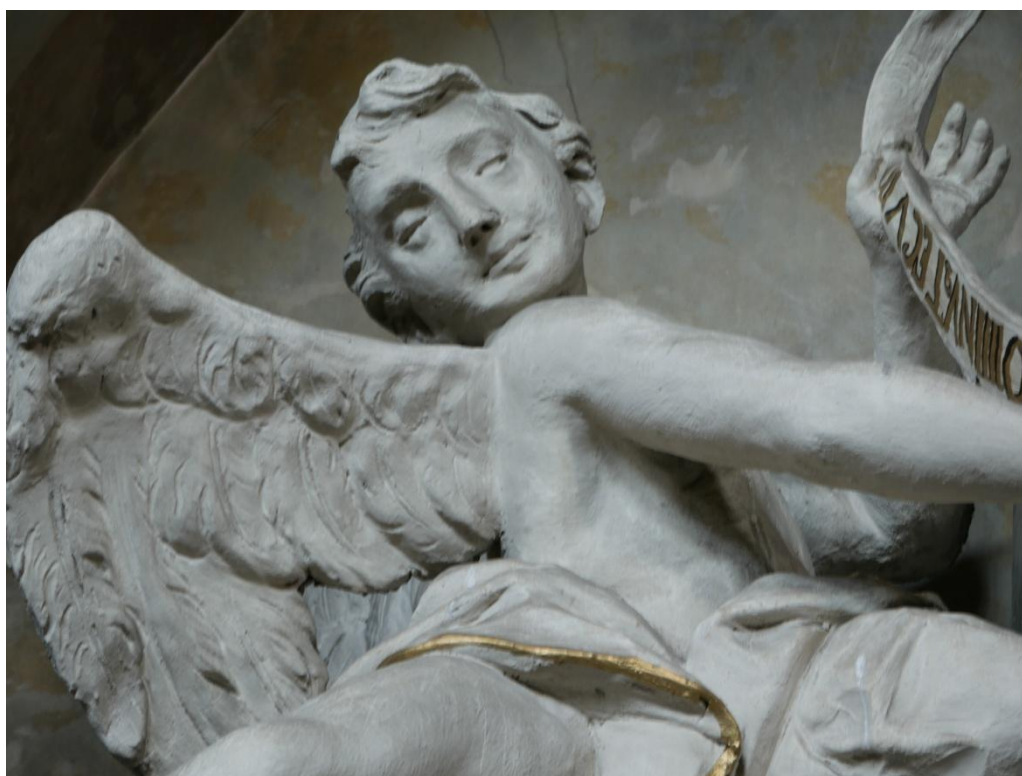
[68] Giacomo Antonio Corbellini, sv. Terezie z Ávily, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

[69] Giacomo Antonio Corbellini, sv. Jan z Kříže, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

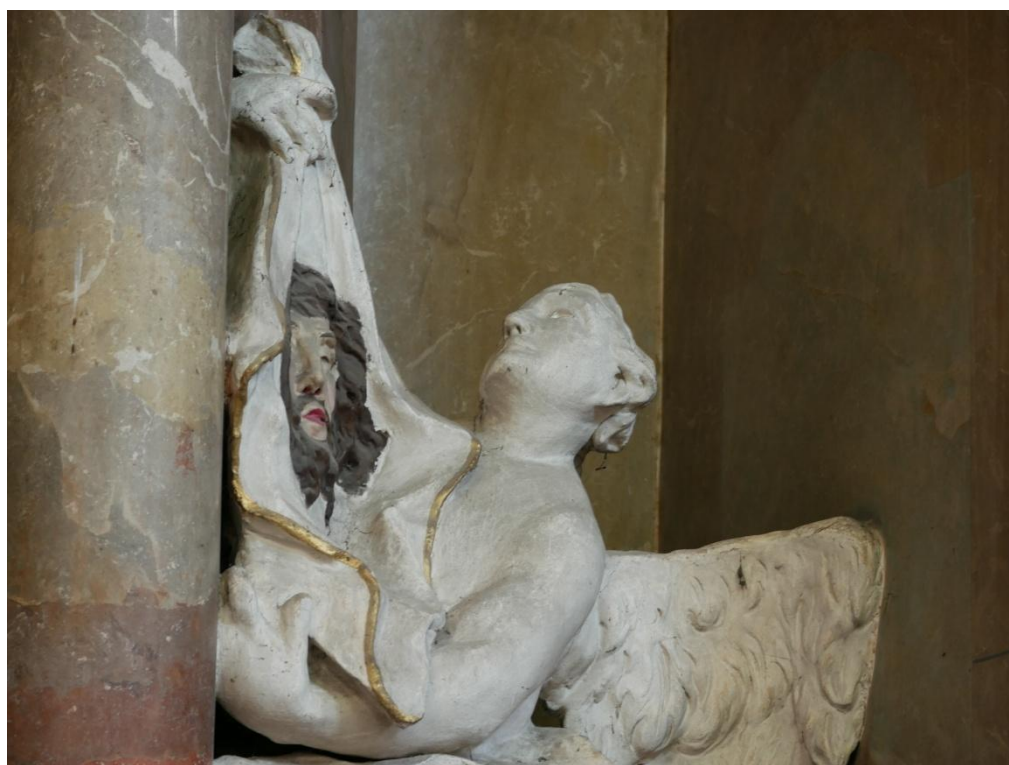
[70] Giacomo Antonio Corbellini, skupina andělů, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

[71] Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, oltář Panny Marie, 1713, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

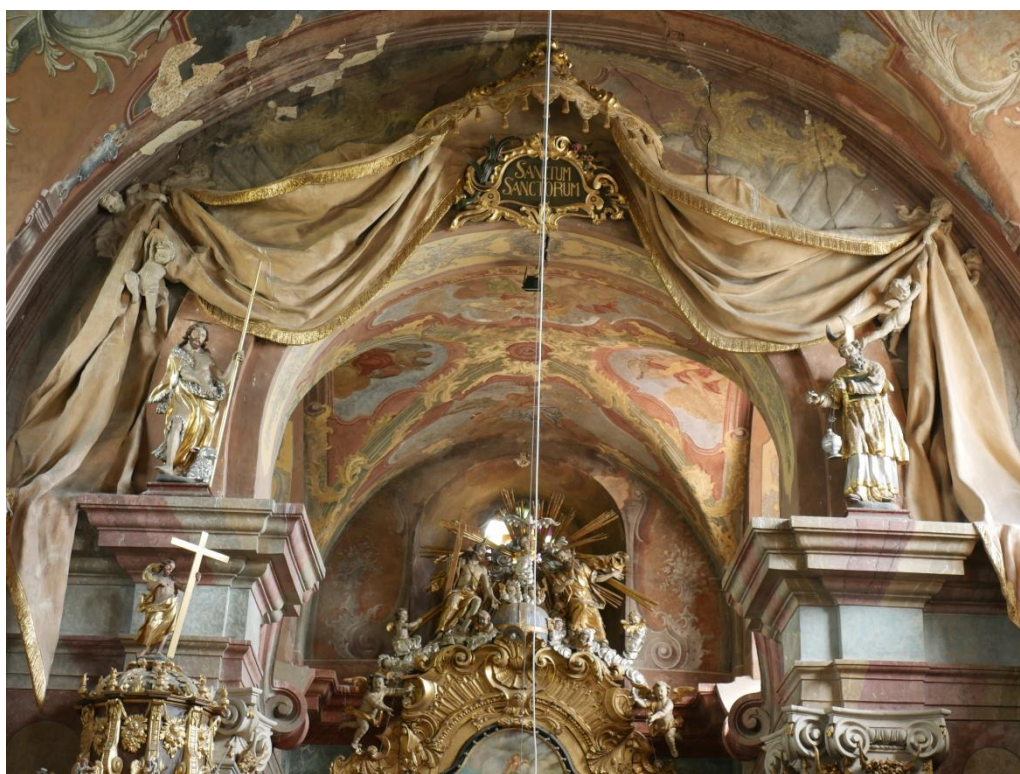
[72] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Piety, 1718, štukový mramor, štuk, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

[73] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s rouškou Veroničinou, oltář Piety, 1718, štuk, zlacení, polychromie, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

[74] Giacomo Antonio Corbellini, anděl s křížem, oltář Piety, 1718, štuk, dřevo, zlacení, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

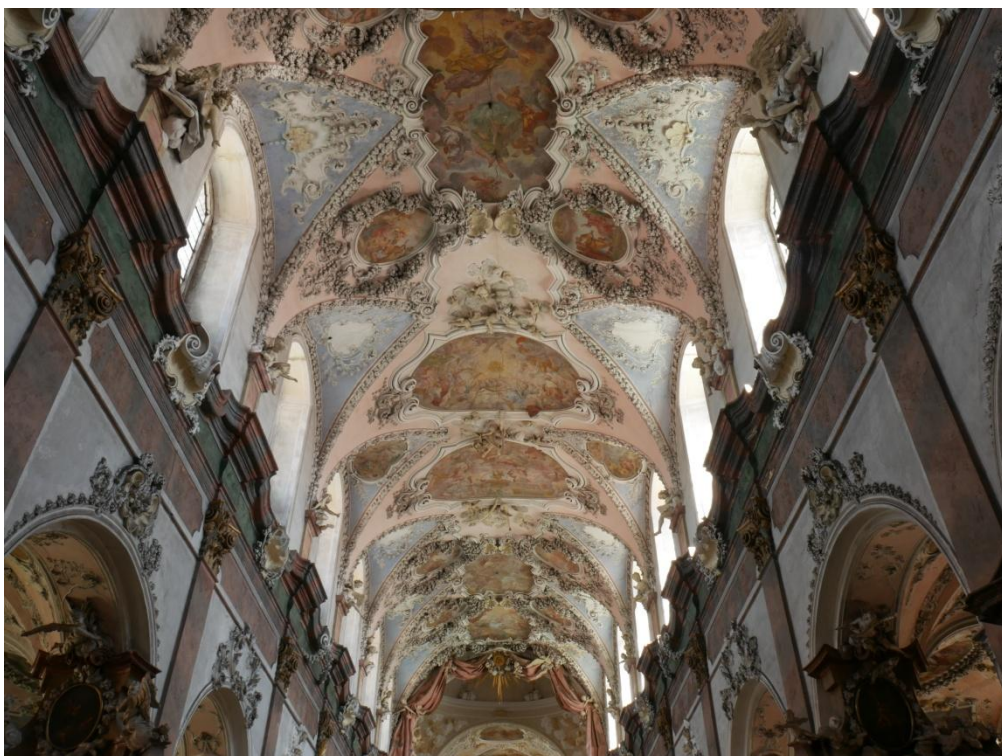
[75] Giacomo Antonio Corbellini, baldachýn ve vítězném oblouku, mezi 1713–1718, štuk, zlacení polychromie, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

[76] Giacomo Antonio Corbellini, detail baldachýnu ve vítězném oblouku, mezi 1713–1718, štuk, zlacení, polychromie, kostel sv. Víta, Libědice. Foto: autorka.

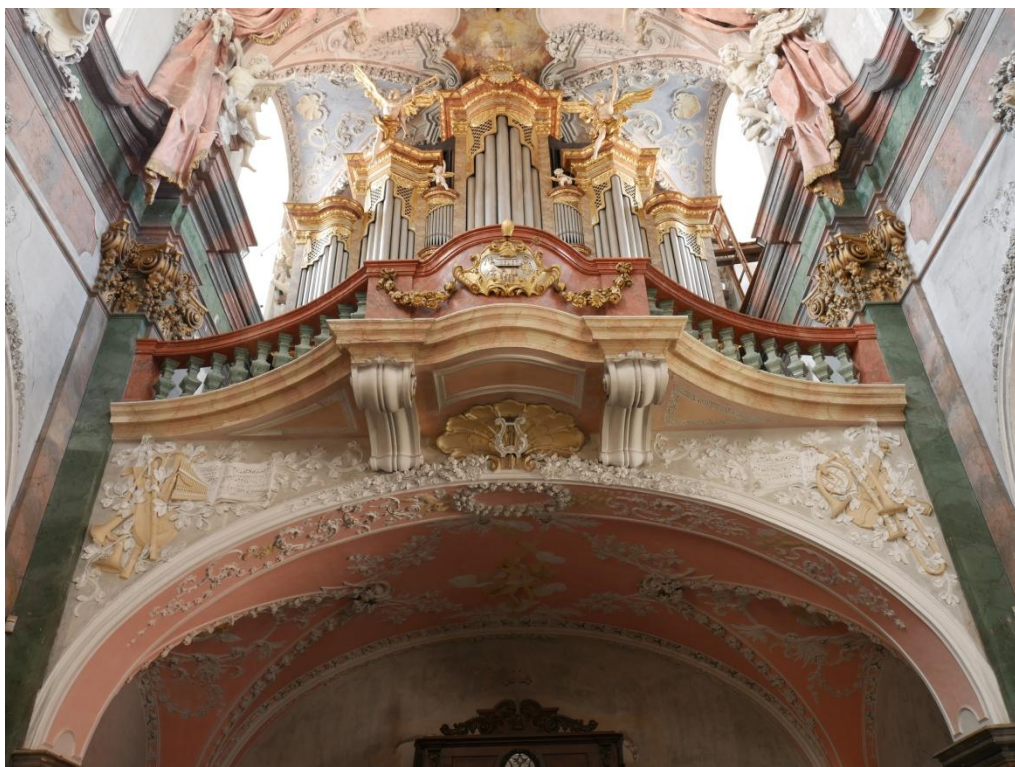
[77] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby hlavní lodi, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[78] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby hlavní lodi, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[79] Giacomo Antonio Corbellini, baldachyn u varhanní kruchty, 1713, štuk, polychromie, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[80] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba varhanní kruchty, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[81] Giacomo Antonio Corbellini, klenba kaple boční lodi, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[82] Giacomo Antonio Corbellini, detail klenby kaple boční lodi, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[83] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby presbytáře, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[84] Giacomo Antonio Corbellini, detail výzdoby klenby presbytáře, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[85] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba kupole v křížení transeptu, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[86] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby transeptu, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

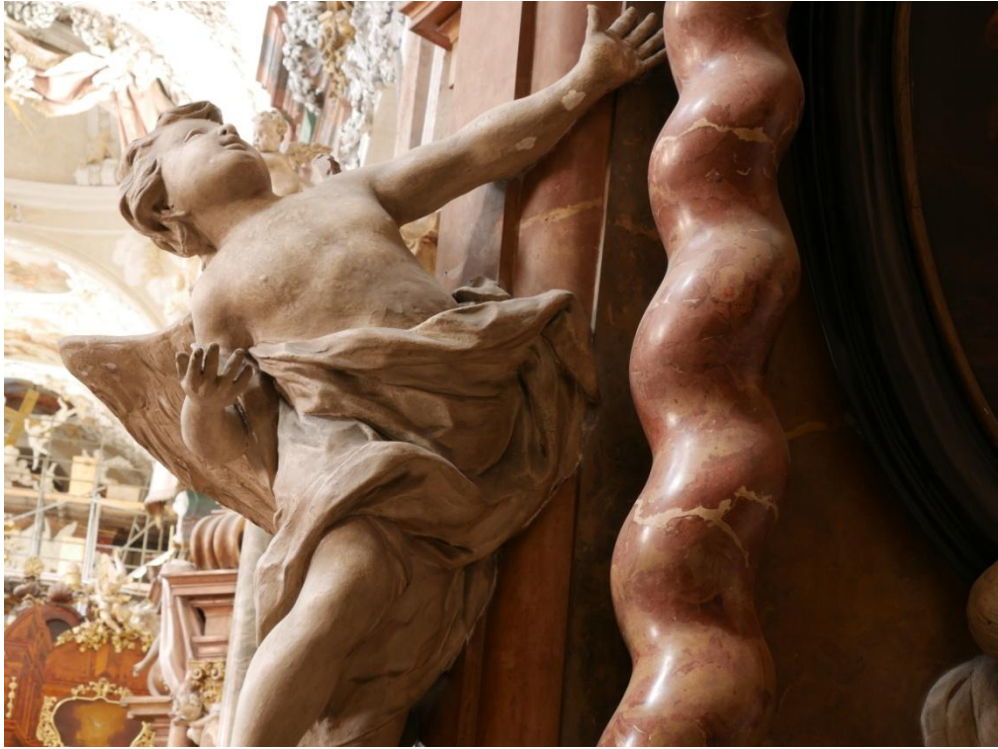
[87] Giacomo Antonio Corbellini, kartuše na římse, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[88] Giacomo Antonio Corbellini, anděl nesoucí baldachýn, 1713, štuk, polychromie, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[89] Giacomo Antonio Corbellini, postranní oltář, 1713, štukový mramor, štuk, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

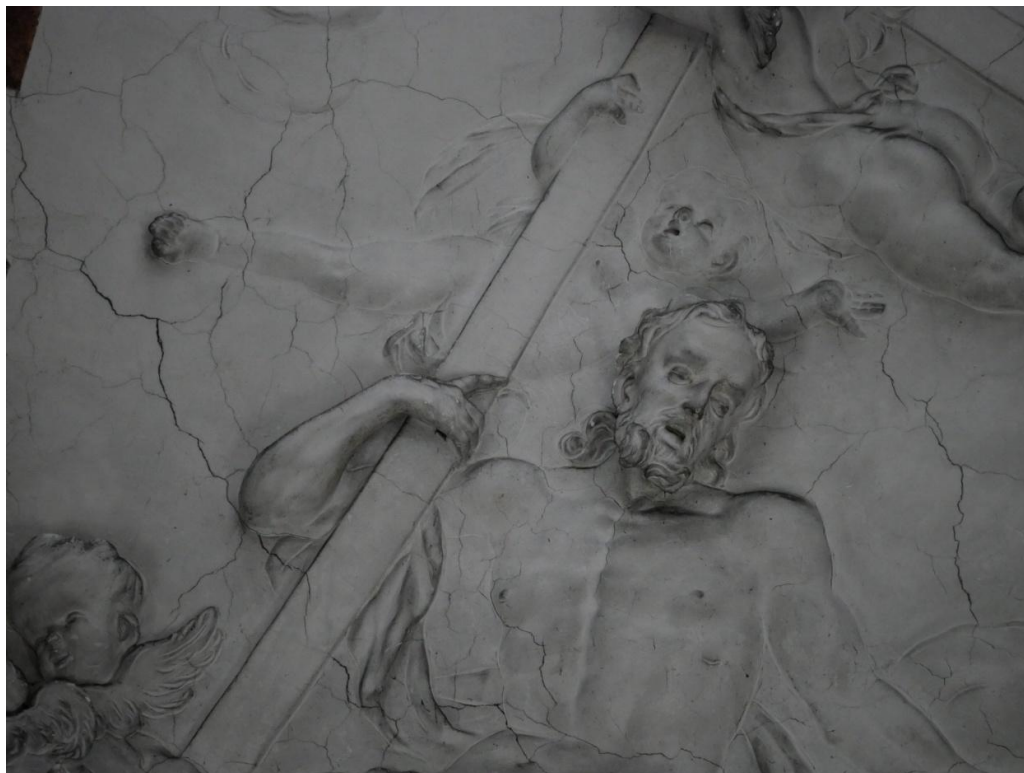
[90] Giacomo Antonio Corbellini, postava anděla, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[91] Giacomo Antonio Corbellini, prorok Daniel, 1713, štuk, zlacení, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[92] Giacomo Antonio Corbellini, kupole kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[93] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[94] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

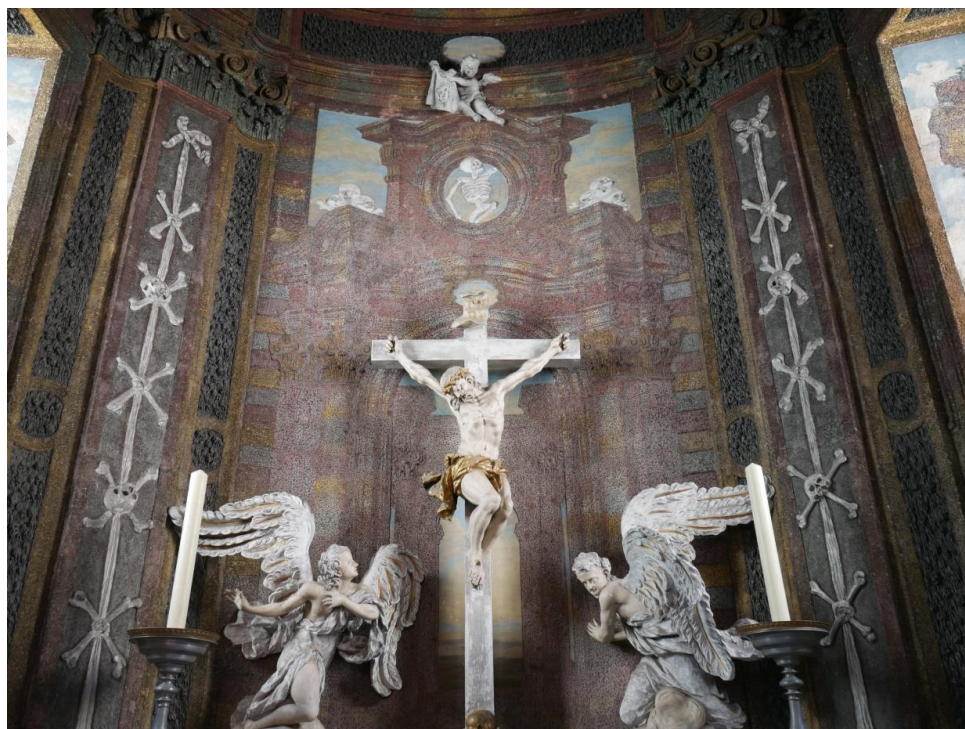
[95] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[96] Giacomo Antonio Corbellini, reliéf kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[97] Giacomo Antonio Corbellini, holubice Ducha Svatého, kaple sv. Kříže, 1713, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[98] Giacomo Antonio Corbellini, oltář Kristova ukřižování, kaple sv. Kříže, 1718, štuk, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[99] Giacomo Antonio Corbellini, náhrobek opata Slávka z Oseka, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, severní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[100] Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Štědrosti na náhrobku opata Slávka z Oseka, 1717, štukový mramor, severní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[101] Giacomo Antonio Corbellini, náhrobek zakladatelů oseckého kláštera rodu Hradišiců, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[102] Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Času na náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hradišiců, 1717, štukový mramor, polychromie, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[103] Giacomo Antonio Corbellini, alegorie Kontemplace na náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hradišiců, 1717, štukový mramor, polychromie, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[104] Giacomo Antonio Corbellini, detail náhrobku zakladatelů oseckého kláštera rodu Hradišiců, 1717, štukový mramor, polychromie, zlacení, jižní boční loď, bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Osek. Foto: autorka.

[105] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba klenby refektáře, 1713, štuk, polychromie, konvent cisterciáckého opatství, Osek. Foto: autorka.

[106] Giacomo Antonio Corbellini, výzdoba čelní stěny refektáře, 1713, štuk, polychromie, konvent cisterciáckého opatství, Osek. Foto: autorka.

17 TEXTOVÁ PŘÍLOHA

1. Přepis knížecího příkazu Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu mikulovskému hejtmánovi Jiřímu Schubertovi ze 7. července 1696:

Originál:

„Hochfürstlichen Befell a(u)s 1696: Die abgängige Wasser Röhmen in den Schloß solle der Hauptmann ohne Verlust einiger Zeit, annoch biß 30. Schob zu Paußwand ehest Brunnen und durch die Ochsen in den ziegischen Meyerhof, oder besser in dem Ziestgarten, oder im untern Zeil des Breydkasten, wann solcher anderst leer ist, sehren wasser weilen as nahender wäre bey den Ort, wo sie zulegen Seyn. Und wird man sehen daß diese Arbeit gleich nach dem Schnitt angefangen werde, und weilen der Wasserkünstler vereinnt, daß man mit lauter Robother nicht ausrichten Kann, als wird man ihme 6 Personen des Tag und das Geld bezahlen, auf das diese Arbeit beschleiniget werden, von der Schnabin lauft das Wasser in der untern Rohrkasten bei den Hofstall und weilen die bleinen Rohren, biß dahin mangelbahr, als sollen solche auch nem gelegt werden, auf daß das Wasser durch die Antitschoben springen könne, dieses wasser solle durch bleinen Rohren in Schloßgarten unter die Grota bey des Gartner Hauß geführt werden, allwo ein neuer Rohrkasten hineinwart gemacht werden wird. Unterdessen kann man eine Stattung hinsetzen von diesen Rohrkasten begehren die Juden, daß das Wasser auf ihme unkosten über die Basttey in ihr Gassen geführet werden, so geschehen Kann wann es ohne Schaden des Garten seyn kann.

2do von den Schloßgartenwasser, so von der Mamiamühl geführt wird, wird erstlichen aus der grossen Röhren mit einer bleinen Rohren von einer Viemlzahl das Wasser in das Brauereihauß Geführt, weiter hinaus wird das Wasser wieder die ein Andere abseithete Rohren in der Juden Rohekasten ihnen Schul geführt, das übrige Wasser gehet in Schloßgarten hinter der Stiegen bieß in die Fontaine Bachus, und von dorten in die grosse Fontaine Nephthunus, weiter in den untere Kasten Hercules, und Kann deises Gartenwasser folgendes auch in dem neuen Brunnen so man in den Mittern Garten erst machen solle, geführt werden. Ingleich das Schloßwasser, das also dieser grosse Brünnen zwey Wasser haben Kann, von diesen Brünnen und jegt von Hercules Kann das Wasser auch in die Juden gassen über die Bastey ihn unkosten geführt werden. Denn Juden anzudeuten, daß sie das Ort bey den Hum, ... wo die Rohmen in das Schloß laufen, bey grosser Strat sauber halten und nicht mehr Hieshütten sollen auch so viel sich Iheu lasset wird dem Anstat wegraumen. Für den Brunnen bey des Schlossgartenn Wohnung unter der Grota ist mit

den Steinmetzen accordirt worden pr(o) 150 fr 1 Vass Bier, 10 führen dazu zu 4 fr Macht 40 fr. Die führen werden einen Abbruch leiden und Kann der Häuptmann die Zeignuß zur Unterschrift nach Wien schicken. Nikolspurg den 7^h July 1696. Ferdinand fürst von Dietrichstein.“

Překlad:

„Chybějící potrubí v zámecké zahradě musí hejtman bez prodlení vést alespoň do 30ti stop k bráně před studnu, skrz oslí dvůr do čestného nádvoří nebo lépe do okrasné zahrady do spodní části velké kašny, která je jinak prázdná. Tak bude více vody blíže místu, odkud půjde dolů a pán rovněž uvidí, jak to funguje, jakmile zahájíme dílo a mistr vodař ho propojí, což nedokáže bez pomocníků, proto bude mít k dispozici 6 lidí na den a zaplacené peníze pro urychlení práce. Od kohoutku voda poteče do velké kašny u stáji a zůstane v olověném potrubí až do jejího klesnutí. Takto by potrubí mělo být položeno, aby voda pomocí protitlaku mohla vytrysknout. Voda dále poteče olověným potrubím v zámecké zahradě pod grotu k domu zahradníka, kde postavíme novou kašnu. Mezitím můžeme požádat o položení zařízení k této kašně Židy, abychom vodu na jejich náklady vedli přes bastion do jejich ulice. Tak se může udát, pokud nedojde k poškození zahrady.

Za druhé, voda z kašny povede do mlýna, nejprve velkým potrubím s olověnými trubkami pro větší množství vody do pivovaru (kuchyně), a znovu dalšími postranými trubkami židovského potrubí do jejich školy a zbylá voda půjde znovu do zámecké zahrady za schody až do Bakchovy fontány a odtud do velké Neptunovy fontány, dále do spodní nádrže s Herkulem a následně zahradní voda povede znovu do nové kašny, již musíme nejprve udělat na středním nádvoří. Současně voda v této velké kašně může mít dva prameny. Z této fontány a také z Herkulovy může voda opět téct na jejich náklady do židovské ulice přes bastion. Je třeba Židům sdělit, aby v okolí, ... kde potrubí vede do zámku, udržovali na velké ulici čistotu a nesmí tam zůstat žádné další stavení, protože místo vyklidíme. Na kašnu u zahradníka bytu pod grottou byla s kameníkem uzavřena dohoda na 150 zlatých, 1 sud piva, 10 cest po 4 zlatých, celkem 40 zlatých. Cesty budou jednou přerušeny a hejtman může poslat ukázkou pro podpis do Vídně. Mikulov, 7. července 1696. Ferdinand kníže z Dietrichsteinu.“ viz Stavební účty Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu (pozn. 185), folio 54.

2. Přepis zápisu o stavebních materiálech pro práce v budovách zámecké zahrady a zámku v Mikulově v roce 1702:

Originál:

„Von 1ten Jann(uar) Bies end Xbris 1702: ... Item dem Nagel schmidth, welcher zu Haftung der gatter in denen 6 grotta Fenstern Beym gebau dem glasser 3 000 st(uck) Schwartz ram Nägel Erfolgt, Zahlt ... 2 fr 30 k. Mehr gedachten Noglschmit Vor 600 st(uck) Blechnögl zu Beschlagung der Roßpohrn in Neuen Stohl Und 2 000 Stucator Nögl, ins Pommerantschen Haus, L(auth) fürstl(ich) anschaffung Zahlt ... 16 fr. Vor 80 (Ellen) Stucator Trott und 2 200 St(uck) der gleichen Nögl, denen Juden, zu der Grotta arbeit, ins Pommarantschen Haus, Wie auch zu den Fenstern in Neuen Stohl, und der Zimmer im Schloß zahlt ... 38 fr 5 k. Item dem Jud Schlam(m)el vor 6000 st(uck) Stucator Nögl und 21^{1/2} (Ellen) der gleichen Drots, Bezahlt ... 9 fr 57 k. Mehr der Hoff Schlosserin Vor 15 (Ellen) Stucator Droth, zu den Grotten ins Pom(m)orantschen Haus, Gehörig zahlt ... 4 fr. Summa Bies end Xbris 1702 ...88 fr 42 k.“

Překlad:

„Od 1. ledna do konce října 1702: ... Položka kováři hřebů, který na upevnění mříží v 6 oknech grotty při vsazování skla dodal 3 000 kusů černých hřebů, zaplaceno ... 2 zlaté, 30 krejcarů. Dále zmíněnému kováři hřebů za 600 kusů plechových hřebů na okování koňských kotců v nových stájích a 2 000 štukatérských hřebů do oranžerie, podle knížecího nákupu zaplaceno ... 16 zlatých. Za 80 loktů(!) štukatérského drátu a 2 200 kusů rovných hřebů Židovi, na práci grotty v oranžerii a také okna v nových stájích a v místnosti zámku, zaplaceno ... 38 zlatých, 5 krejcarů. Židovi Schlamelovi za 6 000 kusů štukatérských hřebů a 21 ½ loktu(!) rovného drátu zaplaceno ... 9 zlatých, 57 krejcarů. Dále dvornímu zámečníkovi, za 15 loktů(!) štukatérského drátu do grotty v oranžerii, náležitě zaplaceno ... 4 zlaté. Částka do konce října 1702 ... 88 zlatých 42 krejcarů.“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 471, srov. Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I (pozn. 190), nefoliováno.

3. Přepis účtů štukatéra Giacomina Antonia Corbelliniho pro práce v oranžerii a zámku v Mikulově mezi lety 1701 až 1702:

Originál:

„Dennen Stukator Bey verwaldung des Schabszky: Dem Hr Ant(onio) Carbellini so in dem Neuen Gepeu 4 Zimmern mit saubern gesimbsern geführt, dann auch die Böden in ernanten Zimmern von Glotter arbeits Tauglich verfertigt Lauth Contract und dessen Guittung nebst 2 Vas Bier zahlt ... 120 fr. Mehr ihm Stucator vor ein Zim(m)er in Ged(achten) Neuen Gepeu von Freien Figuren und zwar das Siedel Zim(m)er genandt Besage Contract und auch dessen Guittung nebst der Cost bezahlt ... 400 fr. Item Gedachten Stucator vor in Neuen Gepeu gemachten Stucator arbeits und zwar Wegen den Taffl Stuben und den Jenig Zim(m)er allwo die Termes Hinein gemacht Werden, Wie auch anderer Verbesserung der alldortigen Zim(m)er Bezahlt nebst 2 Vas Bier ... 532 fr. Sum(m)a bis letzten Xbr(is) 1701: ... 1052 fr.“

„Von Ersten Jann(uar) Bies letzten Xbr(is) 1702: Dreyen Handlanger, Welche dem Stucator so Wohl in dem Neuen Gartten, als auch in dem 4 Neuen Zim(m)er in Schloss Bey der Stucator arbeits Handtgelangt, Als dem Hans Schreyer von 3ten april 1701 Bies letzten May 1702 p(e)r 319 Tag a 15 k 79 fr 45 k Dem Hans Eder auch in d(ie)ser Zeit p(e)r 310 Tag 77 fr 30 k und dem Leopold Fischer von 3^t Marti 1701 Bies end April 1702 p(e)r 276 ^{1/2} Tag 68 fr 56 1/2 k zusammen Vermög des Stucator Hier über ertheilter Zeignus zahlt ...226 fr. Summa in allem 1278 fr 11 kro(izer).“

Překlad:

„Štukatérovi vyřizuje Schabszky: Pán Ant(onio) Carbellini, jež v novém stavení 4 místnosti s očištěním říms provedl, pak také na stropech ve jmenovaných pokojích hladkou práci vhodně zhotovil, podle smlouvy jemu příjem spolu s 2 sudy piva zaplacen ... 120 zlatých. Navíc štukatérovi za volné figury v jedné místnosti v oné nové stavbě a opravdu v pokoji uvedeném ve smlouvě a také v tomto účtu spolu s náklady zaplacen ... 400 zlatých. Částka uvedenému štukatérovi, jež v nové stavbě vytvořil štukovou práci, a protože pro jídelní salón(!) a jeden pokoj všude, kde je terasa, ji vytvoří stejně jako další vylepšení všech tamních místností, vyplacena spolu s 2 sudy piva ... 532 zlatých. Částka až do posledního října 1701: ... 1 052 zlatých.“

„Od prvního ledna do posledního října 1702: Třem nádeníkům, kteří se štukatérem tak dobře v nové zahradě, stejně jako ve 4 nových místnostech v zámku štukatérské práce zhotovili, když Hans Schreyer od 3. dubna 1701 do posledního května 1702 po 319 dnů po 15 krejcarech, 79 zlatých, 45 krejcarů a Hans Eder také v tomto čase po 310 dní 77 zlatých, 30 krejcarů a Leopold Fischer od 3. března 1701 do konce dubna 1702 po 276 a půl dne 68 zlatých, 56 a půl krejcaru společně se štukatérem zde po vykonání spočtení zaplaceno ... 226 zlatých. Částka celkem 1 278 zlatých, 11 krejcarů.“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 357, 358, srov. Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I (pozn. 190), nefoliováno.

4. Přepis účtů štukatéra Giacomina Antonia Corbelliniho za práci v oranžerii zámecké zahrady v Mikulově v roce 1703:

Originál:

„Neuer Empfang: Den 22ten Xbr(is) 1703 aus Handten Ihro Hoch fürstl(ich) Gnaden Spill Geldt empfang 106 fr 34 k.; Item nehme Hiermit p(e)r Empfang, was der Antoni Carabellini Stukator auff abschlag seiner Verdingten arbeith aus dem Purggraffen ambt, an Victualien empffangen, und ihm an denen Verdingten 350 fr Wegen des Pomorantschen Gewelb abgezogen worden, idest; P(e)r 9 Kistl(?) Salt zu 51 k ... 7 fr 39 k; Schmaltz 126 mas zu 24 k ... 50 fr 24 k; Glas 40 tf. zu 3 k ... 2 fr; Brennholtz 2 Claffter zu 2 fr 30 k ... 5 fr; Item aus dem Kellerambt, empfangten p(e)r 16 Eim: 44 id Wein, der Eimer zu 5 fr gerechnet ... 80 fr; Und 6 Eimer Bier das was zu 5 fr ... 7 fr 30 k...“.

Překlad:

„Nový příjem: 22. října 1703 z rukou Vaší knížecí milosti navracené peníze přijaty 106 zlatých, 34 krejcarů. Částka byla určena Antoniovu Carabellinimu, štukatérovi na splátku jemu zadané práce z purkrabské kanceláře, kterou v požívatinách přijal, a to z těchto zjednaných 350 zlatých za stavbu oranžerie bylo odečteno 9 beček soli za 51 krejcarů ... 7 zlatých, 39 krejcarů. Omastek 126 mázů za 24 krejcarů ... 50 zlatých, 24 krejcarů. Sýr 40 kusů po 3 krejcarech ... 2 zlaté. Palivové dříví 2 sáhy po 2 zlatých, 30 krejcarech ... 5 zlatých. Položka, již ze sklepa kanceláře přijal, 16 věder: 44 jednotek vína, vědro za 5 zlatých, spočteno ... 80 zlatých. A 6 věder piva jedno za 5 zlatých ... 7 zlatých, 30 krejcarů...“. viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 24, srov. Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu I (pozn. 190), nefoliováno, srov. Richter, Fischeriana (pozn. 29), s. 519.

5. Přepis účtů štukatéra Giacomina Antonia Corbelliniho za práci v oranžerii zámecké zahrady a zámku (?) v Mikulově v letech 1703 až 1705:

Originál:

„Bey Verwaltung des Stodulka: Dem Ant(oni) Corbellini Stucator Weg(en) Verfertigter Stucator arbeit, im Schlossgarten Pommorantschen gewelb, vermög mit ihm getroffenen Contract Bezahlt ... 350 fr. Den 20. April 1704 von Wegen Verrichten glotten arbeit, in 3. Anttecammer Bezahlt ... 14 fr. Lattus ... 364 fr. Den 23.^s Juni 1704 In Mohrn und Siedel Zimmer von gemachten gesimbser, den in der oficirer zim(m)er, von Neuen gemachten Boden, von 23 Clafter Graß bezalt L(auth) Contract ... 75 fr. Den 12.^s April 1705 von Wegen Gefertigte zwey boben in denenn obern zimmern, Ingleichen von denen Saubt gesimbsern in der Anttecammer bezalt ... 12 fr. Den 12^s Xbr(is): 1705 vor denen in Cetern zimmern im Schlossgartten Neuen gepeu gemachten: 16 figurn und außbesserung der gesimbser bezalt ... 16 fr. Lauth Baut(en) Rechnung dem Antoni Corbellini Vor wegen der Gallerie im schlossgarten auff die mit ihm accordirte 125 fr abschlag Bezahlt ... 11 fr 15 k.“

Překlad:

„Vyřizuje Stodulka: Antoniovu Corbellinimu štukatérovu, který zhotovil štukatérskou práci v zámecké zahradě v budově oranžerie, částka udaná ve smlouvě zaplácena ... 350 zlatých. 20. dubna 1704 za zhotovenou hladkou práci ve 3 předsíních ... 14 zlatých. Celkem ... 364 zlatých. 23. června 1704 v obývacím a odpočinkovém (jižním)(!) pokoji za zhotovení říms, a v kancelářské místnosti za zhotovení nového stropu 23 sáhů sena, zapláceno podle smlouvy ... 75 zlatých. 12. dubna 1705 za zhotovení dvou stropů v horních místnostech, stejně za očištění říms v předsíni zapláceno ... 12 zlatých. 12. října 1705 v centrální místnosti v nové budově zámecké zahrady: za zhotovení 16 figur a opravení říms zapláceno ... 16 zlatých. Podle stavebních účtů Antoniovu Corbellinimu, pro galerii v zámecké zahradě z dohodnutých 125 zlatých splátka vyplácena ... 11 zlatých, 15 krejcarů.“ viz Kniha Leopolda Ignáce Josefa z Dietrichsteinu II (pozn. 190), folio 358, 359.

6. Přepis účtů štukatéra Giacomu Antonia Corbelliniho za práci v libochovickém zámku roku 1707:

Originál:

„Deut untergeßelchen Dato, Ist aufergangenen g(na)digst Fürstl(iche) befehlich, zwisken dero ambt Lybochowitz einseith, undt anderseith mit dero Stucator H (err) Antoni Corbellini wegen Reparirung, der in der Stucator arbeith gerritz=oder Zersprungenen wie amt theile hier gantz abgefollenen Befudlicher zum(m)ern, in gleichen der außelichen gangen, in dem alhießigen Libochowitzer Schlos wo zur den Stucator alle Benöttigte nothwendigkeiten vor dießer Herrshaft auf furst(iche) unkosten bey geschaffet werden, nach folgenden bezahlung vor sein Müh, inso weith Bies aufgnadigst furstl(iche) Ratification, Contrahirt worden, Nembl(ich): Von 19 Zum(m)ern in Müttlern stockh so zersprungen Sambt Vollig über strichen ... 76 fl. Vor 5 neuen Decken in den Obern stockh ... 79 fl. Inen Von denen übrigen nebst denen gangen so nur auß gebeßert worden ... 35 fl. Moge gener H(err) Stucator, schuldig sein wurd, undt sich aukerbeutet benant arbeith in Völligen und gutten tant zur setzen. Warüber zwey gleich Lauttende Exemplazion Beederseite ausgefertiget. Actum Schlos Lybochowitzer 15 Jüny A(nno) 1707. Leopold fürst von Dietrichstein Karl Urban Coher von Adlerstein Hauptmann. Guesti fiorini cento et Novanta in ho Ricepito ... Rigo... Giacomo Antonio Corbellini Stucator.“

Překlad:

„V uvedeném datu je vydán vážený knížecí příkaz mezi úřadem libochovickým na jedné straně a štukatérem panem Giacomem Antoniem Corbellinim na straně druhé pro opravení odřené nebo popraskané a místy částečně opadané štukatérské práce navlhých místností, a jejich zhotovení v rovných a poctivých přechodech v místním libochovickém zámku, kde pro štukatéra vše potřebné od místní vrchnosti na knížecí náklady bude opatřeno. Následující platba proběhne podle jeho snažení, potud se týká nejmilostivějšího knížecího schválení, jak bylo smluveno, a sice: Za 19 místností ve středním patře tak oprýskaných a zcela namalovaných ... 76 zlatých. Za 5 nových stropů v horním patře ... 79 zlatých. Za jiné zbývající činnosti spolu s danými postupy aby toliko opraveno bylo ... 35 zlatých. Dělá to ... 190 zlatých. Schopný štukatér bude zavázaný, že jeho převzaté uvedené dílo v úplnosti a dobrém provedení položí. Nad to dva shodně exempláře pro obě strany byly vyhotoveny. Akta libochovického zámku 15. června roku 1707. Leopold kníže z Dietrichsteinu, Karl Urban Coher z Adlersteinu, hejtman. Těchto zlatých 190 jsem

obdržel ...podepsán...Giacomo Antonio Corbellini, štukatér.“ viz Účty štukatérských prací zámeckých místností (pozn. 284), folio 3, 15. červen 1707.

7. Přepis dopisu libochovického děkana P. Karla Hofferera Lobensteina knížeti Leopoldovi Ignáci Josefovi z Dietrichsteinu z 30. července roku 1706:

Originál:

„Irer hochfürstl(ich) gnaden undterthanigst berechte, das (da)ß hohaltar in der allhießigen Statt Kirchen allerheyl(igen) mit dem Stucator von Nykolspurg vermög gnädigst fürstl(ich) befehl, wie auch die Seiten altar Sambt den Predigstull bereiths per 500 fl contrahiert, war zur 20 Cz(uber) Kips 2500 Mawer ziegl, undt bis 20 zuber Kallichnachauffaag daß Stucator Vonnöthen sein wirdt, Undt weillen die Kirchen sehr arm undt der großen armut halber Vondenen Undterthanern bey hetzigen Scheren zeithen auf die Schulden nicht Möglich etwas hiezubringen. Alsgelanget an frerhochfürstl(ich) gnaden mein gantz denüttige untertha(nige) Bitten vir wollen sich in gnaden erbahrman, undt obstahende Materialia der armen Kirchen gnadigst Cahsirn, vor volchehohgnadigst der aller hochste gott die Erige belohnug verbyhen, warzur aller heylige mit Ihren fur bitt vor dem angesiht des aller hochsten gnad(igst) beystehen wer(den). Wor mit Irer hochfürstl(ich) gnad(en) in der gottisch Protection, michaber zu Beharrend hohenfürstl(ich) gnad(en) nebst erwartung gnadiger resolution unterthanigst empfehlendt, ferbleibe Irer hochfürstl(ich) Gnaden Gehorsambster Capllan Carolus Hover.“

Překlad:

„Vaše knížecí milosti, s podřízeným svolením bylo na hlavní oltář místního panského kostela Všech svatých štukátem z Mikulova podle knížecího příkazu stejně jako na postranní oltáře s kazatelnou přichystáno smluvených 500 zlatých, a na 20 věder sádry, 2 500 hliněných bloků z 20 věder jilu bylo štukátem spotřebováno, a protože kostel tak chudý a pro velkou chudobu polovina z místních poddaných v těžkých časech na dluhy nemohou nic přispět. Jak vyprávím nejvyšší knížecí milosti, o vše potřebné chci poddaně prosit nejmilostivější vážnost, o milostivé proplacení výše uvedených materiálů chudého kostela, pro nejmilostivějšího nejvyššího boha a věčnou odměnu pro všechny svaté s jejich přimluvou před tváří Vaší knížecí milosti prosím o přispění. Tímto knížecí milosti s boží ochranou naléhám na knížecí milost spolu s očekáváním milostivého rozhodnutí, poddaně odevzdaný zůstávám Vaší knížecí milosti, poslušný kaplan Karel Hover.“ viz Korespondence P. Karla Hofferera Lobensteina (pozn. 453), folio 67, 30. červenec 1706.

8. Přepis objednávky materiálu Nadace panského špitálu v Libochovicích na štukatérské práce ve špitální kapli a knížecím zámku v Libochovicích ze dne 7. června roku 1706:

Originál:

„Demnach in dem Lybochowitzer Spithal Cappeln das Altare alß auch in dem fürstl(ich) Schloße die Manglbahre zim(m)ern durch dem Nicolspurger Stucator verfertiget und angerichtet werden sollen, Als ist hizur ben(n)ottigte in Prag abgehollt und bezahlt worden Als 6 stucks große Mawer Penßel a 14 kr ... 1 fl 24 kr. 6 ...Kleine... a 6 kr ... 36 kr. Ein drottens Süb zur Clarr versibung des gyps und Kallich per ... 1 fl ... 15 kr. Su(ma) ... 3 fl .. 15 kr. Uber Abbenante dem Inventario zum empfang Und des geld zur außgaab Approbiert wird. Actum Lybochowitz 7 Juny A(nno) 1706.“

Překlad:

„Následně v libochovické špitální kapli oltář, tak jako v knížecím zámku závady místností musí být zcela vytvořeny a opraveny mikulovským štukatérem, proto bylo potřeba v Praze vyzvednout a zaplatit 6 kusů velkých zednických štětců po 14 krejcarech ... 1 zlatý, 24 krejcarů. Poté 6 malých po 6 krejcarech ... 36 krejcarů. Jeden svazek drátu pro dobré upevnění sádry a jílů ... 1 zlatý, 15 krejcarů. Částka ... 3 zlaté, 15 krejcarů. Výše uvedený inventář k přijetí a výdeji peněz byl potvrzen. Akta libochovická 7. června roku 1706.“ viz Účty Nadace Panského špitálu (pozn. 405), nefoliováno, 7. červen 1706.

9. Přepis dokumentu Nadace panského špitálu v Libochovicích na štukový rám špitálního oltáře z 25. října 1706:

Originál:

„Grüs gnadigst fürstl(ich) Befehlich ist durch dem Nicolsburger Stucator Antoni Korbeleni in dem Lybochowitzer Herrschafthl(ich) Spithal Cappeln vermög von Ihro Hochfürstl(ich) gnaden g(na)digst Ratificirt Abryß das Altare Rahm, nebst 2 Engeln Selbte Haltend, von Gyps verfertiget, ... ihme Contrahirter weiße fünfzehen gulden bezahlt worden, Dahero Selbte aus denen fürstl(ich)er Renden bereiths Contentirte zur außgaabe Craft diesen Approbiret werden, Actum ... Libochowitz den 25 Octobe(r) A(nno) 1706. Sage 15 fl.“

Překlad:

„Pozdrav knížecí milosti, instrukce je zcela mikulovským štukatérem Antoniem Korbelenim v libochovické knížecí špitální kapli splněna, podle Vaší nejvyšší knížecí milostí milostivě schváleného náčrtu, oltářní rám s 2 samostatně stojícími štukovými anděly. Za to smluvených dobrých patnáct zlatých bude zaplaceno. Proto z knížecího důchodu budou přichystány pro výdej na základě tohoto potvrzení. Akta libochovická 25. říjen roku 1706. Částka ... 15 zlatých.“ viz Účty Nadace panského špitálu (pozn. 405), nefoliováno, 25. říjen 1706.

10. NÁVRHY A SKICI GIACOMA ANTONIA CORBELLINIHO K INTERIÉROVÉ VÝZDOBĚ BUDOV CISTERCIÁCKÉHO OPATSTVÍ V OSEKU, UCHOVANÉ V SOUBORU PLÁNŮ MIMO INVENTÁŘ FONDU *ŘÁD CISTERCIÁKŮ OSEK* VE STÁTNÍM OBLASTNÍM ARCHIVU V LITOMĚŘICÍCH NA ULICI KRAJSKÁ 1: ŽLUTĚ JSOU ZVÝRAZNĚNY PLÁNY JIŽ PUBLIKOVANÉ PROF. MOJMÍREM HORYNOU VIZ HORYNA (POZN. 50), s. 148–161.

15. Návrh oltáře sv. Eustacha (1713), G. A. Corbellini, kostel sv. Kateřiny, Osek. Papír 270x425 mm, vodoznak – šesticípá hvězda. Kresba inkoustem, lavírovaná a šedě tónovaná štětcem. Bez měřítka i textu. Na rubu „pro hoc labore desiderat 200fl“.

Č. k. II 3

16. Návrh postavy anděla, G. A. Corbellini (mezi 1713-1718). Papír 208x263 mm, bez vodoznaku. Kresleno inkoustem, tónováno šedě štětcem. Bez textu.

Č. k. II 13

17. Skica pro kenotaf zakladatele kláštera v boční lodi konventního kostela P. Marie, G. A. Corbellini. Papír 315x195 mm, vodoznak nejasný. Kresleno inkoustem, šedě tónovaná štětcem. Bez textu.

Č. k. II 5

18. Skica pro kenotaf zakladatele kláštera v boční lodi konventního kostela P. Marie, G. A. Corbellini. Papír 310x390 mm, vodoznak - postilion. Kresleno inkoustem, šedě tónovaná štětcem. Bez textu. Na rubu nezřetelná kresba berly, provedená olůvkem.

Č. k. II 7

19. Skica pro kenotaf zakladatele kláštera v boční lodi konventního kostela P. Marie, G. A. Corbellini. Papír 315x390 mm, vodoznak - postilion. Kresleno inkoustem, šedě tónovaná štětcem. Bez textu.

Č. k. II 6

24. Návrh štukové dekorace stropu „Svržení Titánů“, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). Papír 410x320 mm, vodoznak- postilion. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná šedou

barvou, s aplikací metalové folie, na okraji přípis „40“ (číslo listu při zařazení do slohy plánů). Bez textu.

Č. k. II 10

25. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). Papír 375x293 mm, bez vodoznaku. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná šedou barvou, části tónovány růžovou barvou s aplikací metalové folie, na okraji přípis „20“. Bez textu.

Č. k. II 11

26. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). Papír 270x226 mm, vodoznak – jetelový lístek. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná růžovou barvou s aplikací metalové folie, na okraji přípis „15“. Bez textu.

27. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). 2 alternativy řešení stropu, vždy čtvrtiny obrazce jeho plochy. Papír 207x331 mm, bez vodoznaku. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná modrou barvou. Na okraji přípis „3“ a opačné straně „5“. Bez textu.

Č. k. II 12 [???

28. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). 2 alternativy řešení stropu, vždy čtvrtiny obrazce jeho plochy. Papír 209x333 mm, vodoznak nejasný – oválná kartuše. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná modrou barvou. Na okraji přípis „2“ a na pravé straně nahoře „6“. Bez textu.

Č. k. II 12 [???

29. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). Papír 409x318 mm, vodoznak – postilion. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná šedou a růžovou barvou s aplikací metalové folie, na okraji přípis „15“. Bez textu.

30. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717). Papír 412x320 mm, vodoznak – postilion. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná růžovou a šedou barvou s aplikací metalové folie, na okraji přípis „35“. Bez textu.

- 31. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717).** Papír 410x317 mm, vodoznak – postilion. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná šedou a hnědou barvou s aplikací metalové folie, na okraji přípis „30“. Bez textu.
- 32. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717).** Papír 407x320 mm, vodoznak nejasný - postilion. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná šedou barvou s aplikací metalové folie. Podkresba olůvkem. Na okraji přípis „25“. Bez textu.
- 33. Návrh štukové dekorace stropu, G. A. Corbellini (mezi 1713-1717).** Papír 400x302 mm, bez vodoznaku. Kresba inkoustem, lavírovaná a tónovaná šedou barvou s aplikací metalové folie. Na okraji přípis „30“. Bez textu.